

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΚΑΙΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ
ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Εδαφικό σχέδιο δίκαιης και αναπτυξιακής μετάβασης Μεγαλόπολης

Φεβρουάριος 2021

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
& ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Περιεχόμενα

1. Συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης και προσδιορισμός των εδαφών του κράτους μέλους που επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό	3
1.1. Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα μετάβασης.....	5
1.2. Προσδιορισμός επηρεαζόμενων εδαφών.....	9
2. Αξιολόγηση των προκλήσεων που παρουσιάζει η μετάβαση για καθένα από τα προσδιορισθέντα εδάφη	14
2.1. Εκτίμηση επιπτώσεων μετάβασης.....	14
2.2. Ανάγκες και στόχοι.....	18
2.3. Λοιπές στρατηγικές και σχέδια	26
2.4. Είδη προβλεπόμενων πράξεων	28
2.5. Ειδικοί ανά πρόγραμμα δείκτες εκροών ή αποτελεσμάτων	37
3. Μηχανισμοί διακυβέρνησης.....	38
3.1. Εταιρική σχέση	38
3.2. Παρακολούθηση και αξιολόγηση.....	38
3.3. Φορέας/Φορείς συντονισμού και παρακολούθησης.....	39
Βιβλιογραφία	42
Παράρτημα	47
1. Συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης και προσδιορισμός των εδαφών του κράτους μέλους που επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό	48
1.1. Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα μετάβασης.....	58
1.2. Προσδιορισμός επηρεαζόμενων εδαφών.....	82
2. Αξιολόγηση των προκλήσεων που παρουσιάζει η μετάβαση για καθένα από τα προσδιορισθέντα εδάφη	115
2.1. Εκτίμηση επιπτώσεων μετάβασης.....	115
2.3. Λοιπές στρατηγικές και σχέδια	123
2.4. Είδη προβλεπόμενων πράξεων	139
3. Μηχανισμοί Διακυβέρνησης	150
3.2. Παρακολούθηση και αξιολόγηση.....	150
3.3. Φορέας/Φορείς συντονισμού και παρακολούθησης.....	153

1. Συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης και προσδιορισμός των εδαφών του κράτους μέλους που επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό

Η αναγκαιότητα μετάβασης προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία προσδιορίζεται από το σχετικό ενωσιακό πλαίσιο, τους στόχους και τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και από την εθνική στρατηγική, όπως αυτή αποτυπώνεται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ).

Ευρωπαϊκά σχέδια και περιβαλλοντική στρατηγική

Η επιδίωξη για τη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής αποτυπώνεται διαχρονικά μέσα από τα κείμενα και το σχετικό νομοθετικό και κανονιστικό ενωσιακό πλαίσιο. Ειδικότερα, αναλύθηκαν μεταξύ άλλων (βλ. Παράρτημα 1):

- Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής - Ευρώπη 2020
- Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης
- Συμφωνία των Παρισίων
- Ευρωπαϊκό πλαίσιο για την ενέργεια και το κλίμα για το 2030
- Ευρωπαϊκός Κανονισμός για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα
- Ευρωπαϊκό όραμα κλιματικής ουδετερότητας
- Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία
- Επενδυτικό σχέδιο «Βιώσιμη Ευρώπη»/ Επενδυτικό σχέδιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας
- Ευρωπαϊκός Κανονισμός για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999
- Ευρωπαϊκή Ατζέντα Δεξιότητων

Βάσει του ευρωπαϊκού κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2018 ((ΕΕ) 2018/1999), η Ενεργειακή Ένωση θα πρέπει να καλύπτει 5 διαστάσεις: α) ενεργειακή ασφάλεια, β) εσωτερική αγορά ενέργειας, γ) ενεργειακή απόδοση, δ) απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές και ε) έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη-μέλη της ΕΕ οφείλουν να υποβάλλουν Εθνικά Σχέδια για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) σχετικά με τις δράσεις που αναλαμβάνουν.

Στις 4 Μαρτίου 2020, η Επιτροπή ενέκρινε την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999. Η πρόταση καθοδηγεί τα κράτη-μέλη ως προς την ενσωμάτωση του στόχου της ΕΕ για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 στη νομοθεσία και την ενίσχυση της βεβαιότητας και της εμπιστοσύνης στη δέσμευση της ΕΕ, καθώς και της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Σε συνέχεια της ως άνω πρότασης, τον Σεπτέμβριο του 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε πρόσθετη τροποποιημένη πρόταση συμπεριλαμβάνοντας τον στόχο μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ κατά τουλάχιστον 55% έως το 2030 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Εθνικά σχέδια και περιβαλλοντική στρατηγική

Η ενωσιακή περιβαλλοντική πολιτική και νομοθεσία ενσωματώνονται σε σημαντικό βαθμό στα εθνικά σχέδια και στρατηγικές. Ειδικότερα, αναλύθηκαν μεταξύ άλλων (βλ. Παράρτημα 1):

- Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα
- Μακροχρόνια στρατηγική για το 2050
- Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης 2020 – 2029
- Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 – 2025

Συγκεκριμένα, σε εναρμόνιση με την ευρωπαϊκούς κανονισμούς, τον Νοέμβριο του 2019 καταρτίστηκε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) της Ελληνικής Δημοκρατίας. Το ΕΣΕΚ αποτελεί για την Ελληνική Κυβέρνηση ένα Στρατηγικό Σχέδιο για τα θέματα του Κλίματος και της Ενέργειας. Σε αυτό παρουσιάζεται ένας αναλυτικός οδικός χάρτης για την επίτευξη συγκριμένων ενεργειακών και κλιματικών στόχων έως το έτος 2030. Στόχος είναι να αποτελέσει το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής για την Ενέργεια και το Κλίμα την επόμενη δεκαετία λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και τους στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ (General Assembly of the United Nations , 2015), με γνώμονα την επίτευξη της απαραίτητης ενεργειακής μετάβασης με οικονομικά ανταγωνιστικό τρόπο για την εθνική οικονομία. Συγκεκριμένα, στο ΕΣΕΚ αποτυπώνεται η διαχρονική εξέλιξη των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου καθώς και των μεριδίων που καταλαμβάνουν οι ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι για το 2030¹. Ειδικότερα, η καθαρή ηλεκτροπαραγωγή από ορυκτά καύσιμα επιδιώκεται να μειωθεί κατά 15.542 GWh μέχρι το 2030 (από 34.674 GWh το 2020 σε 19.132 GWh το 2030), με μηδενική συμμετοχή του λιγνίτη. Παράλληλα, για την εξασφάλιση του επαρκούς ενεργειακού εφοδιασμού αναμένεται αύξηση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα κατά 20.380 GWh ενώ προωθείται η ταχεία ωρίμανση και εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πάρκων.

Πίνακας 1: Σύνοψη περιβαλλοντικών στόχων έως το 2030

Κατηγορία στόχου	Ευρωπαϊκός στόχος	Εθνικός στόχος
Μείωση αερίων του θερμοκηπίου (ΑτΘ)	≥ 40% σε σχέση με 1990	≥ 42% σε σχέση με 1990
Μερίδιο ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας	≥ 32%	≥ 35%
Ενεργειακή απόδοση	≥ 32,5%	≥ 38%
Μερίδιο λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή	Δεν ορίζεται συγκεκριμένος ποσοτικός στόχος	0%

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019), (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2014), (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης , 2018), (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018).

Επιπλέον, συμπληρωματικά με το ΕΣΕΚ, αναπτύσσεται η Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050, η οποία, αποτελεί έναν οδικό χάρτη για τα θέματα του κλίματος και της ενέργειας, στο πλαίσιο της εθνικής εναρμόνισης στον ευρωπαϊκό στόχο της επιτυχούς και βιώσιμης μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία έως το 2050.

Για την επίτευξη των στόχων που τίθενται τόσο στο ΕΣΕΚ όσο και στη Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050, δρομολογείται, ως προτεραιότητα, η απολιγνιτοποίηση της εγχώριας ηλεκτροπαραγωγής. Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάστηκε η εγχώρια διαδικασία με γνώμονα την επίτευξη δίκαιης αναπτυξιακής και ενεργειακής μετάβασης τόσο για τις άμεσα επηρεαζόμενες περιοχές όσο και για το σύνολο της χώρας. Συγκεκριμένα, δέσμευση της Ελληνικής Κυβέρνησης αποτελεί η απόσυρση όλων των λιγνιτικών μονάδων έως το έτος 2023, πλην μιας που προγραμματίζεται να αποσυρθεί μέχρι το 2028, με παράλληλη διασφάλιση των θέσεων εργασίας και αξιοποίηση της τεχνογνωσίας του ανθρωπίνου δυναμικού των περιοχών. Επιπλέον, η περαιτέρω ένταξη του φυσικού αερίου στο εγχώριο ενεργειακό ισοζύγιο μέσω της κατασκευής πρόσθετων δικτύων μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου εκτιμάται ότι θα επιτρέψει να καλυφθούν πληρέστερα οι ανάγκες θέρμανσης νοικοκυριών, που εξυπηρετούνται από τα δίκτυα τηλεθέρμανσης με θερμικό φορτίο παραγόμενο στις λιγνιτικές μονάδες. Ειδικότερα, για την εξασφάλιση της εναλλακτικής θέρμανσης στη μεταλιγνιτική περίοδο καταρτίστηκε σχέδιο τόσο κατά το μεταβατικό στάδιο όσο και κατόπιν της οριστικής παύσης λειτουργίας της πλειοψηφίας των λιγνιτικών μονάδων το 2023.

¹ Παράρτημα 1, Πίνακες 19 -22

Για την υλοποίηση των στόχων και της στρατηγικής της Ελληνικής Κυβέρνησης αναφορικά με τη διαδικασία δίκαιης μετάβασης και του οικονομικού μετασχηματισμού των επηρεαζόμενων περιοχών σχεδιάζεται και πρόκειται να αξιοποιηθεί το σύνολο των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων (Εθνικοί και Ενωσιακοί πόροι) , ενώ επιπλέον διερευνώνται οι δυνατότητες άντλησης κεφαλαίων από τους υπόλοιπους πυλώνες που συνθέτουν τον Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης (InvestEU, Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων).

1.1. Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα μετάβασης

Οι ενωσιακές και εθνικές κατευθυντήριες γραμμές και στρατηγικές υπαγορεύουν τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Βασικό προαπαιτούμενο αυτής αποτελεί η ανάπτυξη ενός οργανωμένου σχεδίου μετάβασης.

Εγχώρια διαδικασία μετάβασης

Η ενωσιακή περιβαλλοντική και ενεργειακή στοχοθεσία έως το 2030 ενσωματώνεται στη στρατηγική αναφορικά με την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα και με το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, πρωταρχικός στόχος της Ελληνικής Κυβέρνησης αποτελεί η δραστική και οριστική μείωση του μεριδίου λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή με εμπροσθοβαρές χρονικό πρόσημο και η πλήρης απένταξη του από το εγχώριο σύστημα ηλεκτροπαραγωγής, με παράλληλη αντικατάσταση των ρυπογόνων μονάδων παραγωγής ενέργειας από πράσινες υποδομές παραγωγής καθαρής και ανανεώσιμης ενέργειας. Σε αυτήν την κατεύθυνση συμβάλλει ενεργά η διαδικασία της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των συσχετιζόμενων με τη λιγνιτική δραστηριότητα περιοχών καθώς και του συνόλου της χώρας. Τα επιμέρους στάδια τα οποία απαιτούνται για την απολιγνιτοποίηση του εγχώριου ενεργειακού μείγματος, καθώς και οι πρόσθετες υποστηρικτικές δράσεις που κρίνονται απαραίτητες για την επίτευξη της δίκαιης μετάβασης σχεδιάστηκαν στη βάση της υλοποίησης του περιβαλλοντικού και ενεργειακού πλαισίου που θέτει το ΕΣΕΚ.

Στάδια και δράσεις διαδικασίας μετάβασης

Η ύπαρξη ή / και η ανάπτυξη κατάλληλων χρηματοδοτικών μηχανισμών θα συμβάλει στην αποτελεσματική υλοποίηση της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης, η οποία αποτελείται από επιμέρους στάδια. Κάθε στάδιο συνοδεύεται από την υλοποίηση επιμέρους δράσεων για την επίτευξη της ομαλής και δίκαιης μετάβασης της χώρας σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία (βλ. Παράρτημα 1.1).

Πίνακας 2: Στάδια και επιμέρους δράσεις εγχώριας διαδικασίας μετάβασης

Στάδια	Επιμέρους δράσεις
Απόσυρση λιγνιτικών μονάδων και περάτωση λειτουργίας ορυχείων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Περιορισμός δραστηριοτήτων, απόσυρση λιγνιτικών μονάδων, περάτωση λειτουργίας ορυχείων ▪ Παρακολούθηση της εξέλιξης των διαδικασιών απόσυρσης λιγνιτικών μονάδων/περάτωσης λειτουργίας ορυχείων ▪ Ενημέρωση τοπικών κοινωνιών και εμπλεκόμενων μερών
Παραχώρηση γαιών	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Κατάρτιση απαιτούμενων διοικητικών πράξεων ▪ Δρομολόγηση διοικητικών αποφάσεων και διαδικασιών
Διαδικασία αποκατάστασης εκτάσεων εντός του πυρήνα Ζ.ΑΠ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Προσδιορισμός απαιτούμενων παρεμβάσεων / εργασιών ▪ Εκτίμηση κόστους αποκατάστασης ▪ Εργασίες αποκατάστασης και προετοιμασίας εδαφών για νέες χρήσεις γης
Υποστηρικτικές δράσεις	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σχεδιασμός και θέσπιση κινήτρων ▪ Προσέλκυση και υλοποίηση επενδύσεων

Στάδια διαδικασίας μετάβασης και λοιπές δράσεις

Για την υλοποίηση των σταδίων της διαδικασίας μετάβασης, βασική προϋπόθεση αποτελεί ο ορισμός του υπεύθυνου φορέα, οχήματος ειδικού σκοπού (SPV), στο οποίο θα μεταβιβαστούν τα προς αποκατάσταση και αξιοποίηση περιουσιακά στοιχεία της ΔΕΗ, ώστε να προχωρήσουν με ταχείς ρυθμούς οι διαδικασίες αποκατάστασης και οι αναπροσαρμογές της χρήσης τους. Παράλληλα, απαιτείται ο κατάλληλος χωρικός σχεδιασμός για την αποτύπωση των χρήσεων γης και των σεναρίων χωροθέτησής τους, στο πλαίσιο του οποίου απαιτείται να εξειδικευτούν περαιτέρω και να θεσμοθετηθούν με την έγκριση των προβλεπόμενων εργαλείων/σχεδίων του ρυθμιστικού πολεοδομικού σχεδιασμού, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.4447/2016, όπως ισχύει σήμερα και συγκεκριμένα με τις διατάξεις του ν. 4759/2020. Ως εκ τούτου αναγνωρίστηκαν τα Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (Ε.Π.Σ.) (αρ.8, ν.4447/2016, αρ.11, ν. 4759/2020) ως το πλέον κατάλληλο εργαλείο για τη διαμόρφωση των χρήσεων στις περιοχές ενδιαφέροντος, ιδιοκτησίας ΔΕΗ. Στο πλαίσιο κατάρτισης των Ε.Π.Σ. τα οποία, θα εγκριθούν με Προεδρικό Διάταγμα, θα προταθεί η ίδρυση Επιχειρηματικών Πάρκων (ν.3982/2011) για την επιτάχυνση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης των δραστηριοτήτων που θα εγκατασταθούν σε αυτά.

Κάθε Ε.Π.Σ. μπορεί να τροποποιεί τις χωρικές ρυθμίσεις (πχ. επιτρεπόμενες χρήσεις γης, όροι και περιορισμοί δόμησης, και λοιποί όροι ανάπτυξης) εγκεκριμένων Πολεοδομικών Σχεδίων π.χ. ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ, ΤΧΣ, ΖΟΕ, ώστε να προετοιμάσει μια περιοχή να υποδεχθεί ένα συγκεκριμένο επενδυτικό έργο ή πρόγραμμα που απαιτεί ειδικούς όρους ανάπτυξης.

Παράλληλα, για την εξασφάλιση της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των επηρεαζόμενων από την απολιγνιτοποίηση περιοχών, κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση λοιπών δράσεων που αφορούν, μεταξύ άλλων, στη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού, στην υλοποίηση φυσικών και ψηφιακών υποδομών και στην επανακατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού.

Χρονοδιάγραμμα μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και της επηρεαζόμενης ευρύτερης περιοχής

Σε εναρμόνιση με τη δέσμευση της ελληνικής κυβέρνησης και το στόχο για μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, το επιχειρησιακό πρόγραμμα της ΔΕΗ Α.Ε. περιλαμβάνει τον σχεδιασμό του σταδιακού περιορισμού της λιγνιτικής δραστηριότητας μέχρι την πλήρη παύση της. Ειδικότερα, στη Μεγαλόπολη, το σύνολο των λιγνιτικών γαιών ιδιοκτησίας της ΔΕΗ Α.Ε. εκτείνεται σε 54,5 χιλ. στρέμματα και αναμένεται να αποσυρθεί μέχρι τα τέλη του 2023.

Πίνακας 3: Διαχρονική εξέλιξη απόσυρσης λιγνιτικών μονάδων Μεγαλόπολης

σε GW	Λιγνιτική ισχύς		Μεταβολές λιγνιτικής ισχύος			
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Μεγαλόπολη 3	0,25	-	-	-	-0,25	-
Μεγαλόπολη 4	0,26	-	-	-	-	-0,26
Συνολική αφαιρούμενη λιγνιτική ισχύς (α)	-	-	-	-	0,25	0,26
Συνολική τελική λιγνιτική ισχύς (β = β_{x-1} - α)	0,51	0,51	0,51	0,51	0,26	-

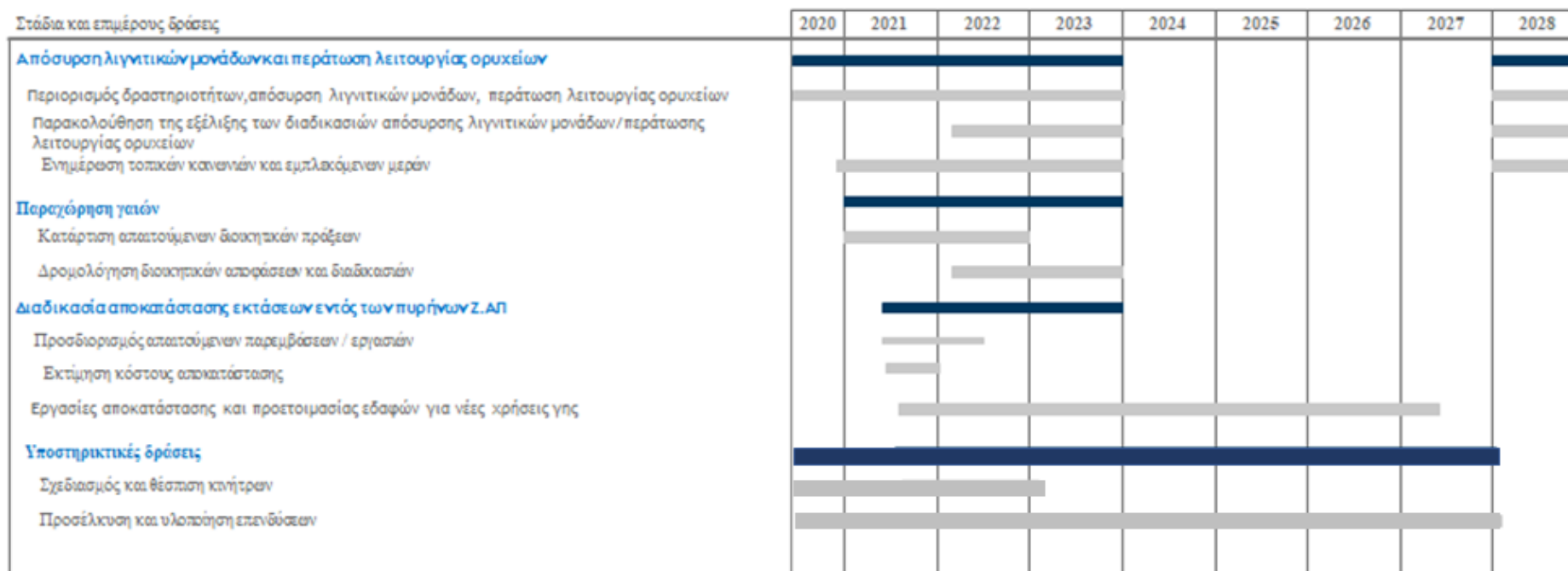
Πηγή: (Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, 2019)

Βάσει του ως άνω χρονοδιαγράμματος προβλέπεται σημαντική συμμετοχή των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας στο εγχώριο ενεργειακό μείγμα μετά το 2023. Επιπλέον, σχεδιάζεται η διάθεση των πρώην λιγνιτικών εδαφών, κατόπιν αποκατάστασης τους, για την επαναφορά τους στη φύση και στην ανθρώπινη χρήση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω καθώς και τα επιμέρους στάδια και τις δράσεις της διαδικασίας μετάβασης, είναι δυνατό να αποτυπωθεί το χρονοδιάγραμμα της διαδικασίας μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και της επηρεαζόμενης ευρύτερης περιοχής.

DRAFT

Διάγραμμα 1: Χρονοδιάγραμμα διαδικασίας μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και της επηρεαζόμενης ευρύτερης περιοχής.

1.2. Προσδιορισμός επηρεαζόμενων εδαφών

Η διαδικασία της απολιγνιτοποίησης, ήτοι της πλήρους απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων και της περάτωσης λειτουργίας των ορυχείων, εναρμονίζεται με τον ενωσιακό και εθνικό στόχο αναφορικά με τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Η εν λόγω μετάβαση ωστόσο συνεπάγεται παύση ή / και περιορισμό των δραστηριοτήτων συναφών κλάδων, καθώς και διαφοροποίηση ορισμένων περιοχών. Ως εκ τούτου, δημιουργούνται επιπτώσεις και προκλήσεις τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Προσδιορισμός αρνητικά επηρεαζόμενων εδαφών

Από τη διερεύνηση της χωροθέτησης της λιγνιτικής δραστηριότητας, το 2018 παρατηρείται συγκέντρωση σε 2 περιφέρειες, της Δυτικής Μακεδονίας και της Πελοποννήσου, και συγκεκριμένα στις περιφερειακές ενότητες Κοζάνης, Φλώρινας και Αρκαδίας. Ειδικότερα, το 13% της εγκατεστημένης ισχύος συγκεντρώνεται στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας και συγκεκριμένα στον Δήμο Μεγαλόπολης. Βάσει του εγχώριου σχεδιασμού, το σύνολο των μονάδων που εντοπίζονται στο Δήμο Μεγαλόπολης θα έχει αποσυρθεί μέχρι το 2023. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν οι επιπτώσεις που αναμένεται να επιφέρει η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή χωροθέτησής τους.

Αιτιολόγηση χαρακτηρισμού εδαφών ως αρνητικά επηρεαζόμενα

Η λιγνιτική παραγωγή συνδέεται με πλήθος διαφορετικών δραστηριοτήτων (π.χ. εξόρυξης, εξυγίανσης, παροχής ενέργειας κ.α.) δημιουργώντας πολλαπλασιαστικές επιδράσεις σε επίπεδο οικονομίας, επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενεργειακού εφοδιασμού αλλά και απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, για τον προσδιορισμό των εδαφών που επηρεάζονται αρνητικά από την απολιγνιτοποίηση εξετάστηκαν και αναλύθηκαν συγκριτικά μεταξύ άλλων (βλ. Παράρτημα 1.2 – Προσδιορισμός επηρεαζόμενων εδαφών):

- **Μακροοικονομικά μεγέθη:** ΑΕΠ, ΑΠΑ, καταναλωτική δαπάνη, διαθέσιμο εισόδημα και μεγέθη απασχόλησης ανά κλάδο δραστηριότητας
- **Μικροοικονομικά μεγέθη:** πλήθος και κύκλος εργασιών επιχειρήσεων ανά κλάδο δραστηριότητας

Σε πρώτο στάδιο, διερευνήθηκαν οι επιπτώσεις της διαδικασίας της απολιγνιτοποίησης σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας. Συγχρόνως, δεδομένης της χωροθέτησης των λιγνιτικών μονάδων κρίθηκε σκόπιμο να αναλυθούν οι εκτιμώμενες επιδράσεις της λιγνιτικής δραστηριότητας πρωτίστως στον Δήμο Μεγαλόπολης και δευτερευόντως στους επιμέρους όμορους Δήμους.

Οικονομία

Για τη διερεύνηση της επίδρασης της λιγνιτικής δραστηριότητας στην οικονομία κρίθηκε σκόπιμη η εξέταση της διάρθρωσης της ΑΠΑ ανά κλάδο και περιφερειακή ενότητα. Από την εν λόγω ανάλυση, αναδεικνύεται η σημαντική συσχέτιση της λιγνιτικής δραστηριότητας με την περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας. Συγκεκριμένα, το ~33% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας οφείλεται στον τομέα της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης, κλάδος άμεσα συνυφασμένος με τη λιγνιτική παραγωγή. Το ποσοστό αυτό είναι αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με την αντίστοιχη συμβολή του εν λόγω κλάδου στην ΑΠΑ των λοιπών περιφερειακών ενότητων, ενώ παράλληλα είναι από τα μεγαλύτερα μεγέθη συγκριτικά με το μερίδιο που καταλαμβάνουν οι υπόλοιποι κλάδοι στο ΑΠΑ της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας.

Πίνακας 4: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (σε % επί της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά περιφερειακή ενότητα, έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	12,02%	3,65%	15,96%	1,62%	27,21%	2,98%	36,56%	100%
Π.Ε. Αρκαδίας	6,21%	32,62%	5,96%	1,89%	17,52%	2,32%	33,47%	100%
Π.Ε. Κορινθίας	5,70%	8,76%	16,89%	2,02%	24,93%	3,01%	38,69%	100%
Π.Ε. Λακωνίας	15,90%	1,22%	11,33%	2,00%	27,13%	3,53%	38,89%	100%
Π.Ε. Μεσσηνίας	12,02%	1,35%	10,93%	1,81%	23,09%	2,82%	48,00%	100%
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	9,94%	9,25%	12,46%	1,87%	23,84%	2,90%	39,73%	100%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (A10) - NACE REV.2, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Παράλληλα, το 64% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης της περιφέρειας Πελοποννήσου προκύπτει από την περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας, μέσω της δραστηριοποίησης των αντίστοιχων επιχειρήσεων, οι οποίες εξυπηρετούν τη λιγνιτική δραστηριότητα. Ως αποτέλεσμα αναδεικνύεται η συγκέντρωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του κλάδου στην ευρύτερη περιοχή της ως άνω περιφερειακής ενότητας.

Πίνακας 5: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (σε % επί της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά κλάδο, έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	21,76%	7,10%	23,05%	15,61%	20,54%	18,45%	16,56%	18,00%
Π.Ε. Αρκαδίας	11,33%	63,98%	8,69%	18,36%	13,34%	14,51%	15,29%	18,15%
Π.Ε. Κορινθίας	14,18%	23,41%	33,51%	26,76%	25,86%	25,64%	24,08%	24,73%
Π.Ε. Λακωνίας	22,27%	1,84%	12,66%	14,88%	15,85%	16,94%	13,63%	13,93%
Π.Ε. Μεσσηνίας	30,46%	3,67%	22,10%	24,38%	24,41%	24,46%	30,44%	25,20%
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (A10) - NACE REV.2, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Ειδικότερα, στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας το 2019 εκτιμάται πως δραστηριοποιήθηκαν 120 επιχειρήσεις στον τομέα της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης, κλάδος άμεσα συνδεδεμένος με τη λιγνιτική δραστηριότητα. Ο κύκλος εργασιών των εν λόγω επιχειρήσεων ανέρχεται σε € 28 εκ.

Η συμβολή της λιγνιτικής δραστηριότητας στην οικονομία της ως άνω περιφερειακής ενότητας επιβεβαιώνεται και μέσα από το ύψος των επενδύσεων που έχει υλοποιήσει η ΔΕΗ Α.Ε. Ειδικότερα, για

την περίοδο 2014 – 2018 η ΔΕΗ Α.Ε. εκτιμάται πως έχει πραγματοποιήσει επενδύσεις σε τοπικές εργολαβικές επιχειρήσεις ύψους ~ € 119 εκ.. Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη τις έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις της λιγνιτικής δραστηριότητας, οι επενδύσεις αυτές δημιουργούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα ενισχύοντας περαιτέρω την τοπική οικονομία. Ειδικότερα, η δαπάνη του εργολαβικού προσωπικού της ΔΕΗ Α.Ε. για το 2019 εκτιμάται σε € 22 εκ.

Συνοψίζοντας, όσον αφορά στην οικονομία:

- Ο τομέας της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης συμβάλλει κατά 33% στη συνολική ΑΠΑ της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας
- Το 64% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης της περιφέρειας Πελοποννήσου προκύπτει από την περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας, γεγονός που επισημαίνει τη συγκέντρωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του κλάδου στην περιοχή
- Οι επενδύσεις σε τοπικές εργολαβικές επιχειρήσεις στον τομέα της λιγνιτικής παραγωγής ανέρχονται σε ~ € 119 εκ., δημιουργώντας πολλαπλασιαστικά οφέλη στην τοπική οικονομία

Ως εκ τούτου, γίνεται αντιληπτή η σημαντική συμβολή του τομέα της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας και κατά συνέπεια η επιρροή που αναμένεται να έχει η απολιγνιτοποίηση στην οικονομία και την επιχειρηματική δραστηριότητα στον Δήμο Μεγαλόπολης αλλά και στην ευρύτερη περιοχή αυτής.

Απασχόληση

Η εξέταση των χαρακτηριστικών του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας Πελοποννήσου, φανερώνει ότι η περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων του κλάδου εξόρυξης, ενέργειας και ύδρευσης της περιφέρειας συνολικά, το οποίο ανέρχεται σε 49% και αφορά ~ 1,6 χιλιάδες άτομα. Δεδομένης της σταδιακής απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων, το μέγεθος των απασχολούμενων που συνδέεται με την εξορυκτική και κατ' επέκταση λιγνιτική δραστηριότητα για το 2020 εκτιμάται πως θα μειωθεί περαιτέρω κατά 5% (βλ. Παράρτημα 1.2 - Αιτιολόγηση χαρακτηρισμού εδαφών ως αρνητικά επηρεαζόμενα).

Πίνακας 6: Διάρθρωση απασχόλησης ανά κλάδο (σε χιλ., έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	9,00	0,33	2,11	2,57	13,60	0,37	13,11	41,09
Π.Ε. Αρκαδίας	6,67	1,58	1,56	1,90	10,08	0,27	8,39	30,45
Π.Ε. Κορινθίας	11,07	0,41	3,84	2,53	13,30	0,89	15,33	47,38
Π.Ε. Λακωνίας	10,55	0,23	1,44	1,70	10,41	0,36	8,94	33,64
Π.Ε. Μεσσηνίας	18,46	0,69	2,53	2,98	18,21	0,63	15,35	58,85
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	55,75	3,23	11,49	11,69	65,60	2,53	61,12	211,40

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2011), (EUROSTAT - Employment by NUTS 3 regions, 2020), (IOBE, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Ο σημαντικός βαθμός εξάρτησης της απασχόλησης της εν λόγω περιφερειακής ενότητας από τη λιγνιτική δραστηριότητα επιβεβαιώνεται και μέσω της απασχόλησης που δημιουργεί η ΔΕΗ Α.Ε.. Συγκεκριμένα, το εργατικό δυναμικό που απασχολεί η ΔΕΗ Α.Ε. στις λιγνιτικές μονάδες της Μεγαλόπολης υπερβαίνει τα 1.000 άτομα.

Συνοψίζοντας:

- Η περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας συμβάλλει κατά ~50% στην απασχόληση του κλάδου ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης, άμεσα σχετιζόμενου με τη λιγνιτική δραστηριότητα, του συνόλου της περιφέρειας Πελοποννήσου.
- Η απασχόληση στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας εξαρτάται σημαντικά από τον κλάδο εξόρυξης, ενέργειας και ύδρευσης, ο οποίος δημιουργεί, άμεσα, πάνω από 1,6 χιλ. θέσεις εργασίας.

Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψιν και τις επαγόμενες επιδράσεις της λιγνιτικής δραστηριότητας μέσω της αλληλεξάρτησής της με λοιπούς κλάδους, η απολιγνιτοποίηση της ηλεκτροπαραγωγής, αναμένεται να επιφέρει επιπτώσεις σε σημαντικό μέρος της απασχόλησης τόσο στον Δήμο Μεγαλόπολης όσο και στους όμορους δήμους της ευρύτερης περιοχής.

Βάσει της ανωτέρω ανάλυσης προκύπτει, σε όρους απόλυτων μεγεθών, ότι η λιγνιτική δραστηριότητα συνεισφέρει άμεσα και έμμεσα στην οικονομία της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας κατά ~ € 497 εκ., συμβάλλει στην απασχόληση ~ 4 χιλ. ατόμων, ενώ υποστηρίζει τη λειτουργία ~ 370 επιχειρήσεων, ο κύκλος εργασιών των οποίων εκτιμάται πως υπερβαίνει τα € 120 εκ.

Πίνακας 7: Άμεσες, έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις λιγνιτικής δραστηριότητας (έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	ΑΠΑ (σε εκ. €)	Απασχόληση (σε χιλ. άτομα)	Πλήθος επιχειρήσεων	Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων (σε εκ. €)
Π.Ε. Αρκαδίας	496,59	3,94	370	120,39
Π.Ε. Αργολίδας	50,49	0,58	337	75,24
Π.Ε. Κορινθίας	166,58	0,72	265	70,27
Π.Ε. Λακωνίας	13,07	0,40	220	48,06
Π.Ε. Μεσσηνίας	26,09	1,20	307	61,18
Σύνολο Πελοποννήσου	752,81	6,84	1.499	375,15

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (A10) - NACE REV.2, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2011), (EUROSTAT - Employment by NUTS 3 regions, 2020), (IOBE, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων, 2016), (ΕΛΣΤΑΤ - Κύκλος Εργασιών ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας, 2020), (EUROSTAT, 2020).

Επιπροσθέτως, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ο βαθμός εξάρτησης της θέρμανσης των νοικοκυριών της εξεταζόμενης περιοχής από τη λιγνιτική παραγωγή. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται ότι η απαιτούμενη κάλυψη των αναγκών θέρμανσης πραγματοποιούταν, μέχρι πρότινος, μέσω της αξιοποίησης της θερμότητας που παραγόταν από τη λειτουργία των λιγνιτικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.

Λαμβάνοντας υπόψη την προηγηθείσα ανάλυση γίνεται σαφές ότι:

- Η οικονομία της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό (33%) από το κλάδο εξόρυξης, ενέργειας και ύδρευσης, ενώ η εν λόγω περιοχή συμβάλλει σε μεγάλο ποσοστό (64%) στην εξορυκτική δραστηριότητα του συνόλου της περιφέρειας Πελοποννήσου
- Ο κλάδος της λιγνιτικής παραγωγής και οι επαγόμενες επιδράσεις που προκαλεί σε συναφείς και αλληλεξαρτώμενες δραστηριότητες δημιουργούν συνολικά στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας ~ 4 χιλ. θέσεις εργασίας, το οποίο αφορά το ~60% των εργαζομένων του κλάδου στη περιφέρεια
- Η περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας εξαρτάται από τη λιγνιτική ηλεκτροπαραγωγή για την κάλυψη των αναγκών θέρμανσης των νοικοκυριών της

Δεδομένης, ωστόσο, της γειννίαςσης του Δήμου Μεγαλόπολης, στον οποίο χωροθετούνται οι λιγνιτικές μονάδες, με περιοχές εντός αλλά και πέραν των γεωγραφικών ορίων της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας, κρίνεται σκόπιμη η διερεύνηση του μεγέθους της επιρροής της απολιγνιτοποίησης και στους λοιπούς όμορους Δήμους. Για το σκοπό αυτό, αναλύεται η κατανομή του πληθυσμού και της απασχόλησης των εν λόγω περιοχών, καθώς και ο βαθμός εξάρτησης τους από τη δραστηριότητα του λιγνιτικού κέντρου της Μεγαλόπολης.

Πίνακας 8: Προσδιορισμός επηρεαζόμενων Δήμων (έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Απόσταση κέντρου Δήμου από λιγνιτικό κέντρο Μεγαλόπολης (σε χλμ.)	Πληθυσμός (σε χιλ.)	Απασχόληση (σε χιλ.)
Δήμος Μεγαλόπολης	6	9,50	3,75
Δήμος Τρίπολης	30	42,01	16,60
Δήμος Γορτυνίας	33	8,99	3,55
Δήμος Οιχαλίας	14	10,47	4,13
Σύνολο επηρεαζόμενων περιοχών	-	70,97	28,03

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Δημογραφικά χαρακτηριστικά - Μόνιμος πληθυσμός ανά περιφερειακή ενότητα, 2011), (ΕΛΣΤΑΤ - Υπολογιζόμενος πληθυσμός την 1η Ιανουαρίου ετών 2002-2019, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020).

Από τη σχετική ανάλυση, πέραν των επιμέρους Δήμων Τρίπολης και Γορτυνίας της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας, προκύπτει σημαντική γειννίαςση και κατ' επέκταση αλληλεξάρτηση της περιοχής χωροθέτησης των λιγνιτικών μονάδων με τον Δήμο Οιχαλίας της περιφερειακής ενότητας Μεσσηνίας. Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος των απασχολούμενων, καθώς και τις αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται μεταξύ του Δήμου Μεγαλόπολης και των επιμέρους όμορων Δήμων σε επίπεδο επιχειρηματικής δραστηριότητας και απασχόλησης, εκτιμάται πως η διαδικασία της απολιγνιτοποίησης θα επηρεάσει σημαντικά πρωτίτως τον **Δήμο Μεγαλόπολης** και δευτερευόντως τους όμορους Δήμους **Τρίπολης και Γορτυνίας από την Π.Ε. Αρκαδίας καθώς και τον όμορο Δήμο Οιχαλίας από την Π.Ε. Μεσσηνίας**.

2. Αξιολόγηση των προκλήσεων που παρουσιάζει η μετάβαση για καθένα από τα προσδιορισθέντα εδάφη

Η μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα συνεπάγεται επιπτώσεις στην οικονομία, αλλά και την απασχόληση των επηρεαζόμενων περιοχών. Οι επιπτώσεις αυτές δύναται να αντισταθμιστούν μέσω της αξιοποίησης των ευκαιριών ανάπτυξης που ήδη υφίστανται καθώς και των νέων δυνατοτήτων που αναδύονται.

2.1. Εκτίμηση επιπτώσεων μετάβασης

Λαμβάνοντας υπόψη τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που επιφέρει η λιγνιτική δραστηριότητα, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης στην ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης θα πραγματοποιηθεί μέσα από την ανάλυση των άμεσων, έμμεσων και επαγόμενων (προκαλούμενων) οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων.

Παρακμάζοντες τομείς

Η πλήρης απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων αναμένεται να επιφέρει μείωση έως και παύση της δραστηριότητας επιχειρήσεων της ευρύτερης περιοχής των επηρεαζόμενων Δήμων, άμεσα συνδεδεμένων με τη λιγνιτική δραστηριότητα. Ο περιορισμό της δραστηριότητας αναμένεται να επιφέρει πρόσθετες επιπτώσεις και σε επίπεδο απασχόλησης.

Προσδιορισμός παρακμάζοντων τομέων

Οι τομείς που εκτιμάται πως θα παρακμάσουν συνδέονται με τις δραστηριότητες εκείνες που αφορούν:

- βασικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης λιγνίτη,
- συμβατικές δραστηριότητες παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, καθώς και
- δραστηριότητες συλλογής, επεξεργασίας και διαχείρισης εξορυκτικών αποβλήτων και εξυγίανσης.

Πρακτικά είναι οι τομείς που αναμένεται να επηρεαστούν άμεσα από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης.

Εκτίμηση απωλειών / επιπτώσεων παρακμάζοντων τομέων και αναγκών επανειδίκευσης

Λαμβάνοντας υπόψη το βαθμό εξάρτησης των τοπικών κοινωνιών από τη λιγνιτική δραστηριότητα, η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων, η περάτωση λειτουργίας των ορυχείων και ο περιορισμός των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων που συνδέονται άμεσα με αυτή, εκτιμάται πως θα οδηγήσει σε μείωση της ΑΠΑ κατά ~€ 220 εκατ., ενώ όσον αφορά την απασχόληση, αναμένεται απώλεια 1.260 θέσεων εργασίας. Παράλληλα, η παύση της λιγνιτικής δραστηριότητας αναμένεται να επηρεάσει ~60 επιχειρήσεις, ενώ ο επηρεαζόμενος κύκλος εργασιών εκτιμάται σε ~€ 15 εκ. (βλ. Παράρτημα 2.1 – Επιπτώσεις Μετάβασης).

Πίνακας 9: Συσσωρευμένες απώλειες / επιπτώσεις παρακμάζοντων τομέων λόγω απολιγνιτοποίησης

	2020	2021	2022	2023	2024
ΑΠΑ (σε εκ. €)	-	-	-	108	217
Απασχόληση (σε χιλ.)	-	-	-	0,63	1,26
Πλήθος επιχειρήσεων	-	-	-	30	61
Κύκλος εργασιών (σε εκ. €)	-	-	-	7,31	14,68

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (IOBE, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων, 2016), (EUROSTAT, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Κύκλος Εργασιών ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας, 2020).

Οι αναμενόμενες απώλειες στην απασχόληση, αναδεικνύουν την ανάγκη δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και επανειδίκευσης του εργατικού δυναμικού, που δραστηριοποιούταν μέχρι πρότινος σε τομείς άμεσα συνυφασμένους με τη λιγνιτική δραστηριότητα. Κατ' αυτόν τον τρόπο αναμένεται να αντισταθμιστεί τόσο η περαιτέρω αύξηση της ανεργίας στην ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης, όσο και η εκροή ικανού εργατικού δυναμικού από την περιοχή.

Ανάδειξη δυνατοτήτων οικονομικού εκσυγχρονισμού, διαφοροποίησης και ευκαιριών ανάπτυξης

Το μέγεθος των εκτιμώμενων επιπτώσεων που αναμένεται να επιφέρει η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων προτάσσει την ανάγκη ανάπτυξης και εκμετάλλευσης ευκαιριών οικονομικού εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης. Λαμβάνοντας υπόψη το είδος των υπό εξέταση τομέων, καθώς και την εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού, η υλοποίηση του οικονομικού μετασχηματισμού δύναται να υποστηριχθεί τόσο από την αξιοποίηση των εγγενών πλεονεκτημάτων των εξεταζόμενων περιοχών, όσο και μέσα από τη δυνατότητα ανάπτυξης διαφοροποιημένου, με μοναδικά χαρακτηριστικά προϊόντος (βλ. Παράρτημα 2.1 - Εγγενή πλεονεκτήματα περιοχών και Ευκαιρίες ανάπτυξης).

Μέσα από την αποκατάσταση των εκτάσεων ορυχείων και σταθμών παραγωγής και την εναλλακτική και αποδοτική αξιοποίησή τους, αναμένεται να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας τόσο σε υφιστάμενες όσο και σε νέες ειδικότητες. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στην αξιοποίηση του υπάρχοντος εργατικού δυναμικού με τεχνικές γνώσεις σε νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες και κλάδους που αναμένεται να ενισχυθούν, οι οποίοι ενδεχομένως να αφορούν μεταξύ άλλων τομείς όπως της παραγωγής καθαρής ενέργειας, βιομηχανίας, αγροτικής παραγωγής και δασοκομίας.

Για την περαιτέρω τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας προκρίνεται η ανάπτυξη επιχειρηματικών και τεχνολογικών πάρκων σε χώρους όπου λειτουργούν σήμερα λιγνιτικές μονάδες, αλλά και σε όμορες με αυτές περιοχές, με σκοπό την προσέλκυση επιχειρήσεων που θα συμβάλλουν στην οικονομική διαφοροποίηση της περιοχής. Τα ως άνω οικοσυστήματα, αναμένεται να προωθήσουν την ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού και την αξιοποίηση και ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών, με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.

Ακόμα, η εκμετάλλευση του ηλιακού δυναμικού ευνοεί την ανάπτυξη υψηλής απόδοσης φωτοβολταϊκών πάρκων στα επηρεαζόμενα εδάφη. Η ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης διαθέτει κατάλληλο κλίμα και υψόμετρο για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα με έμφαση στην ενίσχυση της καλλιέργειας, ενώ παράλληλα παράγει αγροτικά προϊόντα με δυνατότητα διεθνούς απήχησης (ελαιόλαδο, καρύδια, κρασί – Μοσχοφύλλερο Μαντίνειας, βιολογικό μέλι – Βιολογικό Μέλι Βανίλια Μαινάλου) και εξαγωγικής δυναμικής (π.χ. Γερμανία, Βέλγιο, Αυστρία, Λουξεμβούργο, Νορβηγία & Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα). Λαμβάνοντας υπόψη τη συμβολή του πρωτογενή τομέα στην οικονομική δραστηριότητα των επηρεαζόμενων περιοχών, επιδιώκεται η αναβάθμιση του αγροδιατροφικού τομέα και η ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών στις επιμέρους διαδικασίες παραγωγής και μεταποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, δύναται να αναπτυχθούν εκσυγχρονισμένες μονάδες παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων

καθώς και μονάδες ευφυούς κτηνοτροφίας και ζωοτροφών, στις οποίες δύναται να απασχοληθεί μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού της περιοχής.

Στο πλαίσιο της αναγέννησης και της απορρύπανσης των εκτάσεων, επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, η ανάδειξη του πολυποίκιλου φυσικού περιβάλλοντος των επηρεαζόμενων Δήμων (ορεινά σημεία, βουνά, ποτάμια και σπήλαια) και του πλούσιου σε νερό υπεδάφους της, το οποίο ενδεχομένως θα μπορούσε να ληφθεί σοβαρά υπόψη για την υλοποίηση ενεργειακών έργων και έργων αποθήκευσης ενέργειας. Το ως άνω φυσικό περιβάλλον συνδυαστικά με την ανάπτυξη ψυχαγωγικών και αθλητικών υποδομών δύναται, επίσης, να αξιοποιηθεί για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. οικοτουρισμός, περιπατητικός, αθλητικός τουρισμός).

Επιπλέον, η μετάβαση στην απολιγνιτοποιημένη παραγωγή και οι επιπτώσεις που αυτή επιφέρει αναδεικνύουν τη σημασία της ενδυνάμωσης της κοινωνικής οικονομίας και της ενίσχυσης των κοινωνικών επιχειρήσεων στον Δήμο Μεγαλόπολης αλλά και στην ευρύτερη περιοχή, όπως αναλύθηκε ανωτέρω.

Μετασχηματιζόμενοι τομείς

Η απολιγνιτοποίηση της παραγωγής αναμένεται να οδηγήσει και στην ανάγκη εκμετάλλευσης δυνατοτήτων μετασχηματισμού και διαφοροποίησης ορισμένων επιχειρήσεων, οι οποίες αλληλοεπιδρούν και σχετίζονται σε σημαντικό βαθμό με τη λιγνιτική δραστηριότητα, προκειμένου αυτές να προσαρμοστούν κατάλληλα στις νέες απαιτήσεις που δημιουργούνται κατά τη μετάβαση.

Προσδιορισμός μετασχηματιζόμενων τομέων

Οι τομείς που εκτιμάται πως θα μετασχηματιστούν συνδέονται με τις δραστηριότητες εκείνες που ενδεικτικά αφορούν σε:

- δραστηριότητες διανομής και εμπορίας ηλεκτρικού ρεύματος,
- υποστηρικτικές δραστηριότητες παραγωγής και προμήθειας πρώτων υλών και μηχανημάτων σχετικά με τη λιγνιτική δραστηριότητα,
- δραστηριότητες κατασκευής και εμπορίας μεταλλικών προϊόντων, μηχανημάτων και εξοπλισμού
- δραστηριότητες τομέα μεταφορών.

Πρακτικά είναι οι τομείς που αναμένεται να επηρεαστούν έμμεσα και επαγόμενα από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης.

Εκτίμηση απωλειών / επιπτώσεων μετασχηματιζόμενων τομέων και αναγκών επανειδίκευσης

Η απουσία εκμετάλλευσης των δυνατοτήτων μετασχηματισμού των ως άνω τομέων αναμένεται να οδηγήσει σε περαιτέρω συρρίκνωση της οικονομικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας και της απασχόλησης των επηρεαζόμενων περιοχών. Όσον αφορά τις απώλειες στην ΑΠΑ, αυτές υπολογίζονται σε 88 εκατ. ευρώ, ενώ αναμένεται να χαθούν 1.750 θέσεις εργασίας. Παράλληλα, η παύση της λιγνιτικής δραστηριότητας αναμένεται να επηρεάσει ~250 επιχειρήσεις ενώ ο επηρεαζόμενος κύκλος εργασιών εκτιμάται σε ~€ 92 εκ. (βλ. Παράρτημα 2).

Πίνακας 10: Συσσωρευμένες απώλειες / επιπτώσεις μετασχηματιζόμενων τομέων λόγω απολιγνιτοποίησης

	2020	2021	2022	2023	2024
ΑΠΑ (σε εκ. €)	-	-	-	44	88

Απασχόληση (σε χιλ.)	-	-	-	0,88	1,75
Πλήθος επιχειρήσεων	-	-	-	127	254
Κύκλος εργασιών (σε εκ. €)	-	-	-	46,20	92,40

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (IOBE, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων, 2016), (EUROSTAT, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Κύκλος Εργασιών ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας, 2020).

Σημειώνεται πως η μείωση της απασχόλησης, τόσο στους παρακμάζοντες όσο και στους μετασηματιζόμενους τομείς, λόγω της παύσης της λιγνιτικής δραστηριότητας, ενδέχεται να οδηγήσει σε μετακίνηση πληθυσμού, αλλά και ενδοπεριφερειακή μεταφορά επιχειρήσεων και εργαζομένων των εξεταζόμενων περιοχών, με στόχο την εύρεση καλύτερων οικονομικών προοπτικών. Το γεγονός αυτό, αναμένεται να έχει ως αποτέλεσμα, την ερημοποίηση της ευρύτερης περιοχής, αρνητική επίδραση στους δείκτες του εργατικού δυναμικού και δυναμικής των επηρεαζόμενων περιοχών. Οι ως άνω επιπτώσεις ενδέχεται να οδηγήσουν σε διαταραχή της κοινωνικής συνοχής και σε τάσεις απόκλισης σε επίπεδο ανάπτυξης μεταξύ των επιμέρους περιοχών. Για την αντιμετώπιση των εν λόγω επιπτώσεων επιδιώκεται μεταξύ άλλων η επανειδίκευση του υφιστάμενου εργατικού δυναμικού που δραστηριοποιούταν μέχρι πρότινος σε τομείς άμεσα και έμμεσα συνυφασμένους με τη λιγνιτική δραστηριότητα, με σκοπό τη διατήρηση του εργατικού δυναμικού και του επιπέδου απασχολησιμότητας.

Ανάδειξη δυνατοτήτων οικονομικού εκσυγχρονισμού, διαφοροποίησης και ευκαιριών ανάπτυξης

Οι μετασηματιζόμενοι τομείς κρίνεται σκόπιμο να υποστηριχθούν μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της διαφοροποίησης των παραγόμενων προϊόντων / υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτό, και λαμβάνοντας υπόψη την ενεργειακή εξάρτηση των επηρεαζόμενων περιοχών από τη λιγνιτική παραγωγή σχεδιάζεται η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων ενεργειακών εγκαταστάσεων για τη μετάβαση προς καθαρότερες μορφές ενέργειας, εξασφαλίζοντας, παράλληλα, τον επαρκή ενεργειακό εφοδιασμό. Σε αυτήν την κατεύθυνση, δρομολογείται η ανάπτυξη μονάδων ΑΠΕ, καθώς και συναφών και αλληλεξαρτώμενων με αυτές παραγωγικών και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων. Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο του μετασηματισμού των δραστηριοτήτων που συσχετίζονται έμμεσα με τη λιγνιτική δραστηριότητα και της ανάπτυξης διαφοροποιημένων κλάδων και τομέων, σε μια προσπάθεια αντιστάθμισης των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης και της εξασφάλισης δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης, αναμένεται η ίδρυση νέων επιχειρήσεων κατά μήκος της ευρύτερης εφοδιαστικής αλυσίδας. Στην κατεύθυνση αυτή, δρομολογείται και η ενίσχυση και διεύρυνση του κλάδου της παραγωγής εξοπλισμού και υλικών. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στην παραγωγή διαφοροποιημένου προϊόντος αναφορικά με τους ανωτέρω τομείς, μεταξύ των επηρεαζόμενων, και όχι μόνο, περιοχών, ώστε να επιτευχθεί ισόρροπη ανάπτυξη. Τέλος, για την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών οικονομιών κρίνεται απαραίτητος ο οριζόντιος ψηφιακός μετασηματισμός του συνόλου της περιφέρειας, και η ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών και μεθόδων στις παραγωγικές διαδικασίες.

Συγχρόνως, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις στις υφιστάμενες θέσεις εργασίας, η αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου κεφαλαίου, η ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και η ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης / επανακατάρτισης σε νέες δραστηριότητες, όπως οι ΑΠΕ και όλες οι αντίστοιχες παραγωγικές δραστηριότητες και βιομηχανίες, αποτελούν προϋπόθεση για την ενίσχυση της απασχόλησης στη μεταλιγνιτική εποχή και την εξασφάλιση της προστασίας των υφιστάμενων θέσεων εργασίας.

Για τη χρηματοδότηση των απαιτούμενων δράσεων δύναται να αντληθούν πόροι από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, πυλώνα του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης που θεσπίστηκε για την παροχή στήριξης στις περιοχές που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή. Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη την ευρύτερη επιλεξιμότητα των υπολοίπων 2 πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (InvestEU, ΕΤΕπ – Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα), δύναται να χρηματοδοτηθούν δράσεις και σε περιοχές πέραν των προσδιορισθέντων ως περισσότερο αρνητικά επηρεαζόμενων εδαφών, υπό την προϋπόθεση ότι τα έργα αυτά που θα στηριχθούν θα είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης.

Επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην υγεία

Συμπληρωματικά με τις επιπτώσεις στους παρακμάζοντες και στους μετασχηματιζόμενους επιχειρηματικούς τομείς (τόσο οικονομικά, όσο και σε επίπεδο απασχόλησης) και στην κοινωνική και την πληθυσμιακή συνοχή, η απολιγνιτοποίηση αναμένεται να επιφέρει θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην υγεία των πολιτών. Ειδικότερα, η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων και η περάτωση λειτουργίας των ορυχείων αναμένεται να επηρεάσει θετικά το φυσικό και γεωλογικό περιβάλλον, καθώς και τα οικοσυστήματα των επηρεαζόμενων περιοχών. Παράλληλα όμως η επιδείνωση της οικονομίας και η έλλειψη επαρκών κοινωνικών υποδομών, αναμένεται να επηρεάσει δυσμενώς την υγεία των πολιτών του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων.

Η αντιστάθμιση των ανωτέρω επιπτώσεων που αναμένεται να επιφέρει η απολιγνιτοποίηση και η επιδίωξη αξιοποίησης των δυνατοτήτων διαφοροποίησης και ανάπτυξης, αναδεικνύουν ορισμένες αναπτυξιακές ανάγκες και στόχους που αφορούν στους τομείς περιβάλλοντος και υγείας των πολιτών για την εξασφάλιση της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των επηρεαζόμενων περιοχών.

2.2. Ανάγκες και αναπτυξιακοί στόχοι

Για τη μελετούμενη περιοχή (Δήμος Μεγαλόπολης και επηρεαζόμενοι όμοροι δήμοι, όπως αναλύθηκε στο κεφ. 1.2 ανωτέρω), στο πλαίσιο της μετάβασης σε μια εποχή καθαρής ενέργειας και απολιγνιτοποιημένης παραγωγής, αναδεικνύονται ορισμένες ανάγκες, η ικανοποίηση των οποίων προϋποθέτει τον προσδιορισμό στόχων και προσδοκώμενων αποτελεσμάτων για την εξασφάλιση της οικονομικής και επιχειρηματικής της ανάπτυξης.

Ανάγκες

Συγκεκριμένα, όσον αφορά στον τομέα της απασχόλησης, προκύπτει η ανάγκη ενίσχυσης των προσόντων του εργατικού δυναμικού, μέσω της αναβάθμισης των υπηρεσιών των αρμόδιων εκπαιδευτικών φορέων με σκοπό την κατάρτιση του υφιστάμενου αλλά και του μελλοντικού εργατικού δυναμικού σε τομείς όπως η ανάπτυξη και υποστήριξη του δικτύου ΑΠΕ, οι περιβαλλοντικές αποκαταστάσεις καθώς και νέες βιομηχανικές ειδικότητες, ανάλογα με τις νέες επενδύσεις που αναμένεται να πραγματοποιηθούν. Η περαιτέρω τόνωση της απασχόλησης δύναται να προέλθει και από την διασύνδεση του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, με τις επιχειρήσεις, αλλά και την επέκταση του ερευνητικού του έργου σε νέες τεχνολογίες καθαρής ενέργειας ή/και άλλες οικονομικές δραστηριότητες που ενδέχεται να αναπτυχθούν στην ευρύτερη περιοχή.

Στον οικονομικό τομέα, δημιουργείται η ανάγκη για ενδυνάμωση και διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας μέσω αξιοποίησης των εγγενών πλεονεκτημάτων της ευρύτερης περιοχής και μέσω της ενίσχυσης της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας. Συγχρόνως, για την ενδυνάμωση

της ανταγωνιστικότητας των τοπικών οικονομιών κρίνεται απαραίτητος ο οριζόντιος ψηφιακός μετασχηματισμός της ευρύτερης περιοχής, και η ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών σε τομείς, μεταξύ άλλων, της αγροτικής παραγωγής, της βιομηχανίας, της δημόσιας διοίκησης. Παράλληλα, αναγκαία κρίνεται η ενίσχυση και η περαιτέρω ανάπτυξη των υφιστάμενων υποδομών και δικτύων μεταφοράς και αποθήκευσης με σκοπό την ενίσχυση της κινητικότητας αγαθών και προσώπων.

Στον ενεργειακό τομέα, αναπτυξιακές ανάγκες για την ευρύτερη περιοχή αποτελούν ο μετασχηματισμός του ενεργειακού μείγματος, μέσω προώθησης μορφών ενέργειας φιλικών προς το περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται απαραίτητη η ανάπτυξη και αναβάθμιση του συνόλου των ενεργειακών υποδομών και δικτύων, καθώς και η προώθηση των συστημάτων ΑΠΕ και αποθήκευσης για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών.

Όσον αφορά στο περιβάλλον, η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων δημιουργεί την ανάγκη αναγέννησης και απορρύπανσης των εκτάσεων και επαναπροσδιορισμού των χρήσεων γης, τόσο αυτών στις οποίες βρίσκονταν οι λιγνιτικές μονάδες, όσο και όμορων εδαφών που ενδέχεται να επηρεάζονται έμμεσα. Στο πλαίσιο αυτό και με γνώμονα την αποδοτικότερη χρήση των πόρων, αναγκαία χαρακτηρίζεται η αύξηση των αποβλήτων που ανακυκλώνονται.

Τέλος, αναφορικά με τον τομέα της υγείας, αναδεικνύεται η ανάγκη αποκατάστασης της υγείας των πολιτών των επηρεαζόμενων από την απολιγνιτοποίηση περιοχών και η εξασφάλιση και η εξασφάλιση της ποιοτικής παροχής υπηρεσιών στον εν λόγω τομέα.

Στόχοι

Για την ικανοποίηση των ως άνω αναγκών και την εξασφάλιση της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης της μελετούμενης περιοχής του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων, προσδιορίζονται συγκεκριμένοι στόχοι και προτεραιότητες, στους τομείς της απασχόλησης, της οικονομίας, της ενεργειακής κάλυψης, του περιβάλλοντος και της υγείας.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά στον τομέα της απασχόλησης, οι αναμενόμενες επιπτώσεις της πλήρους απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων αναδεικνύουν τη σημασία δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού σε επίκαιρους και διαφοροποιημένους παραγωγικούς και επιχειρηματικούς τομείς. Βασικά προσδοκώμενα αποτελέσματα αποτελούν η μείωση της ανεργίας, η αύξηση των εισοδημάτων των πολιτών μέσα από την αναβάθμιση της απασχόλησης και η ενεργητική συμπερίληψη αιτούντων εργασία (συμπεριλαμβανομένων και των ευπαθών ομάδων), με παράλληλη μέριμνα για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής.

Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τον βαθμό εξάρτησης της υπό εξέταση περιοχής από τη λιγνιτική παραγωγή, η διαδικασία της απολιγνιτοποίησης αναμένεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομική και επιχειρηματική δραστηριότητα. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται ο μετασχηματισμός και η βελτίωση της τοπικής οικονομίας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, καθώς και δίνεται έμφαση στην προσέλκυση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Συγχρόνως, επιδιώκεται η περαιτέρω ενδυνάμωση της τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας μέσω της ενσωμάτωσης προηγμένων τεχνολογιών στις επιμέρους διαδικασίες και μέσω της ενίσχυσης της εφοδιαστικής αλυσίδας, ενώ παράλληλα δίνεται έμφαση στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

Στον ενεργειακό τομέα, η πλήρης απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων στοχεύει στην εξυγίανση του περιβάλλοντος και στην πράσινη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται η μεταστροφή σε καθαρές μορφές ενέργειας χαμηλών εκπομπών άνθρακα και η εξοικονόμηση ενέργειας,

Όσον αφορά στο περιβάλλον, επιδιώκεται η άμεση αποκατάσταση των εδαφών, τα οποία θα επηρεαστούν από την απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων, με παράλληλη μέριμνα για την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού πλούτου των εξεταζόμενων περιοχών, μέσω ανάπτυξης π.χ. χώρων πρασίνου, λιμνών, αμπελώνων, δασών. Παράλληλα, η αποκατάσταση των εδαφών έχει ως επιπλέον στόχο, να δημιουργήσει τις κατάλληλες υποδομές για την προσέλκυση και την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, για τη διασφάλιση της υγείας των πολιτών, βασικοί στόχοι αποτελούν η ανάπτυξη και η βελτίωση των κοινωνικών υποδομών και των υποδομών υγείας, επιδιώκοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη βελτίωση της πρόσβασης των πολιτών σε κοινωνικές υπηρεσίες και σε επαρκή και ποιοτική περίθαλψη.

Οι ως άνω στόχοι σχετικά με την απασχόληση και την οικονομική και επιχειρηματική δραστηριότητα της ευρύτερης επηρεαζόμενης περιοχής δύναται να ποσοτικοποιηθούν μέσω της εκτίμησης αναφορικά με την εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών. Ειδικότερα, μέσω του οικονομικού μετασχηματισμού και της υλοποίησης δράσεων ενίσχυσης της απασχόλησης, επιδιώκεται μέχρι το 2030 κοινωνικοοικονομική ανάκαμψη η οποία δύναται να αποτυπωθεί στη μεταβολή βασικών μακροοικονομικών μεγεθών στα επίπεδα του 2008 (προ χρηματοπιστωτικής κρίσης). Συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη τις συνέπειες της εξάπλωσης του COVID-19 καθώς και της σταδιακής απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων, επιδιώκεται μέση ετήσια αύξηση του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ευρύτερης περιοχής των επηρεαζόμενων εδαφών κατά 3,1% και 2,9% αντίστοιχα. Παράλληλα, η υλοποίηση δράσεων δημιουργίας θέσεων εργασίας, καθώς και η εργασιακή ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων στοχεύει σε μείωση του ποσοστού ανεργίας μέχρι το 2030 κατά ~6,1% κατά μέσο όρο ετησίως.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ευρύτερες επιπτώσεις της απολιγνιτοποίησης της εγχώριας ηλεκτροπαραγωγής, η επίτευξη των ως άνω στόχων θα επιδιώξει παράλληλα την τόνωση του συνόλου της εγχώριας οικονομίας κατά τη διαδικασία μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται μέση ετήσια αύξηση του εγχώριου ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 3,9% και 3,6% αντίστοιχα, καθώς και μείωση του ποσοστού ανεργίας της χώρας κατά 8,5% κατά μέσο όρο ετησίως μέχρι το 2030.

Πίνακας 11: Μακροοικονομικοί στόχοι 2030

Μακροοικονομικά μεγέθη	Μεγέθη 2020	Στόχος 2030	Μέση ετήσια μεταβολή έως 2030
Περιφέρεια Πελοποννήσου			
ΑΕΠ (σε εκ. €)	7.462	10.102	3,1%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε €)	12.933	17.224	2,9%
Ποσοστό ανεργίας (σε %)	13,17%	7,01%	-6,1%
Σύνολο χώρας			
ΑΕΠ (σε εκ. €)	164.524	241.990	3,9%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε €)	15.344	21.845	3,6%
Ποσοστό ανεργίας (σε %)	18,90%	7,76%	-8,5%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Αναφορικά με τη στοχοθεσία του ενεργειακού μετασχηματισμού, στο ΕΣΕΚ αποτυπώνεται η στόχευση σχετικά με το ύψος των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου καθώς και των μεριδίων που καταλαμβάνουν οι ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα για το 2030.

DRAFT

Πίνακας 12: Μείωση εκπομπών ΑτΘ και μεριδίων ΑΠΕ 2030

σε %	2030
Εξέλιξη μείωσης εκπομπών ΑτΘ	
Μείωση εκπομπών για τους τομείς και χρήσεις που εντάσσονται στο σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (ETS) σε σχέση με το έτος 2005	76%
Μείωση εκπομπών για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (non- ETS) σε σχέση με το έτος 2005	33%
Συνολική μείωση εκπομπών ΑτΘ σε σχέση με το έτος 2005	56%
Συνολική μείωση εκπομπών ΑτΘ σε σχέση με το έτος 1990	42%
Εξέλιξη μεριδίων ΑΠΕ	
Μερίδιο ΑΠΕ στην Ακαθάριστη Τελική Κατανάλωση Ενέργειας	35%
Μερίδιο ΑΠΕ στην Τελική Κατανάλωση για Θέρμανση και Ψύξη	43%
Μερίδιο ΑΠΕ στην Ακαθάριστη Κατανάλωση Ηλεκτρισμού	61%
Μερίδιο ΑΠΕ στην Τελική Κατανάλωση για Μεταφορές	19%

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019).

Η στοχοθεσία αναφορικά με την πλήρη απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων και τον μετασχηματισμό της ηλεκτροπαραγωγής μέσω της προώθησης των συστημάτων ΑΠΕ προκύπτει και μέσα από το στόχο που τίθεται στο ΕΣΕΚ για το 2030 αναφορικά με τη διάρθρωση του εγχώριου ενεργειακού μείγματος.

Πίνακας 13: Διάρθρωση εγχώριας ηλεκτροπαραγωγής 2030

Τομέας ηλεκτροπαραγωγής	Ηλεκτροπαραγωγή (σε TWh)
Στερεά Καύσιμα - Λιγνιτικά	-
Πετρελαϊκά	0,8
Φ. Αέριο	18,3
A. Ηλεκτροπαραγωγή από ορυκτά καύσιμα	19,1
Βιοενέργεια (Βιομάζα και Βιοαέριο)	1,6
Υδροηλεκτρικά	6,4
Αιολικά	17,1
Φωτοβολταϊκά	12,1
Ηλιοθερμικοί σταθμοί	0,3
Γεωθερμία	0,6
B. Ηλεκτροπαραγωγή από μονάδες ΑΠΕ	38,1
Γ. Καθαρές εισαγωγές ηλεκτρισμού	4,6
Συνολική διάθεση ηλεκτρικής ενέργειας (=A+B+Γ)	61,8

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019).

Πίνακας 14: Ανάγκες, στόχοι και προσδοκώμενα αποτελέσματα διαδικασίας μετάβασης

Παράμετρος	Ανάγκες	Στόχοι	Προσδοκώμενα αποτελέσματα	Πιθανοί μηχανισμοί χρηματοδότησης
Πληθυσμός / Απασχόληση	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ενδυνάμωση και αναβάθμιση δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού μέσω ενίσχυσης αρμόδιων φορέων εκπαίδευσης ▪ Σύνδεση της ακαδημαϊκού και επιχειρηματικού τομέα ▪ Επανεκπαίδευση και απασχόληση τοπικού εργατικού δυναμικού σε νέες δεξιότητες σε τομείς όπως οι ΑΠΕ, οι περιβαλλοντικές αποκαταστάσεις και η διαχείριση απορριμμάτων και αποβλήτων καθώς και σε βιομηχανικές ειδικότητες ανάλογα με τις νέες επενδύσεις που αναμένεται να πραγματοποιηθούν 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού σε νέους παραγωγικούς τομείς ▪ Δημιουργία θέσεων εργασίας υψηλής εξειδίκευσης 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μείωση της ανεργίας και ενεργητική συμπερίληψη αιτούντων εργασία ▪ Αύξηση των εισοδημάτων των πολιτών μέσα από την αναβάθμιση της απασχόλησης ▪ Εργασιακή ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων και προώθηση κοινωνικής συνοχής 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (συμπεριλαμβάνεται το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης) ▪ Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα ▪ Ιδιωτικά κεφάλαια ▪ Δανειακά κεφάλαια ▪ Εθνικοί πόροι*
Οικονομία και επιχειρηματική δραστηριότητα	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ενδυνάμωση και διαφοροποίηση τοπικής οικονομίας μέσω αξιοποίησης των εγγενών πλεονεκτημάτων της ▪ Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας ▪ Ψηφιακός μετασχηματισμός ▪ Ανάπτυξη υποδομών μεταφοράς και αποθήκευσης 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μετασχηματισμός τοπικών οικονομικών ▪ Μεταφορά και ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών ▪ Προσέλκυση νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω δημιουργίας βιομηχανικών ζωνών και επιχειρηματικών πάρκων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Βελτίωση της οικονομίας της ανταγωνιστικότητας, της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας των υφιστάμενων επιχειρήσεων ▪ Βελτίωση της αποδοτικότητας και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων ▪ Ενίσχυση εισοδημάτων και ΑΠΑ ▪ Ενίσχυση της εφοδιαστικής αλυσίδας 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (συμπεριλαμβάνεται το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης) ▪ InvestEU ▪ Ταμείο Ανάκαμψης ▪ Ιδιωτικά κεφάλαια ▪ Δανειακά κεφάλαια ▪ Εθνικοί πόροι*
Ενεργειακός εφοδιασμός	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μετασχηματισμός του ενεργειακού μείγματος μέσω προώθησης μορφών ενέργειας φιλικών προς το περιβάλλον ▪ Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός ενεργειακών υποδομών και δικτύων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξυγίανση του περιβάλλοντος ▪ Προώθηση της πράσινης ανάπτυξης 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μεταστροφή σε καθαρές μορφές ενέργειας χαμηλών εκπομπών άνθρακα ▪ Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης ▪ Εξοικονόμηση ενέργειας 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (συμπεριλαμβάνεται το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης)

Παράμετρος	Ανάγκες	Στόχοι	Προσδοκώμενα αποτελέσματα	Πιθανοί μηχανισμοί χρηματοδότησης
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Προώθηση συστημάτων ΑΠΕ για την κάλυψη ενεργειακών αναγκών 			<ul style="list-style-type: none"> ▪ InvestEU ▪ Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα ▪ Ταμείο Ανάκαμψης ▪ Ιδιωτικά κεφάλαια ▪ Δανειακά κεφάλαια ▪ Εθνικοί πόροι*
Περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αναγέννηση και απορρύπανση εκτάσεων ▪ Επαναπροσδιορισμός χρήσεων γης ▪ Αύξηση των ανακυκλωμένων αποβλήτων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αποκατάσταση γαιών ▪ Προστασία εδάφους και οικοσυστημάτων ▪ Δημιουργία κατάλληλων υποδομών για την προσέλκυση νέων οικονομικών δραστηριοτήτων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανάδειξη και προστασία φυσικού πλούτου ▪ Υποστήριξη στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας της περιοχής μέσω απαιτούμενων υποδομών 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (συμπεριλαμβάνεται το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης) και Ταμείο Συνοχής ▪ Ταμείο Ανάκαμψης ▪ InvestEU ▪ Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα ▪ Ιδιωτικά κεφάλαια ▪ Δανειακά κεφάλαια ▪ Εθνικοί πόροι*
Υγεία	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αποκατάσταση και εξασφάλιση καλής υγείας πολιτών 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών και υποδομών υγείας 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Βελτίωση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες, καλύτερη περίθαλψη 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (συμπεριλαμβάνεται το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης) ▪ InvestEU

Παράμετρος	Ανάγκες	Στόχοι	Προσδοκώμενα αποτελέσματα	Πιθανοί μηχανισμοί χρηματοδότησης
				<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα ▪ Ιδιωτικά κεφάλαια ▪ Δανειακά κεφάλαια ▪ Εθνικοί πόροι*

* Εν προκειμένω, όταν αναφερόμαστε σε εθνικούς πόρους αναφερόμαστε αποκλειστικά στο Λιγνιτικό Τέλος και τα Έσοδα Πλειστηριασμών Δικαιωμάτων Εκπομπών.

DRAFT

Προαπαιτούμενο για την υλοποίηση των αναγκαίων δράσεων αποτελεί η εξασφάλιση της απαραίτητης χρηματοδότησης μέσω εθνικών, κοινοτικών και ιδιωτικών κονδυλίων. Βασικός μηχανισμός που δύναται να στηρίξει τη χρηματοδότηση τους αποτελεί το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης. Παράλληλα, δύναται να αντληθούν πόροι και από τους λοιπούς πυλώνες του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης, από το ΕΣΠΑ, από λοιπούς ευρωπαϊκούς μηχανισμούς και προγράμματα (π.χ. Ταμείο Ανάκαμψης, Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης κ.α.), από εθνικά κεφάλαια, καθώς και από ιδιωτικά και δανειακά κεφάλαια.

2.3. Λοιπές στρατηγικές και σχέδια

Οι αναπτυξιακές ανάγκες, οι οικονομικές και επιχειρηματικές προοπτικές και δυνατότητες και οι αναμενόμενοι στόχοι που τίθενται για τις επηρεαζόμενες περιοχές ευθυγραμμίζονται με τις θεσπισμένες εθνικές και επιμέρους περιφερειακές στρατηγικές και σχέδια.

Εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης

Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση 2014-2020: Η ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα και η ανάπτυξη και αναβάθμιση των ενεργειακών και μεταφορικών υποδομών αποτυπώνονται στις εθνικές επιδιώξεις που θέτει η στρατηγική καθώς και στους στόχους της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Επιπροσθέτως, κοινοί στόχοι είναι η ενίσχυση του αγροδιατροφικού τομέα, της έρευνας, της καινοτομίας, της μεταφοράς προηγμένων τεχνολογιών, καθώς και η ανάπτυξη του πολιτιστικού και του τουριστικού προϊόντος.

Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014-2020: Η εν λόγω στρατηγική ευθυγραμμίζεται με τις προτεραιότητες που διαμορφώνονται στο πλαίσιο της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των επηρεαζόμενων περιοχών σε ότι αφορά την αναβάθμιση του πρωτογενή τομέα με έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών προϊόντων και της εξωστρέφειας της τοπικής παραγωγής, στην εύρεση νέων τεχνολογικών μέσων και μεθόδων προστασίας του περιβάλλοντος και στην περαιτέρω εκπαίδευση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της περιοχής. Επισημαίνεται ότι θα ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027, κατόπιν της έγκρισης-οριστικοποίησης της.

Άλλα περιφερειακά ή εθνικά σχέδια ανάπτυξης

Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία: Η ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας και η προώθηση και μεταφορά νέας γνώσης και καινοτόμων μεθόδων και τεχνολογιών, ιδιαίτερα στον ενεργειακό τομέα, αποτελούν βασικά σημεία σύγκλισης της ως άνω εθνικής στρατηγικής με τη στρατηγική και τους αναπτυξιακούς στόχους της μετάβασης.

Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) 2030: Η έμφαση στον τομέα της καθαρής ενέργειας και στον μετασχηματισμό του ενεργειακού μείγματος αποτυπώνεται τόσο στο ΕΣΕΚ όσο και στις αναπτυξιακές ανάγκες για τη δίκαιη μετάβαση των επηρεαζόμενων περιοχών. Παράλληλα, βασικό σημείο σύγκλισης αποτελεί η μέριμνα για την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας στον ενεργειακό τομέα..

Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050: Κοινές επιδιώξεις της στρατηγικής και της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων είναι η μείωση των εκπομπών ρυπογόνων αερίων, η ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα και της κυκλικής

οικονομίας, η τόνωση της επιχειρηματικότητας, της βιομηχανικής παραγωγής και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης 2020 – 2029: Οι πολιτικές και τα μέτρα που περιγράφονται στο συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελούν παράλληλα βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων και στοχεύουν κυρίως στη μετάβαση σε μια εποχή καθαρής ενέργειας, λιγότερων εκπομπών ρύπων και αύξησης της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα.

Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025: Οι πολιτικές που θέτει το πρόγραμμα ευθυγραμμίζονται με τις ανάγκες και τους στόχους της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων στους τομείς, μεταξύ άλλων, της πράσινης ανάπτυξης, της ενίσχυσης της απασχόλησης και της ποιοτικής κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας καθώς και στην ενσωμάτωση νέας γνώσης και στον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου (ΕΠ-Π) 2014-2020: Η εξέταση της στοχοθεσίας του εν λόγω προγράμματος αναδεικνύει την ευθυγράμμιση των αναπτυξιακών στόχων για την εξασφάλιση μιας δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων με τις γενικότερες επιδιώξεις και τους στόχους για την εν λόγω περιοχή. Αναλυτικότερα, στις κοινές αναπτυξιακές προτεραιότητες συγκαταλέγονται η ενίσχυση του τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, με στόχο την ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών, μεταξύ άλλων, και στις παραγωγικές διαδικασίες.

Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα 2014-2029: Η εν λόγω στρατηγική στοχεύει στη διασφάλιση της προστασίας των οικοσυστημάτων και του φυσικού πλούτου και στην αποδοτικότερη χρήση των πόρων καθώς και στην ανάπτυξη τομέων όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία και ο τουρισμός, βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες και της μετάβασης της υπό εξέταση περιοχής.

Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία: Βασικός στόχος του Σχεδίου Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία είναι η συστηματική αύξηση των εισοδημάτων, μέσα από την υλοποίηση δράσεων οικονομικής πολιτικής που πρόκειται να ενισχύουν την παραγωγικότητα, την εργασία και τις επενδύσεις (Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, 2020). Οι στόχοι αυτοί αποτυπώνονται και στο πλαίσιο της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης.

Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: Οι άξονες προτεραιότητάς που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και αφορούν στην πράσινη ανάπτυξη, στον ψηφιακό και οικονομικό μετασχηματισμό και στην ενίσχυση της απασχόλησης ευθυγραμμίζονται με τους στόχους που τίθενται στο πλαίσιο της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων.

Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ): Το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) καθορίζει τις προοπτικές διαχείρισης έως το 2020 σύμφωνα με την ενωσιακή στρατηγική η οποία αποτυπώνεται, μεταξύ άλλων, και μέσα στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Ελληνική Δημοκρατία - Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, 2020). Η απορρύπανση και εξυγίανση των εκτάσεων στις οποίες βρίσκονται σήμερα οι λιγνιτικές μονάδες στην Μεγαλόπολη και οι οποίες αναμένεται να αποσυρθούν αποτελεί βασική επιδίωξη για την προστασία του περιβάλλοντος και του φυσικού πλούτου.

Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) Πελοποννήσου 2014-2020: Οι ανάγκες που προκύπτουν μέσα από την μετάβαση σε μια εποχή καθαρής οικονομίας, αυξημένης απασχολησιμότητας και κοινωνικής και εργασιακής ενσωμάτωσης, τόσο του επηρεαζόμενου ανθρώπινου δυναμικού, όσο και των ευπαθών ομάδων, συνάδει με τις επιδιώξεις της εν λόγω στρατηγικής. Στους κοινούς αναπτυξιακούς στόχους συγκαταλέγονται η βελτίωση των εκπαιδευτικών και των κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας και των επιχειρήσεων των επηρεαζόμενων περιοχών.

Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025: Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020 – 2025 (Ελληνική Δημοκρατία - Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025, 2020), αφορά εγχειρίδιο που περιγράφει τη στρατηγική της χώρας για τη μετάβαση στην Ψηφιακή Ελλάδα. Για τον Δήμο Μεγαλόπολης και την περιοχή των επηρεαζόμενων όμορων δήμων απαιτείται ψηφιακός μετασχηματισμός σε όλους τους τομείς της οικονομίας, της διοίκησης αλλά και των εκπαιδευτικών και κοινωνικών υπηρεσιών, επιδιώξεις άμεσα συνυφασμένες με τις πολιτικές που θέτει η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού.

2.4. Είδη προβλεπόμενων πράξεων

Κατηγορίες ενδεικτικών πράξεων

Για τον προσδιορισμό των πράξεων χρειάζεται να ληφθούν υπόψη:

- η απαίτηση του κανονισμού για περιγραφή του είδους των πράξεων που προβλέπεται να υλοποιηθούν και της προσδοκώμενης συμβολής τους στην άμβλυνση των επιπτώσεων της μετάβασης (παρ. 2, άρθρ. 7),
- η επιλεξιμότητα του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης όπως αποτυπώνεται στο Άρθρο 4 του Κανονισμού ΤΔΜ, καθώς και οι επιλεξιμότητες των άλλων δύο (2) πυλώνων χρηματοδότησης του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (InvestEU, Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα), όπως αποτυπώνονται στα σχετικά σχέδια των Κανονισμών,
- το γεγονός ότι οι πυλώνες Ειδικό Καθεστώς InvestEU και Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης θα έχουν ευρύτερο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής από ό,τι το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και θα στηρίζουν όχι μόνο τις επενδύσεις σε έργα στα εδάφη υπό μετάβαση, αλλά και εκτός των εν λόγω εδαφών, υπό την προϋπόθεση ότι τα έργα αυτά είναι καίριας σημασίας για τη μετάβαση στα εν λόγω εδάφη,
- οι δυνατότητες ανάπτυξης συνεργειών για τη χρηματοδότηση της υλοποίησης των απαιτούμενων δράσεων με άλλα προγράμματα και χρηματοδοτικά μέσα,
- οι προσδιορισθέντες 5 πυλώνες ανάπτυξης, όπως έχουν προσδιοριστεί στο Σχέδιο Δράσης (Master Plan) για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση (ΣΔΑΜ),
- η διαβούλευση με τις τοπικές κοινωνίες, καθώς και
- η εκδήλωση ενδιαφέροντος από φορείς (ιδιωτικούς και δημόσιους) για την υλοποίηση επενδύσεων.

Με βάση τα ανωτέρω, έγινε μια προσπάθεια αποτύπωσης των βασικών προτεραιοτήτων, προκειμένου αυτές να αποτελέσουν μια αρχική εκτίμηση στη λογική έναρξης των διαδικασιών της διαβούλευσης, παραθέτοντας ενδεικτικές προτάσεις, που αναλύονται περαιτέρω στο παράρτημα. Ειδικότερα θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι προτεραιότητες αυτές αποτελούν τον συνδυασμό κριτικού μεταξί εδαφικού σχεδίου, χρηματοδοτικών μέσων-Προγραμμάτων, οι οποίες θα καθοριστούν και εξειδικευτούν περαιτέρω κατά την επερχόμενη διαβούλευση τους.

1. **Ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας**, μέσω της δημιουργίας νέων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων τεχνοβλαστών υψηλής έντασης γνώσης (spin off- spin out),

βιομηχανιών και βιομηχανικών πάρκων, καθώς και αθλητικών και τουριστικών υποδομών, με στόχο μεταξύ άλλων τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την ενσωμάτωση νέας γνώσης και τεχνολογίας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων.

2. **Ενεργειακή μετάβαση / Κλιματική ουδετερότητα**, στην οποία περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η κατασκευή μονάδων παραγωγής εξοπλισμού ΑΠΕ, η ανάπτυξη ζωνών έρευνας και καινοτομίας στην ενέργεια (π.χ. δημιουργία κοιλάδας ενεργειακής έρευνας και τεχνολογίας) και ο ενεργειακός εκσυγχρονισμός κοινωνικών και δημόσιων υποδομών και κτηρίων. Μέσω αυτών, επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στην τελική κατανάλωση ενέργειας, καθώς και η προώθηση συστημάτων ΑΠΕ για την κάλυψη αναγκών θέρμανσης και ψύξης.

3. **Ανάπτυξη γεωργικού τομέα και αγροδιατροφή**, με στόχο, τον εκσυγχρονισμό των μονάδων παραγωγής συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης έξυπνων μονάδων παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, της βελτίωσης του αγροτικού οδικού δικτύου και της δημιουργίας μονάδων ευφυούς κτηνοτροφίας και ζωοτροφών, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον πρωτογενή τομέα, την ανάπτυξη βιολογικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων σε αποκατεστημένα εδάφη και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ζωικής παραγωγής.

4. **Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία** με την υλοποίηση δράσεων αναγέννησης, απορρύπανσης και αποκατάστασης του εδάφους, προώθησης της βιοοικονομίας συμπεριλαμβανομένης της χρήσης αποβλήτων ως δευτερογενών καυσίμων στη βιομηχανία, και της ανάπτυξης κέντρου επεξεργασίας βιομάζας για παραγωγή βιοενέργειας, επιδιώκοντας τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την προστασία και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση, αξιοποίηση, ανάδειξη και προβολή της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

5. **Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρώπινου κεφαλαίου**, μέσω της αναβάθμισης των υπηρεσιών υγείας / πρόνοιας (πρωτοβάθμια/δευτεροβάθμια φροντίδα υγείας, βρεφονηπιακών σταθμών κλπ) και των εκπαιδευτικών υποδομών, της ανάπτυξης και αξιοποίησης προγραμμάτων εργασιακής μετάβασης, ώστε να εξασφαλιστεί η σύνδεση της ακαδημαϊκής έρευνας με την οικονομία, η ενσωμάτωση νέας γνώσης και καινοτομίας και η επανεκπαίδευση σε νέες δεξιότητες σε τομείς όπως οι ΑΠΕ, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, οι περιβαλλοντικές αποκαταστάσεις, καθώς και σε βιομηχανικές ειδικότητες ανάλογα με τις νέες επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν.

6. **Ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας / Ψηφιακή Διασυνδεσιμότητα**, η οποία περιλαμβάνει την ανάπτυξη υποδομών μεταφοράς και αποθήκευσης και την αναβάθμιση ψηφιακών υποδομών, καθώς και την ανάπτυξη έξυπνων δικτύων για τη διαχείριση ενέργειας, εξασφαλίζοντας τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την ανάπτυξη υποδομών εφοδιαστικής αλυσίδας, την ενίσχυση της κινητικότητας αγαθών και προσώπων, καθώς και την αύξηση των χρηστών έξυπνων συστημάτων και τεχνολογιών.

7. **Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις**, οι οποίες θα περιλαμβάνουν ένα συνεκτικό πλέγμα δράσεων/πράξεων με συγκεκριμένη αναπτυξιακή στρατηγική, με στόχο τη δημιουργία νέων θέσεων

εργασίας, την αξιοποίηση τοπικού εργατικού δυναμικού και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των τοπικών οικονομιών.

Στην ενότητα 2.4 του Παραρτήματος, οι ανωτέρω προτεραιότητες αναλύονται στη βάση 9 επιμέρους κρίσιμων παραμέτρων, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα οδικός χάρτης αναπτυξιακών παρεμβάσεων, ως εργαλείου διαβούλευσης, για τον διαχωρισμό και επιλογή δράσεων/πράξεων, ανά κατηγορία παρέμβασης, χωρική διάσταση και πηγή χρηματοδότησης λαμβάνοντας υπόψη τους ειδικότερους κανόνες επιλεξιμότητας των σχετικών Ευρωπαϊκών Κανονισμών.

Παραγωγικές επενδύσεις σε επιχειρήσεις άλλες από ΜΜΕ

Όπως αναλύθηκε ανωτέρω, οι άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας που αναμένεται να απολεσθούν, μέχρι το 2024, λόγω της παύσης της λιγνιτικής δραστηριότητας ανέρχονται σε 3.010 συνολικά.

Πίνακας 15: Συσσωρευμένες απώλειες απασχόλησης λόγω απολιγνιτοποίησης (σε χιλιάδες)

	2020	2021	2022	2023	2024
Άμεσες	-	-	-	0,63	1,26
Έμμεσες	-	-	-	0,88	1,75
Σύνολο	-	-	-	1,51	3,01

Σημαντικό μέρος των ως άνω απολεσθεισών θέσεων εργασίας αναμένεται να προέλθει από την άμεση απασχόληση που δημιουργεί η λιγνιτική δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης η οποία για το 2019 ανέρχεται σε ~ 1,58 χιλιάδες άτομα εκ των οποίων άνω του 70% αφορά στους εργαζομένους της ΔΕΗ Α.Ε. Για την αντιστάθμιση των εν λόγω απωλειών και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής προκρίνεται η υλοποίηση πράξεων / επενδύσεων με σκοπό τον οικονομικό μετασχηματισμό των επηρεαζόμενων περιοχών και τη εργασιακή ενσωμάτωση του επηρεαζόμενου εργατικού δυναμικού καθώς και των ευπαθών ομάδων. Στο πλαίσιο αυτό, από το σύνολο των προτεινόμενων δράσεων, η υλοποίηση των επενδύσεων σε ΜμΕ εκτιμάται πως δύναται να καλύψει το 13% των άμεσων και το 80% των έμμεσων θέσεων εργασίας που χάνονται, ήτοι να δημιουργήσει 160 και 1.400 άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας αντίστοιχα. Ωστόσο, σημαντικό ποσοστό των απολεσθεισών θέσεων εργασίας δεν καλύπτονται από τις ανωτέρω επενδύσεις, το οποίο αντανακλάται σε 1.450 συνολικά. (1.100 άμεσες και 350 έμμεσες). Συνεπώς, λαμβάνοντας υπόψη τη δυναμική της απασχόλησης επιχειρήσεων μεγαλύτερου μεγέθους, αναδεικνύεται η ανάγκη προσέλκυσης επενδύσεων σε λοιπές επιχειρήσεις, με στόχο την κάλυψη του συνόλου των θέσεων εργασίας που αναμένεται να απολεσθούν.

Ως εκ τούτου, προκρίνεται η υλοποίηση επένδυσης για τη δημιουργία πρότυπης βιομηχανίας παραγωγής φαρμάκων, η οποία αναμένεται να δημιουργήσει τις απαιτούμενες θέσεις εργασίας (1.100 άμεσες και 350 έμμεσες) και να συμβάλλει στη στήριξη της τοπικής οικονομίας και στη μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη και κυκλική οικονομία λαμβανομένων υπόψη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας.

Ειδικότερα, ιδιωτικές επενδύσεις για τη δημιουργία μεγάλων επιχειρήσεων, θα απορροφήσουν κρίσιμη μάζα εργαζομένων, και θα αποτελέσουν μια καλή εκκίνηση μετασχηματισμού του παραγωγικού μοντέλου, συμπαρασύροντας και άλλους επιχειρηματικούς τομείς ή/και δημόσιους φορείς, που θα μπορούσαν να πλαισιώσουν υποστηρικτικά αυτές τις επενδύσεις. Πέραν όμως του μεγέθους των επιχειρήσεων, η εγκατάσταση δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας (π.χ. επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη, τηλεπικοινωνίες, υψηλή τεχνολογία στη μεταποίηση, υπηρεσιών πληροφορίας κλπ), θα προσφέρουν

εκθετική αύξηση, στην αναπτυσσόμενη επιχειρηματική δυναμική, καθώς κατευθύνουν τις επιχειρήσεις σε βελτιωμένες παραγωγικές και εξαγωγικές επιδόσεις.

Σε συνέχεια του εγκεκριμένου Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, οι περιοχές τίθενται στο επίκεντρο του επενδυτικού ενδιαφέροντος με μέτρα πολιτικής για την προσέλκυση επενδύσεων.

Για τον σκοπό αυτό εκδόθηκε σχετική Πρόσκληση χωρίς χρονικούς περιορισμούς, για την υποβολή, από ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς, μη-δεσμευτικών επενδυτικών προτάσεων και αναπτυξιακών σχεδίων στο πλαίσιο του ΣΔΑΜ, οι οποίες εν συνεχεία θα ελεγχθούν για την συμβατότητα τους, με τους ειδικότερους στόχους της Πρόσκλησης από την Τεχνική Επιτροπή Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΤΕΣΔΑΜ), με την υποστήριξη ειδικής ομάδας Task Force, που συστάθηκε εντός του οργανισμού Enterprise Greece.

Η Τεχνική Επιτροπή Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΤΕΣΔΑΜ), συστάθηκε στις 21.05.2020 από το ΥΠΕΝ, έργο της οποίας είναι η υποστήριξη της Συντονιστικής Επιτροπής ειδικά σε σχέση με τις επενδυτικές προτάσεις και τα αναπτυξιακά σχέδια που τίθενται υπόψη της Συντονιστικής Επιτροπής στο πλαίσιο του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης.

Το είδος των επενδύσεων (με βάση τις απαιτήσεις του κανονισμού) θα προσδιορισθεί εφόσον έχουν ολοκληρωθεί επιμέρους διοικητικές διαδικασίες (αξιολόγηση/επικαιροποίηση προτάσεων, επαναξιολογήσεις, διορθώσεις επενδυτικών σχεδίων, κ.λπ.).

Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις δραστηριότητες που παρατίθενται στο παράρτημα I της οδηγίας 2003/87/EK.

Από την περιγραφή του περιεχομένου της ενότητας γίνεται κατανοητό πως αφορά στην υλοποίηση επενδύσεων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου υφιστάμενων επιχειρήσεων των οποίων η δραστηριότητα εντάσσεται στη λίστα του παραρτήματος I της οδηγίας 2003/87/EK εξαιτίας της σημαντικής ποσότητας των αερίων που εκπέμπουν λόγω της φύσης της δραστηριότητάς τους.

Καταρχάς κρίνονται επιλέξιμες όλες οι επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στο *EU Transaction Log (EUTL)*² και δραστηριοποιούνται στην περιοχή, και οι οποίες πρόκειται να πραγματοποιήσουν επενδύσεις για να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις δραστηριότητες που παρατίθενται στο παράρτημα I της οδηγίας 2003/87/EK και οι οποίες συμβάλλουν στη διατήρηση ενός σημαντικού αριθμού θέσεων εργασίας.

Το είδος των σχετικών επενδύσεων, εφόσον προκύψει αντίστοιχο ενδιαφέρον κατά τον σχεδιασμό, θα προσδιορισθεί σε επόμενο στάδιο.

Συνέργειες και συμπληρωματικότητα με πυλώνες Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης

Στο πλαίσιο της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης αναδεικνύεται η ανάγκη υλοποίησης δράσεων διαφοροποιημένης στοχοθεσίας και ευρύτερης επιλεξιμότητας. Ως εκ τούτου, οι προτεραιότητες / πράξεις που αναμένεται να συμβάλλουν στην επίτευξη της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης δύνανται να

² Βλ. <https://ec.europa.eu/clima/ets/oha.do>.

υποστηριχθούν και από τους άλλους δύο πυλώνες του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (InvestEU³ και EIB - Δανειακή Διευκόλυνση Δημόσιου Τομέα). Ο Πίνακας 16 απεικονίζει, μεταξύ άλλων, τις συνέργειες και τη συμπληρωματικότητα των πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης.

Το InvestEU λειτουργεί με γνώμονα τη ζήτηση όσον αφορά στην προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων. Προωθεί ειδικότερα την έρευνα, καινοτομία, την ψηφιοποίηση, τις επενδύσεις σε βιώσιμες υποδομές και στηρίζει τις στρατηγικές επιχειρήσεις, αλλά καλύπτει ταυτόχρονα και τις ανάγκες του κοινωνικού τομέα και των ΜΜΕ. Το InvestEU προβλέπει, επίσης, ειδικό καθεστώς για τη δημιουργία πρόσθετων επενδύσεων προς όφελος των περιφερειών δίκαιης μετάβασης (πυλώνας 2 του μηχανισμού δίκαιης μετάβασης), συμπληρωματικά ως προς το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (πυλώνας 1) και τη δανειακή διευκόλυνση του δημόσιου τομέα (πυλώνας 3).

Στην περιοχή που καλύπτει το Εδαφικό Σχέδιο, ο πυλώνας InvestEU θα χρηματοδοτεί έργα στους παρακάτω τομείς: ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας, ενεργειακή μετάβαση – κλιματική ουδετερότητα, αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία, δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρώπινου κεφαλαίου, ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και ψηφιακή διασυνδεσιμότητα, ολοκληρωμένες εδαφικές επενδύσεις - ευφυείς πόλεις, ενώ ο Οδικός Χάρτης που εκπονείται θα διευκολύνει τη βέλτιστη αξιοποίηση του πυλώνα 2 (InvestEU) στην περιοχή αναφοράς.

Ο πυλώνας της δανειακής διευκόλυνσης του δημόσιου τομέα από την EIB αφορά στην υλοποίηση επενδύσεων στους παρακάτω τομείς: ενέργεια και μεταφορές, τηλεθέρμανση, πράσινη κινητικότητα, έξυπνη διαχείριση απορριμμάτων, μέτρα και δράσεις καθαρής ενέργειας και βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας στον κτιριακό τομέα, στήριξη της μετάβασης στην κυκλική οικονομία, αποκαταστάσεις εδαφών, κοινωνικές υποδομές. Επίκειται η υπογραφή Μνημονίου Κατανόησης και Συνεργασίας με την Τράπεζα αναφορικά με την παροχή της δανειακής διευκόλυνσης στον δημόσιο τομέα.

Συνέργειες και συμπληρωματικότητα με άλλα προγράμματα

Λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη υλοποίησης δράσεων διαφοροποιημένης στοχοθεσίας, οι προτεραιότητες / πράξεις που αναμένεται να συμβάλλουν στην επίτευξη της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης δύνανται να υποστηριχθούν και από λοιπούς μηχανισμούς χρηματοδότησης, όπως το Ταμείο Ανάκαμψης, το ΕΤΠΑ, το ΤΣ, το ΕΚΤ+ και το ΕΓΤΑΑ. Ως εκ τούτου, φανερώνεται η δυνατότητα συμπληρωματικότητας των επιμέρους ταμείων στην παροχή χρηματοδοτικής ενίσχυσης για την υλοποίηση των προβλεπόμενων πράξεων. Ο Πίνακας 16 απεικονίζει, μεταξύ άλλων, τις συνέργειες και τη συμπληρωματικότητα μεταξύ των χρηματοδοτικών μέσων.

Το ΕΤΠΑ, μέσω των οικείων προγραμμάτων⁴, ενισχύει σε όλη την Περιφέρεια την επιχειρηματικότητα εν γένει, παρέχοντας υποστήριξη για την ίδρυση νέων καινοτόμων, εξωστρεφών και δυναμικών επιχειρήσεων, για την ανάπτυξη υφιστάμενων επιχειρήσεων μέσω του τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού τους, την ενίσχυση της εξωστρέφειάς τους και την εισαγωγή καινοτομιών στην οργάνωση και λειτουργία

³ Πρακτικά αναφερόμαστε στα εξής: i) το ταμείο InvestEU που προβλέπει την ενωσιακή εγγύηση· ii) τον συμβουλευτικό κόμβο InvestEU, που παρέχει κυρίως τεχνική βοήθεια σχετική με την υλοποίηση έργων· iii) την πύλη InvestEU, που παρέχει μια προσιτή βάση δεδομένων για την προώθηση έργων για τα οποία αναζητείται χρηματοδότηση· και iv) τις συνδυαστικές πράξεις.

⁴ ΠΕΠ και ΕΠΑΝΕΚ 2021-2027.

τους, τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Το ΤΔΜ θα λειτουργήσει ως χρηματοδοτικό μέσο για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου και το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητάς τους εμπίπτει στους τομείς που πλήττονται από την απολιγνιτοποίηση και τις αλυσίδες αξίας που συνδέονται με τους τομείς αυτούς. Ειδικότερα, στοχεύει σε επιχειρήσεις που σκοπεύουν είτε να εκσυγχρονιστούν στον τομέα τους είτε να ξεκινήσουν μια νέα παραγωγική επιχείρηση σε άλλο τομέα, καθώς και σε άτομα και επιχειρήσεις που προτίθενται να ιδρύσουν και να αναπτύξουν νέες παραγωγικές δραστηριότητες που δημιουργούν ποιοτικές και βιώσιμες θέσεις απασχόλησης, σε κλάδους προτεραιότητας του ΣΔΑΜ και ιδιαίτερα σε καινοτόμους κλάδους όπως η καθαρή ενέργεια, η τεχνολογία και η εκπαίδευση, η βιομηχανία-βιοτεχνία, ο βιώσιμος τουρισμός, αλλά και το εμπόριο, εφόσον εντάσσεται στις αλυσίδες αξίας των ανωτέρω⁵. Επίσης, θα συμβάλει στην ανάπτυξη ψηφιακών πλατφορμών για την υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και την προώθηση στην απασχόληση.

Ειδικά για την έρευνα και καινοτομία, οι γενικότεροι στόχοι αφορούν στη διασύνδεσή της με την παραγωγή, καθώς και την ενίσχυση της εξωστρέφειας και την ένταξη σε διεθνείς αλυσίδες αξίας. Το ΕΤΠΑ θα χρηματοδοτήσει τόσο δράσεις που είναι συναφείς με την εθνική στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης, όσο και δράσεις με κύρια συμμετοχή των φορέων της Περιφέρειας. Οι τελευταίες θα είναι χαμηλού σχετικά προϋπολογισμού, με τοπική στόχευση, για την αξιοποίηση και ανάδειξη περιφερειακών συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Το ΤΔΜ θα χρηματοδοτήσει, με επιπλέον ποσό, δράσεις που υλοποιούνται στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου και αφορούν σε εθνικές προτεραιότητες της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, για τις οποίες το ΣΔΑΜ έχει καταδείξει ότι η περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου εμφανίζει ιδιαίτερο συγκριτικό πλεονέκτημα (π.χ. ενέργειας, ΤΠΕ, αγροδιατροφή).

Επίσης, η επιχειρηματικότητα θα ενισχυθεί σε όλη την Περιφέρεια μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης. Το Πράσινο Ταμείο θα χρηματοδοτήσει δράσεις κυρίως στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου.

Το ΕΤΠΑ, μέσω των οικείων προγραμμάτων⁶, θα χρηματοδοτήσει σε όλη την Περιφέρεια δράσεις βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων, δράσεις ΑΠΕ και ενεργειακές υποδομές, δράσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και αντιμετώπισης των επιπτώσεών της, δράσεις αστικής αναζωογόνησης και προστασίας της βιοποικιλότητας. Το ΤΔΜ θα χρηματοδοτήσει στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου με πρόσθετους πόρους, πέραν αυτών που της αναλογούν από τα οικεία προγράμματα, έργα ενεργειακής αναβάθμισης των δημόσιων υποδομών και έργα που συμπληρώνουν τις βασικές παρεμβάσεις του τομέα της ενέργειας, όπως έργα ενεργειακής αξιοποίησης υπολειμμάτων, ανάπτυξης ΑΠΕ, τηλεθέρμανσης, και πιλοτικές δράσεις παραγωγής, αποθήκευσης και εκμετάλλευσης καθαρής ενέργειας. Το ΤΔΜ θα συμβάλει και στην προσέλκυση και ανάδειξη «πράσινων» επιχειρήσεων και επιχειρήσεων της εφοδιαστικής αλυσίδας, μέσω της δημιουργίας βιομηχανικών ζωνών, επιχειρηματικών πάρκων, ζωνών καινοτομίας, εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων, κ.ά.

Έργα ενεργειακής αποδοτικότητας και κλιματικής ουδετερότητας δύνανται να ενισχυθούν σε όλη την Περιφέρεια από το Ταμείο Ανάκαμψης. Το Πράσινο Ταμείο και το λιγνιτικό τέλος θα χρηματοδοτήσουν δράσεις κυρίως στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου.

⁵ Η έξυπνη αγροτική παραγωγή εξυπηρετείται πρωτίστως από τον άξονα «Ανάπτυξη γεωργικού τομέα και αγροδιατροφή».

⁶ ΠΕΠ και ΕΠΠΕΚΑ 2021-2027.

Η ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και του κλάδου της αγροδιατροφής θα χρηματοδοτηθεί κυρίως από το ΕΓΤΑΑ, ενώ ο ρόλος του ΤΔΜ θα είναι συμπληρωματικός και θα αφορά πρωτίστως σε εμβληματικές παρεμβάσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο της σχετικής προτεραιότητας του ΣΔΑΜ, καθώς και σε δράσεις καινοτόμου επιχειρηματικότητας και έρευνας και καινοτομίας στον τομέα.

Το ΤΣ θα χρηματοδοτήσει σε όλη την Περιφέρεια δράσεις ολοκληρωμένης διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και μετάβασης στην κυκλική οικονομία, καθώς και δράσεις διαχείρισης των αστικών λυμάτων και ορθολογικής και βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων.

Το ΤΔΜ θα χρηματοδοτήσει δράσεις που αφορούν στη διαχείριση των απορριμμάτων και την κυκλική οικονομία, εφόσον χωροθετούνται εντός της περιοχής του Εδαφικού Σχεδίου και υπάρχει άμεση σύνδεση με τον γενικότερο στόχο της Δίκαιης Μετάβασης. Με δεδομένες τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, λόγω της εξόρυξης λιγνίτη και της παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα για δεκαετίες, το ΤΔΜ θα χρηματοδοτήσει στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου, με πρόσθετους πόρους, δράσεις για την προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας και συστήματα παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην περιοχή αναφοράς. Ακόμη, αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του ΤΔΜ και του Ταμείου Ανάκαμψης, η υλοποίηση μεγάλων παρεμβάσεων εξυγίανσης, αποκατάστασης και αναπροσαρμογής χρήσεων των εδαφών που θα αποδεσμευτούν από τη ΔΕΗ.

Το ΕΚΤ+ πρόκειται να υποστηρίξει δράσεις που αφορούν στην απασχόληση, την εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση σε όλη την Περιφέρεια⁷. Το ΤΔΜ θα υλοποιήσει δράσεις που εμπίπτουν στην προώθηση της απασχόλησης και της προσαρμοστικότητας (upskilling/ reskilling) των εργαζομένων στους τομείς που πλήττονται από την απολιγνιτοποίηση και τις αλυσίδες αξίας που συνδέονται με αυτούς, καθώς και στην αντιμετώπιση των κοινωνικών επιπτώσεων από την απολιγνιτοποίηση, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Σχετικά με την ανάπτυξη των μεταφορικών υποδομών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, το ΤΣ και, όποτε οι πόροι του δεν επαρκούν, το ΕΤΠΑ, θα χρηματοδοτήσουν⁸ έργα ολοκλήρωσης τμημάτων του βασικού και αναλυτικού Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου της ηπειρωτικής χώρας, με έμφαση στην ολοκλήρωση των διασυνοριακών συνδέσεων. Το ΕΤΠΑ θα συγχρηματοδοτήσει, επίσης, τη βελτίωση της προσπελασιμότητας και της διασύνδεσης απομονωμένων περιοχών της Περιφέρειας⁹. Ακόμη, το ΤΣ και το ΕΤΠΑ θα συγχρηματοδοτήσουν παρεμβάσεις οδικής ασφάλειας και ευφυή συστήματα οδικών μεταφορών. Ομοίως, το ΤΣ και, όποτε δεν επαρκούν οι πόροι του, το ΕΤΠΑ, θα συγχρηματοδοτήσουν έργα αναβάθμισης του υφιστάμενου σιδηροδρομικού δικτύου και κατασκευής νέων κλάδων και διακλαδώσεων. Το ΤΔΜ θα χρηματοδοτήσει στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου με πρόσθετους πόρους, πέραν αυτών που της αναλογούν από τα οικεία προγράμματα, έργα προώθησης της ηλεκτροκίνησης ή/και καθαρών καυσίμων (π.χ. πράσινου υδρογόνου) στο δημόσιο στόλο οχημάτων και την ανάπτυξη δικτύου φόρτισης/ ανεφοδιασμού.

Το ΤΔΜ θα χρηματοδοτήσει, ακόμη, παρεμβάσεις που αφορούν στην ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών για την ενίσχυση της ψηφιακής συνδεσιμότητας στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου, οι οποίες θα ολοκληρωθούν σε συμπληρωματικότητα με τα εθνικά έργα της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού.

⁷ ΠΕΠ και ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΜ 2021 – 2027.

⁸ Μέσω του ΕΠΥΜ 2021- 2027.

⁹ Μέσω του ΠΕΠ 2021 – 2027.

Το ΕΤΠΑ θα αποτελέσει το βασικό Ταμείο χρηματοδότησης για την υποστήριξη της εφαρμογής ολοκληρωμένων εδαφικών στρατηγικών αξιοποιώντας όλα τα είδη παρέμβασης. Το ΕΚΤ+ θα χρηματοδοτήσει τις δράσεις για την κοινωνική ένταξη, στήριξη της απασχόλησης κ.λπ. Το ΤΑΜ θα ενισχύσει ολοκληρωμένες στρατηγικές για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου για δράσεις που αφορούν στις ευφυείς πόλεις, επεκτείνοντας τις σχετικές δράσεις και στις αγροτικές περιοχές (ευφυή χωριά), όπως και δράσεις για την προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Όσον αφορά στο Ταμείο Ανάκαμψης, οι δυνητικές επενδύσεις αφορούν σε όλη την Περιφέρεια και ακολουθούν τις οδηγίες του κανονισμού (ΕΕ) 2020/852 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2020 σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2019/2088 και τη λίστα ελέγχου που έχει κατατεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Σε σχέση με τους εθνικούς πόρους, αυτοί αναφέρονται στο Πράσινο Ταμείο και το Λιγνιτικό Τέλος και αφορούν πρωτίστως στην περιοχή του Εδαφικού Σχεδίου.

Μέχρι το Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης της περιόδου 2021 – 2027 να ενεργοποιηθεί πλήρως, θα συγκροτηθεί ένα ολοκληρωμένο, στοχευμένο και ευέλικτο, βραχυπρόθεσμο Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα που θα καλύπτει την περίοδο 2020-2023. Το Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα θα αξιοποιεί τις δυνατότητες του ΕΣΠΑ 2014-2020, του Πράσινου Ταμείου καθώς και άλλων χρηματοδοτικών πηγών, όπως το Ταμείο Ανάκαμψης, με σκοπό την αντιμετώπιση άμεσων αναγκών και την ωρίμανση έργων προς χρηματοδότηση από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης για την περίοδο 2021-2027.

Πίνακας 16. Χρηματοδοτικά μέσα, θεματική και χωρική στόχευση

Προτεραιότητες / πράξεις	ΤΑΜ ¹	InvestEU ²	EIB ³	RRF ⁴	ΕΤΠΑ / ΤΣ ⁵	ΕΓΤΑΑ ⁶	ΕΚΤ+ ⁷	Εθνικοί πόροι ⁸
Ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας	○	■		●	●			○
Ενεργειακή μετάβαση – κλιματική ουδετερότητα	○	■	■	●	●			○
Ανάπτυξη γεωργικού τομέα και αγροδιατροφή*	○					●		
Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία	○	■	■	●	●			○
Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρώπινου κεφαλαίου	○	■	■	●	●		●	○
Ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και Ψηφιακή Διασυνδεσιμότητα	○	■	■	●	●			○
Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις - Ευφυείς Πόλεις	○	■	■	●	●		●	○

● Έμμεσα σχετιζόμενο με τη ΔΑΜ (δύνата να αφορά στο σύνολο της Περιφέρειας Πελοποννήσου)

■ Καίριας σημασίας για τη ΔΑΜ, με δυνατότητα χωροθέτησης παρεμβάσεων στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή των «most negatively affected territories»

○ Αποκλειστική στόχευση σε Ζ.ΑΠ. Μεγαλόπολης, για τους σκοπούς ΔΑΜ

1: Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, 2: InvestEU Scheme, 3: EIB - Δανειακή Διευκόλυνση Δημόσιου Τομέα, 4: Recovery and Resilience Facility, 5: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης / Ταμείο Συνοχής, 6: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής

Ανάπτυξης, 7: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, 8: Αποκλειστικά Λιγνιτικό Τέλος και Έσοδα Πλειστηριασμών Δικαιωμάτων Εκπομπών

* Η επιλεξιμότητα των δράσεων στο ΤΔΜ θα διερευνηθεί σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

DRAFT

Πίνακας 17: Χρηματοδοτικά μέσα και χωρική στόχευση

Περιοχές	ΤΑΜ ¹	InvestEU ²	EIB ³	RRF ⁴	ΕΤΠΑ / ΤΣ ⁵	ΕΓΤΑΑ ⁶	ΕΚΤ ⁷	Εθνικοί πόροι ⁸
Ζ.ΑΠ. Μεγαλόπολης	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Δήμος Τρίπολης		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓**
Δήμος Γορτυνίας		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓**
Δήμος Οιχαλίας		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓**

1: Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, 2: InvestEU Scheme, 3: EIB - Δανειακή Διευκόλυνση Δημόσιου Τομέα, 4: Recovery and Resilience Facility, 5: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης / Ταμείο Συνοχής, 6: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, 7: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, 8: Αποκλειστικά Λιγνιτικό Τέλος και Έσοδα Πλειστηριασμών Δικαιωμάτων Εκπομπών

* Στο πλαίσιο της επάρκειας σχετικών πόρων και εφόσον η παρέμβαση συμβάλει στους σκοπούς ΔΑΜ

2.5. Ειδικό ανά πρόγραμμα δείκτες εκροών ή αποτελεσμάτων

Με βάση το μείγμα των ενδεικτικών δράσεων / πράξεων ανά προτεραιότητα, όπως αποτυπώνονται στο παράρτημα του εδαφικού σχεδίου, κρίνεται σκόπιμο κατά τη σύνταξη του Προγράμματος ΔΑΜ να (επανε)εξεταστεί η επάρκεια των κοινών δεικτών εκροών – αποτελέσματος, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του ορισμού τους (όπως αυτό θα προσδιοριστεί στα πρότυπα δελτία δεικτών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή), και η συμπλήρωσή τους με ειδικούς δείκτες, όπου απαιτείται.

Για τον προσδιορισμό κατάλληλων ειδικών δεικτών θα αξιοποιηθεί, κατά κανόνα, το Ενιαίο Σύστημα Δεικτών της προγραμματικής περιόδου 2014-2020.

3. Μηχανισμοί διακυβέρνησης

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού του σχεδίου διακυβέρνησης της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης, προκύπτουν τρεις βασικοί άξονες ανάλυσης αναφορικά με την (βλ. Παράρτημα 3):

- Οργανωτική δομή
- Διαδικασία λήψης αποφάσεων και τον καθορισμό αρμοδιοτήτων
- Παρακολούθηση προόδου Προγράμματος και δυνατότητα αναπροσαρμογής στόχων

3.1. Εταιρική σχέση

Για την κατάρτιση του Εδαφικού έχει οργανωθεί, σύμφωνα με το άρθρο 6 του σχεδίου του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων και σε συνεργασία με τις αρμόδιες περιφερειακές αρχές, εταιρική σχέση, ώστε να εδραιωθεί διάλογος με εταίρους από αστικές και άλλες δημόσιες αρχές, από οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς, από φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, περιβαλλοντικούς εταίρους και φορείς που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, της ισότητας των φύλων και της καταπολέμησης των διακρίσεων. Ειδικότερα τα μέλη της εταιρικής σχέσης περιλαμβάνουν εκπροσώπους από:

- Αρμόδιες τοπικές αρχές: Περιφερειακές αρχές, Δημοτικές αρχές, Λοιποί φορείς
- Επιμελητήρια: Εμποροβιομηχανικά Επιμελητήρια, Τεχνικά Επιμελητήρια, Γεωτεχνικά Επιμελητήρια, Οικονομικά Επιμελητήρια
- Σύλλογοι / Ομοσπονδίες: Εργατικά κέντρα, Εμπορικοί σύλλογοι
- Επιστημονικά κέντρα: Εκπαιδευτικά ιδρύματα, Ινστιτούτα και κέντρα έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και οικονομικών ερευνών

Εάν απαιτηθεί, η εταιρική σχέση θα συμπληρωθεί κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης.

3.2. Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Για τον έλεγχο της διαδικασίας μετάβασης δημιουργείται κατάλληλη δομή παρακολούθησης και αξιολόγησης. Η δομή αυτή είναι κοινή και καλύπτει το σύνολο των λιγνιτικών περιοχών και των νήσων Β. Αιγαίου, Ν. Αιγαίου και Κρήτης της ελληνικής επικράτειας. Στο πλαίσιο αυτό, για την αποδοτικότερη παρακολούθηση και συντονισμό της υλοποίησης της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης συστήνεται Παρατηρητήριο το οποίο θα έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- Ενημέρωση σχετικά με την εξέλιξη της διαδικασίας μετάβασης στις περιοχές μετάβασης
- Παρακολούθηση και αξιολόγηση δεικτών μέτρησης αποδοτικότητας (KPIs)
- Σύνθεση τακτικών εκθέσεων προόδου προς τη Συντονιστική Επιτροπή
- Καθοδήγηση στη λήψη αναγκαίων διορθωτικών αποφάσεων

Ο ορισμός των δεικτών (KPIs) βασίζεται στη στρατηγική, τους στόχους της εγχώριας Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΔΑΜ), αλλά και τους κανονισμούς του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης. Οι δείκτες αυτοί χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- Προγράμματος ΔΑΜ
- Διακυβέρνησης

Δείκτες Προγράμματος ΔΑΜ

Οι δείκτες Προγράμματος ΔΑΜ διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες:

- Δείκτες Εκροών (RCO)
- Δείκτες Αποτελεσμάτων (RCR)

Δείκτες Διακυβέρνησης

Οι δείκτες με τους οποίους αξιολογείται το σύστημα Διακυβέρνησης περιλαμβάνουν:

- Πλήθος συναντήσεων
- Συχνότητα αναφορών (reporting)
- Συμμετοχή Επιτροπών
- Ποσοστό απαρτίας Επιτροπών
- Χρονισμός επίτευξης στόχων
- Βαθμός ικανοποίησης εργαζομένων (Engagement score)
- Απορρόφηση λειτουργικών πόρων

3.3. Φορέας/Φορείς συντονισμού και παρακολούθησης

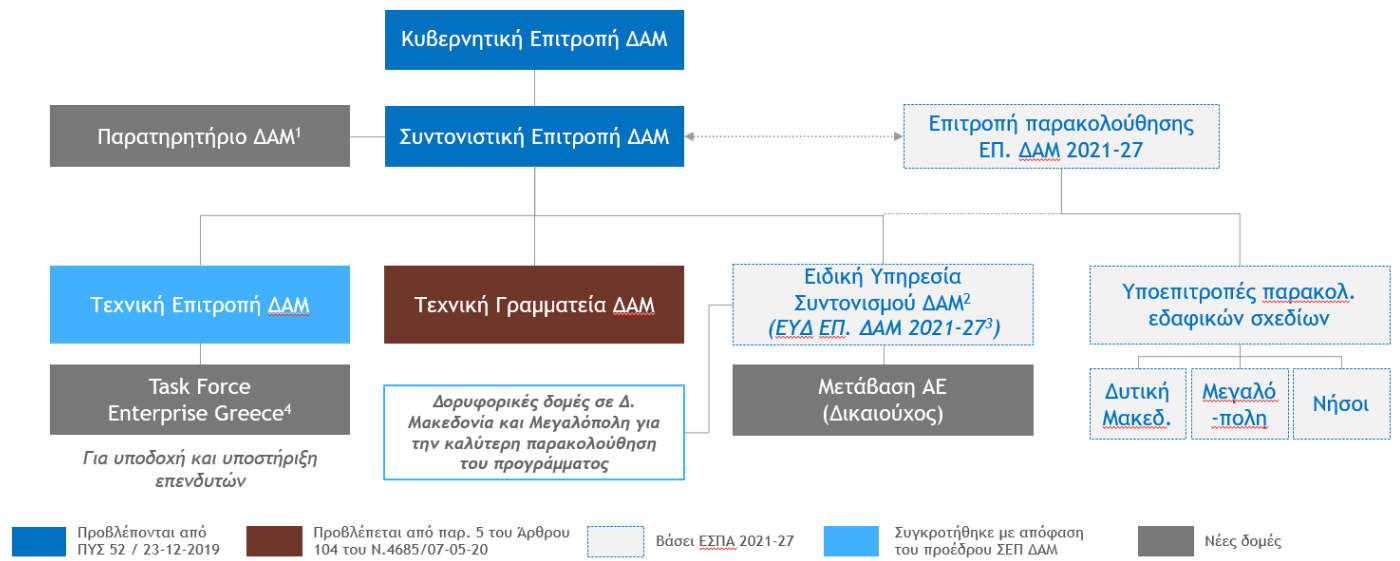
Για τη διαχείριση των φορέων και των πηγών χρηματοδότησης αλλά και του συνόλου της διαδικασίας μετάβασης δημιουργείται κατάλληλη οργανωτική δομή η οποία είναι κοινή και καλύπτει το σύνολο των λιγνιτικών περιοχών και των νήσων Β. Αιγαίου, Ν. Αιγαίου και Κρήτης της ελληνικής επικράτειας.

Οργανωτική δομή

Η οργανωτική δομή της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης περιλαμβάνει:

- Κυβερνητική Επιτροπή
- Συντονιστική Επιτροπή
- Τεχνική Γραμματεία
- Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού ΔΑΜ (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης)
- Παρατηρητήριο
- Τεχνική Επιτροπή και Task Force Enterprise Greece
- Επιτροπή και Υποεπιτροπές Παρακολούθησης ΕΠ. ΔΑΜ 21-27
- "Μετάβαση Α.Ε." – κύριος φορέας υλοποίησης έργων

Διάγραμμα 2: Οργανωτική δομή εγχώριας διαδικασίας μετάβασης

DRAFT

Λήψη αποφάσεων

Για την εύρυθμη λειτουργία της οργανωτικής δομής ΔΑΜ, είναι απαραίτητη η αποσαφήνιση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στα επιμέρους στάδια:

- **Σχεδιασμός & Προγραμματισμός:** κατάρτιση του πλάνου και ανάλυση βασικών υπηρεσιακών αναγκών που αναμένεται να προκύψουν
- **Διαχείριση:** αποδοτική διαχείριση του Προγράμματος και των κονδυλίων του Recovery and Resilience Facility (RRF) που αφορούν κυρίως στις αποκαταστάσεις γαιών
- **Χρηματοδότηση:** καθορισμός ύψους και φορέων χρηματοδότησης και παρακολούθηση και αξιολόγηση των επενδυτικών προτάσεων
- **Υλοποίηση:** υλοποίηση και παρακολούθηση των απαιτούμενων δράσεων μέσω εκθέσεων προόδου στη βάση συγκεκριμένων δεικτών
- **Επικοινωνία:** στοχευμένη επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τα ενδιαφερόμενα μέρη

Καθήκοντα και αρμοδιότητες

Προκειμένου να οριστεί ο ρόλος του κάθε φορέα αναφορικά με καθεμιά δράση, αξιοποιήθηκε η διεθνής μεθοδολογία RACI (Responsible, Accountable, Consulted, Informed), η οποία προβλέπει τον αποδοτικό διαμοιρασμό καθηκόντων και αρμοδιοτήτων στις επιτροπές. Πιο συγκεκριμένα, οι επιτροπές και υποεπιτροπές που ορίζει το σχέδιο διακυβέρνησης χωρίστηκαν με βάση το πεδίο ευθύνης κάθε μίας και καθορίστηκε ο ρόλος τους:

- **Responsible (R)** – Εισηγείται: Υπεύθυνος για τη διεκπεραίωση της δραστηριότητας και εισήγηση στην επιτροπή λήψης απόφασης
- **Accountable (A)** – Εγκρίνει: Έχει τον τελικό έλεγχο και την δυνατότητα να παίρνει αποφάσεις
- **Consulted (C)** – Συμβουλεύει: Παρέχει συμβουλές λόγω σχετικής εμπειρίας, ώστε η δραστηριότητα να διεκπεραιωθεί με τον καλύτερο τρόπο
- **Informed (I)** – Ενημερώνεται: Ενημερώνεται εγκαίρως για την εξέλιξη της δραστηριότητας. Μπορεί να δίνει feedback, που ενσωματώνεται κατά περίπτωση

Βιβλιογραφία

- European Commission - European Green Deal Investment Plan. (2020). *Sustainable Europe Investment Plan - European Green Deal Investment Plan* . European Commission.
- European Commission - European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience. (2020). *European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*. European Commission.
- European Commission. (2020). *European Economic Forecast*. Directorate-General for Economic and Financial Affairs.
- European Commission. (2020). *European Economic Forecast Autumn 2020*. European Commission.
- EUROSTAT - Employment by NUTS 3 regions . (2020). *Employment (thousand persons) by NUTS 3 regions [NAMA_10R_3EMPERS]*. EUROSTAT.
- EUROSTAT - Heating degree days. (2020). *Heating degree days by NUTS 2 regions - annual data [NRG_CHDDR2_A]*. EUROSTAT.
- EUROSTAT - Unemployment rates by sex, age and NUTS 2 regions. (2020). *EUROSTAT - Unemployment rates by sex, age and NUTS 2 regions*. EUROSTAT.
- EUROSTAT. (2020). *EUROSTAT - Annual enterprise statistics for special aggregates of activities (NACE Rev. 2) [sbs_na_sca_r2]*. EUROSTAT.
- General Assembly of the United Nations . (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* . General Assembly of the United Nations .
- IENE. (2020). *Υφιστάμενη Κατάσταση και Προοπτικές για τις Περιοχές σε Ενεργειακή Μετάβαση στην Ελλάδα*.
- IOBE. (2020). *Απολιγνιτοποίηση της ηλεκτροπαραγωγής: Κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις και αντισταθμιστικές δράσεις*.
- REDEPLAN - Σχέδιο ανάπτυξης (Master Plan) περιοχής ενεργειακού Δήμου Μεγαλόπολης και Δήμου Γορτυνίας (Δ.Δ. Τρικολώνων). (2020). *Σχέδιο ανάπτυξης (Master Plan) περιοχής ενεργειακού Δήμου Μεγαλόπολης και Δήμου Γορτυνίας (Δ.Δ. Τρικολώνων)*. REDEPLAN.
- ΑΔΜΗΕ. (2015-2020). *Monthly Reports*.
- Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΔΜΗΕ). (2020). *ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ*. ΑΔΜΗΕ.
- ΔΕΗ - Εργατικό δυναμικό. (2020). *Εργατικό δυναμικό*.
- Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού. (2019). *Μεσοπρόθεσμες στρατηγικές προτεραιότητες της ΔΕΗ και οικονομικές προοπτικές για το 2020*. Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού.
- Ελληνική Δημοκρατία - Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025. (2020). *Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025*. Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης.
- Ελληνική Δημοκρατία - Έγκριση Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014–2029 και Σχεδίου Δράσης πενταετούς. (2014). *Έγκριση Εθνικής Στρατηγικής για τη*

- Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014–2029 και Σχεδίου Δράσης πενταετούς.* Ελληνική Δημοκρατία.
- Ελληνική Δημοκρατία - Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία. (2018). *Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία.* Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Ελληνική Δημοκρατία - Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014 - 2020. (2015). *Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014 - 2020.* Ελληνική Δημοκρατία.
- Ελληνική Δημοκρατία - Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025. (2020). *Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025.* Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων.
- Ελληνική Δημοκρατία - Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025. (2020). *Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025.* Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων.
- Ελληνική Δημοκρατία - Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων. (2020). *Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων.* Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Ελληνική Δημοκρατία - Στρατηγικές κατευθύνσεις για το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. (Ελληνική Δημοκρατία). *Στρατηγικές κατευθύνσεις για το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.* 2020.
- Ελληνική Δημοκρατία - ΣΧΕΔΙΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΤ' ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2016/2284 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 14ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016 (L 344/1) . (2020). *ΣΧΕΔΙΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΤ' ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2016/2284 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 14ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016 (L 344/1) .* Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών . (2020). *Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού έτους 2021.* Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών .
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ. (2018). *Τροποποίηση – ανανέωση της υπ.αρ. πρωτ. οικ. 100532/200/23-1-04 ΚΥΑ Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. – ΥΠ. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – ΥΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ – ΥΠ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ για την εκμετάλλευση λιγνίτη, του λιγνιτωρυχείου «ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ».* Αθήνα: ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ - Δ/ΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΔΙΠΑ) - ΤΜΗΜΑ Γ.
- Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. (2019). *Εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα.* Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. (2019). *Μακροχρόνια στρατηγική για το 2050.* Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά κλάδο. (2020). *ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά κλάδο.* ΕΛΣΤΑΤ.

- ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (Α10) - NACE REV.2. (2020). *Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (Α10) - NACE REV.2.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. (2020). *Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό. (2020). *Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας . (2011). *Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας .* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη. (2020). *Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Δημογραφικά χαρακτηριστικά - Μόνιμος πληθυσμός ανά περιφερειακή ενότητα. (2011). *ΕΛΣΤΑΤ - Δημογραφικά χαρακτηριστικά - Μόνιμος πληθυσμός ανά περιφερειακή ενότητα.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού. (2020). *ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό. (2020). *Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Κύκλος Εργασιών ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας . (2020). *Κύκλος Εργασιών για το Σύνολο των Επιχειρήσεων της Ελληνικής Οικονομίας ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας .* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια. (2020). *Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων. (2016). *Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων 2016.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Τελική κατανάλωση. (2020). *Τελική κατανάλωση.* ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Υπολογιζόμενος πληθυσμός την 1η Ιανουαρίου ετών 2002-2019. (2020). *ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΑΜΦΟΤΕΡΑ ΤΑ ΦΥΛΑ) ΤΗΝ 1η ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΕΤΩΝ 2002-2019.* ΕΛΣΤΑΤ.
- Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2008). *Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.* Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης . (2018). *ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2018/1999 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2018.* Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης . (2018). *ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2018/2001 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2018 για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές .* Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Συμφωνία των Παρισίων. (2016). *Συμφωνία των Παρισίων*. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Συμφωνία των Παρισίων. (2016). *Συμφωνία των Παρισίων*. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2018). *ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2018/2002 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2018 σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2012/27/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή . (2020). *ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης*. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία . (2019). *Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία* . Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Πρωτοβουλία για την κοινωνική επιχειρηματικότητα. (2011). *Πρωτοβουλία για την κοινωνική επιχειρηματικότητα*. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. (2010). *ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ - ΕΥΡΩΠΗ 2020 - Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη* . Ευρωπαϊκή Επιτροπή .
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2010). *ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2018). *ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2020). *Τροποποιημένη πρόταση - ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 (ευρωπαϊκός νόμος για το κλίμα)*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. (2014). *Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης και 24ης Οκτωβρίου 2014*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.
- Περιφέρεια Πελοποννήσου - Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα . (2015). *Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014 - 2020*. Περιφέρεια Πελοποννήσου.
- Περιφέρεια Πελοποννήσου - Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου. (2014). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου 2014 - 2020*. Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Περιφέρεια Πελοποννήσου - Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) . (2015). *Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) Πελοποννήσου 2014-2020*. Περιφέρεια Πελοποννήσου.

ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΡΑΕ). (2014). *Απόφαση ΡΑΕ 111/2014*. ΡΑΕ.

ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΡΑΕ). (2014). *Απόφαση ΡΑΕ 654/2014*. ΡΑΕ.

ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΡΑΕ). (2015). *Απόφαση ΡΑΕ 184/2015*. ΡΑΕ.

Συντονιστική Επιτροπή Δίκαιης Μετάβασης - Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης λιγνιτικών περιοχών. (2020). *Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης λιγνιτικών περιοχών*. Συντονιστική Επιτροπή Δίκαιης Μετάβασης .

Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία. (2020). *Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία*. Χριστόφορος Πισσαρίδης, Δημήτρης Βαγιανός, Νίκος Βέττας, Κώστας Μεγήρ.

Υπ' αρ. Δ5/ΗΛ/Α/Φ7/161/3800/09.03.2011 απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΚΑ. (2011). *Υπ' αρ. Δ5/ΗΛ/Α/Φ7/161/3800/09.03.2011 απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΚΑ*.

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. (2020). *ΣΧΕΔΙΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΤ' ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2016/2284 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 14ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016 (L 344/1)*. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

4. Παράρτημα

(Το Παράρτημα του Εδαφικού Σχέδιου Δίκαιης Μετάβασης Μεγαλόπολης, αποτελεί υποστηρικτικό, συνοδευτικό κείμενο του ανωτέρω κειμένου που καταρτίστηκε στη βάση των απαιτήσεων της πρότασης του Ευρωπαϊκού Κανονισμού, χωρίς να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα)

DRAFT

1. Συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης και προσδιορισμός των εδαφών του κράτους μέλους που επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό

Ευρωπαϊκά σχέδια και περιβαλλοντική στρατηγική

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), αποτελεί τη βάση του δικαίου της ΕΕ ορίζοντας τις αρχές και τους σκοπούς της, καθώς και το πεδίο εφαρμογής των δράσεων στους τομείς πολιτικής της. Καθορίζει επίσης οργανωτικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά των θεσμικών ενωσιακών οργάνων.

Ειδικότερα, ο σκοπός της ΣΕΕ είναι να «θέσει τα θεμέλια για ακόμα πιο στενή ένωση μεταξύ των λαών της Ευρώπης». Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώνει τη νομική βάση για τις πολιτικές και τις εσωτερικές δράσεις της ΕΕ όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τους παρακάτω τομείς:

- Την περιβαλλοντική και ενεργειακή πολιτική, προωθώντας, μεταξύ άλλων, την προστασία του περιβάλλοντος και τη συνετή και ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων, την ενεργειακή αποδοτικότητα, την εξοικονόμηση ενέργειας, την ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τέλος τη διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων.
- Τη βιομηχανική πολιτική, αποσκοπώντας στο να επιταχύνει την προσαρμογή της βιομηχανίας στις διαρθρωτικές μεταβολές, να προαγάγει ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη και συνεργασία των επιχειρήσεων του συνόλου της Ένωσης, και ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με παράλληλη βελτίωση της εκμετάλλευσης του βιομηχανικού δυναμικού στους τομείς της καινοτομίας, της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης.
- Την έρευνα και την ανάπτυξη, με προώθηση της συνεργασίας με τις επιχειρήσεις, τα ερευνητικά κέντρα και τα πανεπιστήμια
- Την κοινή γεωργική πολιτική, μεριμνώντας για την ενίσχυση της παραγωγικότητας του εν λόγω τομέα, την εξασφάλιση της ορθολογικής αναπτύξεως της γεωργικής παραγωγής, καθώς και για την αποτελεσματική χρήση των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού.
- Την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, υλοποιώντας προγράμματα και πολιτικές που αποσκοπούν, ιδιαίτερα, στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των εκάστοτε περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών.
- Τις μεταφορές και τους κοινούς κανόνες που εφαρμόζονται σε αυτές.
- Την κοινωνική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης, εφαρμόζοντας προγράμματα ενίσχυσης του εργατικού δυναμικού και ενθάρρυνσης της ανταλλαγής εργαζομένων μεταξύ των κρατών μελών καθώς και πολιτικές προστασίας των εργαζομένων και βελτίωσης του περιβάλλοντος εργασίας με στόχο ένα υψηλό επίπεδο απασχολησιμότητας
- Τις πολιτικές για την παιδεία, την επαγγελματική κατάρτιση, τη νεολαία, τον αθλητισμό και τη δημόσια υγεία, επιτελώντας δράσεις περαιτέρω ανάπτυξης της παιδείας και των αθλητικών δραστηριοτήτων, προώθησης της συνεργασίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων καθώς και εφαρμόζοντας προγράμματα ενίσχυσης της ποιότητας και της ασφάλειας των υπηρεσιών υγείας
- Τον πολιτισμό και τον τουρισμό, με στόχο τη διατήρηση, προώθηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς προάγοντας την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων του εν λόγω τομέα.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 194 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας, έχει ως στόχο να διασφαλίζει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας, τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ένωσης και να προωθεί την ενεργειακή αποδοτικότητα, την εξοικονόμηση ενέργειας, την ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τη διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων.

Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής - Ευρώπη 2020

Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» έχει ως στόχο την υποστήριξη της οικονομικής ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση και την ενδυνάμωση της απασχολησιμότητας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, 2010). Στο πλαίσιο της ως άνω στρατηγικής προτάσσονται τρεις αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες:

- Έξυπνη ανάπτυξη: ανάπτυξη μιας οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση και την καινοτομία
- Διατηρήσιμη ανάπτυξη: προώθηση πιο αποδοτικής χρήσης πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας
- Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς: ενίσχυση απασχόλησης και προώθηση κοινωνικής και εδαφικής συνοχής

Οι τρεις αυτές προτεραιότητες αποτυπώνονται και στους στόχους της εν λόγω στρατηγικής, για μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή προτείνει επτά πρωτοβουλίες που θα συμβάλουν στην επίτευξη προόδου σε κάθε βασική προτεραιότητα:

- «Ένωση καινοτομίας», για τη βελτίωση των συνθηκών και της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για την έρευνα και καινοτομία και την προώθηση της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας
- «Νεολαία σε κίνηση», για την ενίσχυση των επιδόσεων των εκπαιδευτικών συστημάτων και τη διευκόλυνση της εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας
- «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη», για την επίσπευση της ανάπτυξης των υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας και την άντληση οφελών από μια ψηφιακή ενιαία αγορά για νοικοκυριά και επιχειρήσεις
- «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους», για τη στήριξη της μετάβασης σε οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τον εκσυγχρονισμό του τομέα των μεταφορών και την ενθάρρυνση της ενεργειακής αποδοτικότητας
- «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης», για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως για τις ΜμΕ
- «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας», για τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας και την παροχή δυνατοτήτων στους πολίτες μέσω της δια βίου ανάπτυξης δεξιοτήτων με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και την καλύτερη αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας
- «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας», για τη διασφάλιση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, με σκοπό τη διάχυση των οφελών της ανάπτυξης και της απασχόλησης και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

Τον Σεπτεμβρίου του 2015, στο πλαίσιο της 70ης Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, υιοθετήθηκαν οι 17 οικουμενικοί Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης έως το 2030 (General Assembly of the United Nations, 2015). Οι εν λόγω στόχοι περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την υλοποίηση δράσεων για την εξασφάλιση της καθαρής ενέργειας, την προστασία του περιβάλλοντος και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς βιομηχανική ανάπτυξη, της καινοτομίας και των υποδομών, τη μέριμνα για την ανάπτυξη της ποιοτικής απασχόλησης και την οικονομική ευημερία, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή καθώς και την εξασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης και υγείας για τους πολίτες των κρατών μελών. Για την υλοποίησή τους ανέλαβαν δεσμεύσεις όλες οι χώρες λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης και τις εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες.

Συμφωνία των Παρισίων

Τον Απρίλιο του 2016 υπογράφεται η Συμφωνία των Παρισίων σχετικά με την κλιματική αλλαγή (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Συμφωνία των Παρισίων, 2016), στο πλαίσιο της οποίας παρουσιάστηκε ένα σχέδιο δράσης για τον περιορισμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Με τον Ν. 4426/2016 (ΦΕΚ 187/Α/6-10-2016) κυρώθηκε η Συμφωνία των Παρισίων στη Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή.

Η Συμφωνία αυτή στο πλαίσιο της ενίσχυσης της εφαρμογής της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του στόχου της, αποσκοπεί στην ενίσχυση της παγκόσμιας ανταπόκρισης στην απειλή της κλιματικής αλλαγής, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης και των προσπαθειών για την εξάλειψη της φτώχειας, θέτοντας μεταξύ άλλων τρεις βασικούς στόχους (Ν. 4426/2016, Άρθρο 2):

- διατήρηση της αύξησης της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας αρκετά κάτω από 2° C πάνω από τα προ-βιομηχανικά επίπεδα και συνέχιση των προσπαθειών για τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας σε 1,5° C, πάνω από τα προ-βιομηχανικά επίπεδα,
- αύξηση ικανότητας προσαρμογής στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και ενίσχυση της ανθεκτικότητας στις κλιματικές μεταβολές και της ανάπτυξης με χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, με τρόπο που δεν απειλεί την παραγωγή τροφίμων,
- καθιστά τις χρηματοδοτικές ροές συμβατές με την κατεύθυνση της ανάπτυξης χαμηλών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή.

Στο πλαίσιο της Συμφωνίας, προβλέπεται για κάθε κράτος - μέρος η κατάρτιση, κοινοποίηση και τήρηση διαδοχικών εθνικά καθορισμένων συνεισφορών που προτίθεται να επιτύχει μέσα από την υιοθέτηση εγχωρίων πολιτικών μετριασμού.

Ευρωπαϊκό πλαίσιο για την ενέργεια και το κλίμα για το 2030

Στα συμπεράσματα της Συνόδου της 23^{ης} και 24^{ης} Οκτωβρίου 2014, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε πλαίσιο για την ενέργεια και το κλίμα για το 2030 για την Ένωση με άξονα 4 βασικές επιδιώξεις (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2014):

- μείωση τουλάχιστον κατά 40% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (ΑτΘ) στο σύνολο της οικονομίας έως το 2030 σε σύγκριση με το 1990,
- μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που καταναλώνεται στην Ένωση τουλάχιστον 27%,

- ενδεικτική επιδίωξη βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης κατά τουλάχιστον 27%, η οποία θα επανεξεταστεί έως το 2020, με σκοπό την αύξηση του επιπέδου σε 30% και
- διασύνδεση του 15% τουλάχιστον, των συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ

Μια αναδιατύπωση της οδηγίας 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018) εισήγαγε ένα νέο δεσμευτικό στόχο για επίτευξη κατά τουλάχιστον 32% του μεριδίου της κατανάλωσης ενέργειας από ΑΠΕ για το 2030, συμπεριλαμβανομένης διάταξης για επανεξέταση με στόχο την αύξηση της τιμής στόχου σε επίπεδο Ένωσης έως το 2023. Επιπρόσθετα, τροποποιήσεις στην οδηγία 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018) όρισαν σε τουλάχιστον 32,5%, το στόχο βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας σε επίπεδο Ένωσης για το 2030, συμπεριλαμβανομένης διάταξης για επανεξέταση με στόχο την αύξηση της τιμής στόχου σε επίπεδο Ένωσης.

Ευρωπαϊκός κανονισμός για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα

Βάσει του ευρωπαϊκού κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2018, η Ενεργειακή Ένωση θα πρέπει να καλύπτει 5 διαστάσεις: α) ενεργειακή ασφάλεια, β) εσωτερική αγορά ενέργειας, γ) ενεργειακή απόδοση, δ) **απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές** και ε) έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018). Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη της ΕΕ οφείλουν να υποβάλλουν Εθνικά Σχέδια για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) σχετικά με τις δράσεις που αναλαμβάνουν, με στόχο να συμβάλλουν στην Ενεργειακή Ένωση, τα οποία καλύπτουν περίοδο 10 ετών (2021-2030) και πρέπει να επικαιροποιούνται σε τακτική βάση.

Ευρωπαϊκό όραμα κλιματικής ουδετερότητας

Τον Δεκέμβριο του 2019, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε τον στόχο να γίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση κλιματικά ουδέτερη με επίτευξη μηδενικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050, με βάση και τους στόχους που ετέθησαν στη Συμφωνία των Παρισίων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018).

Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποτελεί παρουσιάστηκε στις 11 Δεκεμβρίου του 2019 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, 2019). Περιλαμβάνει την αναπτυξιακή στρατηγική της Ε.Ε με περιβαλλοντικούς στόχους και αντίστοιχο οδικό χάρτη για την βιώσιμη επίτευξη τους. Προβλέπει την παροχή στοχευμένης και δομημένης τεχνικής υποστήριξης και χρηματοδότησης.

Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης, με στόχο την ενίσχυση της αποδοτικής χρήσης των πόρων, μέσω της μετάβασης σε μια καθαρή, κυκλική οικονομία, την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και τη μείωση της ρύπανσης. Το εν λόγω σχέδιο περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να διασφαλιστεί μια δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς μετάβαση σε μια καθαρή οικονομία, ενώ παράλληλα περιγράφει τις απαιτούμενες επενδύσεις και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα για την επίτευξή της. Ειδικότερα, αναμένονται:

- Επενδύσεις σε φιλοπεριβαλλοντικές τεχνολογίες
- Στήριξη της καινοτομίας στον βιομηχανικό τομέα
- Ανάπτυξη καθαρότερων, οικονομικότερων και πιο υγιεινών μορφών ιδιωτικής και δημόσιας μεταφοράς
- Απαλλαγή του ενεργειακού τομέα από τις ανθρακούχες εκπομπές
- Διασφάλιση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων
- Συνεργασία με διεθνείς εταίρους για τη βελτίωση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προτύπων

Ευρωπαϊκός νόμος για το κλίμα

Στις 4 Μαρτίου 2020, η Επιτροπή ενέκρινε την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999. Η πρόταση αποσκοπεί στην παροχή κατεύθυνσης με την ενσωμάτωση του στόχου της ΕΕ για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 στη νομοθεσία και με την ενίσχυση της βεβαιότητας και της εμπιστοσύνης στη δέσμευση της ΕΕ, καθώς και της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Σε συνέχεια της ως άνω πρότασης, το Σεπτέμβριο του 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε πρόσθετη τροποποιημένη πρόταση συμπεριλαμβάνοντας μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ κατά τουλάχιστον 55 % έως το 2030 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Ευρωπαϊκή Ατζέντα Δεξιότητων

Παρουσιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 1η Ιουλίου 2020 και αποτελεί συνέχεια της «Νέας Ψηφιακής Ατζέντας για την Ευρώπη (2016)» (European Commission - European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience, 2020). Το περιεχόμενό της Ευρωπαϊκής Ατζέντας Δεξιότητων διαμορφώθηκε με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να βοηθήσει την Ευρωπαϊκή Οικονομία να ανακάμψει κατόπιν των σοβαρών κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων που προκάλεσε η τρέχουσα πανδημία του COVID-19, να ενδυναμωθεί η βιώσιμη ανταγωνιστικότητά της, να εμπλουτιστεί με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης και τέλος, να θεμελιωθεί η ανθεκτικότητα της σε περιπτώσεις διεθνών κρίσεων. Στην εν λόγω ατζέντα παρατίθενται συγκεκριμένες δράσεις προς υλοποίηση, οι επιδιωκόμενοι στόχοι της Επιτροπής για τις ψηφιακές δεξιότητες μέχρι το 2025 καθώς και τα οικονομικά προγράμματα της ΕΕ που μπορούν να χρηματοδοτήσουν την επίτευξη των ως άνω δράσεων, όπως αυτά προβλέπονται στο Σχέδιο Ανάκαμψης για την Ευρώπη. Το εν λόγω σχέδιο ανάκαμψης δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στοχεύει στο να συμβάλει κυρίως στην σταδιακή αποκατάσταση των κοινωνικών αλλά και οικονομικών ζημιών που προκάλεσε η πανδημία.

Ειδικότερα, οι δράσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν βάσει της Ευρωπαϊκής Ατζέντας Δεξιότητων περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- Δημιουργία ενός ενιαίου «συμφώνου» για τις δεξιότητες
- Ενίσχυση της νοημοσύνης δεξιότητων
- Υποστήριξη της ΕΕ στη στρατηγική εθνική δράση αναβάθμισης των δεξιότητων του εργατικού δυναμικού
- Πρόταση σύστασης Συμβουλίου για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK)
- Ανάπτυξη της πρωτοβουλίας των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και αναβάθμιση των επιστημόνων

- Αύξηση αποφοίτων STEM και προώθηση επιχειρηματικών και εγκάρσιων δεξιοτήτων
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων για τη ζωή
- Εργαλεία και πρωτοβουλίες για την υποστήριξη των ανθρώπων στη διά βίου μάθηση

Εθνικά σχέδια και περιβαλλοντική στρατηγική

Η ενωσιακή περιβαλλοντική πολιτική και νομοθεσία ενσωματώνεται σε σημαντικό βαθμό στα εθνικά σχέδια και στις στρατηγικές των επιμέρους κρατών μελών της Ένωσης.

Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα

Σε εναρμόνιση με την ευρωπαϊκούς κανονισμούς, τον Νοέμβριο του 2019 καταρτίστηκε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) της Ελληνικής Δημοκρατίας. Το ΕΣΕΚ αποτελεί για την Ελληνική Κυβέρνηση ένα Στρατηγικό Σχέδιο για τα θέματα του Κλίματος και της Ενέργειας. Σε αυτό παρουσιάζεται ένας αναλυτικός οδικός χάρτης για την επίτευξη συγκριμένων ενεργειακών και κλιματικών στόχων έως το έτος 2030 (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019). Στόχος είναι να αποτελέσει το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής για την Ενέργεια και το Κλίμα την επόμενη δεκαετία λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και τους στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ (General Assembly of the United Nations , 2015) και με γνώμονα την επίτευξη της απαραίτητης ενεργειακής μετάβασης με οικονομικά ανταγωνιστικό τρόπο για την εθνική οικονομία. Ειδικότερα, μια τέτοια ενεργειακή μετάβαση προϋποθέτει: α. υψηλό στόχο μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, β. διείσδυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας, γ. βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης για μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας και δ. απολιγνιτοποιημένη ηλεκτροπαραγωγή. Ειδικότερα, το ΕΣΕΚ της Ελληνικής Δημοκρατίας, σε εναρμόνιση με τις διαστάσεις της Ενεργειακής Ένωσης θέτει τους ακόλουθους στόχους για το έτος 2030.

Θέματα κλιματικής αλλαγής και εκπομπών: Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου πάνω από 42% σε σχέση με τις εκπομπές του έτους 1990 και σε πάνω από 55% σε σχέση με τις εκπομπές του έτους 2005 με στόχο την υπέρβαση των ευρωπαϊκών στόχων.

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ): Μεριδίο συμμετοχής κατ' ελάχιστον 35% στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας, ποσοστό υψηλότερο από τον κεντρικό Ευρωπαϊκό στόχο για τις ΑΠΕ που είναι στο 32%. Επιπλέον, επιδιώκεται ενεργειακός μετασχηματισμός στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής με το μερίδιο συμμετοχής των ΑΠΕ στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας να υπερβαίνει το 60%. Στο πλαίσιο αυτό προωθούνται και υλοποιούνται συγκεκριμένες πρωτοβουλίες της Ελληνικής Κυβέρνησης, που ενδεικτικά αφορούν την απλοποίηση και επιτάχυνση του αδειοδοτικού πλαισίου, τη βέλτιστη ένταξη των ΑΠΕ στα ηλεκτρικά δίκτυα, τη λειτουργία συστημάτων αποθήκευσης, καθώς και την προώθηση της ηλεκτροκίνησης.

Ενεργειακή απόδοση: Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά 38%, ποσοστό υψηλότερο από τον κεντρικό Ευρωπαϊκό στόχο ο οποίος ανέρχεται σε 32,5%.

Απολιγνιτοποιημένη ηλεκτροπαραγωγή: Δραστική και οριστική μείωση του μεριδίου λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή, με εμπροσθοβαρές χρονικό πρόσημο κατά την επόμενη δεκαετία και πλήρη απένταξη του από το εγχώριο σύστημα ηλεκτροπαραγωγής μέχρι το έτος 2023 (πλην μιας που θα αποσυρθεί το 2028).

Οι βασικοί λόγοι για την προώθηση της απολιγνιτοποίησης αφορούν στον εξ ορθολογισμό του κόστους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (συνεχώς αυξανόμενο κόστος παραγωγής, λόγω αύξησης του κόστους εκπομπών CO₂) και στη μείωση εκπομπής επιβαρυντικών ρύπων για το περιβάλλον και την υγεία.

Πίνακας 18: Σύνοψη περιβαλλοντικών στόχων έως το 2030

Κατηγορία στόχου	Ευρωπαϊκός στόχος	Εθνικός στόχος
Μείωση αερίων του θερμοκηπίου (ΑτΘ)	≥ 40% σε σχέση με 1990	≥ 42% σε σχέση με 1990
Μερίδιο ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας	≥ 32%	≥ 35%
Ενεργειακή απόδοση	≥ 32,5%	≥ 38%
Μερίδιο λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή	Δεν ορίζεται συγκεκριμένος ποσοτικός στόχος	0%

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019), (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2014), (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018), (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018).

Ειδικότερα, στο ΕΣΕΚ αποτυπώνεται η διαχρονική εξέλιξη των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου καθώς και των μεριδίων που καταλαμβάνουν οι ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα προκειμένου να επιτευχθούν οι τιθέμενοι στόχοι για το 2030.

Πίνακας 19: Εξέλιξη μείωσης εκπομπών ΑτΘ και μεριδίων ΑΠΕ

σε %	2020	2022	2025	2027	2030
Εξέλιξη μείωσης εκπομπών ΑτΘ					
Μείωση εκπομπών για τους τομείς και χρήσεις που εντάσσονται στο σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (ETS) σε σχέση με το έτος 2005	53%	63%	67%	69%	76%
Μείωση εκπομπών για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (non- ETS) σε σχέση με το έτος 2005	26%	27%	29%	30%	33%
Συνολική μείωση εκπομπών ΑτΘ σε σχέση με το έτος 2005	41%	47%	50%	51%	56%
Συνολική μείωση εκπομπών ΑτΘ σε σχέση με το έτος 1990	22%	30%	33%	35%	42%
Εξέλιξη μεριδίων ΑΠΕ					
Μερίδιο ΑΠΕ στην Ακαθάριστη Τελική Κατανάλωση Ενέργειας	20%	23%	27%	30%	35%
Μερίδιο ΑΠΕ στην Τελική Κατανάλωση για Θέρμανση και Ψύξη	31%	34%	37%	38%	43%
Μερίδιο ΑΠΕ στην Ακαθάριστη Κατανάλωση Ηλεκτρισμού	29%	39%	47%	53%	61%
Μερίδιο ΑΠΕ στην Τελική Κατανάλωση για Μεταφορές	7%	7%	10%	12%	19%

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019).

Παράλληλα, στο πλαίσιο του στόχου αναφορικά με την περαιτέρω διείσδυση των ΑΠΕ στο εγχώριο ενεργειακό μείγμα, αποτυπώνεται η εξέλιξη της εγκατεστημένης ισχύος καθώς και της ηλεκτροπαραγωγής από μονάδες ΑΠΕ. Ειδικότερα, εθνικό στόχο αποτελεί η αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος μονάδων ΑΠΕ το 2030 σε σχέση με το 2020 κατά 87% και της ηλεκτροπαραγωγής κατά 115%.

Πίνακας 20: Εξέλιξη εγκατεστημένης ισχύος και ηλεκτροπαραγωγής από μονάδες ΑΠΕ

Μονάδες ΑΠΕ	2020	2022	2025	2027	2030
Εγκατεστημένη Ισχύς (GW)					
Βιομάζα & Βιοαέριο	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3
Υδροηλεκτρικά	3,4	3,7	3,7	3,7	3,7
Αιολικά	3,6	4,2	5,2	6,0	7,0
Φωτοβολταϊκά	3,0	3,9	5,3	6,3	7,7
Ηλιοθερμικοί σταθμοί	-	-	0,1	0,1	0,1
Γεωθερμία	-	-	-	-	0,1
Σύνολο	10,1	11,9	14,5	16,3	18,9
Ηλεκτροπαραγωγή (σε TWh)					
Βιομάζα & Βιοαέριο	0,4	0,5	0,8	1,0	1,6
Υδροηλεκτρικά	5,5	6,2	6,3	6,3	6,4
Αιολικά	7,2	10,0	12,5	14,3	17,1
Φωτοβολταϊκά	4,6	6,3	8,5	10,0	12,1
Ηλιοθερμικοί σταθμοί	-	-	0,3	0,3	0,3
Γεωθερμία	-	-	-	0,3	0,6
Σύνολο	17,7	23,0	28,4	32,2	38,1

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019).

Η στοχοθεσία αναφορικά με την πλήρη απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων και τον μετασχηματισμό της ηλεκτροπαραγωγής μέσω της προώθησης των συστημάτων ΑΠΕ προκύπτει και μέσα από το στόχο που τίθεται αναφορικά με τη διαχρονική εξέλιξη της διάρθρωσης του εγχώριου ενεργειακού μείγματος.

Πίνακας 21: Εξέλιξη διάρθρωσης εγχώριας ηλεκτροπαραγωγής

Σε GWh	2020	2022	2025	2027	2030
Ακαθάριστη Ηλεκτροπαραγωγή (Α)	54.386	54.424	55.681	56.109	57.927
Ίδιοκατανάλωση (Β)	2.007	1.602	1.398	1.276	708
Καθαρή Ηλεκτροπαραγωγή (Γ=Α-Β)	52.379	52.822	54.283	54.833	57.219
Στερεά Καύσιμα - Λιγνιτικά	8.114	5.199	4.536	4.538	-
Πετρελαϊκά	3.597	2.723	2.209	1.892	828
Φ. Αέριο	22.963	21.894	19.169	16.229	18.304
Καθαρή ηλεκτροπαραγωγή από ορυκτά καύσιμα (Δ)	34.674	29.816	25.914	22.659	19.132
Βιοενέργεια	425	539	772	974	1.575
Υδροηλεκτρικά	5.453	6.193	6.324	6.324	6.392
Αιολικά	7.204	10.034	12.509	14.348	17.112
Φωτοβολταϊκά	4.625	6.240	8.506	10.018	12.117
Ηλιοθερμικοί σταθμοί	-	-	257	258	260
Γεωθερμία	-	-	-	252	631
Καθαρή ηλεκτροπαραγωγή από μονάδες ΑΠΕ (Ε)	17.707	23.006	28.368	32.174	38.087
Καθαρές εισαγωγές ηλεκτρισμού (ΣΤ)	6.200	5.165	4.946	4.752	4.578
Συνολική διάθεση ηλεκτρικής ενέργειας (Ζ=Ε+Δ+ΣΤ)	58.579	57.987	59.229	59.585	61.797
Απώλειες δικτύου (Η)	3.785	3.690	3.609	3.518	3.446
Κατανάλωση Ενεργειακού τομέα (Θ)	1.158	1.093	1.164	1.169	1.201
Τελική Κατανάλωση Ηλεκτρισμού (Ι=Ζ-Η-Θ)	53.636	53.204	54.456	54.898	57.150
Μερίδιο ΑΠΕ στην ακαθάριστη ηλεκτροπαραγωγή (=Ε/Α)	32,56%	42,27%	50,95%	57,34%	65,75%
Εκπομπές CO ₂ από Ηλεκτροπαραγωγή (MtCO ₂)	23	15	13	11	7

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019).

Η εκπλήρωση των ως άνω στόχων φέρει ορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες αφορούν τη βέλτιστη αξιοποίηση των μηχανισμών της αγοράς, τη συνδυαστική χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων και την κινητοποίηση επενδυτικών κεφαλαίων από τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Στο πλαίσιο αυτό, το πρόγραμμα απολιγνιτοποίησης της εγχώριας ηλεκτροπαραγωγής προβλέπει την παράλληλη υιοθέτηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων και μέτρων για τη στήριξη των ελληνικών λιγνιτικών περιοχών κατά τη διαδικασία μετάβασης. Ειδικότερα, δέσμευση της Ελληνικής Κυβέρνησης είναι η απόσυρση όλων των λιγνιτικών μονάδων έως το έτος 2023, πλην μιας που προγραμματίζεται να αποσυρθεί έως το 2028, με παράλληλη διασφάλιση των θέσεων εργασίας και αξιοποίηση της τεχνογνωσίας του ανθρωπίνου δυναμικού των περιοχών αυτών. Για την υλοποίηση των στόχων και της στρατηγικής της Ελληνικής Κυβέρνησης αναφορικά με τη διαδικασία μετάβασης σχεδιάζεται και αναμένεται η αξιοποίηση εθνικών πόρων, ενώ διερευνώνται οι δυνατότητες άντλησης κεφαλαίων από τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά ταμεία και ιδιαίτερα από το Ταμείο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (Just Transition Fund) αλλά και τους υπόλοιπους πυλώνες που συνθέτουν τον Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης (InvestEU, EIB - Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα).

Μακροχρόνια στρατηγική για το 2050

Η Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050, η οποία αναπτύσσεται συμπληρωματικά στο ΕΣΕΚ, αποτελεί έναν οδικό χάρτη για τα θέματα του κλίματος και της ενέργειας, στο πλαίσιο της συμμετοχής της χώρας στον ευρωπαϊκό στόχο της επιτυχούς και βιώσιμης μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία έως το 2050 (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019) χωρίς ωστόσο να δεσμεύει τον τρόπο επίτευξης των στόχων για το έτος 2030. Αναγνωρίζει επιπλέον τον ενεργειακό μετασχηματισμό του ελληνικού ενεργειακού συστήματος μέχρι το 2030, μέσω της πλήρους απένταξης από το λιγνίτη από το εγχώριο σύστημα ηλεκτροπαραγωγής, της διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης. Οι βασικές πολιτικές της στρατηγικής συνοψίζονται στα εξής:

- Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης
- Εξηλεκτρισμός μεταφορών και θέρμανσης χώρων
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Καθαρή κινητικότητα στον τομέα των μεταφορών
- Βιομηχανική ανταγωνιστικότητα και κλιματική ουδετερότητα
- Υποδομές σε δίκτυα και πολιτικές ολοκλήρωσης αγορών
- Βιο-οικονομία

Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης 2020 - 2029

Η Οδηγία (ΕΕ) 2016/2284 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2016, σχετικά με τη μείωση των εθνικών εκπομπών ορισμένων ατμοσφαιρικών ρύπων, προβλέπει την υποχρέωση της χώρας να καταρτίσει, θεσπίσει και εφαρμόσει Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2020). Το πρόγραμμα περιέχει εθνικές πολιτικές και μέτρα, ώστε να υπάρξει συμμόρφωση με τις εθνικές δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών για τα έτη από το 2020 έως το 2029 και από το 2030 και μετά για τους ρύπους διοξείδιο του θείου (SO₂), οξείδια του αζώτου (NO_x), πτητικές οργανικές ενώσεις εκτός του μεθανίου (NMVOC), αμμωνία (NH₃) και αιωρούμενα

σωματίδια (ΑΣ2,5). Οι στόχοι αναφορικά με τη μείωση των εκπομπών των ως άνω ατμοσφαιρικών ρύπων αποτυπώνονται και στο ΕΣΕΚ.

Πίνακας 22: Στόχοι μείωσης εθνικών εκπομπών ορισμένων ατμοσφαιρικών ρύπων

Ατμοσφαιρικοί ρύποι	Ποσοστό μείωσης εκπομπών 2020-2029 σε σχέση με το έτος 2005	Ποσοστό μείωσης εκπομπών 2030 σε σχέση με το έτος 2005
Διοξειδίου του θείου (SO ₂)	74%	88%
Οξειδίων του αζώτου (NO _x)	31%	55%
Πτητικών οργανικών ενώσεων εκτός του μεθανίου (NMVOC)	54%	62%
Αμμωνίας (NH ₃)	7%	10%
Λεπτών αιωρούμενων σωματιδίων (ΑΣ2,5)	35%	50%

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019).

Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025

Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης περιλαμβάνει τον μεσοπρόθεσμο αναπτυξιακό προγραμματισμό αξιοποίησης των εθνικών πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), με βάση τις κατευθύνσεις και τις ανάγκες που προκύπτουν από το σχέδιο ανάπτυξης της χώρας (Ελληνική Δημοκρατία - Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025, 2020). Με τον νόμο 4635/2019 θεσπίζονται οι κανόνες που διέπουν την κατάρτιση, τον συντονισμό, τη διαχείριση, τη χρηματοδότηση, τον έλεγχο και την εφαρμογή των αναπτυξιακών παρεμβάσεων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης και των επιμέρους προγραμμάτων του. Οι πόροι του ΕΠΑ κατανέμονται σε 3 βασικές διαστάσεις: α. κατά έτος, β. στο σύνολο των τομέων και περιφερειών και γ. μεταξύ των τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων. Στις επιλέξιμες κατηγορίες έργων για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του ΕΠΑ, πέραν των δράσεων που μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το ΠΔΕ περιλαμβάνονται ενδεικτικά: δράσεις ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, ενίσχυσης της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, ανάπτυξης του ανθρωπίνου δυναμικού κ.α..

Το ΕΠΑ, για κάθε προγραμματική περίοδο (πενταετούς διάρκειας), καθορίζει τις προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής στο πλαίσιο των εθνικών αναπτυξιακών στόχων, τους ειδικούς στόχους και δράσεις, τη διάρκεια της εφαρμογής του, το συνολικό και ανά πρόγραμμα προϋπολογισμό, καθώς και τα αποτελέσματα που επιδιώκονται με την εφαρμογή του. Οι αναπτυξιακοί στόχοι του ΕΠΑ αφορούν την:

- Έξυπνη ανάπτυξη: έρευνα και ανάπτυξη, ψηφιακός μετασχηματισμός, καινοτομία και επιχειρηματικότητα
- Πράσινη ανάπτυξη: κυκλική οικονομία, προστασία του περιβάλλοντος, κλιματική αλλαγή
- Ανάπτυξη υποδομών: δίκτυα, μεταφορές, εφοδιαστική αλυσίδα
- Κοινωνική ανάπτυξη: υγεία, απασχόληση, παιδεία και αθλητισμό, κοινωνική συνοχή
- Εξωστρέφεια: πολιτισμός, τουρισμός, αγροδιατροφικός τομέας, βιομηχανία

Μέσα από τον προσδιορισμό των εθνικών αναπτυξιακών στόχων, επιβεβαιώνονται οι προτεραιότητες της εθνικής πολιτικής αναφορικά με την ενεργειακή μετάβαση και τον μετασχηματισμό μέσω της απεξάρτησης από ορυκτά καύσιμα και της διείσδυσης των ΑΠΕ με γνώμονα τη διασφάλιση της ενεργειακής επάρκειας και του εφοδιασμού.

1.1. Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα μετάβασης

Οι ενωσιακές και εθνικές κατευθυντήριες γραμμές και στρατηγικές υπαγορεύουν τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Βασικό προαπαιτούμενο αυτής αποτελεί η ανάπτυξη ενός οργανωμένου σχεδίου μετάβασης. Για τον σχεδιασμό της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης εξετάστηκαν άλλα σχέδια ενεργειακής μετάβασης και προσδιορίστηκαν τα βασικά συμπεράσματα και οι παράγοντες επιτυχίας.

Ευρωπαϊκή Εμπειρία - Σχέδια ενεργειακής μετάβασης Ευρωπαϊκών χωρών

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού της στρατηγικής της διαδικασίας μετάβασης και του μετασχηματισμού του οικονομικού μοντέλου των επηρεαζόμενων περιοχών αναζητήθηκε και αντλήθηκε η εμπειρία από αντίστοιχες διαδικασίες ευρωπαϊκών χωρών (IENE, 2020), (IOBE, 2020). Ειδικότερα, εξετάστηκαν διαδικασίες και «μοντέλα» μετάβασης στις ακόλουθες χώρες:

- Γερμανία: πλάνο απόσυρσης των ανθρακωρυχείων στη Δυτική και Ανατολική Γερμανία
- Ισπανία: πλάνο μείωσης του άνθρακα στην παραγωγή ενέργειας από το 1990, μετασχηματισμός του ναυπηγείου της Navantia στη Ferrol σε κέντρο παραγωγής ανεμογεννητριών
- Ιταλία: κλείσιμο εργοστασίου της Embraco, κλείσιμο των μύλων χάρτου της Burgo, μετασχηματισμός διυλιστηρίων της ENI, επαναπροσδιορισμός περιοχής στο Rovereto
- Πολωνία: σταδιακή απόσυρση ορυχείων
- Σλοβενία: διαχείριση της ενεργειακής μετάβασης έως το 2025 με στροφή στην "πράσινη ενέργεια" και στη βιώσιμη ανάπτυξη
- Τσεχία: μετασχηματισμός δομής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, υπέρ των ΑΠΕ, φυσικού αερίου και πυρηνικής ενέργειας
- Ηνωμένο Βασίλειο: εκτεταμένη μείωση της χρήσης άνθρακα που προηγήθηκε του πλάνου της ΕΕ, με ταυτόχρονη ανάπτυξη ΑΠΕ

Γερμανία

Πλάνο απόσυρσης των ανθρακωρυχείων στη Δυτική Γερμανία

Η Γερμανία αποτελεί το μεγαλύτερο χρήστη άνθρακα στην Ευρώπη με ποσοστό συμμετοχής στην ηλεκτροπαραγωγή 34,1%, δεύτερο μετά τις ΑΠΕ με 36,8% (έτος αναφοράς 2017). Στο πλαίσιο της μείωσης των ρυπογόνων αερίων που προκαλούνται από την καύση του άνθρακα για την παραγωγή ενέργειας, εκπονήθηκαν μελέτες και εξετάστηκαν τα αποτελέσματα από διαφορετικά σενάρια σταδιακών καταργήσεων ΑΗΣ και ορυχείων. Παράλληλα, διερευνήθηκαν οι πιθανές εναλλακτικές χρήσεις γης προς θεσμοθέτηση με στόχο την ανάπτυξη του τουρισμού και των συστημάτων ΑΠΕ ενώ αναπτύχθηκαν πολιτικές προώθησης της κοινωνικής συνοχής.

Πλάνο απόσυρσης των ανθρακωρυχείων στην Ανατολική Γερμανία

Η Γερμανία προγραμμάτισε οριστικό κλείσιμο των ορυχείων άνθρακα έως το 2018 λόγω ζημιωγόνων χρήσεων με συνολικό πλάνο μείωσης της χρήσης άνθρακα στο ενεργειακό μίγμα έως το 2038. Στο πλαίσιο αυτό, και για την εξασφάλιση της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των επηρεαζόμενων περιοχών καθώς και του συνόλου της χώρας, συστήθηκε επιτροπή και καταρτίστηκε αντίστοιχο σχέδιο δίκαιης μετάβασης,

ενώ θεσπίστηκε σχετική νομοθεσία πριν την έναρξη της μεταβατικής περιόδου. Βασικός στόχος αποτέλεσε η υλοποίηση επενδύσεων για την αναβάθμιση και τη δημιουργία υποδομών. Επιπροσθέτως, αναφορικά με τους εργαζομένους στα ορυχεία και στις μονάδες παραγωγής, εφαρμόστηκε πολιτική πρόωρης συνταξιοδότησης ενώ αναπτύχθηκαν υπηρεσίες κατάρτισης, επανεκπαίδευσης και επαναπασχόλησης. Τέλος, η Γερμανία στόχευσε στον πλήρη μετασχηματισμό της οικονομίας των επηρεαζόμενων περιοχών εστιάζοντας στην ανάπτυξη ΑΠΕ, στις ανακαινίσεις κτιρίων και στην περαιτέρω ενίσχυση του τουρισμού. Συγκεκριμένα, στη περιοχή της Saxony-Anhalt, εξετάστηκε ο επαναπροσδιορισμός των χρήσεων γης σε περιοχές που στο παρελθόν είχαν λειτουργήσει ως ορυχεία με σκοπό την ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος καθώς και συστημάτων ΑΠΕ για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (Φ/Β σταθμοί ή γεωθερμία).

Μέσω αυτών των ενεργειών και της ανάπτυξης των απαραίτητων υποδομών προσελκύνθηκαν νέες διαφοροποιημένες επιχειρήσεις και βιομηχανίες. Παράλληλα, εξασφαλίστηκε η απεμπλοκή της ιδιοκτήτριας εταιρίας των λιγνιτικών γαιών από τη διαχείριση της αποκατάστασης των ορυχείων.

Σύνδεση με ελληνικά δεδομένα

Οι πρακτικές που υιοθετήθηκαν από μέρους της Γερμανίας για την αντιστάθμιση των επιπτώσεων της μείωσης της χρήσης του άνθρακα στην παραγωγή ενέργειας και κατά συνέπεια της απόσυρσης των ανθρακωρυχείων, έχουν τη δυνατότητα να αποτελέσουν εναλλακτικές πρακτικές προς υιοθέτηση κατά την εγχώρια διαδικασία μετάβασης. Πιο συγκεκριμένα, αναπτυξιακές προτεραιότητες για τη μετάβαση της Ελλάδας σε μια απολιγνιτοποιημένη παραγωγή δύνανται να αποτελέσουν η αύξηση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα, η μέριμνα για ορθή επαναχρησιμοποίηση των γαιών και ανάπτυξη νέων διαφοροποιημένων παραγωγικών και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων, η εστίαση στην αποτελεσματική επανειδίκευση του ανθρώπινου κεφαλαίου και η απορρόφησή του σε νέες δραστηριότητες, καθώς και η ενίσχυση τομέων όπως ο τουρισμός.

Ισπανία

Πλάνο μείωσης του άνθρακα από το 1990

Στην Ισπανία, η συμμετοχή του άνθρακα στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας μειώθηκε από 20% το 1990 σε 10% το 2014. Ακόμα, η συμμετοχή του άνθρακα στο ενεργειακό μίγμα παρουσίασε μείωση από 25% το 2007 σε 17% το 2014. Αναφορικά με την απασχόληση στην εξόρυξη, σημειώθηκε σημαντική μείωση από 45 χιλιάδες εργαζομένους το 1990 σε 2 χιλιάδες το 2017 και περίπου 200 σήμερα.

Οι πρωτοβουλίες που έλαβε η Ισπανία για την υποστήριξη των εργαζομένων βασίστηκαν στην ενθάρρυνση της επιλογής της εθελούσιας εξόδου. Ακόμα, αναπτύχθηκαν προγράμματα υποστήριξης των εργαζομένων όπως δράσεις πρόωρης συνταξιοδότησης, κατάρτισης και επαναπρόσληψης σε συναφή γνωστικά αντικείμενα. Ιδιαίτερο βάρος δόθηκε στη δημιουργία και υποστήριξη θέσεων εργασίας για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος στις επηρεαζόμενες περιοχές.

Επιπλέον, οι επηρεαζόμενες περιοχές στηρίχθηκαν μέσω χρηματοδοτήσεων προς νέες και υφιστάμενες επιχειρήσεις. Επιπλέον υποστηρίχθηκαν χρηματοδοτικά δράσεις αποκατάστασης του περιβάλλοντος, ανάπτυξης ενεργειακών υποδομών, αναδάσωσης και διαχείρισης υδάτινων αποβλήτων και δημιουργίας τεχνολογικών κέντρων έρευνας και ανάπτυξης

Άλλα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση για την υποστήριξη του πλάνου της απολιγνιτοποίησης συμπεριλάμβαναν την παύση των επιδοτήσεων για επιφανειακή εξόρυξη άνθρακα (2015) και για υπόγεια εξόρυξη (2019). Τέλος, υποστηρίχθηκε η προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης μέσω συμφωνιών τεχνολογικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, η ανάπτυξη δημόσιων ερευνητικών κέντρων, η προσωρινή εξαίρεση θερμικών σταθμών από την ευρωπαϊκή Οδηγία περί βιομηχανικών εκπομπών και ο περιβαλλοντικός κανονισμός για τη ρύθμιση των υποχρεώσεων των εταιριών εξόρυξης για την αποκατάσταση της βλάβης που προκάλεσαν.

Μετασχηματισμός του ναυπηγείου της Navantia στη Ferrol σε κέντρο παραγωγής ανεμογεννητριών

Η τοπική οικονομία της περιοχής Ferrol επιδεινώθηκε τις δεκαετίες 1980 με 2000 με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας και το κλείσιμο του ναυπηγείου της Navantia. Ως αποτέλεσμα, σημειώθηκε μείωση του εργατικού δυναμικού της Navantia από 6 χιλιάδες εργαζομένους (δεκαετία 1990) σε 2 χιλιάδες (2012).

Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων, η περιφερειακή αρχή (IGAPE) αποφάσισε την εκκίνηση εκτεταμένης μελέτης κλάδων με προοπτικές ανάπτυξης για εγκατάσταση στην περιοχή. Η συμμετοχή της Navantia στη διαδικασία, μέσω της εξέτασης της μετατροπής των δραστηριοτήτων της στην περιοχή, συνέβαλε σημαντικά.

Έπειτα από τις πρωτοβουλίες της IGAPE και της Navantia, η οποία μετέτρεψε μέρος των δραστηριοτήτων της στην περιοχή της Ferrol για την κατασκευή ανεμογεννητριών, η περιοχή θεωρείται πρωτοπόρος της υπεράκτιας αιολικής βιομηχανίας, από την οποία απορροφήθηκαν αρκετοί πρώην εργαζόμενοι στην ναυπηγική βιομηχανία.

Σύνδεση με ελληνικά δεδομένα

Οι ως άνω ενέργειες και οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της παύσης της λειτουργίας του ναυπηγείου και της μείωσης της απασχόλησης στα ανθρακωρυχεία στην Ισπανία, δύναται να αποτελέσουν παραδείγματα εναλλακτικών δράσεων αντιστάθμισης των επιπτώσεων της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης. Ειδικότερα, η εθελούσια έξοδος του εργατικού δυναμικού με επιπλέον αποζημιώσεις, η πρόωρη συνταξιοδότηση και η επανειδίκευση αποτελούν βασικούς άξονες ενεργειών. Στο πλαίσιο αυτό, η εγχώρια διαδικασία μετάβασης δύναται να βασιστεί στην ανάπτυξη δράσεων ενίσχυσης της απορρόφησης των εργαζομένων των επηρεαζόμενων εδαφών, στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στη χρηματοδότηση έργων ανάπτυξης υποδομών, στη μέριμνα για την προστασία και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, στη δημιουργία τεχνολογικών κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και στην αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα.

Ιταλία

Κλείσιμο εργοστασίου της Embrae

Η Embrae απασχολούσε περίπου 500 εργαζομένους το 2018 όταν ανακοίνωσε την παύση των εργασιών, με στόχο τη μετεγκατάσταση της βιομηχανικής της παραγωγής εκτός της Ιταλίας. Στο πλαίσιο αυτό,

πάρθηκαν ορισμένες πρωτοβουλίες που αφορούσαν στην εκ νέου εκβιομηχάνιση της περιοχής και στην προώθηση της επαναπρόσληψης των εργαζομένων. Για το λόγο αυτό, αναπτύχθηκαν προγράμματα εθελουσιών εξόδων, πρόωρης συνταξιοδότησης και παροχής κινήτρων προσλήψεων εργαζομένων.

Οι εν λόγω δράσεις συνεισέφεραν στην τόνωση της πρόσληψης εργατικού δυναμικού, ενώ εξωτερικές επαναπροσλήψεις σχεδιάστηκαν προσεκτικά για την κατανομή των επηρεαζόμενων υπαλλήλων σε άλλες δραστηριότητες μειώνοντας έτσι τις επιπτώσεις στην απασχολησιμότητα της περιοχής.

Κλείσιμο των μύλων χάρτου της Burgo

Το 2005, λόγω της πτώσης που σημείωσε η αγορά χαρτιού, η Burgo προχώρησε σε μετατροπή/κλείσιμο του ~30% των μύλων χαρτιού της. Το γεγονός αυτό, επηρέασε πέντε περιοχές (Marzabotto, Mantova, Chieti, Avezzano και Verzuolo) και συνολικά χίλιους άμεσους εργαζομένους.

Οι πρωτοβουλίες που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων, αφορούσαν αρχικά, στην πώληση τριών από τους μύλους και στον μετασχηματισμό δύο εξ αυτών, ενώ παράλληλα υιοθετήθηκε κατάλληλη στρατηγική σχετικά με τις προμήθειες για την ελαχιστοποίηση της εξάρτησης της παραγωγής.

Ο μετασχηματισμός των μύλων κατάφερε να απορροφήσει ένα μέρος των επηρεαζόμενων προμηθευτών ενώ η προοδευτική μείωση των προμηθευτών συνέβαλε στην ομαλή μετάβαση στη νέα εποχή. Επιπροσθέτως, η συνεργατική διαχείριση των επηρεαζόμενων υπαλλήλων των προμηθευτών συνέβαλε στη μείωση των επιπτώσεων στην απασχόληση ενώ η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των εσωτερικών και των εξωτερικών συνεργατών οδήγησε στην εκμετάλλευση των ευκαιριών του μετασχηματισμού.

Μετασχηματισμός διυλιστηρίων της ENI

Λόγω της μείωσης της ανταγωνιστικότητας της διύλισης, η Eni αποφάσισε να μετασχηματίσει 4 εγκαταστάσεις που απασχολούσαν 2.400 υπαλλήλους. Στο πλαίσιο αυτό, δύο από τις εγκαταστάσεις μετασχηματίστηκαν, μία εγκατάσταση πωλήθηκε με την προϋπόθεση επαναπρόσληψης εργαζομένων προς απασχόληση σε δραστηριότητες αποσυναρμολόγησης, ενώ μια μετατράπηκε σε μονάδα επεξεργασίας γαϊδουράγκαθου. Παράλληλα, εφαρμόστηκαν πακέτα εθελουσίας εξόδου σε υπαλλήλους προς αποχώρηση.

Επιπλέον, η συνεργασία των εταιριών με τους τοπικούς φορείς ενίσχυσε την εταιρική σχέση, ενώ παράλληλα οι επενδύσεις συνέβαλαν στον μετασχηματισμό των τοπικών οικονομιών.

Επαναπροσδιορισμός περιοχής στο Rovereto

Το 2008, η Manifattura Tabacchi (Rovereto) προχώρησε σε οριστικό κλείσιμο της καπνοβιομηχανίας της. Οι πρωτοβουλίες που πάρθηκαν για την αντιστάθμιση της παύσης της λειτουργίας της αφορούσαν στις επενδύσεις για τη διαφοροποίηση της τοποθεσίας υπό την εποπτεία των περιφερειακών αρχών. Όσον αφορά στο ανθρώπινο δυναμικό, επιδιώχθηκε η μερική μεταφορά υπαλλήλων σε εταιρείες πληροφορικής, με απουσία ωστόσο πρόσθετης υποστήριξης για άμεσους και έμμεσους εργαζόμενους.

Τα αποτελέσματα των ως άνω δράσεων περιλάμβαναν τον επαναπροσδιορισμό της περιοχής και τον μετασχηματισμό της σε κέντρο βιομηχανικής καινοτομίας, επικεντρωμένο σε φιλικές προς το περιβάλλον

εταιρείες. Παράλληλα, αναπτύχθηκαν υπηρεσίες επώασης νεοφυών επιχειρήσεων (start-up incubation) καθώς και συμβουλευτικές υπηρεσίες. Συγχρόνως, η ιδιοκτήτρια εταιρεία συμμετείχε στον επαναπροσδιορισμό της περιοχής και στην επανατοποθέτηση εργαζομένων σε λοιπές βιομηχανίες της περιοχής.

Σύνδεση με ελληνικά δεδομένα

Βάσει των ως άνω πρακτικών που υιοθετήθηκαν από την Ιταλία, κατά την εγχώρια διαδικασία μετάβασης στην απολιγνιτοποιημένη παραγωγή, η Ελλάδα δύναται να υιοθετήσει ενέργειες που αφορούν στη μέριμνα για επανακατάρτιση και απορρόφηση του εργατικού δυναμικού σε νέες παραγωγικές δραστηριότητες και στην ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας με στόχο τη δημιουργία διαφορετικών δραστηριοτήτων και νέων επιχειρήσεων. Παράλληλα, ο επαναπροσδιορισμός των επηρεαζόμενων περιοχών και η εύρεση εναλλακτικών τρόπων αξιοποίησης των πλεονεκτημάτων που προσφέρουν, δύναται να αποτελέσει βασικό πυλώνα της εγχώριας δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης.

Πολωνία

Σταδιακή απόσυρση ανθρακορυχείων

Τη δεκαετία του 1990 οι εργαζόμενοι στον τομέα της εξόρυξης στην Πολωνία υπολογίζονταν σε περίπου 388 χιλιάδες, ενώ το 2015 σε 98 χιλιάδες. Παράλληλα, το 76% της συνολικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας το 1989 προερχόταν από τον άνθρακα.

Στο πλαίσιο της απόσυρσης των ως άνω ορυχείων, η πολωνική κυβέρνηση προχώρησε στην παροχή προνομιακών δανείων για απόκτηση εγκαταστάσεων & ακινήτων καθώς και στην υιοθέτηση πολιτικών πρόωρης συνταξιοδότησης. Ωστόσο, το περιορισμένο ύψος των επενδύσεων για μετασχηματισμό των επηρεαζόμενων περιοχών καθώς και των πολιτικών επανεκπαίδευσης και τόνωσης της απασχόλησης οδήγησε σε αύξηση της ανεργίας στις επηρεαζόμενες περιοχές.

Σύνδεση με ελληνικά δεδομένα

Η παύση λειτουργίας των ορυχείων άνθρακα στην Πολωνία και οι συνέπειες αυτής αναδεικνύουν τη σημασία της επανακατάρτισης του ανθρώπινου κεφαλαίου στη μεταβατική περίοδο, της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και της ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για την τόνωση της απασχόλησης.

Σλοβενία

Διαχείριση της ενεργειακής μετάβασης έως το 2025 με στροφή στην "πράσινη ενέργεια" και στη βιώσιμη ανάπτυξη

Η κυβέρνηση της Σλοβενίας φιλοδοξεί να μειώσει την παραγωγή ρυπογόνων αερίων από την κατανάλωση κατά 60% έως το 2025. Στο πλαίσιο αυτό, δρομολογήθηκαν επενδύσεις σε έξυπνα δίκτυα, σε εναλλακτικά καύσιμα χαμηλότερων ρύπων, ενώ επιδιώχθηκε η στήριξη επενδύσεων σε ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ μέσω της

επιβολής δασμών στις εκπομπές ρύπων. Επιπροσθέτως, προωθήθηκαν επενδύσεις σε δραστηριότητες βιώσιμης κινητικότητας, χρηματοδότησης ενημερωτικών & εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων καθώς και ενεργειακού μετασχηματισμού.

Σύνδεση με ελληνικά δεδομένα

Οι πρακτικές της Σλοβενίας για τον μετασχηματισμό του ενεργειακού μείγματος και την αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ, μέσω της ενίσχυσης αντίστοιχων επενδύσεων, δύναται να αποτελέσουν παραδείγματα πολιτικών για την εγχώρια διαδικασία μετάβασης σε μια εποχή κλιματικής ουδετερότητας και χαμηλών εκπομπών ρυπογόνων αερίων.

Τσεχία

Μετασχηματισμός δομής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, υπέρ των ΑΠΕ, φυσικού αερίου και πυρηνικής ενέργειας

Η συμμετοχή του άνθρακα στο ενεργειακό ισοζύγιο της Τσεχίας μειώθηκε από 89% το 1990 σε 58% το 2014. Το γεγονός αυτό φανερώνει το στόχο της Τσεχίας προς μερική απεξάρτηση από τον άνθρακα και τη διαφοροποίηση των πρωτογενών πηγών ενέργειας. Συγκεκριμένα, μετά το 1993, η χώρα έπαψε η λειτουργία των ζημιολόγων ορυχείων και το κράτος παρείχε υποστήριξη για τη μετάβαση των περιοχών που εξαρτιούνταν από την εξόρυξη άνθρακα.

Ειδικότερα, για τα νοικοκυριά, στο πλαίσιο και της ευθυγράμμισης με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ενέργεια και το Κλίμα, προβλέφθηκαν φοροαπαλλαγές και επιστροφές φόρου για χρήση συγκεκριμένων πηγών ενέργειας, μειωμένος ΦΠΑ για ενεργειακή αποδοτικότητα στη θέρμανση και πρόγραμμα επιδότησης ενεργειακών αναβαθμίσεων.

Επιπλέον, οι εργαζόμενοι των επηρεαζόμενων περιοχών έλαβαν κοινωνικά επιδόματα ανάλογα με τη διάρκεια της απασχόλησής τους, υγειονομικές και κοινωνικές παροχές ενώ αναπτύχθηκαν και κίνητρα για πρόωρη συνταξιοδότηση. Οι επηρεαζόμενες τοπικές κοινωνίες αποζημιώθηκαν με χρηματοδότηση που προήλθε από μεταλλευτικά δικαιώματα, ενώ δημιουργήθηκαν νέες βιομηχανικές ζώνες και υποστηρίχθηκε η ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Οι μεταλλευτικές επιχειρήσεις έλαβαν οικονομική ενίσχυση για την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών βλαβών των περιοχών που πλήττονταν από την εξόρυξη, ενώ επιχειρήθηκε η άρση εμποδίων εισόδου για την ανάπτυξη τους σε νέες αγορές. Παράλληλα, δόθηκαν κίνητρα για την ανάπτυξη των ΑΠΕ.

Σύνδεση με ελληνικά δεδομένα

Ο μετασχηματισμός του ενεργειακού μείγματος της Τσεχίας παρουσιάζει κοινά σημεία με την προσπάθεια της Ελλάδας να απεξαρτηθεί από τη λιγνιτική δραστηριότητα. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν οι ενέργειες στις οποίες προέβη η πρώτη. Αναλυτικότερα, οι πρακτικές αυτές αφορούν σε φορολογικές ελαφρύνσεις, κίνητρα και επιδοτήσεις για τη χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας, χρηματοδότηση των επηρεαζόμενων τοπικών κοινωνιών και επιχειρήσεων, παροχή κοινωνικών επιδομάτων καθώς και πρόωγη συνταξιοδότηση των εργαζομένων που επηρεάζονται από την παύση

λειτουργίας των ορυχείων. Οι ως άνω δράσεις δύναται να αξιολογηθούν προς υιοθέτηση στο πλαίσιο της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης.

Ηνωμένο Βασίλειο

Μείωση της χρήσης άνθρακα με ταυτόχρονη ανάπτυξη ΑΠΕ

Το Ηνωμένο Βασίλειο στόχευσε στη μείωση της χρήσης άνθρακα και στην ανάπτυξη των ΑΠΕ. Ειδικότερα, η εξόρυξη άνθρακα από 200 εκατ. τόνους το 1960, μειώθηκε σε 4 εκατ. τόνους το 2015. Οι εργαζόμενοι στην παραγωγή στερεών καυσίμων από 607.000 το 1960 μειώθηκαν σε 1.000 το 2016. Επιπλέον, η συμμετοχή του άνθρακα στην ηλεκτροπαραγωγή μειώθηκε από περίπου 30% κατά τη δεκαετία του 2010, σε 8% το 2016. Ωστόσο, κρίθηκε απαραίτητη η διατήρηση των υφιστάμενων θερμικών σταθμών άνθρακα μέχρι το 2022 για την επάρκεια ισχύος στο σύστημα ηλεκτρισμού.

Στο πλαίσιο αυτό, η κυβέρνηση υιοθέτησε συγκεκριμένα μέτρα πολιτικής για τη διευκόλυνση της μετάβασης. Ειδικότερα, οι εργαζόμενοι στον τομέα της εξόρυξης στηρίχθηκαν μέσω επιδομάτων ανεργίας και εφάπαξ αποζημιώσεων ενώ αναπτύχθηκαν προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης καθώς και ενίσχυσης της επαναπρόσληψης και της επανειδίκευσης.

Επιπλέον υλοποιήθηκαν δράσεις υποστήριξης των τοπικών οικονομικών μέσω χρηματοδότησης των εργασιών αποκατάστασης και της δημιουργίας υποδομών, με σκοπό την ενίσχυση της εκπαίδευσης, της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της ανάπτυξης νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Σύνδεση με ελληνικά δεδομένα

Η εμπειρία του Ηνωμένου Βασιλείου αναφορικά με τη διαδικασία μείωσης της χρήσης άνθρακα αναδεικνύει την ανάγκη υλοποίησης δράσεων προώθησης της απασχόλησης και της επανειδίκευσης των ατόμων που επηρεάζονται από την παύση λειτουργίας συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Παράλληλα, αναδεικνύεται η σημασία της αποκατάστασης των επηρεαζόμενων εδαφών καθώς και της δυνατότητας προσέλκυσης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Από την ανάλυση της Ευρωπαϊκής εμπειρίας προκύπτουν ορισμένα βασικά συμπεράσματα αναφορικά με τις δράσεις και τις πολιτικές που υιοθετούνται σε αντίστοιχες διαδικασίες, ενώ προσδιορίζονται οι παράγοντες εκείνοι που δύναται να εξυπηρετήσουν την ομαλή και δίκαιη μετάβαση. Οι ως άνω παράγοντες αφορούν τόσο τον σχεδιασμό και προγραμματισμό της διαδικασίας μετάβασης όσο και τις επιμέρους υποστηρικτικές δράσεις και πολιτικές που κρίνονται απαραίτητες προκειμένου να αντισταθμιστούν τυχόν αρνητικές κοινωνικό οικονομικές επιπτώσεις. Ειδικότερα, προσδιορίστηκαν 3 βασικά προ απαιτούμενα για μία επιτυχημένη και ομαλή μετάβαση:

- Δυνατότητα μετασχηματισμού των επηρεαζόμενων περιοχών
- Οικονομική υποστήριξη των επηρεαζόμενων περιοχών
- Αναλυτικό σχέδιο μετάβασης και συνεργασία εμπλεκόμενων φορέων

Δυνατότητα μετασχηματισμού των επηρεαζόμενων περιοχών

Η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων οδηγεί σε παύση ή / και περιορισμό των δραστηριοτήτων συναφών κλάδων καθώς και σε διαφοροποίηση των περιοχών μετάβασης. Στο πλαίσιο αυτό, βασικό παράγοντα για την επίτευξη της ομαλής και δίκαιης μετάβασης αποτελεί η δυνατότητα μετασχηματισμού των επηρεαζόμενων περιοχών. Συγκεκριμένα, προτείνεται η διαφοροποίηση της περιοχής μετάβασης προς "συγγενή" χρήση, με σκοπό την διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, την ομαλή επανένταξη της τοπικής κοινωνίας αλλά και την αξιοποίηση του υφιστάμενου ανθρώπινου κεφαλαίου. Με τον τρόπο αυτό παρέχεται παράλληλα ένα χρονικό περιθώριο για την υλοποίηση δράσεων επανεκπαίδευσης ή συνταξιοδότησης των εργαζομένων, με σκοπό τον επαναπροσδιορισμό του τοπικού παραγωγικού μοντέλου, με όρους κοινωνικής ευθύνης. Επιπλέον, σημαντικό παράγοντα αποτελεί ο επαναπροσδιορισμός των χρήσεων γης της περιοχής μέσω της αναγνώρισης και ανάδειξης των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων με σκοπό την επίτευξη βιώσιμης μετάβασης. Ο επαναπροσδιορισμός των χρήσεων των εδαφών θα επιτρέψει την ανάδειξη των δυνατοτήτων αναβάθμισης και μετασχηματισμού των τοπικών επιχειρήσεων και προσέλκυσης νέων παραγωγικών επενδύσεων. Για την προσέλκυση νέων επενδύσεων κρίνεται απαραίτητη η θέσπιση ειδικού και διακριτού νομοθετικού πλαισίου δίκαιης μετάβασης, με έμφαση στην παροχή κινήτρων. Επιπρόσθετα, ενδείκνυται η υλοποίηση υποστηρικτικών δράσεων σε επίπεδο υποδομών (φυσικών και ψηφιακών) με σκοπό μεταξύ άλλων, και την ενίσχυση της προσβασιμότητας και της διασύνδεσης των περιοχών για τη μετακίνηση αγαθών και εργαζομένων.

Οικονομική υποστήριξη των επηρεαζόμενων περιοχών

Η μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία δημιουργεί επιπτώσεις και προκλήσεις τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Οι επιπτώσεις αυτές δύναται να αντιμετωπιστούν μέσω της υιοθέτησης και υλοποίησης κατάλληλων δράσεων, οι οποίες αφορούν στην οικονομική υποστήριξη τόσο των επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) όσο και του εργατικού δυναμικού. Ειδικότερα, όσον αφορά την υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας των περιοχών μετάβασης προκρίνεται η θέσπιση οικονομικών μέτρων:

- Υποστήριξης υφιστάμενων επιχειρήσεων
 - Προσέλκυσης νέων παραγωγικών επενδύσεων με σημαντικές προοπτικές τόνωσης της απασχόλησης
- Αναφορικά με τις δράσεις υποστήριξης του εργατικού δυναμικού, απαραίτητη κρίνεται η προσπάθεια αντιστάθμισης των απωλειών θέσεων εργασίας και της ανεργίας, μέσω σχεδιασμού και εφαρμογής μέτρων κοινωνικής προστασίας όπως:
- Παροχή αποζημίωσης ή πρόωρης συνταξιοδότησης σε εργαζομένους με μικρότερες πιθανότητες επαναπρόσληψης λόγω ηλικίας ή κατάρτισης
 - Υλοποίηση προγραμμάτων εργασιακής επανένταξης (πχ. μέσω κάλυψης μισθών) και θέσπιση κινήτρων με σκοπό την κατάρτιση και επανακατάρτιση των εργαζομένων για την απορρόφηση τους από τις τοπικές ή νέες επιχειρήσεις σε θέσεις σχετικού γνωστικού περιεχομένου

Αναλυτικό σχέδιο μετάβασης και συνεργασία εμπλεκόμενων φορέων

Η ανάπτυξη ενός οργανωμένου σχεδίου δράσης με διακριτές φάσεις αποτελεί προαπαιτούμενο για μια επιτυχημένη μετάβαση προκειμένου να διευκολύνεται ο προσδιορισμός των επιμέρους καθορισμένων στόχων προς υλοποίηση καθώς και ο αποτελεσματικός προγραμματισμός και συντονισμός των ενεργειών. Στο πλαίσιο αυτό προκρίνεται η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός συστήματος παρακολούθησης και ελέγχου

της προόδου, ο καθορισμός συγκεκριμένων δεικτών μέτρησης της απόδοσης και η θέσπιση πύργου ελέγχου με βασική αρμοδιότητα τον συντονισμό της πορείας υλοποίησης του έργου.

Πέραν του σχεδίου δράσης, βασικό προαπαιτούμενο της διαδικασίας μετάβασης αποτελεί η αποτελεσματική συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων (ευρωπαϊκές – εθνικές αρχές, δημοτικές και περιφερειακές αρχές, παραγωγικοί φορείς, επιχειρήσεις, σύλλογοι κλπ) και η διαρκής επικοινωνία με τις τοπικές κοινωνίες με σκοπό την παροχή ενημέρωσης αναφορικά με τη διαδικασία μετάβασης. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικό παράγοντα επιτυχημένης διαδικασίας μετάβασης αποτελεί η θέσπιση οχήματος ειδικού σκοπού για τη διαχείριση των λιγνιτικών γαιών, οι οποίες θα υποδεχθούν νέες επιχειρήσεις για τον οικονομικό μετασχηματισμό των επηρεαζόμενων περιοχών. Ιδιαίτερη μνεία απαιτείται στην ανάγκη εξυγίανσης και διαμόρφωσης των σχετικών εδαφών, σύμφωνα με τις καθορισμένες στα Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΕΠΣ) χρήσεις γης.

Πίνακας 23: Παράγοντες επιτυχίας και προαπαιτούμενα επιτυχημένης μετάβασης βάσει διεθνούς εμπειρίας

Παράγοντες επιτυχίας / Προ απαιτούμενα	Δυνατότητα μετασχηματισμού των επηρεαζόμενων περιοχών	Οικονομική υποστήριξη των επηρεαζόμενων περιοχών	Αναλυτικό σχέδιο μετάβασης και συνεργασία εμπλεκόμενων φορέων
1	Διαφοροποίηση της περιοχής αναφοράς προς "συγγενή" χρήση	Θέσπιση οικονομικών μέτρων υποστήριξης υφιστάμενων επιχειρήσεων	Οργανωμένο σχέδιο δράσης με διακριτές φάσεις
2	Επαναπροσδιορισμός χρήσης της περιοχής	Θέσπιση οικονομικών μέτρων προσέλκυσης νέων παραγωγικών επενδύσεων	Ανάπτυξη και εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης και ελέγχου της προόδου και θέσπιση πύργου ελέγχου
3	Θέσπιση κινήτρων	Σχεδιασμός και εφαρμογή μέτρων κοινωνικής προστασίας με σκοπό την προώθηση της κατάρτισης και επανακατάρτιση των εργαζομένων	Διαρκής επικοινωνία με τις τοπικές κοινωνίες
4	Δημιουργία και συντήρηση υποδομών	Σχεδιασμός και εφαρμογή μέτρων κοινωνικής προστασίας για εργαζομένους με μικρότερες πιθανότητες επαναπρόσληψης λόγω ηλικίας ή κατάρτισης	Αποτελεσματική συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων

Εγχώρια διαδικασία μετάβασης

Σύμφωνα και με το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, στόχο της Ελληνικής Κυβέρνησης αποτελεί η δραστική και οριστική μείωση του μεριδίου λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή με εμπροσθοβαρές χρονικό πρόσημο κατά την επόμενη δεκαετία και την πλήρη απένταξη του από το εγχώριο σύστημα ηλεκτροπαραγωγής μέχρι το έτος 2023 (πλην μιας που θα αποσυρθεί το 2028). Για το σκοπό αυτό σχεδιάζεται η εγχώρια διαδικασία μετάβασης. Η υλοποίηση της διαδικασίας μετάβασης στη μεταλιγνιτική περίοδο προϋποθέτει την αξιοποίηση ή ανάπτυξη επαρκών χρηματοδοτικών εργαλείων και την αποδοτική διάθεση πόρων προκειμένου να εξασφαλιστεί η ταχεία και αποτελεσματική υλοποίηση των απαιτούμενων εργασιών και πολιτικών. Στο πλαίσιο αυτό, η χρηματοδότηση των εργασιών αποκατάστασης και των

λοιπών απαιτούμενων δράσεων κατά τη διαδικασία μετάβασης, δύναται να πραγματοποιηθεί με δημόσιους πόρους από τον κρατικό και ενωσιακό προϋπολογισμό και τα σχετικά προγράμματα χρηματοδότησης καθώς και με δανειακά και ιδιωτικά κεφάλαια.

Χρηματοδότηση διαδικασίας μετάβασης

Τα χρηματοδοτικά εργαλεία που αναμένεται να στηρίξουν την αναπτυξιακή μετάβαση είναι:

- Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης και πλώνες αυτού (Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, InvestEU, ΕΤΕπ – Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα)
- Ταμείο Ανάκαμψης
- Πόροι Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) περιόδου 2014 – 2020 και 2021 – 2027 (Τομεακά - Περιφερειακά Προγράμματα)
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
- Ανταγωνιστικά Προγράμματα της ΕΕ
- Εθνικοί πόροι (Πράσινο Ταμείο, Τέλος Ανάπτυξης Βιομηχανικών Περιοχών, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων)
- Ιδιωτικά και δανειακά κεφάλαια που συνδέονται με τις επενδύσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν

Ειδικότερα, όσον αφορά τον Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης, αυτός δημιουργήθηκε για την παροχή στήριξης κατά τη διαδικασία μετάβασης προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία (European Commission - European Green Deal Investment Plan, 2020). Οι δράσεις του θα στοχεύσουν στην ενίσχυση των περιοχών και των τομέων που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση λόγω της εξάρτησής τους από τα ορυκτά καύσιμα.

Συγκεκριμένα, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ) θα επικεντρωθεί στην οικονομική διαφοροποίηση των εδαφών που επηρεάζονται περισσότερο από την κλιματική μετάβαση και στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων και την ενεργό ένταξη των εργαζομένων και των ατόμων που αναζητούν εργασία στα εν λόγω εδάφη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Ειδικότερα, σύμφωνα με τον κανονισμό θέσπισης του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (παρ. 2, άρθ. 4), το ΤΔΜ δύναται να παρέχει στήριξη σε:

- παραγωγικές επενδύσεις σε ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των νεοφυών επιχειρήσεων, που οδηγούν σε οικονομική διαφοροποίηση και μετατροπή
- επενδύσεις στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων και συμβουλευτικών υπηρεσιών
- επενδύσεις σε δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας και προώθηση της μεταφοράς προηγμένων τεχνολογιών
- επενδύσεις στην ανάπτυξη τεχνολογίας και υποδομών για οικονομικά προσιτή καθαρή ενέργεια, στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στην ενεργειακή απόδοση και στις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας
- επενδύσεις στην ψηφιοποίηση και την ψηφιακή συνδεσιμότητα
- επενδύσεις στην αναγέννηση και απορρύπανση εκτάσεων, σε σχέδια αποκατάστασης του εδάφους και αναπροσαρμογής της χρήσης
- επενδύσεις στην ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας, μεταξύ άλλων μέσω της πρόληψης και της μείωσης αποβλήτων, μέσω της αποδοτικής χρήσης των πόρων, της επαναχρησιμοποίησης, της επισκευής και της ανακύκλωσης

- αναβάθμιση δεξιοτήτων και απόκτηση νέων δεξιοτήτων από τους εργαζομένους
- συνδρομή για την αναζήτηση εργασίας σε όσους αναζητούν εργασία
- ενεργητική συμπερίληψη των αναζητούντων εργασία
- τεχνική βοήθεια

Επιπλέον, το ΤΔΜ μπορεί να υποστηρίξει παραγωγικές επενδύσεις σε επιχειρήσεις εκτός των ΜΜΕ, με την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω επενδύσεις έχουν εγκριθεί ως μέρος του εκάστοτε εδαφικού σχεδίου.

Η επιλεξιμότητα των επενδύσεων στο πλαίσιο των άλλων δύο πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης θα είναι ευρύτερη, ώστε να στηρίζονται δραστηριότητες που σχετίζονται με την ενεργειακή μετάβαση καθώς και επενδύσεις σε εδάφη πέραν των επηρεαζόμενων περιοχών, υπό την προϋπόθεση ότι τα έργα αυτά είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης. Συγκεκριμένα, το ειδικό καθεστώς InvestEU θα καλύπτει έργα για υποδομές στον τομέα της ενέργειας και των μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των υποδομών φυσικού αερίου και της τηλεθέρμανσης, καθώς και έργα για την απαλλαγή από τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

Στο πλαίσιο της δημόσιας δανειακής διευκόλυνσης μέσω της ΕΤΕπ, θα δοθεί η δυνατότητα στις δημόσιες αρχές να εφαρμόσουν μέτρα για τη διευκόλυνση της μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα. Τα έργα θα ποικίλλουν από υποδομές ενέργειας και μεταφορών έως δίκτυα τηλεθέρμανσης και μέτρα ενεργειακής απόδοσης, συμπεριλαμβανομένης της ανακαίνισης κτιρίων.

Για την παροχή στήριξη από τον Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης, τα κράτη μέλη οφείλουν να καταρτίσουν εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης. Το περιεχόμενο των εν λόγω εδαφικών σχεδίων θα περιλαμβάνει συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης και προσδιορισμό των εδαφών που χρειάζεται να λάβουν στήριξη. Για καθένα από τα εν λόγω εδάφη, τα εδαφικά σχέδια θα προσδιορίζουν τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις και θα παρέχουν αιτιολόγηση για τις ανάγκες οικονομικής διαφοροποίησης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Η έγκριση των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης θα επιτρέψει την παροχή στήριξης από τους 3 πυλώνες του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον κανονισμό θέσπισης του ΤΔΜ (παρ. 2, άρθρ. 7), το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης περιλαμβάνει:

- περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης σε εθνικό επίπεδο προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, περιλαμβανομένου χρονοδιαγράμματος για τα βασικά στάδια της μετάβασης, τα οποία συνάδουν με το εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα («ΕΣΕΚ»), στην τελευταία του εκδοχή
- αιτιολόγηση του χαρακτηρισμού των εδαφών ως εδαφών που επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό από τη διαδικασία μετάβασης και τα οποία πρέπει να υποστηριχθούν από το ΤΔΜ
- αξιολόγηση των προβλημάτων μετάβασης που αντιμετωπίζουν τα εδάφη που επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό, καθώς και αξιολόγηση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων της μετάβασης προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, με προσδιορισμό του δυνητικού αριθμού των θέσεων εργασίας που επηρεάζονται και των θέσεων εργασίας που χάνονται, των αναπτυξιακών αναγκών και των στόχων που πρέπει να επιτευχθούν έως το 2030 σε σύνδεση με τον μετασχηματισμό ή τη διακοπή των δραστηριοτήτων έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα εν λόγω εδάφη
- περιγραφή της προσδοκώμενης συνεισφοράς από το ΤΔΜ για την αντιμετώπιση των κοινωνικών, των οικονομικών και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της μετάβασης προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία

- αξιολόγηση της συνέπειας του εδαφικού σχεδίου με άλλες εθνικές, περιφερειακές ή εδαφικές στρατηγικές και σχέδια
- περιγραφή των μηχανισμών διακυβέρνησης που συνίστανται στις συμφωνίες σύμπραξης, στα σχεδιαζόμενα μέτρα παρακολούθησης και αξιολόγησης και στους αρμόδιους φορείς
- περιγραφή του είδους των πράξεων που προβλέπεται να υλοποιηθούν και της προσδοκώμενης συμβολής τους στην άμβλυνση των επιπτώσεων της μετάβασης
- όταν παρέχεται στήριξη για παραγωγικές επενδύσεις σε επιχειρήσεις εκτός των ΜΜΕ, εξαντλητικό κατάλογο των εν λόγω πράξεων και επιχειρήσεων και αιτιολόγηση της αναγκαιότητας αυτής της στήριξης με μελέτη αποκλίσεων στην οποία θα πρέπει να καταδεικνύεται ότι, αν δεν γίνει η επένδυση, ο αριθμός των θέσεων εργασίας που αναμένεται να απολεσθούν θα υπερβεί τον αριθμό των θέσεων εργασίας που αναμένεται να δημιουργηθούν
- όταν παρέχεται στήριξη σε επενδύσεις για την επίτευξη μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από δραστηριότητες που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2003/87/ΕΚ, εξαντλητικό κατάλογο των πράξεων που πρόκειται να υποστηριχθούν και αιτιολόγηση ότι συμβάλλουν στη μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία και οδηγούν σε σημαντική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, σαφώς κάτω των σχετικών δεικτών αναφοράς που χρησιμοποιούνται για τη δωρεάν κατανομή δικαιωμάτων εκπομπής βάσει της οδηγίας 2003/87/ΕΚ, και με την προϋπόθεση ότι είναι απαραίτητες για την προστασία σημαντικού αριθμού θέσεων εργασίας
- συνέργεια και συμπληρωματικότητα με άλλα ενωσιακά προγράμματα και πυλώνες του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης για την κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών που εντοπίστηκαν.

Παράλληλα, στο πλαίσιο του υπό διαπραγμάτευση Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου 2021 - 2027 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δρομολογείται η κατάρτιση ενός ενιαίου Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΠΔΑΜ) για την περίοδο 2021 – 2017, για την αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ), του πρώτου πυλώνα του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης. Λαμβάνοντας υπόψη ωστόσο την περίοδο εφαρμογής του ΠΔΑΜ, και την ανάγκη για άμεση έναρξη υλοποίησης και δρομολόγησης των απαιτούμενων δράσεων, κρίθηκε απαραίτητη η κατάρτιση ενός Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος (ΕΜΠ) για την ενδιάμεση χρονική περίοδο 2021 – 2023 με βάση και τις δυνατότητες του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Παράλληλα, καθοριστικό παράγοντα για την αποτελεσματική απορρόφηση των διαθέσιμων κεφαλαίων αποτελεί η θέσπιση κατάλληλων φορέων αρμόδιων για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των διαθέσιμων πόρων καθώς και της πορείας εξέλιξης των χρηματοδοτούμενων εργασιών. Συγκεκριμένα, για τη διαχείριση της χρηματοδότησης των επιμέρους δράσεων της διαδικασίας μετάβασης, θα συσταθεί η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (ΕΥΔ), η οποία θα διαχειρίζεται το Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης και θα λειτουργεί στα πρότυπα του ΕΣΠΑ 2021 – 2017. Οι αρμοδιότητες της ΕΥΔ θα αφορούν μεταξύ άλλων την παρακολούθηση της υλοποίησης του Προγράμματος, την διαχείριση-έλεγχο και παρακολούθηση των δράσεων για την επίτευξη του στόχου της Δίκαιης Μετάβασης, την αξιολόγηση και επικαιροποίηση του αρχικού σχεδιασμού (εφόσον απαιτείται), την υποστήριξη του οργάνου λήψης αποφάσεων (Επιτροπή Παρακολούθησης) του Προγράμματος, την συνεργασία με τις αρμόδιες ευρωπαϊκές-εθνικές αρχές για την παροχή πληροφοριών και την ενσωμάτωση κατευθύνσεων στη διαδικασία υλοποίησης του Προγράμματος, και λοιπές άλλες αρμοδιότητες, όπως αναλυτικότερα περιγράφονται στη σχετική Υπουργική Απόφαση.

Παράλληλα, έχει συσταθεί ανώνυμη εταιρεία μη κερδοσκοπικού σκοπού με την επωνυμία «Μετάβαση Α.Ε.» («Εταιρεία») η οποία θα λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος. Η Μετάβαση Α.Ε., θα έχει καίριο ρόλο, στην υλοποίηση του Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης, είτε ως Δικαιούχος υλοποίησης σχετικών δράσεων, είτε λειτουργώντας υποστηρικτικά στον υφιστάμενο μηχανισμό παραγωγής έργου, με την εκτέλεση ενεργειών ωρίμανσης (μελετητική-αδειοδοτική ωρίμανση), είτε ως φορέας διαχείρισης στρατηγικών ή/και συγκεκριμένων κατηγοριών δράσεων.

Στάδια και δράσεις διαδικασίας μετάβασης

Η ύπαρξη ή / και η ανάπτυξη κατάλληλων χρηματοδοτικών μηχανισμών θα συμβάλει στην αποτελεσματική υλοποίηση της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης, η οποία αποτελείται από επιμέρους στάδια τα οποία αφορούν:

- Την περάτωση της λειτουργίας των λιγνιτικών μονάδων
- Την παραχώρηση γαιών
- Τον σχεδιασμό της διαδικασίας αποκατάστασης
- Τον προσδιορισμό και τη δρομολόγηση των υποστηρικτικών δράσεων

Καθοριστικοί παράγοντες για την υλοποίηση της διαδικασίας μετάβασης και των επιμέρους σταδίων αυτής αποτελούν:

- Η ενίσχυση της εταιρικής σχέσης μέσω συνεχούς και ανοιχτού διαλόγου με τους εμπλεκόμενους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και τις Περιφέρειες
- Η ανάπτυξη συνεργασίας με στρατηγικής σημασίας εμπλεκόμενα μέρη όπως η ιδιοκτήτρια των λιγνιτικών γαιών εταιρεία ΔΕΗ Α.Ε. (εφεξής ΔΕΗ Α.Ε.), ο ΟΑΕΔ και η ακαδημαϊκή κοινότητα με σκοπό την ανάπτυξη ολιστικών και αποτελεσματικών δράσεων άμβλυνσης των επιπτώσεων της μετάβασης
- Η εξασφάλιση της απαιτούμενης χρηματοδότησης μέσω εθνικών, κοινοτικών και ιδιωτικών κονδυλίων
- Η επικοινωνία με εγχώριους και ξένους επενδυτές για την προσέλκυση επενδυτικών προτάσεων και την κινητοποίηση πρόσθετων κεφαλαίων που δύναται να συμβάλλουν στον μετασχηματισμό των τοπικών οικονομιών
- Η απλούστευση και επίσπευση της αδειοδοτικής διαδικασίας για τη διευκόλυνση της προσέλκυσης και ταχείας υλοποίησης των απαιτούμενων δράσεων

Περάτωση λειτουργίας λιγνιτικών μονάδων

Η διαδικασία περάτωσης λειτουργίας των λιγνιτικών μονάδων θα υλοποιηθεί μέσω των ακόλουθων βημάτων: α. κατάρτιση οργανωμένου σχεδίου περάτωσης με γνώμονα τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού των περιοχών μετάβασης, β. σταδιακός περιορισμός των δραστηριοτήτων των λιγνιτικών μονάδων μέχρι την πλήρη απόσυρση τους, γ. παρακολούθηση της εξέλιξης των διαδικασιών απόσυρσης και δ. συστηματική ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών και εμπλεκόμενων μερών.

Περιορισμός δραστηριοτήτων και πλήρης απόσυρση λιγνιτικών μονάδων
--

Ο σταδιακός περιορισμός των δραστηριοτήτων των λιγνιτικών μονάδων θα οδηγήσει στη μετεγκατάσταση του υφιστάμενου εξοπλισμού και της μετακίνησης του εργατικού δυναμικού προς απασχόληση σε λοιπές εργασίες (π.χ. εργασίες αποκατάστασης).

Παρακολούθηση της εξέλιξης των διαδικασιών απόσυρσης

Για την επιτυχημένη απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων δύναται να αναπτυχθεί και να εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου της προόδου των απαιτούμενων εργασιών. Ειδικότερα, προκρίνεται η θέσπιση πύργου ελέγχου με αρμοδιότητες τον συντονισμό και έλεγχο της πορείας υλοποίησης των εργασιών. Στο πλαίσιο αυτό, και εφόσον κριθεί απαραίτητο, δύναται να καθοριστούν επιπλέον συγκεκριμένοι δείκτες μέτρησης της απόδοσης.

Ενημέρωση τοπικών κοινωνιών και συνεργασία εμπλεκόμενων μερών

Στο πλαίσιο ενίσχυσης της αποτελεσματικής συνεργασίας, τα εμπλεκόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών κοινωνιών, θα ενημερώνονται μέσω δελτίων τύπου και ανακοινώσεων της ΔΕΗ Α.Ε. και των αρμόδιων αρχών των περιοχών μετάβασης για την εξέλιξη των διαδικασιών περάτωσης λειτουργίας των λιγνιτικών γαιών/μονάδων καθώς και των λοιπών ενεργειών που απαιτούνται για τη διαφοροποίηση των περιοχών και τον μετασχηματισμό των οικονομιών. Σημειώνεται πως στο πλαίσιο της εκπόνησης του master plan έχει ήδη αναπτυχθεί διάλογος και συνεργασία με τη διοίκηση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, τις επιμέρους περιφερειακές ενότητες, τα σωματεία, τις πρυτανικές αρχές του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και λοιπούς τοπικούς φορείς καθώς και με εκπροσώπους της ΔΕΗ Α.Ε..

Διαδικασία αποκατάστασης εκτάσεων εντός των πυρήνων ΖΑΠ

Η υλοποίηση των εργασιών αποκατάστασης των **εκτάσεων εντός των πυρήνων ΖΑΠ** θα πραγματοποιηθεί με τη χρηματοδότηση του υπεύθυνου φορέα υλοποίησης και μέσω της ανάθεσης εκτέλεσης των σχετικών εργασιών σε έναν οικονομικό φορέα (ανάδοχο). Η χρηματοδότηση των εργασιών αποκατάστασης θα πραγματοποιηθεί με πόρους που πρόκειται να αντληθούν από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), καθώς και μέσω συγχρηματοδότησης με το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (1ος πυλώνας του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης). Το χρονοδιάγραμμα των εργασιών αποκατάστασης θα βασιστεί στο χρονοδιάγραμμα της απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων και της περάτωσης λειτουργίας των ορυχείων. Ωστόσο, σε περιπτώσεις όπου κριθεί εφικτό, είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν άμεσα ορισμένες προκαταρκτικές εργασίες αποκατάστασης .

Προσδιορισμός απαιτούμενων παρεμβάσεων / εργασιών

Η εξορυκτική δραστηριότητα προκαλεί αλλοιώσεις στη γεωμορφολογία και άλλες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως έχουν εξετασθεί στις ΜΠΕ των ορυχείων. Ως εκ τούτου, κατά τη διάρκεια και μετά το πέρας της εξορυκτικής δραστηριότητας απαιτείται η διενέργεια εργασιών αποκατάστασης βάσει των προβλεπόμενων στην περιβαλλοντική και μεταλλευτική νομοθεσία. Οι συνθήκες που θα δημιουργούν μετά τη μεταλλευτική δραστηριότητα θα αναδείξουν τις δυνατότητες των μεταλιγνιτικών χρήσεων γης, αποσκοπώντας στην προσέλκυση και ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό,

θα προσδιοριστούν οι απαραίτητες παρεμβάσεις και εργασίες που πρέπει να πραγματοποιηθούν, ώστε μέσω των νέων χρήσεων γης που θα θεσμοθετηθούν, να αναπτυχθούν κατάλληλες οικονομικές δραστηριότητες.

Περαιτέρω σημειώνεται ότι αντίστοιχες απαιτήσεις αποκατάστασης προβλέπονται από την περιβαλλοντική νομοθεσία και τις σχετικές ΑΕΠΟ και για τους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής (λιγνιτικούς ΑΗΣ), οι οποίες προσδιορίζονται από τις Μελέτες Αποκατάστασης που υποβάλλονται.

Εκτίμηση κόστους αποκατάστασης

Λαμβάνοντας υπόψη την υποχρέωση για αποκατάσταση των εκτάσεων εντός του πυρήνα ΖΑΠ, αυτές δύνανται να διακριθούν σε εκτάσεις όπου έχει ολοκληρωθεί η αποκατάσταση, σε εκτάσεις όπου η αποκατάσταση βρίσκεται σε εξέλιξη, καθώς και σε εκτάσεις οι οποίες θα αποκατασταθούν στο μέλλον. Σε κάθε περίπτωση, η ως άνω αποκατάσταση ενδέχεται να διαφέρει από εκείνη που απαιτείται προκειμένου οι εκτάσεις να κριθούν κατάλληλες για την ανάπτυξη και υλοποίηση επενδύσεων βάσει και των χρήσεων γης που επιδιώκεται να θεσμοθετηθούν για τη μεταλιγνιτική περίοδο. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη και τις ιδιαίτερες εδαφολογικές συνθήκες των επιμέρους περιοχών εντός του πυρήνα ΖΑΠ, θα εκτιμηθεί το αντίστοιχο κόστος αποκατάστασης (βασικής και εργασιών προετοιμασίας για μεταλιγνιτικές χρήσεις)

Σύνταξη τευχών, προκήρυξη διαγωνισμού αποκατάστασης και ανακήρυξη αναδόχων

Για την ανάθεση της εκτέλεσης των εργασιών αποκατάστασης σε έναν οικονομικό φορέα (ανάδοχο) δύναται να διενεργηθεί διαγωνισμός. Στη προκήρυξη του σχετικού διαγωνισμού θα περιγράφονται εκτενώς το ζητούμενο προφίλ του οικονομικού φορέα / αναδόχου, οι ελάχιστες απαιτήσεις συμμετοχής, καθώς και τα κριτήρια αξιολόγησης που θα εξεταστούν στο πλαίσιο του διαγωνισμού. Η προκήρυξη θα περιέχει επίσης πληροφορίες και οδηγίες για τον τρόπο υποβολής αίτησης συμμετοχής στον διαγωνισμό. Ο διαγωνισμός ολοκληρώνεται με την ανακήρυξη του οικονομικού φορέα / αναδόχου και την υπογραφή των απαιτούμενων συμβατικών εγγράφων.

▪ Εργασίες αποκατάστασης και προετοιμασίας εδαφών για νέες χρήσεις γης

Το είδος των εργασιών αποκατάστασης ορυχείων και σταθμών παραγωγής προσδιορίζεται από τις ισχύουσες ΑΕΠΟ. Οι επιπλέον εργασίες προετοιμασίας για τις μεταλιγνιτικές χρήσεις θα προσδιοριστούν βάσει των επιδιωκόμενων / προτεινόμενων χρήσεων γης και θα περιλαμβάνουν την ανάπτυξη: α. τεχνητές φυτείες δασικών ειδών, β. αγρούς, γ. λίμνες και δ. εκτάσεις γενικών χρήσεων όπως γραφεία, κτηριακά συγκροτήματα στέγασης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, επιχειρηματικών πάρκων κ.α.. Οι ανωτέρω εργασίες αποκατάστασης περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων (ενδεικτική αναφορά):

- Εξομάλυνση επιφανειών
- Διασφάλιση της ευστάθειας των κεκλιμένων επιφανειών μέσω εξέτασης των κλίσεων των εδαφών
- Διερεύνηση για τυχόν διαβρώσεις και ολισθήσεις των επιφανειών
- Έλεγχο της γονιμότητας των εδαφών μέσω λήψης σχετικών δειγμάτων και διεξαγωγής εργαστηριακών αναλύσεων

- Δεντροφύτευση συγκεκριμένων ειδών βάσει των εδαφικών και κλιματολογικών συνθηκών της εκάστοτε περιοχής
- Δημιουργία υποδομών ύδρευσης, άρδευσης, αποχέτευσης, ενέργειας, έργων προσπελασιμότητας κ.α.

Υποστηρικτικές δράσεις

Η απολιγνιτοποίηση που αποσκοπεί στη μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, δημιουργεί προκλήσεις αλλά και σημαντικές επιπτώσεις σε οικονομικό επίπεδο, οι οποίες δύνανται να αντιμετωπιστούν μέσω της υιοθέτησης και υλοποίησης δράσεων αντιστάθμισής τους.

Σχεδιασμός και θέσπιση κινήτρων

Ειδικότερα, όσον αφορά την υποστήριξη της τοπικής οικονομίας και απασχόλησης προκρίνεται η θέσπιση και εφαρμογή κινήτρων με σκοπό τον μετασχηματισμό των τοπικών επιχειρήσεων και του εργατικού δυναμικού και την προσέλκυση νέων παραγωγικών επενδύσεων.

Η χαρτογράφηση των υφιστάμενων πολιτικών, κινήτρων και πηγών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των επενδυτικών σχεδίων φανερώνει ορισμένα καίρια σημεία που αξίζει να αναφερθούν. Ειδικότερα, όσον αφορά τα υφιστάμενα θεσμικά κίνητρα, μέσα από τον εντοπισμό των δυνατοτήτων αναμόρφωσής τους, δημιουργείται η ανάγκη για την εισαγωγή ρήτρας μετάβασης στις επηρεαζόμενες περιοχές. Παράλληλα, ο προσδιορισμός νέων κινήτρων και η σχετική ανάλυση της αναγκαιότητας και της προστιθέμενης αξίας τους φανερώνει ποικίλα ανακύπτοντα ζητήματα, σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής τους στις επηρεαζόμενες περιοχές, καθώς και διάφορες παραμέτρους κρατικών ενισχύσεων που χρειάζεται να ληφθούν υπόψη. Η ενδεδειγμένη ανάλυση όλων των ανωτέρω στοιχείων δύναται να συμβάλει στην κατάρτιση ενός τελικού πλέγματος κινήτρων υποστήριξης των υφιστάμενων επιχειρήσεων και ενίσχυσης των νέων επενδύσεων.

Συγκεκριμένα, σε ένα πρώτο επίπεδο, επισημαίνεται ότι τα κίνητρα φέρουν συγκεκριμένες παραμέτρους, δυνατότητες και προϋποθέσεις ένταξης, ενώ ο τρόπος με τον οποίο θα υιοθετηθούν και θα εφαρμοστούν αναδεικνύει ποια τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν και ποιοι οι περιορισμοί που θέτουν. Μέσα από την ανάλυση και την αξιολόγηση των υφιστάμενων θεσμικών κινήτρων και των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης, διακρίνονται τρεις βασικές ομάδες:

- Η πρώτη ομάδα αφορά στα κίνητρα τα οποία δύνανται να υιοθετηθούν από τις επιχειρήσεις που λειτουργούν ήδη στις επηρεαζόμενες περιοχές
- Η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει τα κίνητρα τα οποία θα αποτελέσουν εφαλτήριο για την προσέλκυση νέων επενδύσεων
- Η τρίτη ομάδα αφορά στα κίνητρα τα οποία δύνανται να εστιάσουν στην υποστήριξη του εργατικού δυναμικού των επηρεαζόμενων περιοχών.

Για τον προσδιορισμό των κινήτρων που απαιτούνται, λαμβάνονται υπόψη η ευρωπαϊκή εμπειρία και το θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο οποίο εντάσσεται η απολιγνιτοποίηση.

Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζεται η δυνατότητα θέσπισης κινήτρων που δύναται να διακριθούν σε τέσσερις (4) κατηγορίες: τα επενδυτικά/χρηματοδοτικά, τα φορολογικά, τα λειτουργικά και τα αδειοδοτικά. Ειδικότερα, στα επενδυτικά/χρηματοδοτικά κίνητρα είναι δυνατό να προβλεφθούν επιδοτήσεις,

χρηματοδοτικές ενισχύσεις / διευκολύνσεις, εγγυήσεις, μικροπιστώσεις και κεφάλαια συν-επένδυσης. Όσον αφορά στα φορολογικά κίνητρα, οι φοροαπαλλαγές, οι φοροελαφρύνσεις, οι φορολογικές διευκολύνσεις και οι απαλλαγές από τέλη και λοιπές επιβαρύνσεις δύνανται να αποτελέσουν εφελκτήριο για την προσέλκυση ποικίλων επενδύσεων που θα συμβάλουν στην οικονομική και επιχειρησιακή ανάπτυξη των επηρεαζόμενων από την απολιγνιτοποίηση περιοχών. Τα λειτουργικά κίνητρα περιλαμβάνουν ασφαλιστικά/συνταξιοδοτικά, εργασιακά και κίνητρα απασχόλησης, έρευνας και ανάπτυξης, καθώς και ενεργειακής απόδοσης.

Προέλκυση και υλοποίηση επενδύσεων

Για την επίτευξη της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των επηρεαζόμενων από την απολιγνιτοποίηση περιοχών και τη διαφοροποίηση του παραγωγικού μοντέλου, απαιτείται η χρηματοδότηση έργων που δύνανται να κατηγοριοποιηθούν σε 5 βασικούς πυλώνες ανάπτυξης: Καθαρή ενέργεια, Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο, Έξυπνη αγροτική παραγωγή, Βιώσιμος τουρισμός, Τεχνολογία και εκπαίδευση.

Αναλυτικότερα, επιδιώκεται η χρηματική ενίσχυση έργων σε υποδομές και σε υποστηρικτικές εμβληματικές επενδύσεις, σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), έργων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και εφαρμογής της ηλεκτροκίνησης, έργων αναβάθμισης του πρωτογενούς τομέα, όπως και η χρηματική ενίσχυση λοιπών έργων στην καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα. Για την επίτευξη όλων των ανωτέρω επιδιώκεται η πλήρης και αποδοτική αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης για την μετάβαση στην μεταλιγνιτική εποχή.

Προαπαιτούμενα διαδικασίας μετάβασης και λοιπές δράσεις

Για την υλοποίηση των σταδίων της διαδικασίας μετάβασης, βασική προϋπόθεση αποτελεί ο ορισμός του υπεύθυνου φορέα αποκατάστασης εκτάσεων ορυχείων και μονάδων καθώς και ο κατάλληλος χωρικός σχεδιασμός μέσα από την ανάπτυξη ψηφιακού χάρτη, την κατάρτιση προτάσεων χωροθέτησης προτεινόμενων χρήσεων γης, τη θεσμοθέτηση των ζωνών απολιγνιτοποίησης και την εκπόνηση των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΠΣ). Συγχρόνως επιδιώκεται η παράλληλη υιοθέτηση υποστηρικτικών δράσεων και ολοκληρωμένων προγραμμάτων για τη στήριξη των ελληνικών λιγνιτικών περιοχών τα οποία θα περιλαμβάνουν δράσεις διασφάλισης ενεργειακού εφοδιασμού, υλοποίησης φυσικών και ψηφιακών υποδομών, επανακατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυσης επιχειρηματικότητας μέσω επέκτασης της ρήτηρας μετάβασης.

Φορέας αποκατάστασης εκτάσεων, ορυχείων και μονάδων

Λαμβάνοντας υπόψη το περιβαλλοντικό κόστος της εξορυκτικής δραστηριότητας, έχει θεσπιστεί νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία και αδειοδότηση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε τομείς που ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον (Ν. 4014/2011). Ειδικότερα, κάθε επιχειρηματικός φορέας έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει δραστηριότητα, η λειτουργία της οποίας θα γίνεται σύμφωνα με την Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ), που εκδίδεται κατόπιν της εκπόνησης και έγκρισης της σχετικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), ή κατόπιν καθορισμού Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων (ΠΠΔ). Σε περίπτωση υποχρέωσης έκδοσης ΑΕΠΟ, στην αντίστοιχη

Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) αναλύονται και προσδιορίζονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη της δραστηριότητας και στην ΑΕΠΟ αναφέρονται οι γενικοί και ειδικοί όροι που πρέπει να τηρηθούν και τα περιβαλλοντικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, στη ΔΕΗ Α.Ε. ανήκει το ~95% των συνολικών εκτάσεων (κυριότητα εκτάσεων ΔΕΗ Α.Ε. και απαλλοτριώσεις εκτάσεων του Δημοσίου υπέρ της ΔΕΗ Α.Ε.) όπου αναπτύσσεται η εξορυκτική λιγνιτική δραστηριότητα. Στο πλαίσιο αυτό, η ΔΕΗ Α.Ε. υποχρεούται να λειτουργεί το ορυχείο της Μεγαλόπολης με βάση τη σχετική ΑΕΠΟ (Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων για την εκμετάλλευση του λιγνιτωρυχείου «ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ» σε περιοχή του Δήμου Μεγαλόπολης, Π.Ε. Αρκαδίας, Περιφέρειας Πελοποννήσου, από τη ΔΕΗ Α.Ε. όπως τροποποιήθηκε και ισχύει).

Σύμφωνα με την ως άνω ισχύουσα ΑΕΠΟ, η ΔΕΗ Α.Ε. είναι υποχρεωμένη τόσο κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του ορυχείου, όσο και μετά την περάτωσή της εντός εγκεκριμένων ορίων του ορυχείου, να προβαίνει σε συγκεκριμένες ενέργειες αποκατάστασης του εδάφους, τόσο για τις περιοχές των εσωτερικών αποθέσεων – κοιλοτήτων, όσο και για αυτές των εξωτερικών αποθέσεων. Όμως η σταδιακή και η κατά περίπτωση οριστική παύση λειτουργίας των σταθμών και του ορυχείου και η αλλαγή χρήσεων γης, δημιουργούν νέα δεδομένα και νέες απαιτήσεις. Για τις απαιτούμενες εργασίες αποκατάστασης εδαφών και αλλαγής χρήσεων γης θα συνταχθούν οι αναγκαίες νέες μελέτες και θα εκδοθούν αντίστοιχοι περιβαλλοντικοί όροι (ΑΕΠΟ).

Αντίστοιχα, η ΔΕΗ υποχρεούται να λειτουργεί τους λιγνιτικούς σταθμούς με βάση συγκεκριμένες ΑΕΠΟ, στις οποίες προβλέπεται η εκπόνηση μελετών αποκατάστασης για τον καθορισμό της τελικής τους κατάστασης και της μελλοντικής τους χρήσης.

Στο πλαίσιο της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, η οποία υπαγορεύει την απόσυρση του συνόλου των υφιστάμενων λιγνιτικών μονάδων και των λιγνιτωρυχείων, συνιστάται η θέσπιση οχήματος ειδικού σκοπού, προκειμένου η ΔΕΗ Α.Ε. να μεταβιβάσει τα απαραίτητα εδάφη ώστε να προχωρήσουν με ταχείς ρυθμούς οι διαδικασίες αποκατάστασης και οι αναπροσαρμογές της χρήσης τους.

Αντικείμενο του οχήματος ειδικού σκοπού θα αποτελεί η αποκατάσταση, η αναπροσαρμογή των χρήσεων, η προετοιμασία της ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων και γενικά η βέλτιστη διαχείριση των εκτάσεων πυρήνων ΖΑΠ, στις οποίες δραστηριοποιείται η ΔΕΗ Α.Ε.

Χωρικός σχεδιασμός

Για τη διασφάλιση της εφαρμοσιμότητας του συνολικού σχεδίου για τη μετάβαση στη μετά-λιγνίτη εποχή και στο πλαίσιο του επιμέρους στόχου για μετασχηματισμό της οικονομίας και των εδαφών κρίνονται απαραίτητες ορισμένες χωροταξικές και πολεοδομικές παρεμβάσεις. Ως εκ τούτου, αναλύθηκαν στοιχεία που σχετίζονται με τις υφιστάμενες και θεσμοθετημένες χρήσεις γης, με γεωλογικά, υδρολογικά, εδαφολογικά στοιχεία, με τη συγκέντρωση εγκαταστάσεων / υποδομών κλπ. για τις επηρεαζόμενες από την απολιγνιτοποίηση περιοχές αλλά και με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και τις πολιτικές χωρικής ανάπτυξης, καθώς και τις δυνατότητες ενεργοποίησης χωρικών μηχανισμών και εργαλείων (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Δήμος Μεγαλόπολης, Ελληνική Αρχή Γεωλογικών & Μεταλλευτικών Ερευνών).

Ως ζώνη απολιγνιτοποίησης (ΖΑΠ) καθορίστηκε ο Δήμος Μεγαλόπολης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με την ονομασία «Ζώνη Απολιγνιτοποίησης Μεγαλόπολης» (Ζ.ΑΠ. Μεγαλόπολης). Ως «Πυρήνες» της ως άνω Ζώνης Απολιγνιτοποίησης Μεγαλόπολης χαρακτηρίζονται οι αντίστοιχες περιοχές των λιγνιτικών πεδίων και μονάδων παραγωγής ενέργειας της Δ.Ε.Η. Α.Ε. που βρίσκονται εντός των ορίων των Ζ.ΑΠ. Η εν λόγω Ζώνη Απολιγνιτοποίησης έχει θεσμοθετηθεί με το Ν.4759/2020 (ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020). Εντός της Ζ.ΑΠ. καταστρώνονται και εκτελούνται δράσεις και προγράμματα, υλοποιούνται παρεμβάσεις και λαμβάνονται μέτρα για την εξυπηρέτηση των σκοπών της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών. Ειδικότερα στην προαναφερθείσα Ζώνη Απολιγνιτοποίησης (Ζ.ΑΠ) δημιουργείται ένα χωρικό και κοινωνικο-οικονομικό Πλαίσιο Δίκαιης Μετάβασης με βασικούς στόχους:

- Την αναδιάρθρωση της παραγωγικής ενεργειακής δραστηριότητας και την «ανασυγκρότηση» και τον ανασχεδιασμό των επιχειρηματικών προοπτικών ανάπτυξης των τριών τομέων παραγωγής (πρωτογενής, δευτερογενής και τριτογενής)
- Την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης της περιοχής από τις επιπτώσεις της εξόρυξης του λιγνίτη και της λειτουργίας των ΑΗΣ, τόσο στα φυσικά και ανθρωπογενή της συστήματα όσο και στο τοπίο
- Την εναρμόνιση με τη γενικότερη ενεργειακή πολιτική και την πολιτική για την κλιματική αλλαγή της ΕΕ και της χώρας, όπως εκφράζεται στον Οδικό Χάρτη για την Ενέργεια με ορίζοντα το 2050 και τον Εθνικό Ενεργειακό Σχεδιασμό, σε συνδυασμό με το Στρατηγικό Πλαίσιο για μια ανθεκτική Ενεργειακή Ένωση
- Την αποτελεσματική διαχείριση και αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων που θα έχει η απολιγνιτοποίηση στις επηρεαζόμενες περιοχές.

Ανάπτυξη προτάσεων χωροθέτησης προτεινόμενων χρήσεων γης στον ψηφιακό χάρτη

Για την ανάπτυξη προτάσεων χωροθέτησης προτεινόμενων χρήσεων γης ακολουθείται η κάτωθι μεθοδολογία:

- Μελέτη και ανάλυση των υφιστάμενων χρήσεων γης
- Προσδιορισμός δεσμευμένων περιοχών
- Ανάλυση υφιστάμενου συγκοινωνιακού δικτύου και δικτύου μεταφοράς ενέργειας
- Ανάπτυξη ψηφιακών μοντέλων εδάφους
- Καταγραφή και μελέτη θεσμοθετημένων χρήσεων γης
- Προσδιορισμός προτεινόμενων κατευθύνσεων και τροποποιήσεων
- Εφαρμογή χωρικών κανόνων: α. ορθολογική χωρική ανάλυση, β. αξιοποίηση υφιστάμενων χρήσεων (οικονομικά ορθολογική μετάβαση), γ. ελάχιστο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, δ. βιώσιμη ανάπτυξη

Στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός: αναθεώρηση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ)

Ο χωρικός σχεδιασμός δύναται να ασκηθεί σε εθνικό, περιφερειακό αλλά και τοπικό επίπεδο. Βάσει των υπό εξέταση παραμέτρων, ο χωρικός σχεδιασμός διακρίνεται σε: α. χωροταξικό και β. πολεοδομικό (Ν.

4447/2016, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει). Στον χωροταξικό σχεδιασμό εντάσσονται τα Ειδικά και Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια και αποτυπώνεται η εγχώρια στρατηγική αναφορικά με το χωρικό σχεδιασμό.

Με τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια προσδιορίζονται στρατηγικές κατευθύνσεις σε εθνικό επίπεδο, μεταξύ άλλων, για τη χωρική διάρθρωση τομέων ή κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων, την προστασία του πολιτιστικού και φυσικού τοπίου και τη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση περιοχών του εθνικού χώρου.

Με τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια παρέχονται κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης και οργάνωσης σε περιφερειακό επίπεδο, που ενδεικτικά περιλαμβάνουν την ανάδειξη και αξιοποίηση των ιδιαίτερων αναπτυξιακών και γενικότερα χωρικών χαρακτηριστικών κάθε περιφέρειας, τη χωρική διάρθρωση των βασικών παραγωγικών τομέων και κλάδων, την οικιστική ανάπτυξη και ανασυγκρότηση του αστικού χώρου και την ανάδειξη, προβολή και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και του οικιστικού και αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, κατά τη διαδικασία της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία και του μετασχηματισμού των τοπικών οικονομιών ενδέχεται να προκύψει αναγκαιότητα επικαιροποίησης του υφιστάμενου Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Πελοποννήσου (ΠΠΧΣΑΠ) προκειμένου αυτό να ανταποκρίνεται στις νέες ανάγκες που πιθανόν μελλοντικά να ανακύψουν.

Ρυθμιστικός χωρικός σχεδιασμός: εκπόνηση Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΠΣ)

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός παρέχει ρυθμίσεις αναφορικά με τον εγχώριο χωρικό σχεδιασμό και περιλαμβάνει τα Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια, τα οποία ρυθμίζουν τη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση εδαφικών περιφερειών και τα Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια, τα οποία αποτελούν υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία (Ν. 4447/2016, άρθρο 8 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει), για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη περιοχών που μπορεί να λειτουργήσουν ως υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων υπερτοπικής κλίμακας ή στρατηγικής σημασίας, για τις οποίες απαιτείται ειδική ρύθμιση των χρήσεων γης και των λοιπών όρων ανάπτυξής τους καταρτίζονται Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΕΠΣ). Με τα Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια θα καθοριστούν, μεταξύ άλλων, σε ένα σύνολο κειμένων, χαρτών και διαγραμμάτων, τα εξής:

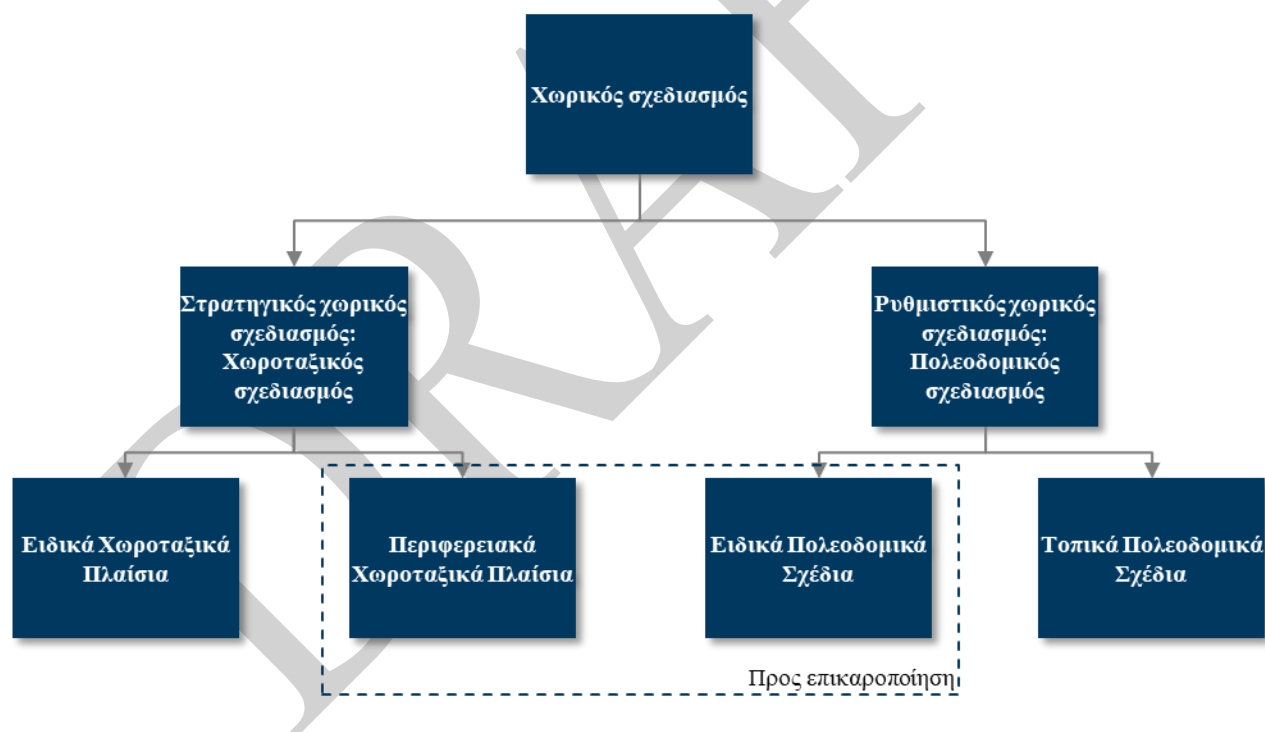
- το πρότυπο χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης και τα βασικά μεγέθη,
- τα όρια πολεοδομικών ενοτήτων και οικισμών,
- οι χρήσεις γης,
- οι όροι και περιορισμοί δόμησης,
- οι σημαντικές πολεοδομικές παρεμβάσεις,
- οι ζώνες ειδικών πολεοδομικών κινήτρων,
- το βασικό / κύριο οδικό δίκτυο,
- τα λοιπά μεταφορικά, τεχνικά και περιβαλλοντικά δίκτυα και υποδομές,
- τα μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή

- καθώς και κάθε άλλο μέτρο, όρος ή περιορισμός που απαιτείται, ώστε να καταστεί η περιοχή κατάλληλη για τη δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων δραστηριοτήτων.

Η έγκριση των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΠΣ) θα καταστήσει δυνατή την αδειοδότηση και εγκατάσταση των χρήσεων / επενδύσεων και τη δημιουργία επιχειρηματικών πάρκων. Με αυτόν τον τρόπο οι λιγνιτικές περιοχές θα καταστούν κατάλληλες, είτε για τη δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων δραστηριοτήτων και την εγκατάσταση επιχειρήσεων, είτε για την υλοποίηση άλλων προγραμμάτων εξυγίανσης, ανάπλασης και παρεμβάσεων αποκατάστασης τοπίου / περιβάλλοντος. Για την περαιτέρω προώθηση και επιτάχυνση των διαδικασιών που απαιτούνται για την προκήρυξη και ανάπτυξη των ΕΠΣ, έχει συσταθεί εξειδικευμένη ομάδα έργου. Προϋπόθεση για την έγκριση των ΕΠΣ αποτελεί η κατάρτιση και συνυποβολή:

- Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ)
- Γεωλογικής Μελέτης
- Μελέτης οριοθέτησης ρεμάτων (εφ' όσον απαιτείται)

Διάγραμμα 3: Διάρθρωση συστήματος εγχώριου χωρικού σχεδιασμού

Λοιπές απαιτούμενες δράσεις

Το πρόγραμμα της απολιγνιτοποίησης της εγχώριας ηλεκτροπαραγωγής προβλέπει και την παράλληλη υιοθέτηση δράσεων και ολοκληρωμένων προγραμμάτων για τη στήριξη των ελληνικών λιγνιτικών περιοχών κατά τη μετάβαση στη μεταλιγνιτική περίοδο. Ο σχεδιασμός και η δρομολόγηση των λοιπών απαιτούμενων δράσεων πραγματοποιείται με γνώμονα την προώθηση της κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και της καινοτομίας και την ενίσχυση της απασχόλησης. Ειδικότερα, οι λοιπές απαιτούμενες δράσεις θα αφορούν, μεταξύ άλλων, δράσεις: διασφάλισης ενεργειακού εφοδιασμού, υλοποίησης φυσικών και ψηφιακών υποδομών, επανακατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυσης επιχειρηματικότητας, μέσω επέκτασης της ρήτηρας μετάβασης και θέσπισης ειδικών κινήτρων.

Διασφάλιση ενεργειακού εφοδιασμού

Η σταδιακή μείωση και οριστική παύση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με βάση το λιγνίτη καθιστά επιτακτική την αξιοποίηση του εγχώριου δυναμικού σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Ειδικότερα, ως επιμέρους βασικές προτεραιότητες πολιτικής αποτελούν η προώθηση των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα της χώρας και η διασύνδεση των αυτόνομων νησιωτικών συστημάτων. Παράλληλα προωθείται η ταχεία ωρίμανση και εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πάρκων. Επιπλέον, η περαιτέρω ένταξη του φυσικού αερίου στο εγχώριο ενεργειακό ισοζύγιο μέσω της κατασκευής πρόσθετων δικτύων διανομής φυσικού αερίου εκτιμάται ότι θα επιτρέψει να καλυφθούν πληρέστερα οι ανάγκες θέρμανσης νοικοκυριών που μέχρι σήμερα εξυπηρετούνταν από τα δίκτυα τηλεθέρμανσης των λιγνιτικών μονάδων. Ειδικότερα, για την εξασφάλιση της θέρμανσης της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης στη μεταλιγνιτική περίοδο καταρτίστηκε, σε συνεργασία με τον πάροχο υπηρεσιών τηλεθέρμανσης, σχέδιο για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης παροχής της, τόσο κατά το μεταβατικό στάδιο όσο και κατόπιν της οριστικής παύσης λειτουργίας της πλειοψηφίας των λιγνιτικών μονάδων το 2023.

Στη κατεύθυνση αυτή, λήφθηκαν υπόψη οι κάτωθι βασικές αρχές :

- Αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών στο μέγιστο δυνατό βαθμό.
- Συμβατότητα του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης με το σχεδιασμό απόσυρσης των υφιστάμενων λιγνιτικών μονάδων.
- Βελτιστοποίηση του μείγματος καυσίμων και μέσων παραγωγής για την παραγωγή θερμικής ενέργειας με στόχο τη διατήρηση των τιμολογίων σε χαμηλά επίπεδα.
- Ανάπτυξη των συνεργιών μεταξύ των φορέων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και στο χώρο της τηλεθέρμανσης.
- Διαμόρφωση της πρότασης και των αναγκαίων επιχειρηματικών σχημάτων με αξιοποίηση όλων των χρηματοδοτικών εργαλείων
- Στήριξη της προοπτικής ανάπτυξης της περιοχής με την ένταξη και των υποδομών φυσικού αερίου στο σχεδιασμό

Αναλυτικότερα, οι ανωτέρω βασικές αρχές, μπορούν να συνοψιστούν στους εξής δύο (2) άξονες:

- Μεταβατική περίοδος 2020 - 2022: η τηλεθέρμανση σχεδιάζεται να εξασφαλιστεί μέσω της κατασκευής λέβητα υγροποιημένου αερίου (LPG)
- Μετά το 2022: το σχέδιο εξασφάλισης της τηλεθέρμανσης προβλέπει την ανάπτυξη δικτύου διανομής φυσικού αερίου

Υλοποίηση φυσικών και ψηφιακών υποδομών

Η υλοποίηση έργων φυσικών και ψηφιακών υποδομών αποτελεί προαπαιτούμενο για τον μετασχηματισμό της οικονομίας. Η υλοποίηση των ως άνω επενδύσεων θα επιτρέψει τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση των υφιστάμενων δραστηριοτήτων καθώς και την προσέλκυση νέων επενδυτικών σχεδίων. Επιπλέον θα διευκολυνθεί η πρόσβαση και η διασύνδεση για τη μεταφορά ανθρώπινου δυναμικού αλλά και προϊόντων. Τέτοιες δράσεις αφορούν ενδεικτικά στη δημιουργία δικτύων μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου, σε έργα προσπελασιμότητας, κοινωνικών υποδομών, σε έργα διαχείρισης υδάτινων πόρων (ύδρευση-άρδευση-αποχέτευση-όμβια), σε έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων (ανακύκλωση-αξιοποίηση) καθώς και σε έργα εγκατάστασης ευρυζωνικών συνδέσεων υψηλής ταχύτητας (ψηφιακή συνδεσιμότητα).

Επανακατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού

Η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων και η μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία αναμένεται να δημιουργήσει σημαντικές επιπτώσεις και σε κοινωνικό επίπεδο λόγω της απώλειας θέσεων εργασίας. Η άμβλυνση των ως άνω επιπτώσεων αναδεικνύει την ανάγκη θέσπισης μέτρων και πολιτικών ενίσχυσης της απασχόλησης. Τέτοια μέτρα αποτελούν η δημιουργία κινήτρων επαναπρόσληψης εργαζομένων σε δραστηριότητες συναφείς με τη λιγνιτική δραστηριότητα αλλά και η προώθηση της κατάρτισης και επανακατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού των περιοχών μετάβασης. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη την εξειδίκευση των εργαζομένων που απασχολούνται κατά βάση στη λιγνιτική δραστηριότητα, οι ειδικότητες που αναμένεται να επηρεαστούν περισσότερο περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, τεχνίτες, οδηγούς, μηχανοδηγούς, χειριστές. Στο πλαίσιο αυτό, η επανακατάρτιση δύναται να εστιάσει σε ειδικότητες στρατηγικών τομέων των τοπικών οικονομιών, αγρότες, κτηνοτρόφοι, επαγγελματίες εστίασης και τουρισμού καθώς και διοικητικό προσωπικό.

Επιπροσθέτως, οι δράσεις στήριξης της απασχόλησης και ευρύτερα της κοινωνικής συνοχής, θα συμπληρωθούν από παρεμβάσεις βελτίωσης της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων στις τοπικές επιχειρήσεις, με στόχο τη διατήρηση της απασχόλησης, καθώς και τη διαφοροποίηση και διεύρυνση των στρατηγικών επιλογών σε νέες, βιώσιμες και εξωστρεφείς δραστηριότητες. Για την ανάληψη του έργου της επανακατάρτισης προσδιορίζονται 4 πιθανοί φορείς:

- Τοπικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (π.χ. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου μέσω του Κέντρου Επιμόρφωσης & Δια Βίου Μάθησης (ΚΕΔΙΒΙΜ)): Ιδιαίτερος ο ρόλος των τοπικών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ) παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, λόγω της πολυετούς παρουσίας τους στις επηρεαζόμενες περιοχές και της αποδοχής τους στην τοπική κοινωνία, σε συνδυασμό με την ύπαρξη στελεχωμένου και ενεργού Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (ΚΕΔΙΒΙΜ). Στα ΚΕΔΙΒΙΜ λειτουργούν ήδη τμήματα επανακατάρτισης σε πολλαπλούς επιστημονικούς κλάδους με

υλικοτεχνική υποδομή και με δυνατότητα δημιουργίας νέων κύκλων μαθημάτων αναλόγως με τις εκάστοτε υπάρχουσες ανάγκες.

- Προγράμματα ΟΑΕΔ: Αντίστοιχα ο ΟΑΕΔ, ο οποίος αποτελεί θεσμό με σημαντική εμπειρία σε θέματα επανακατάρτισης και επανένταξης ανέργων, θα μπορούσε να αποτελέσει πυλώνα ανάπτυξης δεξιοτήτων του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού, είτε αυτόνομα είτε σε συνεργασία με τα τοπικά ΑΕΙ και λοιπούς φορείς. Επιπλέον της επανακατάρτισης, ο ΟΑΕΔ δύναται μέσω των υφιστάμενων δομών του {Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)}, να συμβάλει καθοριστικά με μία ολοκληρωμένη στήριξη της απασχόλησης, με στοχευμένες ενεργητικές και παθητικές πολιτικές στήριξης της ανεργίας, προώθησης των ανέργων στην αγορά εργασίας. Ενδεικτικά, μπορούν να προωθηθούν δράσεις που αφορούν στην στήριξη της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων, στην ανάπτυξη προγραμμάτων διεύρυνσης υφιστάμενων ειδικοτήτων και δημιουργίας νέων.
- Ενδοεταιρικά σεμινάρια: Στην περίπτωση που η ανάγκη επανακατάρτισης χαρακτηρίζεται ως χαμηλή λόγω της προγενέστερης επαγγελματικής εμπειρίας των υποψηφίων εργαζομένων, προκρίνεται η επιμόρφωση τους ενδοεταιρικά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι επιχειρήσεις που θα επιλέξουν αυτή τη στρατηγική, θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν σχετικά χρηματοδοτικά προγράμματα για τη μείωση του κόστους εκπαίδευσης.
- Ανεξάρτητοι ιδιωτικοί φορείς: Στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς, η ζήτηση για υπηρεσίες επανακατάρτισης και δια βίου μάθησης αναμένεται να δημιουργήσει αύξηση της επιχειρηματικότητας στους συγκεκριμένους τομείς. Η προσέλκυση νέων επιχειρηματιών αναμένεται να δημιουργήσει θεμιτό ανταγωνισμό γεγονός που θα αυξήσει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, σε συνδυασμό με ενδεχόμενη δημιουργία επιπλέον θέσεων εργασίας.

Επέκταση ρήτρας μετάβασης

Στο πλαίσιο προώθησης πολιτικών και δράσεων τόνωσης της επιχειρηματικότητας και αντιστάθμισης των αρνητικών συνεπειών της απολιγνιτοποίησης, αποφασίστηκε η ρήτρα μετάβασης να διατρέχει όλες τις αναπτυξιακές δράσεις των Υπουργείων. Η ρήτρα έχει ενσωματωθεί ήδη σε παρεμβάσεις και νομοθετήματα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και συγκεκριμένα: α. στο νέο "Εξοικονομώ-Αυτονομώ", β. στο νόμο για την ηλεκτροκίνηση και γ. στην επιτάχυνση έργων ΑΠΕ στις επηρεαζόμενες περιοχές.

- Πρόγραμμα "Εξοικονομώ-Αυτονομώ" με αυξημένο ποσοστό επιχορήγησης: Στις 03/08/2020 παρουσιάστηκε επίσημα το νέο πρόγραμμα "Εξοικονομώ-Αυτονομώ" που στοχεύει στην ενεργειακή αναβάθμιση και αυτονόμηση του κτηριακού αποθέματος της χώρας. Το πρόγραμμα προβλέπει προσαύξηση του βασικού ποσοστού επιχορήγησης κατά 10% στις λιγνιτικές περιοχές, είναι πλήρως εναρμονισμένο με τους στόχους του ΕΣΕΚ για αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στην ενίσχυση της απασχόλησης για το τοπικό τεχνικό και εργολαβικό προσωπικό.
- Ενισχυμένα κίνητρα για επενδύσεις σε ηλεκτροκίνηση: Στις 23/07/2020 δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Τεύχος Α' 142/23.07.2020 ο Νόμος 4710/2020 που προβλέπει κίνητρα για την ανάπτυξη της ηλεκτροκίνησης. Στον νόμο προβλέπονται ενισχυμένα κίνητρα για την προσέλκυση σχετικών επενδύσεων στις επηρεαζόμενες περιοχές:
 - Μείωση φορολογικού συντελεστή κατά 5% για πέντε κερδοφόρες χρήσεις
 - Συντελεστές που επιτρέπουν απόσβεση παγίων εντός τριετίας

- Μείωση εργοδοτικών εισφορών για κάθε θέση εργασίας κατά την κατασκευή
- Επιτάχυνση έκδοσης αδειών για εγκατάσταση και λειτουργία
- Επιτάχυνση έργων ΑΠΕ στις επηρεαζόμενες περιοχές: Με απόφαση την απόφαση του Υ.Π.ΕΝ. (ΦΕΚ Β 940/20/03/2020) καθορίστηκε το πλαίσιο προτεραιότητας στην αξιολόγηση και χορήγηση προσφορών σύνδεσης από ΔΕΔΔΗΕ και ΑΔΜΗΕ. Για τις επηρεαζόμενες περιοχές προβλέπεται ειδικός κατάλογος προτεραιότητας για επενδύσεις ΑΠΕ που θα αξιολογούνται παράλληλα με τις λοιπές αιτήσεις της ίδιας διοικητικής περιφέρειας του ΔΕΔΔΗΕ. Επίσης με την παράγραφο 3, άρθρο 156, Ν. 4759/2020 (ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020) ορίζεται η κατά απόλυτη προτεραιότητα διεκπεραίωση όλων των αιτήσεων για αδειοδότηση έργων ΑΠΕ εντός των πυρήνων των Ζ.ΑΠ καθώς και η δυνατότητα χορήγησης οριστικών προσφορών σύνδεσης σε έργα που βρίσκονται πριν το στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, κατά παρέκκλιση των υφιστάμενων διατάξεων που ορίζουν δυνατότητα χορήγησης οριστικών προσφορών σύνδεσης μετά την ολοκλήρωση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

1.2. Προσδιορισμός επηρεαζόμενων εδαφών

Η διαδικασία της απολιγνιτοποίησης, ήτοι της πλήρους απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων, εναρμονίζεται με τον ενωσιακό και εθνικό στόχο αναφορικά με τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία με γνώμονα τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Η εν λόγω μετάβαση ωστόσο συνεπάγεται παύση ή / και περιορισμό των δραστηριοτήτων συναφών κλάδων καθώς και διαφοροποίηση ορισμένων περιοχών. Ως εκ τούτου δημιουργούνται επιπτώσεις και προκλήσεις τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Αποτύπωση λιγνιτικών μονάδων στην ελληνική επικράτεια

Η ανάλυση των εδαφών τα οποία αναμένεται να επηρεαστούν αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης θα προκύψει μέσα από τη διερεύνηση και αποτύπωση των περιοχών στις οποίες υφίσταται συγκέντρωση μονάδων και ορυχείων που εξυπηρετούν την λιγνιτική εξορυκτική δραστηριότητα και οι οποίες αναμένεται να αντιμετωπίσουν επιπτώσεις στην οικονομία, στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στην απασχόληση αλλά και στον ενεργειακό εφοδιασμό.

Η λιγνιτική δραστηριότητα έχει πολυετή παρουσία στην ελληνική επικράτεια. Οι πρώτες έρευνες για τον εντοπισμό λιγνιτικών κοιτασμάτων στην περιοχή της Πτολεμαΐδας άρχισαν το 1938 ενώ λίγα χρόνια αργότερα, το 1955, συστάθηκε η εταιρία ΛΠΠΤΟΛ που είχε ως αντικείμενο την εκμετάλλευση του λιγνίτη και τη χρήση του για την παραγωγή μεταξύ άλλων ηλεκτρικής ενέργειας. Το 1975 η ΛΠΠΤΟΛ συγχωνεύθηκε από τη ΔΕΗ Α.Ε.. Η έναρξη εκμετάλλευσης του λιγνιτικού κοιτάσματος της περιοχής της Μεγαλόπολης από τη ΔΕΗ Α.Ε. πραγματοποιήθηκε το 1969.

Γίνεται κατανοητό επομένως, πως ανά διαστήματα, κατά την επαναξιολόγηση της επιχειρησιακής στρατηγικής και τον επαναπροσδιορισμό της επιθυμητής κερδοφορίας της ΔΕΗ Α.Ε., κρίθηκε σκόπιμη η απόσυρση ορισμένων λιγνιτικών μονάδων τόσο για λόγους παλαιότητας όσο και για λόγους χαμηλής αποδοτικότητας. Πέραν της ως άνω διαδικασίας απόσυρσης, στο πλαίσιο της μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα, σχεδιάζεται πλέον η παύση λειτουργίας του συνόλου των εναπομεινουσών σε λειτουργία λιγνιτικών μονάδων.

Πίνακας 24: Αποτύπωση λιγνιτικών μονάδων στην ελληνική επικράτεια

Περιφερειακή ενότητα	Λιγνιτική μονάδα	Έτος απόσυρσης
Κοζάνη	ΛΙΠΤΟΛ 1	2014
	ΛΙΠΤΟΛ 2	2014
	Πτολεμαΐδα 1	2011
	Πτολεμαΐδα 2	2014
	Πτολεμαΐδα 3	2014
	Πτολεμαΐδα 4	2015
	Πτολεμαΐδα 5	2028
	Άγιος Δημήτριος 1	2022
	Άγιος Δημήτριος 2	2022
	Άγιος Δημήτριος 3	2022
	Άγιος Δημήτριος 4	2022
	Άγιος Δημήτριος 5	2023
	Καρδιά 1	2019
	Καρδιά 2	2019
	Καρδιά 3	2021
Καρδιά 4	2021	
Φλώρινα	Αμύνταιο 1	2020
	Αμύνταιο 2	2020
	Μελίτης	2023
Αρκαδία	Μεγαλόπολη 1	2014
	Μεγαλόπολη 2	2014
	Μεγαλόπολη 3	2022
	Μεγαλόπολη 4	2023

Πηγή: (Υπ' αρ. Δ5/ΗΛ/Α/Φ7/161/3800/09.03.2011 απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΚΑ, 2011), (ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΡΑΕ), 2014), (ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΡΑΕ), 2014), (ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΡΑΕ), 2015), (Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, 2019), (ΙΕΝΕ, 2020).

Σημειώνεται πως για τη διερεύνηση και τον προσδιορισμό των επηρεαζόμενων εδαφών από τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία θα ληφθούν υπόψη τόσο οι εν ενεργεία λιγνιτικές μονάδες καθώς και όσες προσφάτως αποσύρθηκαν κατά τη διαδικασία μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία ενώ δεν λαμβάνονται υπόψη οι λιγνιτικές μονάδες οι οποίες έχουν αποσυρθεί τα προηγούμενα χρόνια ως αποτέλεσμα της επιχειρησιακής στρατηγικής ΔΕΗ Α.Ε

Στο πλαίσιο αυτό, το 2018, παρατηρείται συγκέντρωση λιγνιτικής δραστηριότητας σε 2 περιφέρειες, της Δυτικής Μακεδονίας και της Πελοποννήσου, και συγκεκριμένα στις περιφερειακές ενότητες Κοζάνης, Φλώρινας και Αρκαδίας. Ειδικότερα, το 13% της εγκατεστημένης ισχύος συγκεντρώνεται στην περιφέρεια της Αρκαδίας και συγκεκριμένα στον Δήμο Μεγαλόπολης. Βάσει του εγχώριου σχεδιασμού, το σύνολο των λιγνιτικών μονάδων που εντοπίζονται στο Δήμο Μεγαλόπολης θα έχει αποσυρθεί μέχρι το 2023.

Πίνακας 25: Χωροθέτηση λιγνιτικών μονάδων, επηρεαζόμενων από τη διαδικασία μετάβασης, στην ελληνική επικράτεια (έτος βάσης: 2018)

Λιγνιτική μονάδα	Έτος απόσυρσης	Πλήθος	% επί του συνολικού πλήθους λιγνιτικών μονάδων	Λιγνιτική ισχύς (σε MW)	% επί της συνολικής λιγνιτικής ισχύς
A. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (=A₁+A₂)		12	85,7%	3.411	87,0%
A₁. Κοζάνη		9	64,3%	2.576	65,7%
Άγιος Δημήτριος 1	2022	1	7,1%	274	7,0%
Άγιος Δημήτριος 2	2022	1	7,1%	274	7,0%
Άγιος Δημήτριος 3	2022	1	7,1%	283	7,2%
Άγιος Δημήτριος 4	2022	1	7,1%	283	7,2%
Άγιος Δημήτριος 5	2022	1	7,1%	342	8,7%
Καρδιά 1	2019	1	7,1%	280	7,1%
Καρδιά 2	2019	1	7,1%	280	7,1%
Καρδιά 3	2021	1	7,1%	280	7,1%
Καρδιά 4	2021	1	7,1%	280	7,1%
A₂. Φλώρινα		3	21,4%	835	21,3%
Αμύνταιο 1	2020	1	7,1%	273	7,0%
Αμύνταιο 2	2020	1	7,1%	273	7,0%
Μελίτης	2023	1	7,1%	289	7,4%
B. Περιφέρεια Πελοποννήσου		2	14,3%	511	13,0%
Αρκαδία		2	14,3%	511	13,0%
Μεγαλόπολη 3	2022	1	7,1%	255	6,5%
Μεγαλόπολη 4	2023	1	7,1%	256	6,5%
Σύνολο (=A+B)		14	100,0%	3.922	100,0%

Πηγή: (Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, 2019), (Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΔΜΗΕ), 2020), (IENE, 2020).

Η αποτύπωση της συγκέντρωσης της λιγνιτικής δραστηριότητας στις ως άνω περιοχές αναδεικνύει την ανάγκη για ενίσχυση και υποστήριξη των περιοχών αυτών προκειμένου να αντισταθμιστούν οι τυχόν αρνητικές επιπτώσεις της απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν οι επιπτώσεις της μετάβασης στην περιφέρεια Πελοποννήσου και συγκεκριμένα στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας.

Στο πλαίσιο αυτό, σημειώνεται πως το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν στην περιφέρεια Πελοποννήσου για το 2020 αναμένεται να ανέλθει σε € 7,4 δισ. συνεισφέροντας το 4,5% του εγχώριου ΑΕΠ. Παράλληλα, ο κλάδος της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης οφείλεται για το 9% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του συνόλου της περιφέρειας. Αναφορικά με την απασχόληση, το σύνολο των εργαζομένων για το 2019 ανέρχεται σε ~211 χιλ. άτομα εκ των οποίων 7% απασχολείται στον κλάδο της βιομηχανίας, ενέργειας και εξόρυξης. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τη σημαντική εξάρτηση της περιφέρειας από τη λιγνιτική δραστηριότητα και τη συνεισφορά που έχει η τελευταία στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Αιτιολόγηση χαρακτηρισμού εδαφών ως αρνητικά επηρεαζόμενα

Η λιγνιτική δραστηριότητα συνδέεται, μεταξύ άλλων, με δραστηριότητες εξόρυξης, διαχείρισης και επεξεργασίας ορυκτών και εξυγίανσης γαιών καθώς και με δραστηριότητες παροχής ενέργειας. Ως εκ τούτου, επιδρά άμεσα αλλά και έμμεσα στην ευρύτερη οικονομία και στην απασχόληση και συγκεκριμένα:

- **Άμεσες επιδράσεις:** ενίσχυση της απασχόλησης, της οικονομίας και του ενεργειακού εφοδιασμού μέσω, μεταξύ άλλων, ανάπτυξης δραστηριοτήτων εξόρυξης λιγνίτη, παραγωγής ενέργειας, εξυγίανσης εδαφών και διαχείρισης υδάτων και εξορυκτικών αποβλήτων
- **Έμμεσες επιδράσεις:** τόνωση οικονομικών δραστηριοτήτων λοιπών κλάδων μέσω της προμήθειας μηχανημάτων, ειδών εξοπλισμού και γενικότερων υποστηρικτικών δραστηριοτήτων του τομέα ενέργειας
- **Επαγόμενες / Προκαλούμενες επιδράσεις:** τόνωση των εισοδημάτων των νοικοκυριών και κατ' ενίσχυση των καταναλωτικών τάσεων και επιλογών από την αύξηση των αποδοχών τους ως αποτέλεσμα της ενίσχυσης της ευρύτερης οικονομικής δραστηριότητας

Δεδομένων των συνθηκών και των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων της λιγνιτικής δραστηριότητας καθώς και της επέκτασης της επίδρασης που αυτή ασκεί πέραν των γεωγραφικών ορίων των εδαφών στα οποία χωροθετούνται οι μονάδες, σε πρώτο στάδιο κρίνεται σκόπιμη η εξέταση και ο προσδιορισμός των αρνητικά επηρεαζόμενων εδαφών σε επίπεδο περιφέρειας. Σε δεύτερο στάδιο, η ανάλυση θα διεξαχθεί σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων μέσω της συγκριτικής αποτύπωσης των υπό εξέταση μεγεθών με σκοπό τον προσδιορισμό των εδαφών που επηρεάζονται περισσότερο από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης.

Ειδικότερα, η αιτιολόγηση του χαρακτηρισμού των εδαφών ως περισσότερο αρνητικά επηρεαζόμενα θα προκύψει μέσα από τη διερεύνηση των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης σε 3 παραμέτρους:

- Στην οικονομία και στην επιχειρηματική δραστηριότητα
- Στην απασχόληση
- Στον ενεργειακό εφοδιασμό
- Τον χρονικό ορίζοντα των σχετικών παρεμβάσεων

Οικονομία και επιχειρηματική δραστηριότητα

Η χωροθέτηση των λιγνιτικών μονάδων της ελληνικής επικράτειας επέτρεψε τη χαρτογράφηση της λιγνιτικής δραστηριότητας της περιφέρειας Πελοποννήσου. Στο πλαίσιο της διερεύνησης της επίδρασης που θα επιφέρει η απολιγνιτοποίηση στην τοπική οικονομία και την επιχειρηματική δραστηριότητα, θα αναλυθεί σε πρώτο επίπεδο η συσχέτιση της τοπικής οικονομίας με τη λιγνιτική δραστηριότητα.

Ανάλυση σε επίπεδο περιφέρειας

Η περιφέρεια της Πελοποννήσου συνεισφέρει διαχρονικά περίπου το 4,5% του συνολικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ). Λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές επιπτώσεις που έχει επιφέρει η εξάπλωση της πανδημίας του ιού Covid – 19, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν στην περιφέρεια Πελοποννήσου για το 2020 αναμένεται να ανέλθει σε € 7,5 δισ..

Πίνακας 26: Διαχρονική εξέλιξη ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (σε εκ. €)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	6.787	6.813	6.828	6.927	7.072	6.346	-1,33%
Κεντρική Μακεδονία	23.763	23.928	24.318	24.671	25.440	23.059	-0,60%
Δυτική Μακεδονία	4.309	3.866	3.897	3.954	3.848	3.292	-5,24%
Ήπειρος	3.900	3.910	3.909	3.966	4.043	3.623	-1,46%
Θεσσαλία	9.094	9.096	9.188	9.322	9.565	8.628	-1,05%
Ιόνια Νησιά	3.108	3.085	3.116	3.161	3.237	2.913	-1,29%
Δυτική Ελλάδα	8.103	7.929	7.946	8.061	8.165	7.269	-2,15%
Στερεά Ελλάδα	7.908	8.081	8.311	8.431	8.771	8.021	0,28%
Αττική	83.967	82.803	84.323	85.549	86.923	77.614	-1,56%
Πελοπόννησος	7.780	7.777	7.899	8.014	8.248	7.462	-0,83%
Βόρειο Αιγαίο	2.488	2.424	2.437	2.473	2.492	2.208	-2,36%
Νότιο Αιγαίο	6.081	5.904	6.040	6.128	6.270	5.640	-1,50%
Κρήτη	8.823	8.621	8.940	9.070	9.338	8.451	-0,86%
Σύνολο χώρας	176.110	174.237	177.152	179.727	183.413	164.524	-1,35%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Την ίδια πτωτική πορεία σημειώνει και το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της ως άνω περιφέρειας το οποίο για το 2020 αναμένεται να ανέλθει σε ~€ 13 χιλ., υπολειπόμενο κατά 16% σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας.

Πίνακας 27: Διαχρονική εξέλιξη κατά κεφαλήν ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (σε €)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	11.208	11.287	11.342	11.531	11.766	10.547	-1,21%
Κεντρική Μακεδονία	12.582	12.716	12.948	13.163	13.576	12.300	-0,45%
Δυτική Μακεδονία	15.659	14.177	14.413	14.653	14.337	12.324	-4,68%
Ήπειρος	11.538	11.634	11.677	11.871	12.123	10.876	-1,18%
Θεσσαλία	12.432	12.501	12.691	12.902	13.264	11.979	-0,74%

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ιόνια Νησιά	15.044	14.989	15.201	15.454	15.828	14.241	-1,09%
Δυτική Ελλάδα	12.080	11.904	12.008	12.207	12.406	11.077	-1,72%
Στερεά Ελλάδα	14.204	14.539	14.955	15.203	15.788	14.402	0,28%
Αττική	22.085	21.920	22.396	22.768	23.223	20.808	-1,18%
Πελοπόννησος	13.362	13.406	13.667	13.894	14.302	12.933	-0,65%
Βόρειο Αιγαίο	12.618	12.110	11.752	11.947	11.816	10.267	-4,04%
Νότιο Αιγαίο	18.162	17.542	17.783	18.078	18.348	16.358	-2,07%
Κρήτη	13.967	13.635	14.122	14.356	14.715	13.249	-1,05%
Σύνολο χώρας	16.275	16.169	16.472	16.745	17.102	15.344	-1,17%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Ο σταδιακός περιορισμός της οικονομικής δραστηριότητας της περιοχής είναι δυνατό να αποτυπωθεί και στα επίπεδα του διαθέσιμου εισοδήματος. Ειδικότερα, το μέγεθος του διαθέσιμου εισοδήματος της περιφέρειας Πελοποννήσου σημειώνει διαχρονικά πτωτική πορεία συνεισφέροντας ~5% του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος της χώρας.

Πίνακας 28: Διαχρονική εξέλιξη διαθέσιμου εισοδήματος (σε εκ. €)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	6.954	6.919	7.048	7.112	7.431	6.699	-0,74%
Κεντρική Μακεδονία	23.699	23.898	24.289	24.511	25.619	23.103	-0,51%
Δυτική Μακεδονία	3.745	3.634	3.631	3.664	3.752	3.314	-2,41%
Ήπειρος	4.145	4.093	4.276	4.315	4.515	4.075	-0,34%
Θεσσαλία	8.869	8.812	8.761	8.841	9.108	8.094	-1,81%
Ιόνια Νησιά	3.126	3.081	3.362	3.392	3.597	3.291	1,03%
Δυτική Ελλάδα	7.488	7.428	7.607	7.677	7.987	7.169	-0,87%
Στερεά Ελλάδα	6.588	6.066	6.611	6.671	6.880	6.121	-1,46%
Αττική	57.931	56.930	58.957	59.496	61.708	55.213	-0,96%
Πελοπόννησος	7.081	7.080	7.260	7.326	7.644	6.881	-0,57%
Βόρειο Αιγαίο	2.580	2.576	2.674	2.698	2.840	2.578	-0,01%
Νότιο Αιγαίο	5.872	5.927	5.579	5.630	5.801	5.157	-2,56%
Κρήτη	7.805	7.859	8.056	8.129	8.516	7.697	-0,28%
Σύνολο χώρας	145.883	144.303	148.110	149.463	155.399	139.395	-0,91%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Ειδικότερα, σε όρους κατά κεφαλήν μεγεθών, το διαθέσιμο εισόδημα της περιφέρειας Πελοποννήσου για το 2020 εκτιμάται πως θα ανέλθει σε € 12,7 χιλ. σημειώνοντας πτώση σε σχέση με το 2019 της τάξεως του 9,6%.

Πίνακας 29: Διαχρονική εξέλιξη κατά κεφαλήν διαθέσιμου εισοδήματος (σε €)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	11.422	11.492	11.788	11.970	12.576	11.422	0,00%
Κεντρική Μακεδονία	12.647	12.732	12.953	13.127	13.796	12.469	-0,28%

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Δυτική Μακεδονία	13.396	13.159	13.286	13.563	13.959	12.453	-1,45%
Ήπειρος	12.160	12.101	12.731	12.948	13.609	12.369	0,34%
Θεσσαλία	12.173	12.115	12.080	12.273	12.708	11.340	-1,41%
Ιόνια Νησιά	15.319	15.201	16.669	16.925	18.042	16.603	1,62%
Δυτική Ελλάδα	11.188	11.073	11.355	11.543	12.080	10.876	-0,56%
Στερεά Ελλάδα	11.862	10.959	11.978	12.132	12.577	11.233	-1,08%
Αττική	14.993	14.845	15.502	15.756	16.444	14.821	-0,23%
Πελοπόννησος	12.851	12.889	13.257	13.449	14.103	12.748	-0,16%
Βόρειο Αιγαίο	12.852	13.150	13.860	13.802	14.584	13.343	0,75%
Νότιο Αιγαίο	17.399	17.823	16.902	17.023	17.654	15.799	-1,91%
Κρήτη	12.624	12.622	12.874	12.992	13.699	12.365	-0,41%
Σύνολο χώρας	13.468	13.382	13.802	14.003	14.643	13.202	-0,40%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Το ύψος του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών καθορίζει σε σημαντικό βαθμό και το μέγεθος της καταναλωτικής δαπάνης εκάστης περιφέρειας. Στο πλαίσιο αυτό, το ύψος της καταναλωτικής δαπάνης για το 2020 της περιφέρειας Πελοποννήσου εκτιμάται σε € 5,3 δισ., μειωμένη κατά ~7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Πίνακας 30: Διαχρονική εξέλιξη καταναλωτικής δαπάνης (σε εκ. €)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	5.810	5.859	5.926	6.059	6.332	5.813	0,01%
Κεντρική Μακεδονία	18.816	18.519	18.063	18.468	18.350	16.012	-3,18%
Δυτική Μακεδονία	2.505	2.617	2.562	2.620	2.610	2.283	-1,84%
Ήπειρος	3.115	3.137	3.270	3.343	3.530	3.273	0,99%
Θεσσαλία	6.317	6.815	7.090	7.249	7.650	7.089	2,33%
Ιόνια Νησιά	1.988	2.238	2.409	2.463	2.723	2.645	5,87%
Δυτική Ελλάδα	6.794	6.358	5.974	6.108	5.757	4.765	-6,85%
Στερεά Ελλάδα	4.044	3.092	2.936	3.002	2.776	2.255	-11,03%
Αττική	51.361	51.015	53.484	54.680	56.437	51.038	-0,13%
Πελοπόννησος	5.319	5.375	5.266	5.384	5.724	5.345	0,10%
Βόρειο Αιγαίο	1.745	1.986	1.568	1.603	1.567	1.345	-5,07%
Νότιο Αιγαίο	3.718	3.202	3.435	3.511	3.551	3.154	-3,23%
Κρήτη	6.395	5.732	6.894	7.048	7.131	6.336	-0,18%
Σύνολο χώρας	117.927	115.945	118.878	121.538	124.138	111.353	-1,14%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Τελική κατανάλωση, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Σε όρους κατά κεφαλήν μεγεθών, η καταναλωτική δαπάνη της περιφέρειας Πελοποννήσου για το 2020 εκτιμάται πως θα ανέλθει σε ~€ 10 χιλ. υπολειπόμενη κατά ~6% του συνόλου της χώρας.

Πίνακας 31: Διαχρονική εξέλιξη κατά κεφαλήν καταναλωτικής δαπάνης (σε €)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	9.544	9.732	9.912	10.197	10.716	9.910	0,76%
Κεντρική Μακεδονία	10.041	9.866	9.633	9.890	9.881	8.642	-2,96%
Δυτική Μακεδονία	8.961	9.475	9.376	9.697	9.709	8.578	-0,87%
Ήπειρος	9.139	9.276	9.736	10.031	10.640	9.933	1,68%
Θεσσαλία	8.671	9.369	9.776	10.062	10.673	9.932	2,75%
Ιόνια Νησιά	9.742	11.042	11.945	12.288	13.659	13.341	6,49%
Δυτική Ελλάδα	10.152	9.478	8.918	9.184	8.707	7.229	-6,56%
Στερεά Ελλάδα	7.281	5.586	5.321	5.459	5.075	4.138	-10,69%
Αττική	13.293	13.303	14.063	14.480	15.039	13.700	0,61%
Πελοπόννησος	9.653	9.785	9.615	9.883	10.561	9.902	0,51%
Βόρειο Αιγαίο	8.693	10.139	8.129	8.201	8.048	6.962	-4,35%
Νότιο Αιγαίο	11.016	9.629	10.406	10.618	10.807	9.662	-2,59%
Κρήτη	10.343	9.206	11.017	11.264	11.471	10.179	-0,32%
Σύνολο χώρας	10.887	10.752	11.078	11.387	11.697	10.547	-0,63%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Τελική κατανάλωση, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Λαμβάνοντας υπόψη την απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων της περιοχής, η οποία πρόκειται να ολοκληρωθεί το 2023, κρίνεται σκόπιμη η περαιτέρω διερεύνηση του βαθμού συσχέτισης της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας με τη λιγνιτική δραστηριότητα. Στο πλαίσιο αυτό αναλύθηκε η διάρθρωση της τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας ανά οικονομικό τομέα / κλάδο. Ειδικότερα, από την εν λόγω ανάλυση, προκύπτει πως ο κλάδος της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης συμμετέχει κατά € 647 εκ. στο ύψος της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του συνόλου της περιφέρειας Πελοποννήσου.

Πίνακας 32: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο και περιφέρεια (σε εκ. €, έτος βάσης: 2019)

Περιφέρεια	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	512	370	635	90	1.540	202	2.741	6.090
Κεντρική Μακεδονία	1.308	710	2.512	319	6.329	836	9.604	21.618
Δυτική Μακεδονία	328	1.401	171	54	481	91	1.099	3.624
Ήπειρος	315	112	270	89	929	128	1.629	3.471
Θεσσαλία	1.032	198	1.004	127	1.838	226	3.661	8.087
Ιόνια Νησιά	124	65	60	49	1.469	68	1.056	2.892
Δυτική Ελλάδα	823	244	584	123	1.897	226	3.174	7.072
Στερεά Ελλάδα	606	750	1.721	92	1.587	167	2.310	7.232
Αττική	311	2.105	5.670	835	24.304	5.671	37.024	75.920
Πελοπόννησος	695	647	871	130	1.666	203	2.777	6.990
Βόρειο Αιγαίο	128	85	77	41	630	82	1.156	2.198
Νότιο Αιγαίο	148	273	112	117	3.098	143	1.769	5.660

Περιφέρεια	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μετα- ποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματο- πιστωτικές και ασφαλιστικές δραστη- ριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Κρήτη	600	346	421	157	3.359	296	3.005	8.183
Σύνολο χώρας	6.932	7.305	14.108	2.222	49.127	8.339	71.005	159.037

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (Α10) - NACE REV.2, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη την ποσοστιαία διάρθρωση της ΑΠΑ εκάστου κλάδου στο σύνολο της ΑΠΑ ανά περιφέρεια, προκύπτει πως ο τομέας της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης οφείλεται για το ~9% του συνόλου της ΑΠΑ της περιφέρειας Πελοποννήσου. Το ως άνω μέγεθος αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά συνεισφοράς του κλάδου μεταξύ των περιφερειών της ελληνικής επικράτειας επιβεβαιώνοντας τη σημαντική εξάρτηση της εν λόγω περιφέρειας από τη λιγνιτική δραστηριότητα και τη συνεισφορά που έχει η τελευταία στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Ο βαθμός εξάρτησης της τοπικής οικονομίας από τη λιγνιτική παραγωγή αυξάνεται περαιτέρω δεδομένων των έμμεσων και πολλαπλασιαστικών επιδράσεων που δημιουργεί η λιγνιτική δραστηριότητα στους λοιπούς κλάδους. Συγκεκριμένα, η λιγνιτική δραστηριότητα συνδέεται άμεσα και έμμεσα με βασικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης λιγνίτη, παραγωγής, διανομής και εμπορίας ηλεκτρικού ρεύματος, συλλογής, επεξεργασίας και διαχείρισης εξορυκτικών αποβλήτων, εξυγίανσης γαιών, παραγωγής και προμήθειας πρώτων υλών και μηχανημάτων, κατασκευής και εμπορίας μεταλλικών προϊόντων και εξοπλισμού καθώς και δραστηριότητες μεταφορών. Επιπλέον, η ανάπτυξη των ως άνω δραστηριοτήτων δημιουργεί πρόσθετα επαγόμενα αποτελέσματα στους υπόλοιπους κλάδους της περιφέρειας.

Πίνακας 33: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (σε % επί της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά περιφέρεια, έτος βάσης: 2019)

Περιφέρεια	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μετα- ποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματο- πιστωτικές και ασφαλιστικές δραστη- ριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	8,41%	6,08%	10,43%	1,47%	25,29%	3,32%	45,00%	100,00%
Κεντρική Μακεδονία	6,05%	3,28%	11,62%	1,48%	29,28%	3,87%	44,43%	100,00%
Δυτική Μακεδονία	9,06%	38,65%	4,71%	1,48%	13,28%	2,52%	30,31%	100,00%
Ήπειρος	9,09%	3,23%	7,77%	2,55%	26,75%	3,68%	46,93%	100,00%
Θεσσαλία	12,77%	2,45%	12,41%	1,58%	22,73%	2,80%	45,27%	100,00%
Ιόνια Νησιά	4,30%	2,24%	2,09%	1,69%	50,80%	2,36%	36,53%	100,00%
Δυτική Ελλάδα	11,64%	3,45%	8,26%	1,74%	26,83%	3,19%	44,89%	100,00%
Στερεά Ελλάδα	8,38%	10,38%	23,79%	1,27%	21,94%	2,30%	31,94%	100,00%
Αττική	0,41%	2,77%	7,47%	1,10%	32,01%	7,47%	48,77%	100,00%
Πελοπόννησος	9,94%	9,25%	12,46%	1,87%	23,84%	2,90%	39,73%	100,00%
Βόρειο Αιγαίο	5,81%	3,88%	3,50%	1,85%	28,67%	3,71%	52,58%	100,00%
Νότιο Αιγαίο	2,62%	4,82%	1,98%	2,06%	54,73%	2,52%	31,26%	100,00%
Κρήτη	7,33%	4,23%	5,14%	1,92%	41,04%	3,62%	36,72%	100,00%

Περιφέρεια	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Σύνολο χώρας	4,36%	4,59%	8,87%	1,40%	30,89%	5,24%	44,65%	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (A10) - NACE REV.2, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Παράλληλα, ο κλάδος της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης της περιφέρειας Πελοποννήσου οφείλεται για το ~9% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου στο σύνολο της χώρας, επίσης ένα από τα υψηλότερα ποσοστά μεταξύ των περιφερειών, το οποίο αναδεικνύει το βαθμό συνεισφοράς της περιφέρειας στη λιγνιτική δραστηριότητα της χώρας.

Πίνακας 34: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (σε % επί της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά κλάδο, έτος βάσης: 2019)

Περιφέρεια	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	7,39%	5,07%	4,50%	4,03%	3,14%	2,42%	3,86%	3,83%
Κεντρική Μακεδονία	18,87%	9,71%	17,81%	14,35%	12,88%	10,03%	13,53%	13,59%
Δυτική Μακεδονία	4,73%	19,17%	1,21%	2,41%	0,98%	1,09%	1,55%	2,28%
Ήπειρος	4,55%	1,54%	1,91%	3,98%	1,89%	1,53%	2,29%	2,18%
Θεσσαλία	14,90%	2,71%	7,11%	5,73%	3,74%	2,71%	5,16%	5,08%
Ιόνια Νησιά	1,79%	0,89%	0,43%	2,20%	2,99%	0,82%	1,49%	1,82%
Δυτική Ελλάδα	11,88%	3,34%	4,14%	5,55%	3,86%	2,71%	4,47%	4,45%
Στερεά Ελλάδα	8,75%	10,27%	12,20%	4,14%	3,23%	2,00%	3,25%	4,55%
Αττική	4,48%	28,81%	40,19%	37,57%	49,47%	68,01%	52,14%	47,74%
Πελοπόννησος	10,03%	8,85%	6,17%	5,87%	3,39%	2,43%	3,91%	4,40%
Βόρειο Αιγαίο	1,84%	1,17%	0,55%	1,83%	1,28%	0,98%	1,63%	1,38%
Νότιο Αιγαίο	2,14%	3,74%	0,80%	5,25%	6,31%	1,71%	2,49%	3,56%
Κρήτη	8,65%	4,73%	2,98%	7,07%	6,84%	3,55%	4,23%	5,15%
Σύνολο χώρας	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (A10) - NACE REV.2, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Η χαρτογράφηση των βασικών οικονομικών μεγεθών των περιφερειών και η συγκριτική τους αξιολόγηση αναδεικνύει τη συσχέτιση της λιγνιτικής δραστηριότητας με την οικονομία της περιφέρειας Πελοποννήσου. Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμη η περαιτέρω διερεύνηση και ο προσδιορισμός των περιοχών που αναμένεται να επηρεαστούν στο πλαίσιο της διαδικασίας της απολιγνιτοποίησης.

Ανάλυση σε επίπεδο περιφερειακών ενότητων

Η περιφέρεια της Πελοποννήσου υποδιαιρείται σε 5 περιφερειακές ενότητες κάθε μια εκ των οποίων ενσωματώνει διοικητικά επιμέρους δήμους.

Πίνακας 35: Διοικητική διαίρεση περιφέρειας Πελοποννήσου

Περιφέρεια	Περιφερειακές ενότητες	Δήμοι*
Πελοποννήσου	Αρκαδίας	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Βόρειας Κυνουρίας ▪ Γορτυνίας ▪ Μεγαλόπολης ▪ Νότιας Κυνουρίας ▪ Τρίπολης
	Αργολίδας	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Άργους-Μυκηνών ▪ Επιδαύρου ▪ Ερμιονίδας ▪ Ναυπλίων
	Κορινθίας	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Βέλου-Βόχας ▪ Κορινθίων ▪ Λουτρακίου-Αγίων Θεοδώρων ▪ Νεμέας ▪ Ξυλόκαστρου -Ευρωστίνης ▪ Σικυωνίων
	Λακωνίας	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανατολικής Μάνης ▪ Ελαφονήσου ▪ Ευρώτα ▪ Μονεμβασιάς ▪ Σπάρτης
	Μεσσηνίας	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δυτικής Μάνης ▪ Καλαμάτας ▪ Μεσσήνης ▪ Οιχαλίας ▪ Πύλου -Νέστορος ▪ Τριφυλίας

*: ταξινόμηση με αλφαβητική σειρά.

Λαμβάνοντας υπόψη τη συμβολή του κλάδου της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης στην οικονομία της περιφέρειας της Πελοποννήσου κρίνεται σκόπιμη η ανάλυση της επίδρασης της λιγνιτικής δραστηριότητας στις επιμέρους περιφερειακές ενότητες.

Ειδικότερα, από την εξέταση της διάρθρωσης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της περιφέρειας Πελοποννήσου μεταξύ των επιμέρους περιφερειακών ενότητων προκύπτει πως η περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας, στην οποία περιλαμβάνεται ο Δήμος Μεγαλόπολης όπου εντοπίζεται το σύνολο των λιγνιτικών μονάδων της περιφέρειας, συνεισφέρει το ~17,4% του ΑΕΠ της περιφέρειας.

Πίνακας 36: Διαχρονική εξέλιξη ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος περιφέρειας Πελοποννήσου (σε εκ. €)

Περιοχή	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Π.Ε. Αργολίδας	1.438	1.431	1.430	1.451	1.484	1.333	-1,50%
Π.Ε. Αρκαδίας	1.383	1.323	1.383	1.403	1.438	1.296	-1,30%

Περιοχή	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Π.Ε. Κορινθίας	1.903	1.981	1.975	2.004	2.083	1.902	0,00%
Π.Ε. Λακωνίας	1.103	1.076	1.103	1.119	1.147	1.033	-1,29%
Π.Ε. Μεσσηνίας	1.952	1.966	2.009	2.038	2.096	1.896	-0,58%
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	7.780	7.777	7.899	8.014	8.248	7.462	-0,83%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Στο πλαίσιο αυτό, προκειμένου να διερευνηθεί περαιτέρω η επίδραση που θα επιφέρει η απολιγνιτοποίηση σε κάθε επιμέρους περιφερειακή ενότητα κρίνεται σκόπιμη η ανάλυση της διάρθρωσης της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας κατά κλάδο. Η εν λόγω ανάλυση αναδεικνύει τη συγκέντρωση του τομέα της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης (στον οποίο περιλαμβάνονται δραστηριότητες εξόρυξης, διαχείρισης επεξεργασίας ορυκτών, εξυγίανσης γαιών καθώς και δραστηριότητες παροχής ενέργειας που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της λιγνιτικής παραγωγής) στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας. Το ως άνω γεγονός απορρέει από τη συγκέντρωση του συνόλου των λιγνιτικών μονάδων της περιφέρειας Πελοποννήσου, στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας και συγκεκριμένα στο Δήμο Μεγαλόπολης.

Πίνακας 37: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο και περιφερειακή ενότητα (σε εκ. €, έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	151	46	201	20	342	37	460	1.258
Π.Ε. Αρκαδίας	79	414	76	24	222	29	425	1.269
Π.Ε. Κορινθίας	99	151	292	35	431	52	669	1.728
Π.Ε. Λακωνίας	155	12	110	19	264	34	379	973
Π.Ε. Μεσσηνίας	212	24	192	32	407	50	845	1.762
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	695	647	871	130	1.666	203	2.777	6.990

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (A10) - NACE REV.2, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά κλάδο, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Η συσχέτιση της λιγνιτικής δραστηριότητας με την περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας αναδεικνύεται και μέσω της εξέτασης της ποσοστιαίας συνεισφοράς του κλάδου στην συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία. Συγκεκριμένα, το 33% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας οφείλεται στον τομέα της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης ενώ τα σχετικά μεγέθη για τις περιφερειακές ενότητες Αργολίδας, Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας υπολείπονται σημαντικά.

Πίνακας 38: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (σε % επί της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά περιφερειακή ενότητα, έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	12,02%	3,65%	15,96%	1,62%	27,21%	2,98%	36,56%	100%
Π.Ε. Αρκαδίας	6,21%	32,62%	5,96%	1,89%	17,52%	2,32%	33,47%	100%
Π.Ε. Κορινθίας	5,70%	8,76%	16,89%	2,02%	24,93%	3,01%	38,69%	100%
Π.Ε. Λακωνίας	15,90%	1,22%	11,33%	2,00%	27,13%	3,53%	38,89%	100%
Π.Ε. Μεσσηνίας	12,02%	1,35%	10,93%	1,81%	23,09%	2,82%	48,00%	100%
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	9,94%	9,25%	12,46%	1,87%	23,84%	2,90%	39,73%	100%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (A10) - NACE REV.2, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Παράλληλα, το 64% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης της περιφέρειας Πελοποννήσου προκύπτει από την περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας μέσω της δραστηριοποίησης των αντίστοιχων επιχειρήσεων οι οποίες εξυπηρετούν τη λιγνιτική δραστηριότητα. Ως αποτέλεσμα προκύπτει η συγκέντρωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του κλάδου στην ευρύτερη περιοχή της ως άνω περιφερειακής ενότητας.

Πίνακας 39: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (σε % επί της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά κλάδο, έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	21,76%	7,10%	23,05%	15,61%	20,54%	18,45%	16,56%	18,00%
Π.Ε. Αρκαδίας	11,33%	63,98%	8,69%	18,36%	13,34%	14,51%	15,29%	18,15%
Π.Ε. Κορινθίας	14,18%	23,41%	33,51%	26,76%	25,86%	25,64%	24,08%	24,73%
Π.Ε. Λακωνίας	22,27%	1,84%	12,66%	14,88%	15,85%	16,94%	13,63%	13,93%
Π.Ε. Μεσσηνίας	30,46%	3,67%	22,10%	24,38%	24,41%	24,46%	30,44%	25,20%
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (A10) - NACE REV.2, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Ειδικότερα, στην περιφέρεια της Πελοποννήσου το 2019 εκτιμάται πως δραστηριοποιήθηκαν 650 επιχειρήσεις στον τομέα της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης, κλάδος άμεσα συνδεδεμένος με τη λιγνιτική δραστηριότητα, εκ των οποίων το 18% εντοπίζονταν στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας. Παράλληλα, βάσει της εξέτασης του βαθμού εξάρτησης εκάστης περιφερειακής ενότητας από τη λιγνιτική δραστηριότητα προκύπτει πως το πλήθος των επιχειρήσεων του υπό εξέταση κλάδου στην περιφερειακή

ενότητα Αρκαδίας αφορά άνω του 1% του συνολικού πλήθους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή.

Πίνακας 40: Πλήθος νομικών μονάδων ανά κλάδο δραστηριότητας (έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	8.925	161	577	514	3.761	118	1.921	15.976
Π.Ε. Αρκαδίας	4.554	116	461	526	2.938	75	1.591	10.260
Π.Ε. Κορινθίας	9.031	126	692	608	4.656	159	2.713	17.984
Π.Ε. Λακωνίας	12.638	105	468	616	3.178	71	1.445	18.521
Π.Ε. Μεσσηνίας	16.564	146	842	758	5.499	149	3.020	26.980
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	51.712	653	3.039	3.022	20.032	572	10.690	89.721

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων, 2016), (EUROSTAT, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις του υπό εξέταση κλάδου συμβάλλουν το ~3% του κύκλου εργασιών της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας το οποίο ανέρχεται σε € 28 εκ.. Τα αντίστοιχα μεγέθη συνεισφοράς του κύκλου εργασιών του κλάδου ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης στον συνολικό κύκλο εργασιών των υπολοίπων περιφερειακών ενοτήτων εκτιμώνται σε λιγότερο από 2%.

Πίνακας 41: Κύκλος εργασιών νομικών μονάδων ανά κλάδο δραστηριότητας (σε εκ. €, έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	119,61	28,39	370,74	28,70	949,76	3,28	80,66	1.581,15
Π.Ε. Αρκαδίας	47,24	28,00	130,40	48,54	604,01	2,13	72,87	933,20
Π.Ε. Κορινθίας	126,96	26,52	734,60	43,66	1.150,63	4,58	172,88	2.259,82
Π.Ε. Λακωνίας	163,91	18,14	152,14	26,47	778,42	2,93	54,37	1.196,38
Π.Ε. Μεσσηνίας	149,54	23,09	546,41	43,05	1.272,89	5,17	116,32	2.156,47
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	607,26	124,13	1.934,31	190,43	4.755,71	18,10	497,10	8.127,02

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων, 2016), (ΕΛΣΤΑΤ - Κύκλος Εργασιών ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας, 2020), (EUROSTAT, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Η συμβολή της λιγνιτικής δραστηριότητας στην οικονομία της ευρύτερης περιοχής επιβεβαιώνεται και μέσα από την αποτύπωση του ύψους των επενδύσεων που έχει υλοποιήσει η ΔΕΗ Α.Ε., σχετικά με τη λιγνιτική δραστηριότητα. Ειδικότερα, για την περίοδο 2014 – 2018 η ΔΕΗ Α.Ε. έχει πραγματοποιήσει

επενδύσεις σε τοπικές εργολαβικές επιχειρήσεις ύψους ~ € 119 εκ.. Λαμβάνοντας υπόψη επιπλέον τις έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις της λιγνιτικής δραστηριότητας, οι επενδύσεις αυτές δημιουργούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα ενισχύοντας περαιτέρω την τοπική οικονομία. Ειδικότερα, στην ευρύτερη περιοχή της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας, το σύνολο των άμεσα εξαρτώμενων δαπανών για τη λειτουργία των λιγνιτικών μονάδων της ΔΕΗ Α.Ε. για το 2020 εκτιμάται σε € 16 εκ., μειωμένη κατά ~25% σε σχέση με το 2019.

Πίνακας 42: Εκτίμηση ετήσιων τοπικών δαπανών λιγνιτικών μονάδων Μεγαλόπολης ΔΕΗ Α.Ε. (2019 – 2020)

Κατηγορία δαπάνης	Ύψος δαπανών 2019 (σε εκ. €)	Ύψος δαπανών 2020 (σε εκ. €)	% επί του συνόλου των δαπανών 2019	% επί του συνόλου των δαπανών 2020
Χωματοργικά	8,5	5,6	39%	35%
Συντήρηση	6,2	5,9	29%	36%
Υποστήριξη	2,8	2,3	13%	14%
Υλικά Λατομείου	2,2	0,8	10%	5%
Μεταφορές	0,6	0,6	3%	4%
Προμήθειες	0,5	0,4	2%	2%
Καθαρισμοί κτηρίων	0,7	0,6	3%	4%
Σύνολο	21,6	16,2	100%	100%

Πηγή: (ΔΕΗ - Εργατικό δυναμικό, 2020),

Η αποτύπωση της χωροθέτησης των λιγνιτικών μονάδων στο Δήμο Μεγαλόπολης καθώς και η ανάλυση και διάρθρωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας της περιφέρειας Πελοποννήσου ανέδειξαν τον βαθμό εξάρτησης της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας με την εξορυκτική δραστηριότητα καθώς και τη συμβολή της στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Η ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας ωστόσο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με την απασχόληση. Συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη τον περιορισμό και την παύση της λειτουργίας ορισμένων κλάδων συνδεδεμένων με τη λιγνιτική δραστηριότητα, η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων αναμένεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις και στην απασχόληση.

Απασχόληση

Βάσει της πλέον πρόσφατης απογραφής του εγχώριου πληθυσμού που πραγματοποιήθηκε το 2011 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ο πληθυσμός της Πελοποννήσου ανερχόταν σε περίπου ~553 χιλ. άτομα (ΕΛΣΤΑΤ - Δημογραφικά χαρακτηριστικά - Μόνιμος πληθυσμός ανά περιφερειακή ενότητα, 2011). Λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις που έλαβαν χώρα στο μεσοδιάστημα, τις μεταναστευτικές ροές και τη φυσική κίνηση του πληθυσμού, ήτοι το πλήθος των γεννηθέντων και αποθανόντων, εκτιμάται η διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού και το μέγεθος του μέχρι και το έτος 2020 ανά περιφέρεια. Ως αποτέλεσμα, ο εγχώριος πληθυσμός στο σύνολο της περιφέρειας Πελοποννήσου το 2020 αναμένεται να παρουσιάσει μείωση άνω του 2% έναντι της απογραφής του 2011.

Ανάλυση σε επίπεδο περιφέρειας

Η συγκριτική αποτύπωση της διαχρονικής εξέλιξης του πληθυσμού μεταξύ των περιφερειών της ελληνικής επικράτειας αναδεικνύει την μείωση πληθυσμού που παρατηρείται στην περιφέρεια της Πελοποννήσου. Συγκεκριμένα, ο πληθυσμός της Πελοποννήσου στα τέλη του 2020 αναμένεται να ανέλθει ~540 χιλ. άτομα παρουσιάζοντας μέση ετήσια ποσοστιαία μείωση της τάξεως του 0,4%.

Πίνακας 43: Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού (σε χιλ.)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	608,82	602,09	597,86	594,17	590,92	586,53	-0,74%
Κεντρική Μακεδονία	1.873,84	1.876,98	1.875,20	1.867,22	1.856,98	1.852,79	-0,23%
Δυτική Μακεδονία	279,52	276,17	273,29	270,16	268,78	266,16	-0,97%
Ήπειρος	340,87	338,22	335,87	333,27	331,75	329,50	-0,68%
Θεσσαλία	728,54	727,38	725,29	720,42	716,70	713,77	-0,41%
Ιόνια Νησιά	204,07	202,70	201,67	200,44	199,38	198,23	-0,58%
Δυτική Ελλάδα	669,27	670,80	669,95	665,05	661,15	659,14	-0,30%
Στερεά Ελλάδα	555,40	553,51	551,90	549,90	547,02	544,95	-0,38%
Αττική	3.863,88	3.834,97	3.803,25	3.776,14	3.752,70	3.725,41	-0,73%
Πελοπόννησος	551,06	549,30	547,65	544,75	542,04	539,81	-0,41%
Βόρειο Αιγαίο	200,75	195,92	192,91	195,49	194,70	193,22	-0,76%
Νότιο Αιγαίο	337,46	332,52	330,07	330,72	328,61	326,44	-0,66%
Κρήτη	618,29	622,63	625,76	625,73	621,65	622,50	0,14%
Σύνολο χώρας	10.831,75	10.783,20	10.730,66	10.673,44	10.612,39	10.558,25	-0,51%

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση.

Εξαιρώντας το πλήθος των ατόμων της ηλικιακής ομάδας 15 και κάτω του συνόλου του πληθυσμού εκάστης περιφερειακής ενότητας, είναι δυνατό να προσδιοριστεί το εργατικό δυναμικό των επιμέρους περιφερειών, δηλαδή το μέγεθος των απασχολούμενων και ανέργων.

Πίνακας 44: Διαχρονική εξέλιξη εργατικού δυναμικού (σε χιλ.)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	258,24	259,90	255,57	253,79	255,90	247,28	-0,86%
Κεντρική Μακεδονία	811,47	819,50	811,99	809,80	799,70	775,75	-0,90%
Δυτική Μακεδονία	117,26	117,96	119,24	118,16	115,40	112,55	-0,82%
Ήπειρος	139,50	140,79	139,12	136,36	134,80	130,30	-1,36%
Θεσσαλία	314,44	312,12	315,87	309,94	310,70	301,02	-0,87%
Ιόνια Νησιά	90,07	90,16	91,05	93,09	88,10	84,78	-1,21%
Δυτική Ελλάδα	288,26	292,80	294,16	287,34	282,90	275,79	-0,88%
Στερεά Ελλάδα	244,10	237,76	237,45	235,80	234,60	226,97	-1,44%
Αττική	1.785,02	1.766,05	1.742,06	1.720,74	1.736,40	1.679,37	-1,21%
Πελοπόννησος	248,63	242,96	246,46	243,10	240,20	231,04	-1,46%
Βόρειο Αιγαίο	79,20	82,46	89,51	91,26	90,80	87,89	2,10%
Νότιο Αιγαίο	155,46	157,18	152,08	158,27	154,10	148,50	-0,91%
Κρήτη	276,02	284,84	285,16	285,36	286,40	275,38	-0,05%
Σύνολο χώρας	4.807,66	4.804,49	4.779,72	4.743,03	4.729,90	4.576,50	-0,98%

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Δεδομένου του ύψους του εργατικού δυναμικού, στην περιφέρεια της Πελοποννήσου, οι απασχολούμενοι το 2020 αναμένεται να ανέλθουν σε ~200 χιλ. άτομα, σημειώνοντας πτώση σε σχέση με το 2019 η οποία αναμένεται να ανέλθει σε 5%.

Πίνακας 45: Διαχρονική εξέλιξη απασχόλησης (σε χιλ.)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	197,90	200,66	205,78	213,37	214,60	203,66	0,57%
Κεντρική Μακεδονία	600,76	618,81	625,98	642,05	642,70	609,92	0,30%
Δυτική Μακεδονία	81,24	81,09	84,53	86,25	87,10	82,66	0,35%
Ήπειρος	105,27	106,54	104,63	108,93	112,70	106,95	0,32%
Θεσσαλία	229,77	232,66	250,91	253,25	253,20	240,29	0,90%
Ιόνια Νησιά	72,98	75,77	73,19	78,25	77,20	73,26	0,08%
Δυτική Ελλάδα	206,19	205,42	216,81	218,18	214,70	203,75	-0,24%
Στερεά Ελλάδα	181,01	178,37	187,97	191,25	194,20	184,30	0,36%
Αττική	1.335,90	1.360,25	1.365,99	1.378,53	1.442,40	1.368,84	0,49%
Πελοπόννησος	193,24	196,29	204,98	208,19	211,40	200,62	0,75%
Βόρειο Αιγαίο	64,97	67,37	69,37	70,95	74,80	70,99	1,79%
Νότιο Αιγαίο	132,34	129,79	127,72	131,57	133,00	126,22	-0,94%
Κρήτη	209,13	220,54	234,80	247,26	253,00	240,10	2,80%
Σύνολο χώρας	3.610,69	3.673,56	3.752,67	3.828,02	3.911,00	3.711,54	0,55%

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Η εξέταση των τομέων δραστηριότητας στις οποίες απασχολείται το εργατικό δυναμικό της περιφέρειας Πελοποννήσου, αναδεικνύει τη σημαντική συνεισφορά του πρωτογενή τομέα, του τομέα της βιομηχανίας και ενέργειας καθώς και του εμπορίου και της εστίασης. Ειδικότερα, ο τομέας της βιομηχανίας και ενέργειας στην περιφέρεια της Πελοποννήσου, απασχολεί το ~7% του συνόλου των εργαζομένων της περιφέρειας, το οποίο αφορά σε ~15 χιλ. άτομα. Ο εν λόγω κλάδος περιλαμβάνει και την εξορυκτική δραστηριότητα καθώς και λοιπές δραστηριότητες που συνδέονται με αυτή (π.χ. δραστηριότητες εξυγίανσης, διαχείρισης λυμάτων κ.α.). Το γεγονός αυτό αναδεικνύει τη συνεισφορά του κλάδου στην απασχόληση της περιφέρειας.

Πίνακας 46: Διάρθρωση απασχόλησης εργατικού δυναμικού ανά κλάδο και περιφέρεια (σε %, έτος βάσης: 2019)

Περιφέρεια	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Βιομηχανία και ενέργεια	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	25%	8%	4%	27%	1%	35%	100%
Κεντρική Μακεδονία	13%	10%	4%	36%	1%	36%	100%
Δυτική Μακεδονία	17%	17%	7%	27%	1%	31%	100%
Ήπειρος	18%	8%	6%	32%	1%	35%	100%
Θεσσαλία	20%	10%	5%	30%	1%	35%	100%
Ιόνια Νησιά	9%	4%	7%	51%	1%	29%	101%
Δυτική Ελλάδα	20%	7%	5%	35%	1%	31%	100%
Στερεά Ελλάδα	20%	16%	4%	32%	1%	27%	100%
Αττική	1%	9%	4%	38%	3%	45%	100%
Πελοπόννησος	26%	7%	6%	31%	1%	29%	100%
Βόρειο Αιγαίο	13%	6%	6%	36%	1%	38%	100%
Νότιο Αιγαίο	6%	6%	6%	54%	1%	27%	100%
Κρήτη	15%	7%	6%	42%	1%	29%	100%
Σύνολο χώρας	11%	9%	5%	36%	2%	37%	100%

Πηγή: (EUROSTAT - Employment by NUTS 3 regions , 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη το ύψος του εργατικού δυναμικού και των απασχολούμενων ανά περιφέρεια είναι δυνατό να εκτιμηθεί το σύνολο των ανέργων. Ειδικότερα, το 2020, οι άνεργοι στην περιφέρεια της Πελοποννήσου αναμένεται να ανέλθουν σε ~30 χιλ. άτομα ίσο με το 13% του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας.

Πίνακας 47: Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας (σε χιλ.)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	60,34	59,24	49,79	40,42	41,3	43,62	-6,28%
Κεντρική Μακεδονία	210,71	200,69	186,01	167,75	157	165,83	-4,68%
Δυτική Μακεδονία	36,02	36,87	34,72	31,92	28,3	29,89	-3,66%
Ήπειρος	34,22	34,25	34,48	27,43	22,1	23,34	-7,37%
Θεσσαλία	84,67	79,47	64,96	56,69	57,5	60,73	-6,43%
Ιόνια Νησιά	17,09	14,39	17,86	14,83	10,9	11,51	-7,60%
Δυτική Ελλάδα	82,07	87,38	77,35	69,16	68,2	72,04	-2,57%
Στερεά Ελλάδα	63,09	59,39	49,48	44,55	40,4	42,67	-7,52%
Αττική	449,13	405,80	376,07	342,21	294	310,54	-7,11%
Πελοπόννησος	55,39	46,67	41,48	34,92	28,8	30,42	-11,30%
Βόρειο Αιγαίο	14,23	15,09	20,14	20,31	16	16,90	3,50%
Νότιο Αιγαίο	23,12	27,40	24,35	26,70	21,1	22,29	-0,73%
Κρήτη	66,88	64,30	50,36	38,10	33,4	35,28	-12,01%
Σύνολο χώρας	1.196,97	1.130,93	1.027,05	915,01	818,9	864,96	-6,29%

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Για τη διερεύνηση του βαθμού επίδρασης και συσχέτισης της απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων και περάτωσης λειτουργίας των ορυχείων με την απασχόληση κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν επιπλέον τα χαρακτηριστικά των ανέργων των περιφερειών. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται αρχικά οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας της τελευταίας εργασίας στην οποία απασχολήθηκε το σύνολο των ανέργων ανά περιφέρεια. Ειδικότερα, στην Πελοπόννησο, ο κλάδος της βιομηχανίας και ενέργειας συγκεντρώνει το τρίτο υψηλότερο ποσοστό ως τομέας τελευταίας εργασίας της περιφέρειας. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει την αποχώρηση του εργατικού δυναμικού από την απασχόληση στον εν λόγω κλάδο δραστηριότητας.

Πίνακας 48: Τομέας οικονομικής δραστηριότητας τελευταίας εργασίας (έτος βάσης:2019)

Περιφέρεια	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Βιομηχανία και ενέργεια	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	4,50%	18,79%	7,17%	42,76%	5,86%	20,93%	100,00%
Κεντρική Μακεδονία	3,15%	20,42%	5,85%	35,63%	5,53%	29,42%	100,00%
Δυτική Μακεδονία	7,01%	23,17%	9,20%	19,72%	10,33%	30,57%	100,00%
Ήπειρος	3,14%	11,98%	14,01%	41,38%	9,39%	20,11%	100,00%
Θεσσαλία	3,04%	21,08%	8,76%	36,90%	4,69%	25,53%	100,00%
Ιόνια Νησιά	2,31%	1,65%	1,57%	73,05%	13,87%	7,55%	100,00%
Δυτική Ελλάδα	2,02%	8,19%	9,82%	43,63%	6,76%	29,58%	100,00%
Στερεά Ελλάδα	6,14%	23,97%	5,04%	33,81%	8,79%	22,24%	100,00%
Αττική	1,17%	10,62%	8,70%	43,24%	14,79%	21,48%	100,00%

Περιφέρεια	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Βιομηχανία και ενέργεια	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Πελοπόννησος	5,87%	11,68%	11,14%	39,11%	4,94%	27,26%	100,00%
Βόρειο Αιγαίο	3,14%	5,05%	7,41%	53,66%	3,99%	26,75%	100,00%
Νότιο Αιγαίο	1,36%	2,69%	2,56%	76,98%	7,92%	8,48%	100,00%
Κρήτη	1,58%	7,93%	2,80%	54,27%	8,62%	24,81%	100,00%
Σύνολο χώρας	2,59%	13,86%	7,61%	42,22%	9,62%	24,10%	100,00%

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Λαμβάνοντας υπόψη τη συσχέτιση της απασχόλησης της περιφέρειας με τη λιγνιτική δραστηριότητα, σημαντικό παράγοντα προσδιορισμού των δυνατοτήτων περιορισμού της ανεργίας στη μεταλιγνιτική περίοδο καθώς και των ευκαιριών και δυνατοτήτων επανακατάρτισης του ενεργού εργατικού δυναμικού αποτελεί το μορφωτικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως η περιφέρεια Πελοποννήσου κατέχει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά της ηλικιακής ομάδας 15+ ετών με βασικό επίπεδο εκπαίδευσης το οποίο ανέρχεται σε 29%. Το γεγονός αυτό συνδέεται με το επαγγελματικό υπόβαθρο των εργαζομένων της περιοχής ενώ αναδεικνύει τις υφιστάμενες προοπτικές απασχόλησης τους, τις δυνατότητες απορρόφησης τους σε δραστηριότητες διαφορετικού γνωστικού αντικείμενου και τις ανάγκες επανακατάρτισης τους.

Πίνακας 49: Επίπεδο εκπαίδευσης (έτος βάσης: 2019)

Περιφέρεια	Κατώτερη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Σύνολο
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	4,95%	30,48%	47,66%	16,91%	100%
Κεντρική Μακεδονία	3,74%	22,04%	51,43%	22,78%	100%
Δυτική Μακεδονία	5,12%	27,64%	48,93%	18,30%	100%
Ήπειρος	5,56%	29,51%	43,53%	21,41%	100%
Θεσσαλία	6,63%	24,32%	46,55%	22,50%	100%
Ιόνια Νησιά	3,42%	30,28%	48,02%	18,28%	100%
Δυτική Ελλάδα	3,29%	31,07%	51,34%	14,30%	100%
Στερεά Ελλάδα	3,80%	27,36%	52,22%	16,63%	100%
Αττική	2,24%	14,11%	52,64%	31,02%	100%
Πελοπόννησος	3,35%	25,83%	53,19%	17,63%	100%
Βόρειο Αιγαίο	2,03%	24,83%	53,01%	20,13%	100%
Νότιο Αιγαίο	2,52%	22,72%	57,40%	17,37%	100%
Κρήτη	2,44%	23,89%	54,09%	19,57%	100%
Σύνολο χώρας	3,37%	21,59%	51,43%	23,61%	100%

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020).

Το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας φαίνεται να συνδέεται με το υψηλό ποσοστό ανεργίας που παρατηρείται στην ηλικιακή ομάδα 15 – 24 ετών. Ειδικότερα, το 2020, το ποσοστό ανεργίας των ηλικιών 15 – 24 αναμένεται να ανέλθει σε 38%.

Πίνακας 50: Ποσοστό ανεργίας ηλικιακής ομάδας 15 – 24 ανά περιφέρεια

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	53,80%	53,40%	42,80%	38,30%	39,70%	43,23%	-4,28%
Κεντρική Μακεδονία	51,90%	51,90%	43,00%	35,60%	29,20%	31,85%	-9,31%
Δυτική Μακεδονία	49,40%	48,80%	55,00%	62,00%	53,50%	58,00%	3,26%
Ήπειρος	58,60%	46,10%	58,00%	45,80%	39,10%	42,71%	-6,13%
Θεσσαλία	60,30%	52,70%	45,50%	43,60%	42,10%	45,91%	-5,31%
Ιόνια Νησιά	54,60%	38,20%	42,70%	35,60%	30,87%	34,08%	-8,99%
Δυτική Ελλάδα	54,60%	51,50%	46,70%	44,70%	46,80%	50,72%	-1,46%
Στερεά Ελλάδα	55,40%	52,60%	45,40%	51,10%	47,90%	52,36%	-1,12%
Αττική	47,20%	45,40%	43,40%	39,30%	32,10%	35,12%	-5,74%
Πελοπόννησος	50,50%	51,70%	45,10%	47,70%	34,50%	37,85%	-5,60%
Βόρειο Αιγαίο	42,10%	36,20%	58,20%	56,70%	41,50%	45,34%	1,49%
Νότιο Αιγαίο	33,80%	33,50%	29,40%	28,40%	30,40%	33,30%	-0,30%
Κρήτη	40,40%	41,00%	32,90%	24,50%	30,50%	33,40%	-3,74%
Σύνολο χώρας	49,80%	47,30%	43,60%	39,90%	35,20%	38,46%	-5,04%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (EUROSTAT - Unemployment rates by sex, age and NUTS 2 regions, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Ανάλυση σε επίπεδο περιφερειακών ενότητων

Έχοντας αναδείξει τη συμβολή της λιγνιτικής δραστηριότητας στην απασχόληση της περιφέρειας Πελοποννήσου, κρίνεται σκόπιμη η περαιτέρω ανάλυση των σχετικών στοιχείων ανά περιφερειακή ενότητα

Σε πρώτο επίπεδο, η εξέταση της ηλικιακής διάρθρωσης του πληθυσμού θα επιτρέψει την ανάδειξη των ιδιαίτερων τοπικών πληθυσμιακών χαρακτηριστικών. Συγκεκριμένα, από το σύνολο του πληθυσμού της Πελοποννήσου το 2020, το 86% αναμένεται να αφορά ηλικίες άνω των 15 ετών. Επιπλέον, άνω του 55% του πληθυσμού εκτιμάται πως θα είναι ηλικίας 45 ετών και άνω ενώ αξίζει να σημειωθεί η διαχρονική μείωση του πληθυσμού ηλικίας 20 – 44 ετών. Ως εκ τούτου παρατηρείται μεταβολή της κατανομής του πληθυσμού της περιφέρειας προς γηραιότερες ηλικίες με αποτέλεσμα την απώλεια μέρους του νεανικού και κατ' επέκταση πιο παραγωγικού πληθυσμού της.

Πίνακας 51: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού περιφέρειας Πελοποννήσου (σε %)

Ηλικιακή ομάδα	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
0 - 14	14,42%	14,47%	14,46%	14,31%	14,15%	13,92%	-0,71%
15 - 19	4,07%	4,42%	4,08%	4,40%	4,83%	5,04%	4,37%
20 - 24	3,25%	2,60%	2,78%	2,46%	2,05%	1,83%	-10,85%
25 - 29	5,04%	4,51%	4,62%	4,47%	3,76%	3,49%	-7,05%
30 - 44	20,75%	21,07%	20,70%	20,41%	20,60%	20,56%	-0,18%
45 - 64	28,42%	28,82%	29,15%	29,48%	29,79%	30,14%	1,18%
65+	24,06%	24,12%	24,21%	24,46%	24,82%	25,02%	0,79%

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση.

Επιπλέον, βάσει της ανάλυσης των δεδομένων σε επίπεδο περιφερειακών ενότητων, παρατηρείται σημαντική εκροή του πληθυσμού της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας στην οποία ενσωματώνεται διοικητικά ο Δήμος Μεγαλόπολης όπου εντοπίζεται το σύνολο των λιγνιτικών μονάδων της περιφέρειας Πελοποννήσου.

Πίνακας 52: Εκτίμηση πληθυσμού (σε χιλ.)

Περιοχή	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Π.Ε. Αργολίδας	92,45	92,23	91,96	91,56	91,12	90,79	-0,36%
Π.Ε. Αρκαδίας	80,28	79,54	78,72	77,86	77,07	76,29	-1,01%
Π.Ε. Κορινθίας	140,57	140,53	140,45	139,96	139,40	139,12	-0,21%
Π.Ε. Λακωνίας	85,95	85,86	85,78	85,48	85,27	85,10	-0,20%
Π.Ε. Μεσσηνίας	151,81	151,15	150,74	149,88	149,18	148,52	-0,44%
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	551,06	549,30	547,65	544,75	542,04	539,82	-0,41%
Σύνολο χώρας	10.831,75	10.783,20	10.730,66	10.673,44	10.612,39	10.558,25	-0,51%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Υπολογιζόμενος πληθυσμός την 1η Ιανουαρίου ετών 2002-2019, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση.

Από το σύνολο του πληθυσμού των επιμέρους περιφερειακών ενότητων είναι δυνατό να εκτιμηθεί το μέγεθος της απασχόλησης. Δεδομένων των κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων, της εξάπλωσης της πανδημίας καθώς και της σταδιακής απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων, το μέγεθος της απασχόλησης για το 2020 εκτιμάται πως θα ακολουθήσει πτωτική πορεία σε σχέση με το 2019.

Πίνακας 53: Διαχρονική εξέλιξη απασχόλησης (σε χιλ.)

Περιοχή	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Π.Ε. Αργολίδας	37,03	38,17	39,84	40,46	41,09	38,99	1,04%
Π.Ε. Αρκαδίας	27,36	28,26	29,52	29,98	30,45	28,89	1,10%
Π.Ε. Κορινθίας	43,28	43,24	45,94	46,66	47,38	44,96	0,77%
Π.Ε. Λακωνίας	30,93	31,38	32,52	33,08	33,64	31,92	0,63%
Π.Ε. Μεσσηνίας	54,64	55,25	57,15	58,00	58,85	55,85	0,44%
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	193,24	196,29	204,98	208,19	211,40	200,62	0,75%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (EUROSTAT - Employment by NUTS 3 regions, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020), *: τα μεγέθη για το 2020 αφορούν εκτίμηση βάσει του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Η ανάλυση του βαθμού εξάρτησης της τοπικής απασχόλησης από τη λιγνιτική δραστηριότητα δύναται να προκύψει μέσω της εξέτασης της κλαδικής διάρθρωσης της απασχόλησης των επιμέρους περιφερειακών ενότητων. Συγκεκριμένα, το 2019, άνω του 48% των απασχολούμενων της περιφέρειας στον κλάδο της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης εντοπίζονται στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας. Το συγκεκριμένο γεγονός απορρέει από τη χωροθέτηση του συνόλου των λιγνιτικών μονάδων της περιφέρειας στην ως άνω περιφερειακή ενότητα.

Πίνακας 54: Διάρθρωση απασχόλησης ανά κλάδο (σε χιλ., έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ενέργεια, εξόρυξη, ύδρευση	Μεταποίηση	Κατασκευές	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες*	Σύνολο
Π.Ε. Αργολίδας	9,00	0,33	2,11	2,57	13,60	0,37	13,11	41,09
Π.Ε. Αρκαδίας	6,67	1,58	1,56	1,90	10,08	0,27	8,39	30,45
Π.Ε. Κορινθίας	11,07	0,41	3,84	2,53	13,30	0,89	15,33	47,38
Π.Ε. Λακωνίας	10,55	0,23	1,44	1,70	10,41	0,36	8,94	33,64
Π.Ε. Μεσσηνίας	18,46	0,69	2,53	2,98	18,21	0,63	15,35	58,85
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	55,75	3,23	11,49	11,69	65,60	2,53	61,12	211,40

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2011), (EUROSTAT - Employment by NUTS 3 regions, 2020), (IOBE, 2020), *: περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία.

Η εξέταση επομένως των πληθυσμιακών δεδομένων και των χαρακτηριστικών του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας Πελοποννήσου αναδεικνύει τη συμβολή της λιγνιτικής δραστηριότητας στην απασχόληση της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας η οποία για το 2019 αφορά ~ 1,6 χιλιάδες άτομα. Δεδομένης της σταδιακής απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων, το μέγεθος των απασχολούμενων που θα συνδέεται με την εξορυκτική και κατ' επέκταση λιγνιτική δραστηριότητα για το 2020 εκτιμάται πως θα μειωθεί περαιτέρω κατά 5%.

Εργατικό δυναμικό ΔΕΗ Α.Ε.

Από το σύνολο των ατόμων που απασχολούνται στον τομέα της ενέργειας και εξόρυξης στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας, η λιγνιτική εξορυκτική δραστηριότητα που αναπτύσσει η ΔΕΗ Α.Ε., κινητοποιεί την άμεση και έμμεση απασχόληση άνω των χιλίων ατόμων στις λιγνιτικές μονάδες του Δήμου Μεγαλόπολης με τη μορφή:

- τακτικού προσωπικού στις εργασίες των ορυχείων, στα εργοστάσια και σε λοιπές υποστηρικτικές εργασίες,
- έκτακτου προσωπικού και
- εργολαβικού προσωπικού.

Πίνακας 55: Εργατικό δυναμικό ΔΕΗ Α.Ε. λιγνιτικών μονάδων Μεγαλόπολης

Τομέας απασχόλησης	Πλήθος εργαζομένων
A. Τακτικό προσωπικό	737
Ορυχεία	411
Εργοστάσια	211
Υποστηρικτικές λειτουργίες	115
B. Έκτακτο προσωπικό	12
Γ. Εργολάβοι	364
Σύνολο απασχόλησης (=A+B+Γ)	1.113

Πηγή: (ΔΕΗ - Εργατικό δυναμικό, 2020).

Τακτικό προσωπικό

Το ως άνω τακτικό προσωπικό αποτελείται κατά την πλειοψηφία του (~80%) από ειδικότητες τεχνιτών, οδηγών, μηχανοδηγών και χειριστών και κατά ένα μικρότερο ποσοστό από ειδικότητες μηχανικών, διοικητικού και υποστηρικτικού προσωπικού (φύλακες, μάγειρες, εργάτες, υγειονομικούς), με μέσο όρο ηλικίας τα 50 έτη.

Πίνακας 56: Ειδικότητες τακτικού προσωπικού ΔΕΗ Α.Ε. λιγνιτικών μονάδων Μεγαλόπολης

Ειδικότητες	Πλήθος	Μέσος όρος ηλικίας (σε έτη)
Τεχνίτες, οδηγοί, μηχανοδηγοί, χειριστές	590	50
Μηχανικοί-Θετικές επιστήμες	63	52
Υποστηρικτικό προσωπικό	46	30
Διοικητικό προσωπικό	38	52
Σύνολο / μέση ηλικία τακτικού προσωπικού	737	50

Πηγή: (ΔΕΗ - Εργατικό δυναμικό, 2020).

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό υπόβαθρο του τακτικού προσωπικού της ΔΕΗ Α.Ε., αξίζει να σημειωθεί πως η πλειοψηφία του, η οποία ανέρχεται στο ~90%, δεν διαθέτει τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 57: Εκπαιδευτικό υπόβαθρο τακτικού προσωπικού ΔΕΗ Α.Ε. λιγνιτικών μονάδων Μεγαλόπολης

Επίπεδο εκπαίδευσης	Πλήθος
Δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική*	659
Τεχνολογική (ΤΕΙ)	47
Πανεπιστημιακή (ΑΕΙ)	31
Σύνολο τακτικού προσωπικού	737

Πηγή: (ΔΕΗ - Εργατικό δυναμικό, 2020), *: ως υποχρεωτική εκπαίδευση ορίζεται η ολοκλήρωση των τριών τάξεων του Γυμνασίου.

Λαμβάνοντας υπόψη την εργασία των ως άνω ατόμων στο τομέα της λιγνιτικής εξορυκτικής δραστηριότητας και παραγωγής ενέργειας, γίνεται αντιληπτή η άμεση συσχέτιση της κατάστασης απασχόλησης τους με την απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων. Ως εκ τούτου αναδύεται η σημασία της υιοθέτησης κατάλληλων πολιτικών προκειμένου να αντισταθμιστούν οι αρνητικές συνέπειες της απολιγνιτοποίησης. Για τη διερεύνηση και τον προσδιορισμό των πιο κατάλληλων πολιτικών προς υιοθέτηση στον τομέα της απασχόλησης κρίνεται απαραίτητη η ανάλυση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του εργατικού δυναμικού. Συγκεκριμένα, το 26% του τακτικού προσωπικού που απασχολεί η ΔΕΗ Α.Ε. στις λιγνιτικές μονάδες της Μεγαλόπολης, θα έχει θεμελιώσει δικαίωμα συνταξιοδότησης έως το 2022 ενώ το ~8% έως το 2023.

Πίνακας 58: Δικαίωμα συνταξιοδότησης τακτικού προσωπικού ΔΕΗ Α.Ε. λιγνιτικών μονάδων Μεγαλόπολης

Επίπεδο εκπαίδευσης	Πλήθος
Θεμελιωμένο δικαίωμα συνταξιοδότησης έως το 2022	195
Θεμελιωμένο δικαίωμα συνταξιοδότησης έως το 2023	58
Λοιποί τακτικοί εργαζόμενοι προς συνταξιοδότηση ή μετάταξη	484
Σύνολο τακτικού προσωπικού	737

Πηγή: (ΔΕΗ - Εργατικό δυναμικό, 2020).

Έκτακτο προσωπικό

Πέραν του τακτικού προσωπικού, στην λιγνιτική δραστηριότητα η ΔΕΗ Α.Ε. απασχολεί επιπλέον 12 άτομα ως έκτακτο προσωπικό. Το ως άνω έκτακτο προσωπικό αποτελείται από ειδικότητες τεχνιτών, οδηγών, μηχανοδηγών και χειριστών με δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική εκπαίδευση και με μέσο όρο ηλικίας τα 41 έτη (ΔΕΗ - Εργατικό δυναμικό, 2020).

Εργολαβικό προσωπικό

Στο εργατικό προσωπικό που απασχολεί η ΔΕΗ Α.Ε. στις λιγνιτικές μονάδες της Μεγαλόπολης συμπεριλαμβάνονται και οι εργολάβοι οι οποίοι ανέρχονται σε 364. Το ως άνω εργολαβικό προσωπικό αποτελείται επίσης κατά την πλειοψηφία του από ειδικότητες τεχνιτών, οδηγών, μηχανοδηγών και χειριστών, με μέσο όρο ηλικίας τα 41 έτη.

Πίνακας 59: Ειδικότητες εργολαβικού προσωπικού ΔΕΗ Α.Ε. λιγνιτικών μονάδων Μεγαλόπολης

Ειδικότητες	Πλήθος	Μέσος όρος ηλικίας (σε έτη)
Τεχνίτες, οδηγοί, μηχανοδηγοί, χειριστές	305	41
Μηχανικοί-Θετικές επιστήμες	44	39
Υποστηρικτικό προσωπικό	15	37
Σύνολο / μέση ηλικία έκτακτου προσωπικού	364	41

Πηγή: (ΔΕΗ - Εργατικό δυναμικό, 2020).

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό υπόβαθρο του εργολαβικού προσωπικού της ΔΕΗ Α.Ε., σημειώνεται πως η πλειοψηφία του, η οποία υπερβαίνει το ~96%, διαθέτει δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική εκπαίδευση.

Πίνακας 60: Εκπαιδευτικό υπόβαθρο εργολαβικού προσωπικού ΔΕΗ Α.Ε. λιγνιτικών μονάδων Μεγαλόπολης

Επίπεδο εκπαίδευσης	Πλήθος
Δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική*	350
Τεχνολογική (ΤΕΙ)	7
Πανεπιστημιακή (ΑΕΙ)	7
Σύνολο έκτακτου προσωπικού	364

Πηγή: (ΔΕΗ - Εργατικό δυναμικό, 2020), *: ως υποχρεωτική εκπαίδευση ορίζεται η ολοκλήρωση των τριών τάξεων του Γυμνασίου.

Γίνεται αντιληπτός επομένως ο βαθμός συσχέτισης της απασχόλησης της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας με την εξορυκτική λιγνιτική δραστηριότητα. Η λιγνιτική δραστηριότητα ωστόσο συνδέεται άμεσα και με τον ενεργειακό εφοδιασμό της χώρας και την εγχώρια παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

DRAFT

Ενεργειακός εφοδιασμός

Η ανάλυση της εγχώριας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας βασίζεται στην εξέταση της συνολικής παραγωγής που πραγματοποιείται εντός του διασυνδεδεμένου συστήματος μεταφοράς. Συγκεκριμένα, το διασυνδεδεμένο σύστημα μεταφέρει από τους σταθμούς παραγωγής, ηλεκτρική ενέργεια υψηλής τάσης, προωθώντας την αρχικά στα κέντρα υπερευψηλής τάσης (ΚΥΤ), όπου μετασχηματίζεται και από εκεί μεταφέρεται στους επιμέρους υποσταθμούς (Υ/Σ). Από τους εν λόγω σταθμούς, μέσω των κατάλληλων δικτύων διανομής μεταφέρεται ηλεκτρική ενέργεια μέσης και χαμηλής τάσης στους τελικούς καταναλωτές.

Διάρθρωση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας

Η συνολική παραγωγή ενέργειας για το σύνολο της χώρας το 2020 αναμένεται να ανέλθει σε ~ 39 χιλ. GWh στο διασυνδεδεμένο σύστημα σημειώνοντας πτωτική πορεία η οποία ανέρχεται κατά μέσο όρο ετησίως σε 1%. Η εν λόγω πτωτική πορεία φαίνεται να συνδέεται τόσο με την εξέλιξη της ζήτησης όσο και με τη σταδιακή απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων και τον περιορισμό της παραγωγής ενέργειας μέσω καύσης λιγνίτη.

Πίνακας 61: Συνολική εγχώρια παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο διασυνδεδεμένο δίκτυο (σε GWh)

Μονάδες παραγωγής	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Λιγνίτης	19.417	14.900	16.386	14.906	10.417	5.147	-23,32%
Φυσικό αέριο	7.269	12.513	15.398	14.137	16.228	17.012	18,54%
Υδροηλεκτρικά	5.391	4.843	3.457	5.052	3.363	2.901	-11,66%
ΑΠΕ	9.745	10.191	10.565	11.110	12.220	14.426	8,16%
Σύνολο	41.822	42.447	45.806	45.205	42.228	39.485	-1,14%

Πηγή: (ΑΔΜΗΕ, 2015-2020), *: εκτίμηση βάσει πρωτογενών δεδομένων για το πρώτο 9μηνο του 2020.

Ο περιορισμός της συμμετοχής του λιγνίτη στο ενεργειακό μείγμα της χώρας συνοδεύεται από προώθηση της χρήσης φυσικού αερίου και ανανεώσιμων μορφών ενέργειας. Ειδικότερα, το μερίδιο της συμμετοχής του λιγνίτη στο εγχώριο ενεργειακό μείγμα παρουσιάζει μέση ετήσια πτώση η οποία ανέρχεται σε 22% ενώ τα σχετικά μεγέθη της συνεισφοράς του φυσικού αερίου και των ΑΠΕ σημειώνουν αύξηση η οποία ανέρχεται κατά μέσο όρο ετησίως σε 20% και 9% αντίστοιχα.

Πίνακας 62: Μερίδιο των επιμέρους καυσίμων στη συνολική παραγωγή

Μονάδες παραγωγής	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	CAGR
Λιγνίτης	46,43%	35,10%	35,77%	32,97%	24,67%	13,04%	-22,43%
Φυσικό αέριο	17,38%	29,48%	33,62%	31,27%	38,43%	43,08%	19,91%
Υδροηλεκτρικά	12,89%	11,41%	7,55%	11,18%	7,96%	7,35%	-10,64%
ΑΠΕ	23,30%	24,01%	23,06%	24,58%	28,94%	36,53%	9,41%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	-

Πηγή: (ΑΔΜΗΕ, 2015-2020), *: εκτίμηση βάσει πρωτογενών δεδομένων για το πρώτο 9μηνο του 2020.

Ο περιορισμός της λιγνιτικής παραγωγής και της συνεισφοράς της στο εγχώριο ενεργειακό μείγμα επήλθε μετά την είσοδο μονάδων ΑΠΕ και φυσικού αερίου και τη δημιουργία του συστήματος εμπορίας

δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου. Συγκεκριμένα, η ανάπτυξη μονάδων ΑΠΕ και φυσικού αερίου και η κατάργηση των δωρεάν δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου στην ηλεκτροπαραγωγή από το 2013, οδήγησε σε αύξηση του κόστους της λιγνιτικής παραγωγής και σε περιορισμό της ανταγωνιστικότητας της έναντι των λοιπών εναλλακτικών μορφών παραγωγής ενέργειας.

Πίνακας 63: Βασικά μεγέθη λιγνιτικής δραστηριότητας

Μεγέθη	2015	2016	2017	2018	2019	CAGR
Λιγνιτική παραγωγή (σε TWh)	19,4	14,9	16,4	14,9	10,4	-14,43%
Ποσότητα λιγνίτη ορυχείων ΔΕΗ Α.Ε. (σε εκ. τόνους)	43,8	31,4	35,4	34,6	25,6	-12,56%
Κόστος CO ₂ λιγνιτικών μονάδων (σε εκ. €)	215,3	145,3	146,1	240,4	283,6	7,13%
Τιμή CO ₂ (€/τόνο)	7,7	5,3	5,8	16,0	24,8	33,96%
Λειτουργικές δαπάνες ορυχείων ΔΕΗ Α.Ε. (σε εκ. €)	519,9	439,3	422,8	375,4	218,5	-19,48%
Καθαρά κέρδη προ φόρων λιγνιτικών μονάδων (σε εκ. €)	-362,0	-413,6	-371,5	-388,7	-495,8	8,18%

Πηγή: (ΔΕΗ, 2020).

Τηλεθέρμανση

Η Τηλεθέρμανση έχει εφαρμοστεί στην Ελλάδα τα τελευταία 30 χρόνια και σήμερα λειτουργούν (ή είναι σε φάση ανάπτυξης) πέντε μονάδες που τροφοδοτούνται από ατμοηλεκτρικούς σταθμούς (ΑΗΣ) της ΔΕΗ Α.Ε. και μια, ιδιωτική, που λειτουργεί με μονάδες ΣΗΘΥΑ (Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης) και καύσιμο φυσικό αέριο (ΙΕΝΕ, 2020). Η μέθοδος της τηλεθέρμανσης βασίζεται στη διαδικασία της συμπαραγωγής. Συγκεκριμένα, η συμπαραγωγή αφορά την ταυτόχρονη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας μέσω της καύσης, μεταξύ άλλων, λιγνίτη στους ατμοηλεκτρικούς σταθμούς (ΑΗΣ). Η θερμότητα η οποία παράγεται δύναται να χρησιμοποιηθεί, εφόσον είναι διαθέσιμες και οι σχετικές απαιτούμενες υποδομές διανομής, για τη θέρμανση κτηριακών εγκαταστάσεων και του νερού.

Λαμβάνοντας υπόψη τη χωροθέτηση των λιγνιτικών μονάδων στον Δήμο Μεγαλόπολης καθώς και τις ανάγκες για θέρμανση της περιοχής, έχει αναπτυχθεί σύστημα τηλεθέρμανσης το οποίο τροφοδοτεί την ευρύτερη περιοχή με θερμική ενέργεια.

Πίνακας 64: Ανάγκες θέρμανσης (σε χιλ. βαθμοημέρες θέρμανσης*)

Περιφέρεια	2015	2016	2017	2018	2019	CAGR
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	1,92	1,89	2,02	1,79	1,75	-2,31%
Κεντρική Μακεδονία	1,76	1,68	1,83	1,61	1,59	-2,55%
Δυτική Μακεδονία	2,36	2,24	2,34	2,07	2,22	-1,54%
Ήπειρος	1,81	1,68	1,80	1,54	1,66	-2,15%
Θεσσαλία	1,79	1,64	1,89	1,56	1,62	-2,42%
Ιόνια Νησιά	1,02	0,90	1,04	0,85	0,88	-3,64%
Δυτική Ελλάδα	1,34	1,22	1,35	1,12	1,23	-2,07%
Στερεά Ελλάδα	1,57	1,41	1,61	1,35	1,45	-1,91%
Αττική	1,15	1,01	1,13	0,95	1,08	-1,48%

Πελοπόννησος	1,34	1,19	1,36	1,16	1,31	-0,58%
Βόρειο Αιγαίο	1,13	1,05	1,15	0,93	0,99	-3,13%
Νότιο Αιγαίο	0,65	0,59	0,65	0,49	0,56	-3,80%
Κρήτη	0,94	0,80	0,94	0,71	0,89	-1,56%
Σύνολο χώρας	1,57	1,46	1,61	1,37	1,45	-2,03%

Πηγή: (EUROSTAT - Heating degree days, 2020), *: μέγεθος εκτίμησης της απαιτούμενης ενέργειας για τη θέρμανση των εσωτερικών χώρων σε σχέση με τις ειδικές συνθήκες του κτιρίου και τις κλιματολογικές συνθήκες. Ο υπολογισμός του στηρίζεται στην ελάχιστη θερμοκρασία του αέρα για την οποία δεν απαιτείται η λειτουργία των εγκαταστάσεων θέρμανσης των κτιρίων (θερμοκρασία βάσης). Μία βαθμοημέρα δηλώνει ότι η μέση ημερήσια εξωτερική θερμοκρασία του περιβάλλοντος είναι κατά ένα βαθμό χαμηλότερη από την θερμοκρασία βάσης.

Συγκεκριμένα, το σύστημα τηλεθέρμανσης της Μεγαλόπολης καλύπτει τις ανάγκες για θέρμανση άνω των 500 κτιρίων. Στο πλαίσιο της μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα, η οποία υπαγορεύει την πλήρη απόσυρση του συνόλου των λιγνιτικών μονάδων, και λαμβάνοντας υπόψη τη συνεισφορά του λιγνίτη στην εγχώρια ηλεκτροπαραγωγή καθώς και στην τηλεθέρμανση της περιοχής, αναδύεται η ανάγκη μετασχηματισμού του εγχώριου ενεργειακού μείγματος και η μεταστροφή σε λοιπές μορφές προκειμένου να διασφαλιστεί η ενεργειακή ασφάλεια.

Σύνοψη διαδικασίας προσδιορισμού επηρεαζόμενων εδαφών

Η λιγνιτική παραγωγή συνδέεται με πλήθος διαφορετικών δραστηριοτήτων (π.χ. εξόρυξης, εξυγίανσης, παροχής ενέργειας κ.α.) δημιουργώντας πολλαπλασιαστικές επιδράσεις σε επίπεδο οικονομίας, επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενεργειακού εφοδιασμού αλλά και απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, για τον προσδιορισμό των εδαφών που επηρεάζονται αρνητικά από την απολιγνιτοποίηση κρίθηκε σκόπιμη η διερεύνηση των επιδράσεων αρχικά σε επίπεδο περιφέρειας και δευτερευόντως σε επίπεδο περιφερειακών ενότητων. Συγκεκριμένα εξετάστηκαν και αναλύθηκαν συγκριτικά μεταξύ άλλων:

- **Μακροοικονομικά μεγέθη:** ΑΕΠ, ΑΠΑ, καταναλωτική δαπάνη, διαθέσιμο εισόδημα και μεγέθη απασχόλησης ανά κλάδο δραστηριότητας
- **Μικροοικονομικά μεγέθη:** πλήθος και κύκλος εργασιών επιχειρήσεων ανά κλάδο δραστηριότητας

Ειδικότερα, η Πελοπόννησος συνεισφέρει το ~9% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης στο σύνολο της χώρας. Συγχρόνως, η λιγνιτική δραστηριότητα συμβάλλει άνω του 9% της ΑΠΑ της άνω περιφέρειας, το οποίο αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ των υπολοίπων περιφερειών. Η ως άνω ανάλυση, σε συνδυασμό με τη χωροθέτηση των λιγνιτικών μονάδων, αναδεικνύει τη περιφέρεια της Πελοποννήσου ως άμεσα επηρεαζόμενη από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, για τον προσδιορισμό των περιοχών εκείνων που πρόκειται να επηρεαστούν **περισσότερο**, αναλύθηκαν σε δεύτερο στάδιο οι εκτιμώμενες επιδράσεις της λιγνιτικής δραστηριότητας στις επιμέρους περιφερειακές ενότητες.

Αρχικά, κρίθηκε σκόπιμη η διερεύνηση της συμβολής και συνεισφοράς του κλάδου της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης εκάστης περιφερειακής ενότητας στην οικονομία και την απασχόληση του συνόλου της περιφέρειας. Ειδικότερα, η περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας βρίσκεται στην πρώτη θέση όσον αφορά τη ποσοστιαία συνεισφορά του κλάδου της ενέργειας, εξόρυξης, ύδρευσης στο σύνολο της ΑΠΑ του συγκεκριμένου κλάδου στην περιφέρεια. Παράλληλα, απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων του κλάδου στην περιφέρεια το οποίο ανέρχεται σε 49%. Επιπλέον, συγκεντρώνει σημαντικό μέρος του πλήθους αλλά και του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον υπό εξέταση κλάδο. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει τη συσχέτιση της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας με τη

λιγνιτική δραστηριότητα και απορρέει από τη χωροθέτηση του συνόλου των λιγνιτικών μονάδων στο Δήμο Μεγαλόπολης.

Πίνακας 65: Συνεισφορά περιφερειακών ενοτήτων στα συνολικά μεγέθη του κλάδου ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης της περιφέρειας (έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	ΑΠΑ κλάδου ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης (σε εκ. €)	Απασχόληση κλάδου ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης (σε χιλ. άτομα)	Πλήθος επιχειρήσεων κλάδου ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης	Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων κλάδου ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης (σε εκ. €)
Π.Ε. Αρκαδίας	413,82	1,58	116	28,00
Π.Ε. Αργολίδας	45,90	0,33	161	28,39
Π.Ε. Κορινθίας	151,43	0,41	126	26,52
Π.Ε. Λακωνίας	11,88	0,23	105	18,14
ΠΕ. Μεσσηνίας	23,72	0,69	146	23,09
Σύνολο περιφέρειας Πελοποννήσου	646,75	3,23	653	124,13

Σε επόμενο στάδιο, η συγκριτική αποτύπωση των βασικών οικονομικών μεγεθών και μεγεθών απασχόλησης ανά περιφερειακή ενότητα επιτρέπει την εκτίμηση του βαθμού εξάρτησης εκάστης περιοχής από τη λιγνιτική παραγωγή και κατ' επέκταση την ανάδειξη εκείνων των περιοχών οι οποίες αναμένεται να επηρεαστούν περισσότερο από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης. Συγκεκριμένα, εκτιμάται πως η λιγνιτική παραγωγή ως δραστηριότητα συνεισφέρει άμεσα το 33% της ΑΠΑ και το 5% της απασχόλησης της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας. Ο σημαντικός βαθμός εξάρτησης της απασχόλησης της εν λόγω περιφερειακής ενότητας από τη λιγνιτική δραστηριότητα επιβεβαιώνεται και μέσω της απασχόλησης που δημιουργεί η ΔΕΗ Α.Ε.. Συγκεκριμένα, το εργατικό δυναμικό που απασχολεί η ΔΕΗ Α.Ε. στις λιγνιτικές μονάδες της Μεγαλόπολης υπερβαίνει τα χίλια άτομα.

Επιπλέον, η λιγνιτική δραστηριότητα εκτιμάται πως είναι υπεύθυνη για το 1% των επιχειρήσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητα στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας και για το 3% του κύκλου εργασιών. Η συμβολή της λιγνιτικής δραστηριότητας στην οικονομία της ως άνω περιφερειακής ενότητας επιβεβαιώνεται και μέσα από το ύψος των επενδύσεων που έχει υλοποιήσει η ΔΕΗ Α.Ε.. Ειδικότερα, για την περίοδο 2014 – 2018 η ΔΕΗ Α.Ε. εκτιμάται πως έχει πραγματοποιήσει επενδύσεις σε τοπικές εργολαβικές επιχειρήσεις ύψους ~ € 119 εκ.. Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη τις έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις της λιγνιτικής δραστηριότητας, οι επενδύσεις αυτές δημιουργούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα ενισχύοντας περαιτέρω την τοπική οικονομία. Ειδικότερα, η δαπάνη του εργολαβικού προσωπικού της ΔΕΗ Α.Ε. για το 2019 εκτιμάται σε € 22 εκ..

Συγχρόνως, εξετάστηκε και αναδείχθηκε η συμβολή της λιγνιτικής δραστηριότητας στην εγχώρια παραγωγή ενέργειας καθώς και στην τηλεθέρμανση της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της απολιγνιτοποίησης, αναδεικνύεται η σημασία της κάλυψης των αναγκών θέρμανσης των νοικοκυριών των εν λόγω περιοχών, τα οποία εξυπηρετούνταν μέσω της αξιοποίησης της θερμότητας που παραγόταν από τη λειτουργία των λιγνιτικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.

Πίνακας 66: Άμεση επίδραση λιγνιτικής δραστηριότητας και βαθμός εξάρτησης (έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	ΑΠΑ	Απασχόληση	Πλήθος επιχειρήσεων	Κύκλος εργασιών
Π.Ε. Αρκαδίας	32,62%	5,18%	1,13%	3,00%
Π.Ε. Αργολίδας	3,65%	0,81%	1,01%	1,80%
Π.Ε. Κορινθίας	8,76%	0,86%	0,70%	1,17%
Π.Ε. Λακωνίας	1,22%	0,67%	0,57%	1,52%
ΠΕ. Μεσσηνίας	1,35%	1,17%	0,54%	1,07%

Η ως άνω ανάλυση βασίζεται στη χαρτογράφηση της άμεσης επίδρασης που επιφέρει η λιγνιτική δραστηριότητα στην οικονομία, την απασχόληση και τον ενεργειακό εφοδιασμό των λιγνιτικών περιοχών. Δεδομένων ωστόσο των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων που δημιουργούνται από τη συσχέτιση που αναπτύσσεται μεταξύ λοιπών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, κρίνεται σκόπιμη η διερεύνηση επιπλέον των έμμεσων και επαγόμενων (προκαλούμενων) επιδράσεων. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη τους σχετικούς πολλαπλασιαστές για τον υπό εξέταση κλάδο (Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2012) καθώς και την κατανομή της παραγωγής και της απασχόλησης των εργαζομένων στους επιμέρους τομείς της λιγνιτικής δραστηριότητας (π.χ. ορυχεία, ατμοηλεκτρικούς σταθμούς), δύναται να εκτιμηθούν οι έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις της λιγνιτικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, η λιγνιτική δραστηριότητα εκτιμάται πως συνεισφέρει έμμεσα το ~7% της ΑΠΑ και το 8% της απασχόλησης της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας. Συγχρόνως, οφείλεται επιπλέον για το 2% των επιχειρήσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητα και για το 10% του κύκλου εργασιών της ως άνω περιφερειακής ενότητας.

Πίνακας 67: Έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις λιγνιτικής δραστηριότητας (έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	ΑΠΑ	Απασχόληση	Πλήθος επιχειρήσεων	Κύκλος εργασιών
Π.Ε. Αρκαδίας	6,52%	7,76%	2,48%	9,90%
Π.Ε. Αργολίδας	0,36%	0,61%	1,11%	2,96%
Π.Ε. Κορινθίας	0,88%	0,65%	0,77%	1,94%
Π.Ε. Λακωνίας	0,12%	0,51%	0,62%	2,50%
ΠΕ. Μεσσηνίας	0,13%	0,87%	0,60%	1,77%

Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των επιδράσεων, η λιγνιτική δραστηριότητα εκτιμάται πως αφορά στο ~40% της ΑΠΑ και το 13% της απασχόλησης της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας. Επιπλέον, είναι υπεύθυνη για το 4% των επιχειρήσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητα καθώς και για το 13% του κύκλου εργασιών της ως άνω περιφερειακής ενότητας.

Πίνακας 68: Άμεσες, έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις λιγνιτικής δραστηριότητας (σε %, έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	ΑΠΑ	Απασχόληση	Πλήθος επιχειρήσεων	Κύκλος εργασιών
Π.Ε. Αρκαδίας	39,14%	12,94%	3,61%	12,90%
Π.Ε. Αργολίδας	4,01%	1,42%	2,11%	4,76%
Π.Ε. Κορινθίας	9,64%	1,51%	1,48%	3,11%
Π.Ε. Λακωνίας	1,34%	1,18%	1,19%	4,02%
ΠΕ. Μεσσηνίας	1,48%	2,04%	1,14%	2,84%

Σε όρους απόλυτων μεγεθών, η λιγνιτική δραστηριότητα συνεισφέρει άμεσα και έμμεσα στην οικονομία της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας ~ € 497 εκ., συμβάλλει στην απασχόληση ~ 4 χιλ. ατόμων ενώ υποστηρίζει τη λειτουργία ~ 370 επιχειρήσεων ο κύκλος εργασιών των οποίων εκτιμάται πως υπερβαίνει τα € 120 εκ..

Πίνακας 69: Άμεσες, έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις λιγνιτικής δραστηριότητας (έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	ΑΠΑ (σε εκ. €)	Απασχόληση (σε χιλ. άτομα)	Πλήθος επιχειρήσεων	Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων (σε εκ. €)
Άμεσες επιδράσεις				
Π.Ε. Αρκαδίας	413,82	1,58	116	28,00
Π.Ε. Αργολίδας	45,90	0,33	161	28,39
Π.Ε. Κορινθίας	151,43	0,41	126	26,52
Π.Ε. Λακωνίας	11,88	0,23	105	18,14
Π.Ε. Μεσσηνίας	23,72	0,69	146	23,09
Σύνολο Πελοποννήσου	646,75	3,23	653	124,13
Έμμεσες και επαγόμενες επιδράσεις				
Π.Ε. Αρκαδίας	82,76	2,36	254	92,40
Π.Ε. Αργολίδας	4,59	0,25	177	46,85
Π.Ε. Κορινθίας	15,14	0,31	139	43,75
Π.Ε. Λακωνίας	1,19	0,17	115	29,93
Π.Ε. Μεσσηνίας	2,37	0,51	161	38,09
Σύνολο Πελοποννήσου	106,06	3,60	846	251,02
Σύνολο επιδράσεων				
Π.Ε. Αρκαδίας	496,59	3,94	370	120,39
Π.Ε. Αργολίδας	50,49	0,58	337	75,24
Π.Ε. Κορινθίας	166,58	0,72	265	70,27
Π.Ε. Λακωνίας	13,07	0,40	220	48,06
Π.Ε. Μεσσηνίας	26,09	1,20	307	61,18
Σύνολο Πελοποννήσου	752,81	6,84	1.499	375,15

Δεδομένης ωστόσο της γειννίαςσης του Δήμου Μεγαλόπολης, στον οποίο χωροθετούνται οι λιγνιτικές μονάδες, με περιοχές εντός αλλά και πέραν των γεωγραφικών ορίων της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας, κρίνεται σκόπιμη η διερεύνηση του μεγέθους της επιρροής της απολιγνιτοποίησης και στους λοιπούς όμορους Δήμους. Για το σκοπό αυτό, αναλύεται η κατανομή του πληθυσμού και της απασχόλησης των εν λόγω περιοχών, καθώς και ο βαθμός εξάρτησης τους από τη δραστηριότητα του λιγνιτικού κέντρου της Μεγαλόπολης.

Πίνακας 71: Προσδιορισμός επηρεαζόμενων Δήμων (έτος βάσης: 2019)

Περιοχή	Απόσταση κέντρου Δήμου από λιγνιτικό κέντρο Μεγαλόπολης (σε χλμ.)	Πληθυσμός (σε χιλ.)	Απασχόληση (σε χιλ.)
Δήμος Μεγαλόπολης	6	9,50	3,75
Δήμος Τρίπολης	30	42,01	16,60
Δήμος Γορτυνίας	33	8,99	3,55

Δήμος Οιχαλίας	14	10,47	4,13
Σύνολο επηρεαζόμενων περιοχών	-	70,97	28,03

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Δημογραφικά χαρακτηριστικά - Μόνιμος πληθυσμός ανά περιφερειακή ενότητα, 2011), (ΕΛΣΤΑΤ - Υπολογιζόμενος πληθυσμός την 1η Ιανουαρίου ετών 2002-2019, 2020), (ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2020).

Βάσει της ανωτέρω ανάλυσης, για τον προσδιορισμό των εδαφών που επηρεάζονται περισσότερο από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης λαμβάνονται υπόψη:

- οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις που επιφέρει η λιγνιτική δραστηριότητα,
- ο βαθμός συγκέντρωσης της λιγνιτικής δραστηριότητας και απασχόλησης στην περιφερειακή ενότητα Αρκαδίας καθώς και
- η γεωγραφική διασπορά των επιπτώσεων στην ευρύτερη περιοχή χωροθέτησης των λιγνιτικών μονάδων.

Από τη σχετική ανάλυση, πέραν των επιμέρους Δήμων Τρίπολης και Γορτυνίας της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας, προκύπτει σημαντική γειννίαση και κατ' επέκταση αλληλεξάρτηση της περιοχής χωροθέτησης των λιγνιτικών μονάδων με τον Δήμο Οιχαλίας της περιφερειακής ενότητας Μεσσηνίας. Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος των απασχολούμενων καθώς και τις αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται μεταξύ του Δήμου Μεγαλόπολης και των επιμέρους όμορων Δήμων σε επίπεδο επιχειρηματικής δραστηριότητας και απασχόλησης, εκτιμάται πως η διαδικασία της απολιγνιτοποίησης θα επηρεάσει σημαντικά πρωτίστως τον **Δήμο Μεγαλόπολης** και δευτερευόντως τους όμορους Δήμους **Τρίπολης και Γορτυνίας από την Π.Ε. Αρκαδίας καθώς και τον όμορο Δήμο Οιχαλίας από την Π.Ε. Μεσσηνίας.**

2. Αξιολόγηση των προκλήσεων που παρουσιάζει η μετάβαση για καθένα από τα προσδιορισθέντα εδάφη

2.1. Εκτίμηση επιπτώσεων μετάβασης

Λαμβάνοντας υπόψη τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που επιφέρει η λιγνιτική δραστηριότητα, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης θα πραγματοποιηθεί μέσα από την ανάλυση των άμεσων, έμμεσων και επαγόμενων (προκαλούμενων) οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων.

Επιπτώσεις μετάβασης

Η πλήρης απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων αναμένεται να επιφέρει μείωση έως και παύση της δραστηριότητας επιχειρήσεων των επηρεαζόμενων περιοχών, άμεσα συνδεδεμένων με τη λιγνιτική δραστηριότητα. Παράλληλα, αναμένεται να οδηγήσει σε μετασχηματισμό και διαφοροποίηση ορισμένων επιχειρήσεων, οι οποίες αλληλοεπιδρούν και σχετίζονται σε ένα βαθμό με τη λιγνιτική δραστηριότητα, προκειμένου αυτές να προσαρμοστούν κατάλληλα στις νέες απαιτήσεις που δημιουργούνται κατά τη μετάβαση. Στο πλαίσιο αυτό αναμένονται επιπτώσεις και στην απασχόληση των ως άνω τομέων. Ειδικότερα, οι τομείς οι οποίοι αναμένεται να επηρεαστούν από την απολιγνιτοποίηση δύναται να διακριθούν σε:

- **Παρακμάζοντες τομείς:** περιλαμβάνουν βασικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης λιγνίτη, συμβατικές δραστηριότητες παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος καθώς και δραστηριότητες συλλογής, επεξεργασίας και διαχείρισης εξορυκτικών αποβλήτων και εξυγίανσης, οι οποίες αναμένεται να επηρεαστούν άμεσα από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης. Το πλήθος των εν λόγω επιχειρήσεων για το 2019 εκτιμάται σε ~60.
- **Μετασχηματιζόμενοι τομείς:** περιλαμβάνουν δραστηριότητες διανομής και εμπορίας ηλεκτρικού ρεύματος, υποστηρικτικές δραστηριότητες παραγωγής και προμήθειας πρώτων υλών και μηχανημάτων σχετικά με τη λιγνιτική δραστηριότητα, κατασκευής και εμπορίας μεταλλικών προϊόντων, μηχανημάτων και εξοπλισμού καθώς και δραστηριότητες μεταφορών, οι οποίες αναμένεται να επηρεαστούν έμμεσα και επαγόμενα από τη διαδικασία της απολιγνιτοποίησης. Το πλήθος των εν λόγω επιχειρήσεων για το 2019 εκτιμάται σε ~250.

Η εκτίμηση της διαχρονικής εξέλιξης των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης βασίζεται στο χρονοδιάγραμμα απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων. Ειδικότερα, η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων του Δήμου Μεγαλόπολης, αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2023. Στο πλαίσιο αυτό, η ΑΠΑ αναμένεται να υποστεί συνολική μείωση η οποία εκτιμάται πως θα ανέλθει σε € 305 εκ..

Πίνακας 70: Συσσωρευμένες απώλειες ΑΠΑ λόγω απολιγνιτοποίησης (σε εκ. €)

	2020	2021	2022	2023	2024
Παρακμάζοντες τομείς	-	-	-	108	217
Μετασηματιζόμενοι τομείς	-	-	-	44	88
Σύνολο επιπτώσεων	-	-	-	152	305

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (IOBE, 2020).

Ο περιορισμός των δραστηριοτήτων των ως άνω επηρεαζόμενων τομέων αναμένεται να επιφέρει επιπτώσεις και στην απασχόληση η οποία εκτιμάται πως θα μειωθεί κατά 3 χιλ. άτομα. Λαμβάνοντας υπόψη και το εργατικό δυναμικό που απασχολεί η ΔΕΗ Α.Ε. στην περιοχή της Μεγαλόπολης, σημαντικό μέρος της ως άνω μείωσης αναμένεται να επέλθει από τη μείωση της απασχόλησης στις λιγνιτικές μονάδες του Δήμου Μεγαλόπολης.

Πίνακας 71: Συσσωρευμένες απώλειες απασχόλησης λόγω απολιγνιτοποίησης (σε χιλ.)

	2020	2021	2022	2023	2024
Παρακμάζοντες τομείς	-	-	-	0,63	1,26
Μετασηματιζόμενοι τομείς	-	-	-	0,88	1,75
Σύνολο επιπτώσεων	-	-	-	1,51	3,01

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (IOBE, 2020).

Οι πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις της απολιγνιτοποίησης δύναται να αποτυπωθούν και μέσω της εκτίμησης του πλήθους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις επηρεαζόμενες περιοχές και αναμένεται να επηρεαστούν το οποίο ανέρχεται περίπου σε 315.

Πίνακας 72: Συσσωρευμένο πλήθος επηρεαζόμενων επιχειρήσεων λόγω απολιγνιτοποίησης

	2020	2021	2022	2023	2024
Παρακμάζοντες τομείς	-	-	-	30	61
Μετασηματιζόμενοι τομείς	-	-	-	127	254
Σύνολο επιπτώσεων	-	-	-	157	315

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων, 2016), (EUROSTAT, 2020), (IOBE, 2020).

Στο πλαίσιο αυτό, δύναται επιπλέον να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις της απολιγνιτοποίησης στον κύκλο εργασιών των ως άνω επιχειρήσεων οι οποίες ανέρχονται σε € 107 εκ..

Πίνακας 73: Συσσωρευμένο ύψος κύκλου εργασιών επηρεαζόμενων επιχειρήσεων λόγω απολιγνιτοποίησης (σε εκ. €)

	2020	2021	2022	2023	2024
Παρακμάζοντες τομείς	-	-	-	7,31	14,68
Μετασηματιζόμενοι τομείς	-	-	-	46,20	92,40
Σύνολο επιπτώσεων	-	-	-	53,50	107,08

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από (ΕΛΣΤΑΤ - Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων, 2016), (ΕΛΣΤΑΤ - Κύκλος Εργασιών ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας, 2020), (EUROSTAT, 2020), (IOBE, 2020).

Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των επιπτώσεων, η απολιγνιτοποίηση εκτιμάται πως θα οδηγήσει σε μείωση της ΑΠΑ κατά € 305 εκ. και της απασχόλησης κατά ~ 3 χιλ άτομα. Επιπλέον, το πλήθος των επιχειρήσεων και το ύψος του κύκλου εργασιών το οποίο εκτιμάται πως θα επηρεαστεί ανέρχεται σε ~ 315 και € 107 εκ. αντίστοιχα.

Πίνακας 74: Συσσωρευμένες επιπτώσεις 2024 λόγω παύσης λιγνιτικής δραστηριότητας (συγκριτικά με 2019)

Περιοχή	ΑΠΑ (σε εκ. €)	Απασχόληση (σε χιλ.)	Πλήθος επιχειρήσεων	Κύκλος εργασιών (σε εκ. €)
Παρακμάζοντες τομείς	217,00	1,26	61	14,68
Μετασηματιζόμενοι τομείς	88,00	1,75	254	92,40
Σύνολο επιπτώσεων	305,00	3,01	315	107,08

Σε όρους ποσοστιαίας επιρροής, η απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων αναμένεται να επιφέρει μείωση της ΑΠΑ των επηρεαζόμενων περιοχών κατά 24% και της απασχόλησης κατά 10%. Επιπλέον, το πλήθος και ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων που εκτιμάται πως θα επηρεαστεί ανέρχεται σε ~3% και 11% αντίστοιχα.

Πίνακας 75: Συσσωρευμένες επιπτώσεις 2024 λόγω παύσης λιγνιτικής δραστηριότητας (συγκριτικά με 2019)

Περιοχή	ΑΠΑ	Απασχόληση	Πλήθος επιχειρήσεων	Κύκλος εργασιών
Παρακμάζοντες τομείς	17,11%	4,15%	0,59%	1,57%
Μετασηματιζόμενοι τομείς	6,94%	5,75%	2,48%	9,90%
Σύνολο επιπτώσεων	24,04%	9,90%	3,07%	11,47%

Εγγενή πλεονεκτήματα περιοχών

Η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων των επηρεαζόμενων περιοχών θα βασιστεί στην υλοποίηση ενεργειών και δράσεων που εναρμονίζονται με τις ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές και κατευθυντήριες γραμμές αναφορικά με την οικονομική διαφοροποίηση των περιοχών και τη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα. Το όραμα αυτό, διέπεται από αρχές που αφορούν μεταξύ άλλων στη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στις τοπικές κοινωνίες, στην προώθηση της κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας με έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη και στην ενσωμάτωση της σύγχρονης τεχνολογίας και προώθηση της καινοτομίας.

Συγκεκριμένα, ο Δήμος Μεγαλόπολης και οι επηρεαζόμενοι όμοροι δήμοι δύνανται να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες και τα εγγενή πλεονεκτήματα της μελετούμενης περιοχής, τα οποία αφορούν μεταξύ άλλων την:

- ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος
- εκμετάλλευση του ηλιακού δυναμικού
- ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα
- ενίσχυση των τοπικών προϊόντων
- αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού
- προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς
- ενίσχυση των υποδομών και των δικτύων αυξάνοντας τη συνδεσιμότητά με τις όμορες περιοχές της ελληνικής επικράτειας αλλά και με τις άλλες γειτονικές χώρες

Φυσικό περιβάλλον: Η ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης διακρίνεται για το πολυποίκιλο τοπίο της, συνδυάζοντας μεταξύ άλλων ορεινά σημεία, βουνά, ποτάμια και σπήλαια. Ειδικότερα, η περιοχή διαθέτει εκτεταμένες εκτάσεις δασικών οικοσυστημάτων περιμετρικά αλλά και εσωτερικά του λεκανοπεδίου της (ορεινά σημεία Ταϊγέτου, Λύκαιου και Μαίναλου). Παράλληλα, το πλούσιο σε νερό υπέδαφος της περιοχής προσφέρεται για την πιθανή ανάπτυξη έργων υδροηλεκτρικής ενέργειας κ.λ.π. Το ως άνω φυσικό περιβάλλον δύναται να αξιοποιηθεί για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. οικοτουρισμός, περιπατητικός τουρισμός).

Ηλιακό δυναμικό: Βάσει εκτιμήσεων που προκύπτουν από τη βάση δεδομένων του Joint Research Center (JRC) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το ηλιακό δυναμικό της περιοχής του Δήμου Μεγαλόπολης κυμαίνεται στις 1.700 kWh/m²/έτος (IENE, 2020). Το εν λόγω ισχυρό ηλιακό δυναμικό προσφέρεται προς εκμετάλλευση για την ανάπτυξη υψηλής απόδοσης φωτοβολταϊκών πάρκων.

Πρωτογενής τομέας και τοπικά προϊόντα: Η ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης διαθέτει κατάλληλο κλίμα και υψόμετρο για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα με έμφαση στην ενίσχυση της καλλιέργειας. Ειδικότερα, το ~1/3 της καλλιεργήσιμης έκτασης σιτηρών, κτηνοτροφικών και βιομηχανικών προϊόντων καθώς και το σύνολο των πεπονοειδών της περιφέρειας Πελοποννήσου βρίσκεται στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της Μεγαλόπολης. Επιπλέον, η περιοχή παράγει αγροτικά προϊόντα με δυνατότητα διεθνούς απήχησης (ελαιόλαδο, καρύδια, κρασί – Μοσχοφύλλερο Μαντίνειας, βιολογικό μέλι – Βιολογικό Μέλι Βανίλια Μαινάλου) και εξαγωγικής δυναμικής (π.χ. Γερμανία, Βέλγιο, Αυστρία, Λουξεμβούργο, Νορβηγία & Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα).

Πολιτιστική κληρονομιά: Η περιοχή διαθέτει πλούσια πολιτισμική κληρονομιά και ποικίλα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος, η ανάδειξη των οποίων δύναται να αποτελέσει βασικό παράγοντα ανάπτυξης στον τομέα του τουρισμού. Ειδικότερα, η ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης χαρακτηρίζεται από τα

ορεινά γραφικά τοπία, το αρχαίο θέατρο Μεγαλόπολης καθώς και από το χιονοδρομικό κέντρο του όρους Μαίναλου, σε ύψος 1.600 μέτρων.

Υποδομές: Η περιοχή της Μεγαλόπολης συνδέεται μερικώς με το κύριο εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο ενώ παράλληλα διαθέτει ένα επαρκώς ανεπτυγμένο δίκτυο σύγχρονων αυτοκινητοδρόμων (π.χ. αυτοκινητόδρομος Αθηνών – Κορίνθου – Τρίπολης – Καλαμάτας και Μεγαλόπολης – Σπάρτης). Τέλος, παρουσιάζει εγγύτητα με τους λιμένες Καλαμάτας (~40'), Τυρού (~90') και Άστρου (~60').

Εργατικό δυναμικό: Η διατήρηση και ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού των περιοχών της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης αποτελεί βασικό άξονα της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης, κατά την οποία επιδιώκεται η άμβλυνση των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνεται υπόψη η κατανομή των εργαζομένων ανά κλάδο δραστηριότητας, βάσει της οποίας προκύπτει πως σημαντικό μέρος των εργαζομένων της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης απασχολούνται στον κλάδο της γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας καθώς και στον κλάδο της βιομηχανίας, ενέργειας και εξόρυξης. Ως αποτέλεσμα διαθέτει τεχνική εμπειρία η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί για την απασχόληση του σε συναφή γνωστικά αντικείμενα. Παράλληλα, το Πανεπιστήμιο της Πελοποννήσου αναμένεται να συμβάλλει ενεργά στην εκπαίδευση αλλά και επανακατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού. Η επανακατάρτιση δύναται να δώσει έμφαση σε τομείς / στόχους βάσει της στρατηγικής που αναπτύσσεται για την οικονομική διαφοροποίηση των περιοχών όπως π.χ. η αγροτική παραγωγή, η μεταποίηση, η βιομηχανία και το εμπόριο.

Ευκαιρίες ανάπτυξης

Η απόσυρση του συνόλου των λιγνιτικών μονάδων συνεπάγεται την υποχρέωση και ανάγκη αποκατάστασης των γαιών στις οποίες βρίσκονταν οι μονάδες αυτές. Ως εκ τούτου, σχεδιάζεται η εφαρμογή παρεμβάσεων περιβαλλοντικής αποκατάστασης και απορρύπανσης με σκοπό τον μετασχηματισμό των περιοχών και την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, μέσω και του επαναπροσδιορισμού των χρήσεων γης. Ο επαναπροσδιορισμός των χρήσεων γης θα επιτρέψει, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία κατάλληλων χώρων για προσέλκυση και ανάπτυξη λοιπών νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, κτηνοτροφικών και αγροτικών ζωνών καθώς και την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, δραστηριοτήτων αναψυχής και δράσεων προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο αυτό, τα ως άνω πλεονεκτήματα του Δήμου Μεγαλόπολης και της ευρύτερης εξεταζόμενης περιοχής δύνανται να αξιοποιηθούν για την άμβλυνση των επιπτώσεων της μετάβασης, τον μετασχηματισμό της οικονομίας και της επιχειρηματικής δραστηριότητας και την προώθηση της απασχόλησης. Ειδικότερα, οι ευκαιρίες ανάπτυξης που διακρίνονται για την εν λόγω περιοχή, αφορούν, μεταξύ άλλων, στην αξιοποίηση του φυσικού της πλούτου, του ηλιακού δυναμικού καθώς και στην ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα. Παράλληλα, αναδεικνύονται ευκαιρίες ψηφιακού μετασχηματισμού και εκσυγχρονισμού/ενίσχυσης των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και κατ' επέκταση του ανθρώπινου κεφαλαίου και των δεξιοτήτων του, ανάπτυξης των υπηρεσιών μεταφοράς καθώς και ενίσχυσης του τουριστικού τομέα. Η αξιοποίηση των εν λόγω αναπτυξιακών δυνατοτήτων δύναται να συμβάλει στην άμβλυνση των επιπτώσεων από την απολιγνιτοποίηση και στην επίτευξη της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης. Στο πλαίσιο αυτό, οι δράσεις / επενδύσεις που επιδιώκεται να υλοποιηθούν αντανακλώνται σε 5 βασικούς πυλώνες που αφορούν:

- Καθαρή ενέργεια

- Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο
- Έξυπνη αγροτική παραγωγή
- Βιώσιμο τουρισμό
- Τεχνολογία και εκπαίδευση

Οι επενδύσεις αυτές θα στοχεύσουν στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της περιοχής με σκοπό την άμβλυνση των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης μέσω της τόνωσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας και της απασχόλησης και τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού.

Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο

Για την περαιτέρω τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας προκρίνεται η ανάπτυξη επιχειρηματικών και τεχνολογικών πάρκων σε χώρους όπου λειτουργούν σήμερα λιγνιτικές μονάδες, με σκοπό την προσέλκυση επιχειρήσεων που θα συμβάλλουν στην οικονομική διαφοροποίηση της περιοχής. Τα ως άνω οικοσυστήματα, αναμένεται να προωθήσουν την ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού και την αξιοποίηση και ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών, με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.

Επιπλέον, η μετάβαση στην απολιγνιτοποιημένη παραγωγή και οι επιπτώσεις που αυτή επιφέρει αναδεικνύουν τη σημασία της ενδυνάμωσης της κοινωνικής οικονομίας και της ενίσχυσης των κοινωνικών επιχειρήσεων στον Δήμο Μεγαλόπολης και στους επηρεαζόμενους όμορους δήμους. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το ενωσιακό πλαίσιο, μια κοινωνική επιχείρηση, φορέας της κοινωνικής οικονομίας, είναι μια επιχείρηση της οποίας πρωταρχικός στόχος είναι η ύπαρξη θετικού κοινωνικού αντικτύπου παρά η δημιουργία κερδών για τους ιδιοκτήτες ή τους εταίρους της. Δραστηριοποιείται στην αγορά παρέχοντας αγαθά και υπηρεσίες με επιχειρηματικό και καινοτόμο τρόπο, και χρησιμοποιεί τα κέρδη κυρίως για κοινωνικούς σκοπούς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Πρωτοβουλία για την κοινωνική επιχειρηματικότητα, 2011). Τα βασικά πεδία δραστηριότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων επιχειρήσεις που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες ή/και αγαθά σε ένα ευάλωτο κοινό καθώς και επιχειρήσεις που επιδιώκουν την ένταξη στην απασχόληση ατόμων με δυσκολίες στην απασχολησιμότητα. Στο πλαίσιο αυτό, καταρτίζεται η σχετική εθνική κείμενη νομοθεσία (Ν. 4430/2016), βάσει της οποίας ως Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία ορίζεται το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται σε μία εναλλακτική μορφή οργάνωσης των σχέσεων παραγωγής, διανομής, κατανάλωσης και επανεπένδυσης, βασισμένη στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, καθώς και του σεβασμού στον άνθρωπο και το περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό, κατά την εγχώρια διαδικασία μετάβασης, στόχο αποτελεί η διάχυση της κοινωνικής οικονομίας στους τομείς της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας και η ενίσχυση της συλλογικής κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα, φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας δύναται να αποτελέσουν:

- κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις
- κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης
- συνεταιρισμοί εργαζομένων
- οποιοδήποτε άλλο μη μονοπρόσωπο νομικό πρόσωπο, εφόσον έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα (π.χ. αγροτικοί συνεταιρισμοί, αστικοί συνεταιρισμοί) το οποίο, μεταξύ άλλων, αναπτύσσει δραστηριότητες συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας. Ως κοινωνική ωφέλεια νοείται η εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών τοπικού ή ευρύτερου χαρακτήρα με την αξιοποίηση της κοινωνικής καινοτομίας,

μέσα από δραστηριότητες βιώσιμης ανάπτυξης ή παροχής κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος ή κοινωνικής ένταξης.

Η ανάγκη ενίσχυσης και προαγωγής της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας αποτυπώνεται και στη περιφερειακή στρατηγική της Πελοποννήσου αναφορικά με την κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση της φτώχειας (Περιφέρεια Πελοποννήσου - Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) , 2015).

Έξυπνη αγροτική παραγωγή

Λαμβάνοντας υπόψη τη συμβολή του πρωτογενή τομέα στην οικονομική δραστηριότητα των επηρεαζόμενων περιοχών, επιδιώκεται η αναβάθμιση του αγροδιατροφικού τομέα και η ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών στις επιμέρους διαδικασίες παραγωγής και μεταποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, δύναται να αναπτυχθούν εκσυγχρονισμένες μονάδες παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων καθώς και μονάδες ευφυούς κτηνοτροφίας και ζωοτροφών.

Βιώσιμος τουρισμός

Παράλληλα, διαφαίνεται η προοπτική ενίσχυσης του βιώσιμου τουρισμού μέσω ανάπτυξης και προώθησης της πολιτιστικής και δημιουργικής βιομηχανίας, η οποία αναμένεται να ενισχύσει περαιτέρω την καινοτόμο επιχειρηματικότητα και την εξωστρέφεια της εξεταζόμενης ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης. Στο πλαίσιο αυτό, η υλοποίηση κατάλληλων δράσεων ανάδειξης του πολιτιστικού και τουριστικού αποθέματος (αρχαίο θέατρο Μεγαλόπολης, φαράγγια, σπήλαια) δύναται να συμβάλλει στην ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος και στην τόνωση της τοπικής οικονομίας. Παράλληλα, η ανάπτυξη ψυχαγωγικών και αθλητικών υποδομών, δύναται να ενισχύσει την προσέλκυση τουριστών και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Καθαρή ενέργεια

Στο πλαίσιο του μετασχηματισμού του ενεργειακού μείγματος και λαμβάνοντας υπόψη την ενεργειακή εξάρτηση των επηρεαζόμενων περιοχών από τη λιγνιτική παραγωγή σχεδιάζεται η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων ενεργειακών εγκαταστάσεων για τη μετάβαση προς καθαρότερες μορφές ενέργειας. Σε αυτήν την κατεύθυνση, δρομολογείται και η ανάπτυξη μονάδων παραγωγής καθαρής ενέργειας με στόχο τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού και τον περιορισμό της επίπτωσης στην ενεργειακή εξάρτησης της χώρας, από την απόσυρση ενός εγχώριου ενεργειακού προϊόντος. Ως εκ τούτου, ως άμεσο αποτέλεσμα αναμένεται η δυνατότητα ίδρυσης νέων επιχειρήσεων κατά μήκος της ευρύτερης εφοδιαστικής αλυσίδας καθώς και στην παραγωγή εξοπλισμού και υλικών.

Τεχνολογία και εκπαίδευση

Για την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας κρίνεται απαραίτητος ο οριζόντιος ψηφιακός μετασχηματισμός της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης, και η ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών στους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

Παράλληλα, η αποκατάσταση των εδαφών και η δυνατότητα προσέλκυσης και ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αναμένεται να συμβάλλει και στη διαφύλαξη και τόνωση της απασχόλησης της μελετούμενης περιοχής του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Στο πλαίσιο αυτό, η ενδυνάμωση και αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου, η ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και η ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης / επανακατάρτισης αποτελεί προϋπόθεση για την προώθηση της απασχόλησης στη μεταλιγνιτική εποχή. Για το λόγο αυτό, κρίνεται σκόπιμος ο προσδιορισμός κατάλληλων φορέων υπεύθυνων για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων (π.χ. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου). Η αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού θα επιτρέψει την απορρόφηση ατόμων, που σήμερα απασχολούνται σε δραστηριότητες σχετικές με τη λιγνιτική παραγωγή, σε νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε στρατηγικούς κλάδους που αναμένεται να ενισχυθούν όπως π.χ. ενέργεια, βιομηχανία, αγροτικής παραγωγής, εμπορίου, εστίασης κα..

Για τη χρηματοδότηση των ως απαιτούμενων δράσεων δύναται να αντληθούν πόροι από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, πυλώνα του μηχανισμού που θεσπίστηκε για την παροχή στήριξης στις περιοχές που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση στην απολιγνιτοποιημένη παραγωγή. Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη την ευρύτερη επιλεξιμότητα των υπολοίπων 2 πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (InvestEU, ΕΤΕπ – Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα), δύναται να χρηματοδοτηθούν δράσεις και σε περιοχές πέραν των προσδιορισθέντων ως περισσότερο αρνητικά επηρεαζόμενων εδαφών, υπό την προϋπόθεση ότι τα έργα αυτά είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης.

Ζητήματα προς αντιμετώπιση

Η λιγνιτική δραστηριότητα συμβάλει σημαντικά στην ευρύτερη τοπική οικονομία και απασχόληση. Ειδικότερα, το ~33% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της περιφερειακής ενότητας Αρκαδίας οφείλεται στον τομέα της ενέργειας, εξόρυξης και ύδρευσης. Επιπλέον, όσον αφορά το εργατικό δυναμικό, άνω του 5% απασχολείται στη λιγνιτική δραστηριότητα. Αναδεικνύεται επομένως η συμβολή της λιγνιτικής δραστηριότητας στην ευρύτερη περιοχή χωροθέτησης των μονάδων και ορυχείων καθώς και οι επιπτώσεις που αναμένεται να επέλθουν από την πλήρη απόσυρση τους. Παράλληλα, το εργατικό δυναμικό της ευρύτερης περιοχής χαρακτηρίζεται από χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Επιπλέον, όσον αφορά τον τομέα των ψηφιακών υποδομών, ο Δήμος Μεγαλόπολης και οι επηρεαζόμενοι όμοροι δήμοι χαρακτηρίζονται από χαμηλή τεχνολογική ανάπτυξη με περιορισμένη διείσδυση του διαδικτύου υψηλών ταχυτήτων στις επιμέρους παραγωγικές αλλά και διοικητικές διαδικασίες.

Παράμετροι προς διευθέτηση

Στο πλαίσιο της πλήρους απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων και λαμβάνοντας υπόψη τις συνέπειες της εξάπλωσης του COVID-19, η άμβλυνση των επιπτώσεων της μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και της εξεταζόμενης ευρύτερης περιοχής προϋποθέτει την αποτελεσματική συνεργασία και κινητοποίηση του συνόλου των εμπλεκόμενων μερών καθώς και την ανάπτυξη και προώθηση της εταιρικής σχέσης. Παράλληλα, απαιτείται η εξασφάλιση της απαιτούμενης χρηματοδότησης καθώς και η απλούστευση και επίσπευση της αδειοδοτικής διαδικασίας για τη διευκόλυνση της προσέλκυσης και ταχείας υλοποίησης των

απαιτούμενων δράσεων. Επιπλέον, καθοριστικός παράγοντας του επιτυχούς μετασχηματισμού των τοπικών οικονομιών αποτελεί ο βαθμός προσαρμογής του ανθρωπίνου κεφαλαίου και η αντιμετώπιση της εκροής εργατικού δυναμικού.

Πίνακας 76: Ανάλυση SWOT ευρύτερης περιοχής Μεγαλόπολης

Δυνάμεις	Αδυναμίες
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πλούσιο φυσικό τοπίο ▪ Ηλιακό δυναμικό ▪ Παραγωγή τοπικών προϊόντων ▪ Εγγύτητα σε λιμένες ▪ Υποδομές μεταφορών ▪ Εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό ▪ Πλούσια πολιτιστική και θρησκευτική κληρονομιά 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σημαντικός βαθμός εξάρτησης τοπικών οικονομιών από λιγνιτική δραστηριότητα ▪ Σημαντικός βαθμός εξάρτησης τοπικής απασχόλησης από λιγνιτική δραστηριότητα ▪ Χαμηλό εκπαιδευτικό υπόβαθρο εργατικού δυναμικού ▪ Περιορισμένες ψηφιακές υποδομές
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αξιοποίηση πόρων Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης και λοιπών πυλώνων Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης ▪ Επαναπροσδιορισμός χρήσεων γης και απορρύπανση εκτάσεων ▪ Αξιοποίηση φυσικού περιβάλλοντος και ανάπτυξη πρωτογενούς τομέα και τοπικών προϊόντων ▪ Ανάπτυξη πολιτιστικής κληρονομιάς και τουριστικού τομέα ▪ Τόνωση επιχειρηματικότητας ▪ Ενίσχυση καινοτομίας, έρευνας και τεχνολογίας ▪ Ενεργειακός και ψηφιακός μετασχηματισμός ▪ Ανάπτυξη υποδομών και δικτύων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Απολιγνιτοποίηση ηλεκτροπαραγωγής ▪ Εξάπλωση COVID-19 ▪ Περιορισμένη κινητοποίηση αρμόδιων τοπικών αρχών ▪ Μη αποτελεσματική συνεργασία εμπλεκόμενων μερών ▪ Μη επαρκής χρηματοδότηση ▪ Σύνθετη αδειοδοτική διαδικασία ▪ Περιορισμένος βαθμός προσαρμογής ανθρώπινου δυναμικού ▪ Εκροή ανθρωπίνου δυναμικού

2.2. Λοιπές στρατηγικές και σχέδια

Οι αναπτυξιακές ανάγκες, οι οικονομικές και επιχειρηματικές προοπτικές και δυνατότητες και οι αναμενόμενοι στόχοι που τίθενται για τον Δήμο Μεγαλόπολη και τους επηρεαζόμενους όμορους δήμους ευθυγραμμίζονται με τις θεσπισμένες εθνικές και επιμέρους περιφερειακές στρατηγικές και σχέδια.

Εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης

Τα κράτη μέλη της Ένωσης οφείλουν να διαμορφώνουν σε εθνικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης που θέτουν συγκεκριμένες προτεραιότητες με στόχο τη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος προκειμένου να αξιοποιηθούν οι αναδυόμενες ευκαιρίες και οι εξελίξεις της αγοράς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010). Στο πλαίσιο αυτό, οι εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης που έχουν αναπτυχθεί είναι οι εξής::

- Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση 2014-2020
- Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014-2020

Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση 2014-2020

Οι αναπτυξιακοί στόχοι που περιλαμβάνονται στην Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας 2014-2020 αφορούν στους τομείς της αγροδιατροφής, της ενέργειας, των μεταφορών και της εφοδιαστικής αλυσίδας, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης, των υλικών-κατασκευών, του πολιτισμού / τουρισμού, των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών και της υγείας (Ελληνική Δημοκρατία - Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014 - 2020, 2015).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Όσον αφορά τον αγροδιατροφικό τομέα, δίνεται έμφαση στη διαμόρφωση ενός σύγχρονου παραγωγικού κλάδου. Στο πλαίσιο αυτό, μια από τις βασικές προτεραιότητες αποτελεί η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών-μεθόδων παραγωγής και επεξεργασίας τροφίμων και συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης για καλλιέργειες, ενώ καθολικά επιδιώκεται η υιοθέτηση ενός πλαισίου αειφόρου ανάπτυξης και εξωστρέφειας στον συγκεκριμένο τομέα, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης των αγροτικών προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής και των ελληνικών τροφίμων στις διεθνείς αγορές.

Στο πλαίσιο της ενεργειακής αναβάθμισης, κρίσιμης σημασίας θεωρείται η ενίσχυση της αξιοποίησης των ΑΠΕ και της ισχύος των φωτοβολταϊκών συστημάτων στο ενεργειακό μείγμα, στοχεύοντας σε μια εποχή χαμηλών εκπομπών άνθρακα και πράσινης ανάπτυξης. Επιπροσθέτως, βάσει της συγκεκριμένης στρατηγικής, η αξιοποίηση γεωθερμίας και βιομάζας και, η ανάπτυξη τεχνολογιών αποθήκευσης ενέργειας και έξυπνων δικτύων και η αύξηση της ποικιλίας και της ποσότητας των ενεργειακών πόρων αναμένεται να συμβάλλουν στη μείωση της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας, στην αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και στη μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Επιπλέον, η στήριξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας για την ενίσχυση της επεξεργασίας αποβλήτων, της ανακύκλωσης, της απορρύπανσης και αντιρρύπανσης, θα συμβάλλει ενεργά στην προστασία του περιβάλλοντος και στην εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Στον τομέα των μεταφορών και της εφοδιαστικής αλυσίδας επιδιώκεται η αξιοποίηση της αναβαθμισμένης θέσης της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφορών και της θέσης της ως κόμβου της θαλάσσιας μεταφοράς και της αερομεταφοράς. Στο πλαίσιο αυτό εντοπίζονται δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης του κλάδου της εφοδιαστικής αλυσίδας με την τεχνολογική αναβάθμιση των δικτύων και των διασυνδέσεων.

Έναν ακόμα αναπτυξιακό στόχο που περιγράφεται στην Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση 2014-2020, αποτελεί η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των υλικών και των κατασκευών, μέσω της ενσωμάτωσης νέας γνώσης στις παραγωγικές διαδικασίες.

Τέλος, η ενίσχυση του πολιτισμού, του τουρισμού και της πολιτιστικής και δημιουργικής βιομηχανίας περιλαμβάνονται στις προτεραιότητες και στους στόχους που θέτει η συγκεκριμένη εθνική στρατηγική. Ειδικότερα, δίνεται έμφαση στη βιώσιμη αξιοποίηση και στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και στην ισχυρή διασύνδεση του τουρισμού και του πολιτισμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Παράλληλα, επιδιώκεται η διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων, η ενίσχυση νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας που να απορρέει από τον πολιτισμό, τον τουρισμό και τις πολιτιστικές

και δημιουργικές βιομηχανίες, καθώς και η ανάδειξη του πολιτισμού - τουρισμού ως κινητήρια δύναμη της ψηφιακής επιχειρηματικότητας της χώρας.

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Η ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ και των φωτοβολταϊκών στο ενεργειακό μείγμα και η ανάπτυξη και αναβάθμιση των ενεργειακών υποδομών και των υποδομών μεταφορών που αποτυπώνεται στους αναπτυξιακούς στόχους της δίκαιης μετάβασης της υπό εξέταση περιοχής του Δήμου Μεγαλόπολης και των όμορων δήμων εναρμονίζεται με τις εθνικές επιδιώξεις που θέτει η Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση 2014-2020. Επιπροσθέτως, η ενίσχυση του αγροδιατροφικού τομέα που προτείνεται στην εν λόγω στρατηγική έρχεται σε συμφωνία με τη δυνατότητα που δίνεται για περαιτέρω ανάπτυξη των εγγενών πλεονεκτημάτων της υπό εξέταση περιοχής στον πρωτογενή τομέα, καθώς και για ενίσχυση των τοπικών της προϊόντων. Παράλληλα, οι στόχοι που επιδιώκονται από την Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση 2014-2020 στον τομέα της έρευνας, της καινοτομίας και της μεταφοράς νέας γνώσης και προηγμένων τεχνολογιών αποτελούν βασικούς αναπτυξιακούς παράγοντες για την εξασφάλιση της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης της ως άνω περιοχής. Ακόμα, στο πλαίσιο αξιοποίησης των εγγενών πλεονεκτημάτων της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης, δίνεται έμφαση στην ενίσχυση του πολιτισμού και του τουρισμού, προτεραιότητες που αποτυπώνονται και στην εν λόγω στρατηγική.

Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014-2020

Η εν λόγω στρατηγική διαμορφώθηκε επίσης στο πλαίσιο των συστάσεων της Ε.Ε προς τα κράτη μέλη να αναπτύσσουν περιφερειακά προγράμματα στρατηγικής εξειδίκευσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010). Η έξυπνη εξειδίκευση αποσκοπεί στον εντοπισμό των μοναδικών χαρακτηριστικών της περιφέρειας Πελοποννήσου, επισημαίνοντας τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας και εστιάζοντας στους βασικούς αναπτυξιακούς κλάδους της οικονομίας (Περιφέρεια Πελοποννήσου - Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα, 2015).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα, βασικές προτεραιότητες αποτελούν η παραγωγή νέων αγροδιατροφικών προϊόντων, η έμφαση στην ποιότητα των υφιστάμενων προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και η ενίσχυση της εξωστρέφειας του συγκεκριμένου τομέα. Παράλληλα, επιδιώκεται η ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται σε αντίστοιχες δραστηριότητες, η ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομικής ανάπτυξης και η αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών στην αγροδιατροφή και το περιβάλλον. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στη διαφοροποίηση και στην ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος, του πολιτισμού και της δημιουργικής βιομηχανίας.

Για την υποστήριξη των ανωτέρων στόχων και προτεραιοτήτων για την περιφέρεια Πελοποννήσου, η συγκεκριμένη στρατηγική προβλέπει, μεταξύ άλλων:

- Την προώθηση και την υποστήριξη δράσεων ηλεκτρονικού εμπορίου

- Την ανάπτυξη εργαλείων τεχνολογίας, πληροφορικής και επικοινωνιών
- Την ανάπτυξη συστημάτων μέτρησης και βελτίωσης ποιότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες
- Την ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης, της αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων και τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος
- Την ανάπτυξη εξειδικευμένων συστημάτων για τη βελτιστοποίηση των μεταφορών, της αποθήκευσης και της εφοδιαστικής αλυσίδας
- Τη νέα επιχειρηματικότητα και την υποστήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων
- Την προώθηση σύγχρονων μοντέλων χρηματοδότησης έργων ενεργειακής βελτίωσης και περιβαλλοντικής τεχνολογίας
- Την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του τεχνικού προσωπικού σε καινοτόμες πρακτικές βασισμένες στις αρχές περιβαλλοντικής προστασίας και της εξοικονόμησης ενέργειας

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Κοινές προτεραιότητες που διαμορφώνονται στο πλαίσιο της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης της πρωτίστως του Δήμου Μεγαλόπολης και δευτερευόντως των επηρεαζόμενων όμορων δήμων και των στόχων της ως άνω στρατηγικής αποτελούν η αναβάθμιση του πρωτογενή τομέα και ιδιαίτερα των αγροδιατροφικών δραστηριοτήτων με έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών προϊόντων και της εξωστρέφειας της τοπικής παραγωγής. Επιπλέον, κοινούς αναπτυξιακούς στόχους αποτελούν η εύρεση νέων τεχνολογικών μέσων και μεθόδων προστασίας του περιβάλλοντος με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας και την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Παράλληλα, οι πολιτικές που αφορούν στην ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας, στην ανάπτυξη του τομέα της έρευνας και στην αναβάθμιση των τεχνολογικών εργαλείων, αποτελούν κοινούς άξονες. Τέλος, η μέριμνα για περαιτέρω εκπαίδευση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της υπό εξέταση περιοχής του Δήμου Μεγαλόπολης και όμορων δήμων ευθυγραμμίζεται με τους στόχους και τις επιδιώξεις της εξεταζόμενης στρατηγικής.

Άλλα περιφερειακά ή εθνικά σχέδια ανάπτυξης

Οι λοιπές εθνικές στρατηγικές και τα προγράμματα που έχουν αναπτυχθεί για το βραχυπρόθεσμο αλλά και το μακροπρόθεσμο διάστημα περιλαμβάνουν:

- Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία 2018-2030
- Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα 2030
- Μακροχρόνια Στρατηγική 2050
- Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης 2020 – 2029
- Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου (ΕΠ-Π) 2014-2020
- Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα
- Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία
- Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
- Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ)
- Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) Πελοποννήσου 2014-2020
- Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία

Η συγκεκριμένη στρατηγική εγκρίθηκε μετά από απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής. Σκοπός της αποτελεί η επιτάχυνση των δράσεων κυκλικής οικονομίας και η αξιοποίηση του αναπτυξιακού δυναμικού της χώρας (Ελληνική Δημοκρατία - Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία, 2018).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Βασικοί πυλώνες της Εθνικής Στρατηγικής Κυκλικής Οικονομίας και ταυτόχρονα στοιχεία αναπτυξιακού μετασχηματισμού αποτελούν η βιώσιμη διαχείριση πόρων, η ενίσχυση της κυκλικής επιχειρηματικότητας και η κυκλική κατανάλωση.

Όσον αφορά τη βιώσιμη διαχείριση πόρων, βασικές επιδιώξεις για την επίτευξη του στόχου αποτελούν η αύξηση της αποδοτικότητας των πόρων, η επανεξέταση των αλυσίδων αξίας, η ορθολογική διαχείριση αποβλήτων και η επαναχρησιμοποίηση κτιρίων και υδάτων.

Επιπλέον, η ενίσχυση της κυκλικής επιχειρηματικότητας προϋποθέτει, σύμφωνα με την εν λόγω στρατηγική, την ενθάρρυνση της ιδέας του οικοσχεδιασμού, την παραγωγή προϊόντων με μεγάλη διάρκεια ζωής, την προώθηση της βιομηχανικής συμβίωσης (clusters, πάρκα καινοτομίας, εκκολαπτήρια επιχειρήσεων, πλατφόρμες ανταλλαγής γνώσης-πληροφορίας), την προώθηση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας (πχ οικονομίας του διαμοιρασμού), την υποστήριξη της βιολογικής οικονομίας, την προώθηση πράσινων και κυκλικών δημόσιων προμηθειών καθώς και την υποστήριξη της χρήσης δευτερογενών υλικών.

Τέλος, ο πυλώνας της κυκλικής κατανάλωσης αφορά στην αιεφόρο κατανάλωση τροφίμων (αποτροπή απόρριψης, αστική καλλιέργεια), στην αποτροπή υπερβολικής χρήσης πόρων (τρόφιμα, ποτά, ένδυση, συσκευασία) καθώς και στην πρόληψη παραγωγής αποβλήτων.

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Η ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας και η προώθηση και μεταφορά νέας γνώσης και καινοτόμων μεθόδων και τεχνολογιών, ιδιαίτερα στον ενεργειακό τομέα, αποτελούν βασικά σημεία σύγκλισης της ως άνω εθνικής στρατηγικής με τη στρατηγική και τους αναπτυξιακούς στόχους που τίθενται για την εξασφάλιση της αναπτυξιακής του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Ειδικότερα, η προστασία του περιβάλλοντος και η βιώσιμη ανάπτυξη που επιδιώκονται, δύνανται να επιτευχθούν, μεταξύ άλλων, μέσα από την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας, τη μείωση των ρυπογόνων αερίων και την αποδοτικότερη χρήση των πόρων.

Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) 2030

Το ΕΣΕΚ αφορά σε ένα Στρατηγικό Σχέδιο για τα θέματα του Κλίματος και της Ενέργειας και παρουσιάζει έναν αναλυτικό οδικό χάρτη για την επίτευξη συγκριμένων ενεργειακών και κλιματικών στόχων έως το έτος 2030 (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019). Αναμένεται να

αποτελέσει κατευθυντήριο άξονα για την αποτελεσματική υλοποίηση της μετάβασης της χώρας σε μια εποχή χαμηλών εκπομπών άνθρακα, καθαρής ενέργειας και κυκλικής οικονομίας, βάσει του πλαισίου πολιτικής που θέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αλλά και των στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Η μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα προϋποθέτει την υλοποίηση δράσεων που αφορούν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στη διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας, στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης για μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας και στην απολιγνιτοποιημένη ηλεκτροπαραγωγή με παράλληλο μετασχηματισμό του ενεργειακού μείγματος.

Η ασφαλής και αποδοτική λειτουργία του συστήματος σύμφωνα με το νέο μείγμα ηλεκτροπαραγωγής θα είναι δυνατή μέσω της αναδιοργάνωσης των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και της σύζευξης αυτών με αυτές των υπολοίπων κρατών μελών της ΕΕ. Παράλληλα, βασικοί άξονες του σχεδίου αναφορικά με την αγορά ενέργειας είναι η ενίσχυση των ενεργειακών υποδομών και των δικτύων διασύνδεσης της Ελλάδας με τις άλλες χώρες, η αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας και η ψηφιοποίηση του ενεργειακού συστήματος. Ακόμα, η προώθηση της έρευνας και καινοτομίας αποτελεί προτεραιότητα ενισχύοντας σημαντικά τεχνολογίες, οι οποίες θα συμβάλλουν στην επίτευξη του συνόλου των ενεργειακών στόχων. Τέλος, το ΕΣΕΚ προβλέπει ορισμένους στόχους και πολιτικές που αφορούν στην ενεργειακή μετάβαση του αγροτικού τομέα, τις αλιείας και του τουρισμού. Ειδικότερα, στο πλαίσιο αυτό παραθέτει ορισμένες προτεραιότητες πολιτικής οι οποίες, μεταξύ άλλων, αφορούν στα εξής:

- Διαχείριση και αξιοποίηση γεωργικών και κτηνοτροφικών υπολειμμάτων
- Προώθηση της χρήσης ΑΠΕ και δράσεων βελτίωσης ενεργειακής απόδοσης στους λιμένες
- Ανάπτυξη εγχώριας παραγωγής προηγμένων βιοκαυσίμων και εφοδιαστικών αλυσίδων για τη χρήση τους
- Προώθηση χρήσης ΑΠΕ και δράσεων βελτίωσης ενεργειακής απόδοσης στον αγροτικό τομέα
- Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και σχέδια διαχείρισης προορισμών
- Προώθηση χρήσης ΑΠΕ και δράσεων βελτίωσης ενεργειακής απόδοσης σε τουριστικές μονάδες

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Η έμφαση στον τομέα της καθαρής ενέργειας και στον μετασχηματισμό του ενεργειακού μείγματος αποτυπώνεται τόσο στο ΕΣΕΚ, όσο και στις αναπτυξιακές ανάγκες που προκύπτουν για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με την μετάβαση του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Παράλληλα, βασικό σημείο σύγκλισης αποτελεί η μέριμνα για την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας, για τη μεταφορά νέας γνώσης και προηγμένων τεχνολογιών καθώς και η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, της εγχώριας τοπικής παραγωγής και του τουρισμού.

Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050

Η Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050, αναπτύσσεται συμπληρωματικά με το ΕΣΕΚ και θέτει στόχους για μια επιτυχή και βιώσιμη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία έως το 2050 (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Σκοπός της εν λόγω στρατηγικής είναι η αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων και σχεδίων μετάβασης προς μία οικονομία που θα προσεγγίσει την κλιματική ουδετερότητα. Σκοπός των μέτρων και των πολιτικών είναι η δραστική μείωση των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου μέχρι το 2050 και η ανάλυση δύο στρατηγικών σχετικά με:

- τη στόχευση σε μείωση των εκπομπών ρυπογόνων αερίων, όπως απαιτείται στο πλαίσιο της επιδίωξης για τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας σε 2ο C , πάνω από τα προ-βιομηχανικά επίπεδα και
- την κλιματική ουδετερότητα που στοχεύει σε μείωση των εκπομπών για τον περιορισμό της αύξησης σε 1.5ο C, αντίστοιχα.

Η ανάλυση των προτεινόμενων λύσεων και των ενδεικτικών σχεδίων επίτευξης των στόχων για την κλιματική ουδετερότητα, συμβάλλει στην εκτίμηση των δυνατοτήτων μετασχηματισμού του ενεργειακού μείγματος, σε εθνικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, η Μακροχρόνια στρατηγική για το 2050 βασίζεται σε συγκριτική μελέτη σεναρίων και εξ' αυτών τεκμηριώνει τη σκοπιμότητα προτάσεων μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου μέχρι το 2050 στη χώρα. Όλα τα σεναρία που αναπτύσσονται στην στρατηγική θεωρούν ως δεδομένη την επίτευξη των στόχων του ΕΣΕΚ μέχρι το έτος 2030, υποθέτουν πλήρη εφαρμογή των προτεραιοτήτων και μέτρων πολιτικής του και δεν περιλαμβάνουν επιπλέον μέτρα για την περίοδο 2020-2030.

Οι βασικές πολιτικές της στρατηγικής, συνάδουν με τις προτεραιότητες που θέτει το ΕΣΕΚ και αφορούν στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, στον εξηλεκτρισμό μεταφορών και θερμότητας, στην εκτενή χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην καθαρή κινητικότητα στον τομέα των μεταφορών, στη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα και την κλιματική ουδετερότητα, στην ενίσχυση των υποδομών και δικτύων, της βιο-οικονομίας και των πολιτικών ολοκλήρωσης αγορών.

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Οι ανωτέρω στόχοι που αποτυπώνονται στην Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050 είναι συνυφασμένοι με τις ανάγκες που προκύπτουν για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Ειδικότερα, η δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση της εν λόγω περιοχής σε μια εποχή κλιματικής ουδετερότητας και καθαρής ενέργειας, προϋποθέτει την ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα και κατά συνέπεια τη μέριμνα για τη βελτίωση των ενεργειακών υποδομών, ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί κατάλληλα ο επαναπροσδιορισμός της ενεργειακής ταυτότητας. Παράλληλα, κοινές επιδιώξεις της Μακροχρόνιας Στρατηγικής για το 2050 και της μετάβασης της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης είναι η μείωση των εκπομπών ρυπογόνων αερίων, μεταξύ άλλων και αυτών που παράγονται από τις μεταφορές, καθώς και η ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας. Τέλος, η τόνωση της επιχειρηματικότητας, της βιομηχανικής παραγωγής και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, αποτελούν βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες τόσο για την ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης, όσο και για την εν λόγω στρατηγική.

Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης 2020 – 2029

Το εν λόγω εθνικό πρόγραμμα θεσπίστηκε έπειτα από Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2016, σχετικά με τη μείωση των εθνικών εκπομπών ορισμένων ατμοσφαιρικών ρύπων (Ελληνική Δημοκρατία - ΣΧΕΔΙΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΤ' ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2016/2284 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 14ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016 (L 344/1) , 2020).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Το Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης περιλαμβάνει εθνικές πολιτικές και μέτρα, οι οποίες εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση με τις εθνικές δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών βλαβερών αερίων. Βασίζεται κυρίως στα μέτρα και τις πολιτικές που περιέχονται στο θεσμοθετημένο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) αλλά και σε μέτρα και πολιτικές που αφορούν στον αγροτικό τομέα, στον τομέα διαχείρισης αποβλήτων και στον τομέα των μεταφορών.

Ειδικότερα, το πρόγραμμα περιέχει στόχους αναφορικά με τη μείωση των εκπομπών για τα έτη από το 2020 έως το 2029 και από το 2030 και μετά για τους ρύπους διοξείδιο του θείου (SO₂), οξείδια του αζώτου (NO_x), πτητικές οργανικές ενώσεις εκτός του μεθανίου (NMVOC), αμμωνία (NH₃) και αιωρούμενα σωματίδια (ΑΣ_{2,5}).

Πίνακας 77: Στόχοι μείωσης εθνικών εκπομπών ορισμένων ατμοσφαιρικών ρύπων

Ατμοσφαιρικοί ρύποι	Ποσοστό μείωσης εκπομπών 2020-2029 σε σχέση με το έτος 2005	Ποσοστό μείωσης εκπομπών 2030 σε σχέση με το έτος 2005
Διοξειδίου του θείου (SO ₂)	74%	88%
Οξειδίων του αζώτου (NO _x)	31%	55%
Πτητικών οργανικών ενώσεων εκτός του μεθανίου (NMVOC)	54%	62%
Αμμωνίας (NH ₃)	7%	10%
Λεπτών αιωρούμενων σωματιδίων (ΑΣ _{2,5})	35%	50%

Πηγή: (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019).

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Οι πολιτικές και τα μέτρα που περιγράφονται στο συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελούν παράλληλα βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Πιο συγκεκριμένα, στοχεύουν στη μετάβαση σε μια εποχή καθαρής ενέργειας, λιγότερων εκπομπών ρύπων και αύξησης της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα με έμφαση στην προστασία και απορρύπανση του περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα επιδιώκουν την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και των μεταφορών.

Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025

Το συγκεκριμένο επιχειρησιακό πρόγραμμα καθορίζει αναπτυξιακούς στόχους και προτεραιότητες για την προγραμματική περίοδο 2021-2025 που αφορούν στην έξυπνη, πράσινη και κοινωνική ανάπτυξη, την ανάπτυξη υποδομών και την ενίσχυση της εξωστρέφειας (Ελληνική Δημοκρατία - Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025, 2020).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Αναλυτικότερα, στο πλαίσιο της έξυπνης ανάπτυξης, προωθείται η ενίσχυση της έρευνας και της ενσωμάτωσης νέας γνώσης, ο ψηφιακός μετασχηματισμός, η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα. Παράλληλα, για την εξασφάλιση της πράσινης ανάπτυξης στο πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος, δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη κυκλικής οικονομίας και στην αποτελεσματική προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Επιπροσθέτως, μέσω της ενίσχυσης της απασχόλησης, των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και του τομέα της υγείας επιδιώκεται η επίτευξη κοινωνικής ανάπτυξης.

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Οι πολιτικές που θέτει το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025 ευθυγραμμίζονται με τις ανάγκες και τους στόχους της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων στους τομείς, μεταξύ άλλων, της πράσινης ανάπτυξης, της ενίσχυσης της απασχόλησης και της ποιοτικής κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας καθώς και στον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου (ΕΠ-Π) 2014-2020

Το εν λόγω περιφερειακό πρόγραμμα (Περιφέρεια Πελοποννήσου - Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2014) αποτελεί υποσύνολο του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) της χώρας για την περίοδο 2014-2020, το οποίο περιλαμβάνει 13 Περιφερειακά Προγράμματα και 7 Τομεακά Προγράμματα.

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Στο εν λόγω πρόγραμμα προσδιορίζονται οι βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας Πελοποννήσου οι οποίες αφορούν μεταξύ άλλων:

- Τη διεύρυνση και την αναβάθμιση των ερευνητικών υποδομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου, καθώς και τη λειτουργία ερευνητικών δικτύων με κατεύθυνση την προαγωγή της έρευνας και της καινοτομίας και την ανάπτυξη τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών
- Την ανάσχεση της συρρίκνωσης της παραγωγικής/επιχειρηματικής δραστηριότητας και ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων
- Την ανάπτυξη, αξιοποίηση και αύξηση της συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας
- Τη συμπλήρωση/ολοκλήρωση διατηρήσιμων υποδομών, για την ανάπτυξη και την απασχόληση

- Την προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων και τη μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον και με επάρκεια πόρων για ανάπτυξη, απασχόληση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
- Τη βελτίωση της θεσμικής επάρκειας στη δημόσια διοίκηση και τη διοικητική μεταρρύθμιση για μια αποτελεσματική δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση
- Την ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και της ανάπτυξης, για άρση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Η εξέταση της στοχοθεσίας του προγράμματος αναδεικνύει την ευθυγράμμιση των αναπτυξιακών στόχων για την εξασφάλιση μιας δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων με τις γενικότερες επιδιώξεις και τους στόχους που αναμένεται να υλοποιηθούν για την εν λόγω περιοχή. Αναλυτικότερα, στις κοινές αναπτυξιακές προτεραιότητες συγκαταλέγονται η ενίσχυση του τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, με στόχο την ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογικών επιτευγμάτων μεταξύ άλλων στις παραγωγικές διαδικασίες. Στο πλαίσιο αυτό, δύναται να ενισχυθεί η καινοτόμος και εξωστρεφής παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα των τοπικών επιχειρήσεων, στόχοι που εναρμονίζονται με τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση της υπό εξέταση περιοχής.

Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα 2014-2029

Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014–2029 καθώς και το σχετικό, πενταετούς διάρκειας, Σχέδιο Δράσης για την εφαρμογή της εγκρίθηκε στις 8 Σεπτεμβρίου 2014 ((ΦΕΚ 2383), (Ελληνική Δημοκρατία - Έγκριση Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014–2029 και Σχεδίου Δράσης πενταετούς, 2014)).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Σκοπό της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα αποτελεί η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των λειτουργιών των οικοσυστημάτων της Ελλάδας, μέχρι το 2026, η αποκατάστασή τους, όπου χρειάζεται και δύναται, η ανάδειξη της βιοποικιλότητας ως εθνικό κεφάλαιο, καθώς και η εντατικοποίηση της συμβολής της Ελλάδας στην αποτροπή απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως. Η στρατηγική απαρτίζεται από γενικούς στόχους, οι οποίοι μεταξύ άλλων, εξειδικεύονται και αφορούν στα εξής:

- Αύξηση διαθέσιμης γνώσης για την εκτίμηση της κατάστασης της βιοποικιλότητας, μέσω της διασφάλισης της πρόσβασης στην επιστημονική γνώση (για είδη χλωρίδας και πανίδας) και της πρόσβασης σε γνώση και πληροφορίες σχετικά με δράσεις για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας
- Διατήρηση του εθνικού φυσικού κεφαλαίου και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων με στόχο την αιφορία και την αποκατάσταση σημαντικών ειδών και οικοτόπων της χώρας
- Οργάνωση και λειτουργία εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών και ενίσχυση των ωφελειών από τη διαχείρισή τους, εξασφαλίζοντας την αποτελεσματική οργάνωση της διοίκησης και της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Παράλληλα, επιδιώκεται η εφαρμογή προληπτικών

μέτρων σε προστατευμένες περιοχές, καθώς και υποδειγματικών και καινοτόμων πρακτικών στους παραγωγικούς τομείς και τον τουρισμό

- Διατήρηση των γενετικών πόρων της Ελλάδας και διαμόρφωση κατάλληλων ρυθμίσεων για την πρόσβαση σε αυτούς
- Ενίσχυση της συνέργειας των κύριων τομεακών πολιτικών με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, όπως παραδείγματος χάριν μέσω της ελαχιστοποίησης των επιπτώσεων μεγάλων έργων υποδομής και της διασφάλισης της συμβατότητας των δραστηριοτήτων οικιστικής και βιομηχανικής ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένης και της παραγωγής ενέργειας (και από ΑΠΕ) με μέριμνα για την προστασία της βιοποικιλότητας. Παράλληλα, επιδιώκεται η υλοποίηση των δραστηριοτήτων τουρισμού, γεωργίας, κτηνοτροφίας, δασοπονίας και αλιείας, εξασφαλίζοντας παράλληλα την εκπλήρωση των στόχων της εν λόγω στρατηγικής
- Πρόληψη και μείωση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα λόγω της κλιματικής αλλαγής και ενίσχυση του ρόλου των δασών στην άμβλυνση των επιδράσεων αυτής
- Ενίσχυση της διεθνούς και διακρατικής συνεργασίας για την προστασία της βιοποικιλότητας με παράλληλη προβολή της αξίας διατήρησης της ελληνικής βιοποικιλότητας

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Στο πλαίσιο της μετάβασης σε μια απολιγνιτοποιημένη παραγωγή, σημαντική προτεραιότητα αποτελεί η προστασία των εδαφών και του φυσικού περιβάλλοντος των επηρεαζόμενων από την μετάβαση περιοχών. Ως εκ τούτου, η αποτελεσματική διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου και η αποκατάσταση των οικοσυστημάτων των εν λόγω περιοχών, με στόχο την αειφορία και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή περιλαμβάνεται στις βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Οι προτεραιότητες αυτές συνάδουν με το πλαίσιο πολιτικής που διαμορφώνεται στην Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα 2014-2029, το οποίο επιδιώκει τη διασφάλιση της προστασίας των οικοσυστημάτων και του φυσικού πλούτου. Επιπροσθέτως, στους κοινούς στόχους περιλαμβάνονται η μέριμνα για αποδοτικότερη χρήση των πόρων, καθώς και η ανάπτυξη τομέων όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία και ο τουρισμός με τέτοιον τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος, των οικοτόπων και της βιοποικιλότητας.

Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία

Βασικός στόχος του Σχεδίου Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία είναι η συστηματική αύξηση των εισοδημάτων, το οποίο αναμένεται να επιτευχθεί μέσα από την υλοποίηση δράσεων οικονομικής πολιτικής που πρόκειται να ενισχύουν την παραγωγικότητα, την εργασία και τις επενδύσεις (Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, 2020).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Η επιδίωξη για συστηματική αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων προϋποθέτει την αύξηση τόσο της παραγωγικότητας όσο και της εξωστρέφειας, δηλαδή της σχετικής συμμετοχής των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών στο εθνικό προϊόν. Σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, η επίτευξη και διατήρηση υψηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος δύναται να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο

μιας οικονομίας με υψηλή παραγωγικότητα, η οποία με τη σειρά της απαιτεί υψηλό βαθμό εξειδίκευσης και καινοτομίας.

Οι ανωτέρω επιδιώξεις αναμένεται να επιτευχθούν μέσω της ενίσχυσης του εξωστρεφούς χαρακτήρα της χώρας, γεγονός που θα ενισχύσει τις ευκαιρίες και τις προοπτικές ανάπτυξης. Επιπροσθέτως, εν λόγω έκθεση αναλύει, μεταξύ άλλων, τα κύρια χαρακτηριστικά και τις τάσεις της ελληνικής οικονομίας, τις βασικές διεθνείς τάσεις που θα επηρεάσουν τη μελλοντική της πορεία, τη γενική κατεύθυνση προς την οποία πρέπει να κινηθεί η οικονομία, ώστε να επιτευχθεί ισχυρή ανάπτυξη μεσοπρόθεσμα, τις σημαντικότερες αγκυλώσεις που εμποδίζουν την αναπτυξιακή τροχιά, καθώς και τις προτεινόμενες δράσεις αναπτυξιακής πολιτικής. Τέλος, περιλαμβάνει προτάσεις και στόχους που αφορούν στον τομέα των υποδομών και των μεταφορών, στον αγροδιατροφικό τομέα στη μεταποιητική βιομηχανία, στον τουρισμό, στο σύστημα κοινωνικής προστασίας, καθώς και στην ενίσχυση των εξαγωγών.

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Η δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση πρωτίστως του Δήμου Μεγαλόπολης και δευτερευόντως των επηρεαζόμενων όμορων δήμων σε μια εποχή καθαρής ενέργειας και απολιγνιτοποιημένης παραγωγής προϋποθέτει την παράλληλη μέριμνα για την οικονομική και επιχειρηματική άνθιση των περιοχών αυτών. Οι στόχοι που τίθενται στο πλαίσιο αυτό αποτυπώνονται και στο Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, το οποίο καταδεικνύει την ανάγκη για ενίσχυση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας και της καινοτόμου επιχειρηματικότητας με παράλληλη τόνωση της εξωστρέφειας της χώρας. Οι κατευθύνσεις αυτές αναμένεται να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης στην εξεταζόμενη περιοχή. Παράλληλα, στις κοινές αναπτυξιακές προτεραιότητες συγκαταλέγονται η μέριμνα για την περαιτέρω ενίσχυση του αγροδιατροφικού τομέα, της μεταποιητικής βιομηχανίας, του τουρισμού και της κοινωνικής πρόνοιας με σκοπό την ενδυνάμωση των ως άνω τομέων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής.

Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, στοχεύει στο μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας προς ένα πιο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο οικονομικό μοντέλο, με πιο αποτελεσματικό και ψηφιοποιημένο κράτος και με ένα ποιοτικό και αποτελεσματικό δίκτυο κοινωνικής προστασίας (Ελληνική Δημοκρατία - Στρατηγικές κατευθύνσεις για το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, Ελληνική Δημοκρατία).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Βασικοί στόχοι του σχεδίου αποτελούν η υλοποίηση οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων, που θα προωθήσουν την οικονομική δραστηριότητα και τον ψηφιακό μετασχηματισμό. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται η μετάβαση σε μια εποχή οικονομικής αποτελεσματικότητας, καινοτομίας, ψηφιακού εκσυγχρονισμού, εξασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική συνοχή και τη δικαιοσύνη. Το ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας εναρμονίζεται με τους στόχους της ΕΕ για ταχύτερη μετάβαση της ελληνικής οικονομίας προς ένα ψηφιοποιημένο και πράσινο μοντέλο

ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές ευρωπαϊκές συστάσεις για την χώρα, σε ό,τι αφορά τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις και τις αναγκαίες για την ταχεία ολοκλήρωση επενδύσεων διαδικασίες.

Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελείται από τέσσερις πυλώνες:

- Πράσινη Μετάβαση
- Ψηφιακός Μετασχηματισμός
- Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή
- Ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός

Αναλυτικότερα, όσον αφορά την πράσινη μετάβαση, επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός νέου ενεργειακού μοντέλου φιλικό προς στο περιβάλλον, η ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος της χώρας, η χωροταξική μεταρρύθμιση, η μετάβαση σε ένα πράσινο και βιώσιμο σύστημα μεταφορών, η αειφόρος χρήση των πόρων, η ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και τέλος, η διατήρηση της βιοποικιλότητας

Στο πλαίσιο του ψηφιακού μετασχηματισμού, το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, στοχεύει στην εξασφάλιση της επαρκούς συνδεσιμότητας και της πρόσβασης σε προηγμένες τεχνολογίες για όλους τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και το κράτος.

Στον τομέα της απασχόλησης, επιδιώκεται η αύξηση των θέσεων εργασίας, η ενίσχυση των ψηφιακών δυνατοτήτων της εκπαίδευσης, καθώς και ο εκσυγχρονισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Παράλληλα, το εν λόγω σχέδιο μεριμνά για την ενίσχυση της προσβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας του συστήματος υγείας και την αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές.

Τέλος, ο άξονας των ιδιωτικών επενδύσεων και του μετασχηματισμού της οικονομίας, περιλαμβάνει τη διαμόρφωση κατάλληλων φορολογικών εργαλείων, ευνοϊκότερων για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της φορολογικής διοίκησης. Επιπλέον, επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης, καθώς και η ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών. Επιπλέον, βασικές προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελούν η προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων οικονομίας της χώρας, καθώς και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και εξαγωγών.

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Οι άξονες προτεραιότητάς που περιλαμβάνονται στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και αφορούν στην πράσινη ανάπτυξη, στον ψηφιακό και οικονομικό μετασχηματισμό και στην ενίσχυση της απασχόλησης ευθυγραμμίζονται με τους αναπτυξιακούς στόχους που τίθενται στο πλαίσιο της δίκαιης μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Αναλυτικότερα, η ανάγκη για την μετάβαση σε μια εποχή καθαρής ενέργειας και κλιματικά ουδέτερης οικονομίας, μέσω της ενεργειακής αναβάθμισης και της αποδοτικότερης αξιοποίησης των ενεργειακών πόρων, αναδεικνύεται τόσο στο πλαίσιο της μετάβασης στην απολιγνιτοποιημένη παραγωγή, όσο και στις πολιτικές του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Παράλληλα, επιδιώκεται ο μετασχηματισμός της οικονομίας και των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, η ενίσχυση του εξωστρεφούς χαρακτήρα τόσο των τοπικών οικονομιών όσο και του συνόλου της χώρας καθώς και η περαιτέρω ενίσχυση της καινοτομίας στις παραγωγικές δραστηριότητες. Επιπλέον, στις κοινές αναπτυξιακές προτεραιότητες

συγκαταλέγονται η ανάπτυξη και εκπαίδευση του ανθρώπινου κεφαλαίου, η αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και η ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών υγείας, εξασφαλίζοντας έτσι την κοινωνική συνοχή. Για την επίτευξη των ανωτέρω, σημαντική είναι η συμβολή του ψηφιακού μετασχηματισμού και η ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, βασικές προτεραιότητες τόσο του εθνικού σχεδίου όσο και της μετάβασης της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης.

Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ)

Το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) ακολουθεί τις αρχές και τις κατευθύνσεις της Οδηγίας Πλαίσιο για τα απόβλητα 2008/98/ΕΚ, όπως αυτές ενσωματώθηκαν στο εθνικό δίκαιο με το Νόμο Πλαίσιο 4042/2012 (Α΄ 24). Παράλληλα καθορίζει τις προοπτικές διαχείρισης έως το 2020 σύμφωνα με την ενωσιακή στρατηγική η οποία αποτυπώνεται, μεταξύ άλλων, και μέσα στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Ελληνική Δημοκρατία - Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, 2020).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Η κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ), αποσκοπεί στο να δοθούν οι κατάλληλες στρατηγικές κατευθύνσεις ώστε μέσω ενός συνεκτικού πλέγματος σχεδίων, προγραμμάτων, δράσεων και έργων να εφαρμόζεται η εθνική πολιτική διαχείρισης αποβλήτων και να επιτυγχάνονται οι θεσμοθετημένοι στόχοι. Τελικός σκοπός είναι να περιορίζονται οι αρνητικές επιπτώσεις της παραγωγής και της διαχείρισης αποβλήτων, να μειώνεται ο συνολικός αντίκτυπος της χρήσης των πόρων και να βελτιώνεται η αποδοτικότητά τους, για μια υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας.

Η εθνική πολιτική για τα απόβλητα αποτελεί μέρος της πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας, με την οποία διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος, η υγεία και ευημερία των πολιτών. Αποβλέπει στον κοινωνικό, οικολογικό μετασχηματισμό του παραγωγικού μοντέλου στη μετάβαση σε μια οικονομία των κοινωνικών αναγκών, που χρησιμοποιεί αποδοτικά τους πόρους, είναι φιλική στο περιβάλλον και στοχεύει στην αντιμετώπιση των αποβλήτων ως πόρο. Απώτερος σκοπός είναι η ολοκληρωμένη και ορθολογική διαχείριση των αποβλήτων που έγκειται στη συμπληρωματικότητα των επιλογών διαχείρισης, με γνώμονα την αειφορική χρήση των πόρων. Συνεπώς, μέσω των ανωτέρω δράσεων, επιδιώκεται η μείωση των παραγόμενων ποσοτήτων αποβλήτων και η αποτελεσματική διαχείρισή τους, ώστε να μειώνονται οι επιπτώσεις στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, ενώ παράλληλα να ενισχύεται η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Η απολιγνιτοποίηση της παραγωγής και η μετάβαση σε μια κυκλική και κλιματικά ουδέτερη οικονομία αναδεικνύει την ανάγκη της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και της προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές. Στο πλαίσιο αυτό, η απορρύπανση και εξυγίανση των εκτάσεων στις οποίες βρίσκονται σήμερα οι λιγνιτικές μονάδες και οι οποίες αναμένεται να αποσυρθούν, αποτελεί βασική επιδίωξη για την προστασία του περιβάλλοντος και του φυσικού πλούτου. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στη σωστή και

αποδοτική διαχείριση των αποβλήτων εξασφαλίζοντας τον μετασχηματισμό του παραγωγικού μοντέλου, την αποδοτικότερη χρήση των πόρων, τη μείωση της επιβάρυνσης του περιβάλλοντος και κατά συνέπεια της υγείας των πολιτών. Οι ανωτέρω επιδιώξεις εντάσσονται συγχρόνως στις πολιτικές και τις κατευθυντήριες γραμμές που θέτει το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ).

Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) Πελοποννήσου 2014-2020

Το Σχέδιο Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη (ΠεΣΚΕ) της περιφέρειας Πελοποννήσου περιλαμβάνει μία συνεκτική και ολοκληρωμένη στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την αντιμετώπιση της φτώχειας στην Πελοπόννησο (Περιφέρεια Πελοποννήσου - Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) , 2015).

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Στο πλαίσιο του σχεδίου, ο μακροπρόθεσμος στρατηγικός στόχος για την καταπολέμηση της φτώχειας στην περιφέρεια Πελοποννήσου βασίζεται στο γενικότερο όραμα για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση κάθε διάκρισης. Το όραμα αυτό αναλύεται σε πιο εξειδικευμένους στόχους, ως ακολούθως:

- Εφαρμογή ενεργών πολιτικών ένταξης με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης
- Ενσωμάτωση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων
- Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού
- Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.
- Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων

Οι επιμέρους στόχοι που αναλύθηκαν ανωτέρω, είναι άμεσα συνυφασμένοι με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, των ίσων ευκαιριών, της αρχής «μη διάκρισης», της ισότητας των φύλων και της προσβασιμότητας, προωθώντας την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς.

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Στους κοινούς αναπτυξιακούς στόχους της εν λόγω Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) της περιφέρειας Πελοποννήσου και της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων συγκαταλέγεται η μέριμνα για την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και της εργασιακής συμπερίληψης των αιτούντων εργασία. Ειδικότερα, η ανάγκη που προκύπτει μέσα από την μετάβαση σε μια εποχή καθαρής οικονομίας και επιχειρησιακής άνθισης για μείωση της ανεργίας, αύξηση της απασχολησιμότητας και κοινωνική και εργασιακή ενσωμάτωση, τόσο του επηρεαζόμενου ανθρώπινου δυναμικού, όσο και των ευπαθών ομάδων, συνάδει με τις επιδιώξεις της εν λόγω στρατηγικής. Παράλληλα, στους κοινούς αναπτυξιακούς στόχους συγκαταλέγονται η βελτίωση των εκπαιδευτικών και των κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών, με παράλληλη ενίσχυση της τοπικής

κοινωνικής οικονομίας και των επιχειρήσεων των επηρεαζόμενων περιοχών του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων.

Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025

Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020 – 2025 (Ελληνική Δημοκρατία - Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025, 2020), αφορά εγχειρίδιο που περιγράφει τη στρατηγική της χώρας για τη μετάβαση στην Ψηφιακή Ελλάδα, σύμφωνα με τον Ν. 4727/2020 για την Ψηφιακή Διακυβέρνηση και τις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες, μέσω του οποίου θεσπίστηκε .

Συνοπτική περιγραφή και βασικά στοιχεία

Στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού παρουσιάζονται οι στόχοι, οι κατευθυντήριες αρχές, οι στρατηγικοί άξονες παρέμβασης, ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός των συστημάτων, το μοντέλο διακυβέρνησης και ο μηχανισμός σχεδιασμού και υλοποίησης έργων που πρέπει να ακολουθηθούν. Περιγράφονται, επίσης, αναλυτικά περισσότερα από 400 έργα τα οποία αποτελούν τις οριζόντιες και κάθετες παρεμβάσεις που υλοποιούν τον ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας για την περίοδο 2020 – 2025. Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού αποτελεί μια καταγραφή των απαραίτητων παρεμβάσεων στις τεχνολογικές υποδομές του κράτους, στην εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων, καθώς και στον τρόπο που η χώρα αξιοποιεί την ψηφιακή τεχνολογία σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της δημόσιας διοίκησης.

Συνέπεια πολιτικής με αναπτυξιακούς στόχους

Η διαδικασία μετάβασης σε μια καθαρή οικονομία επιχειρησιακής άνθισης προϋποθέτει την υποστήριξη της οικονομικής δραστηριότητας μέσα από την ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών και μεθόδων στις επιμέρους παραγωγικές διαδικασίες. Στο πλαίσιο αυτό, για την ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης απαιτείται ψηφιακός μετασχηματισμός σε όλους τους τομείς της οικονομίας, της διοίκησης αλλά και των εκπαιδευτικών και κοινωνικών υπηρεσιών. Οι επιδιώξεις αυτές είναι άμεσα συνυφασμένες με τις πολιτικές και τους κατευθυντήριους άξονες που θέτει η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού.

Αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι ως άνω στρατηγικές, προγράμματα και σχέδια επιδιώκουν την εδαφική συνοχή και την επίτευξη βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης στοχεύοντας στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων των ευρύτερων περιοχών, στην αποτελεσματικότερη σύνδεση μεταξύ τους και στην ανάπτυξη της συνεργασίας.

Η παύση της λιγνιτικής δραστηριότητας ωστόσο στην περιοχή της Μεγαλόπολης αναμένεται να επηρεάσει την εξεταζόμενη ευρύτερη περιοχή, όπως αναλύθηκε στο παρόν εδαφικό σχέδιο, στους τομείς της οικονομίας, της επιχειρηματικής δραστηριότητας, της απασχόλησης και της ενέργειας. Η ανάγκη για την αποτελεσματική αντιστάθμιση των επιπτώσεων αυτών, στο πλαίσιο της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των επηρεαζόμενων από την απολιγνιτοποίηση περιοχών, αναδεικνύει την ανάγκη κατάρτισης εδαφικής στρατηγικής η οποία θα βασίζεται στους στόχους και τις προτεραιότητες που θέτει το Ταμείο Δίκαιης

Μετάβασης. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα δημιουργηθεί ένα ενιαίο πλέγμα αξόνων πολιτικής και προτεραιοτήτων για την ενίσχυση την οικονομικής και επιχειρησιακής ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών, με παράλληλη μέριμνα για την κοινωνική συνοχή, την τόνωση της απασχολησιμότητας, την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου καθώς και την εξασφάλιση της απαιτούμενης ενεργειακής κάλυψης.

2.3. Είδη προβλεπόμενων πράξεων

Ο προσδιορισμός των ενδεικτικών πράξεων, είναι απαραίτητο συστατικό των εδαφικών σχεδίων, για την υλοποίηση των στόχων της Δίκαιης Μετάβασης. Βασική στόχευση των εδαφικών σχεδίων, είναι η δημιουργία ενός συνεκτικού πλέγματος πράξεων που θα λειτουργήσουν βραχυπρόθεσμα ως αντιστάθμισμα των αρνητικών συνεπειών της παύσης των λιγνιτικών μονάδων, ενώ παράλληλα δημιουργούν τις προϋποθέσεις του μεταγενέστερου οικονομικού μετασχηματισμού.

Ειδικότερα, δεδομένου ότι η παύση των λιγνιτικών μονάδων θα οδηγήσει σε αντίστοιχη παύση ή / και σημαντικό περιορισμό των δραστηριοτήτων συναφών με τη λιγνιτική δραστηριότητα, οι προβλεπόμενες πράξεις καλούνται να δημιουργήσουν τις συνθήκες εκείνες που θα επιτρέψουν την αντιμετώπιση των επιπτώσεων που επιφέρει η μετάβαση α. στην επιχειρηματική δραστηριότητα, β. στην απασχόληση και γ. στον ενεργειακό εφοδιασμό των υπό μετάβαση περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό, διερευνήθηκαν: α. τα πλεονεκτήματα των περιοχών μετάβασης, μέσα από τα οποία αναδεικνύονται οι δυνατότητες οικονομικής διαφοροποίησης και οι εναλλακτικές ευκαιρίες ανάπτυξης τους, β. οι τομείς εντάσεως εργασίας, οι οποίοι δύναται να συμβάλουν στη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στις τοπικές κοινωνίες, γ. οι δυνατότητες προώθησης της κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, με έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη και δ. οι ευκαιρίες ενσωμάτωσης της σύγχρονης τεχνολογίας και προώθησης της καινοτομίας. Δεδομένων των ανωτέρω, προσδιορίστηκαν 5 πυλώνες ανάπτυξης, στο ευρύτερο σχέδιο δράσης για τη Δίκαιη Μετάβαση των επηρεαζόμενων εδαφών (Συντονιστική Επιτροπή Δίκαιης Μετάβασης - Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης λιγνιτικών περιοχών, 2020) αναφορικά με:

- Καθαρή ενέργεια
- Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο
- Έξυπνη αγροτική παραγωγή
- Βιώσιμος τουρισμός
- Τεχνολογία και εκπαίδευση

Οι εν λόγω πράξεις/προτεραιότητες αναλύονται μέσω 9 επιμέρους κρίσιμων παραμέτρων. Σκοπός της άσκησης είναι να καταγραφεί η συσχέτιση των προτεραιοτήτων (και των υποκείμενων ενδεικτικών πράξεων) με τις επιμέρους παραμέτρους προκειμένου να γίνει στη συνέχεια η ενδεδειγμένη επιλογή πράξεων ανά πηγή χρηματοδότησης και ως εκ τούτου να διευκολυνθεί η κατάρτιση του ΠΔΑΜ, των λοιπών προγραμμάτων ΕΣΠΑ ή άλλων Ευρωπαϊκών Ταμείων (πχ ΕΓΤΑΑ, RRF) καθώς και Επιχειρησιακών σχεδίων που σχετίζονται με τους Πυλώνες 2 και 3 του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης ή και άλλους εθνικούς πόρους.

Πίνακας 78: Περιγραφή παραμέτρων προβλεπόμενων πράξεων σε επίπεδο προτεραιότητας

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Πυλώνας Ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> Πέντε Πυλώνες Ανάπτυξης master plan
Στόχος Πολιτικής	<ul style="list-style-type: none"> Πέντε στόχοι Πολιτικής στους οποίους αποτυπώνεται η αναπτυξιακή στρατηγική της Ένωσης, και αφορούν τα ταμεία ΕΤΠΑ/ΕΚΤ+/ΤΣ/ΕΤΘΑ/ΕΓΤΑΑ Τέσσερις στόχοι Πολιτικής (NGEU/RRF) Ειδικός Στόχος Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (JTF)
Αιτιολόγηση επιλογής	<ul style="list-style-type: none"> Τεκμηρίωση της συμβατότητας των επιμέρους δράσεων με τους στόχους πολιτικής και την ενωσιακή στρατηγική
Κατάλογος ενδεικτικών δράσεων/πράξεων	<ul style="list-style-type: none"> Επιμέρους ενδεικτικές δράσεις/πράξεις, επενδυτικά σχέδια και πρωτοβουλίες προς χρηματοδοτική στήριξη
Προσδοκώμενη συμβολή και αναμενόμενα αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> Αποτελέσματα που επιδιώκονται από την υλοποίηση των δράσεων/πράξεων, η αναμενόμενη συμβολή στο νέο αναπτυξιακό μοντέλο/οικονομικό μετασχηματισμό των επηρεαζόμενων εδαφών και η άμβλυνση των επιπτώσεων της ενεργειακής μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα
Δικαιούχοι	<ul style="list-style-type: none"> Φυσικά και νομικά πρόσωπα τα οποία θα επωφεληθούν της ενίσχυσης
Επιλέξιμες δαπάνες	<ul style="list-style-type: none"> Κατηγορίες δαπανών οι οποίες δύνανται να χρηματοδοτηθούν από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία
Είδος στήριξης	<ul style="list-style-type: none"> Τρόπος παροχής ενίσχυσης (π.χ. επιχορήγηση, επιδότηση κ.α.)
Χρηματοδοτικό Μέσο/Ταμείο	<ul style="list-style-type: none"> Χρηματοδοτικό μέσο/Ταμείο από τον οποίο θα αντληθούν οι πόροι για τη χρηματοδοτική στήριξη των δράσεων

:* άρθρο 4 Κανονισμού Θέσπισης Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή , 2020).

Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας

Η οικονομία και απασχόληση του Δήμου Μεγαλόπολης και των επηρεαζόμενων όμορων δήμων εξαρτάται σημαντικά από τη λιγνιτική δραστηριότητα. Ως εκ τούτου, η μετάβαση σε μια εποχή απολιγνιτοποιημένης παραγωγής αναμένεται να επιφέρει επιπτώσεις στην τοπική οικονομία και επιχειρηματική δραστηριότητα. Η άμβλυνση αυτών των επιδράσεων δύναται να επιτευχθεί μέσα από την ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας, τον οικονομικό μετασχηματισμό των επηρεαζόμενων περιοχών και τη διαφοροποίηση των υφιστάμενων κλάδων.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η υλοποίηση παρεμβάσεων στήριξης της επιχειρηματικότητας σε όλους τους αναπτυξιακούς τομείς, όπως Τουρισμός, Πολιτισμός, Εμπόριο, Μεταποίηση, Ενέργεια / Περιβάλλον / Κυκλική Οικονομία (δράσεις επιχειρηματικότητας που αφορούν αγροτική ανάπτυξη, περιλαμβάνονται σε διαφορετική προτεραιότητα).

Πίνακας 79: Ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Πυλώνας Ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> Βιομηχανία, Βιοτεχνία και Εμπόριο Βιώσιμος τουρισμός

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Στόχος Πολιτικής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού (Σ.Π. 1) ▪ Ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας (NGEU) ▪ Ειδικός στόχος Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (JTF)
Αιτιολόγηση επιλογής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξυπηρετείται ο στόχος του Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης σχετικά με την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων διεθνούς εμβέλειας, τη μεταφορά προηγμένων τεχνολογιών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων
Κατάλογος ενδεικτικών δράσεων/πράξεων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία νέων επιχειρήσεων περιλαμβανομένων επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας κ.α. ▪ Δημιουργία και ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τεχνοβλαστών υψηλής έντασης γνώσης (spin off- spin out) ▪ Δημιουργία διεθνώς ανταγωνιστικών βιομηχανιών (π.χ. τομέα μεταλλευτικής δραστηριότητας, ηλεκτροκίνησης / αυτοκίνησης, υλικών/ χημικών προϊόντων, προϊόντων στο τομέα της προσωπικής υγιεινής, κλπ) ▪ Ανάπτυξη ανταγωνιστικών τεχνολογιών (π.χ. ιατρικών τεχνολογιών μέσω κατασκευής σύγχρονης κλινικής αποκατάστασης) ▪ Δράσεις ανάδειξης και πολιτισμού - εξορυκτική κληρονομιά, ανάδειξη χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς συμπεριλαμβανομένης της κατασκευή μουσείων τεχνολογίας, έρευνας και βιομηχανίας ▪ Δημιουργία νέων Βιομηχανικών Περιοχών (ΒΙΠΕ), Επιχειρηματικών Πάρκων (ΕΠ) και λοιπών κοινοπρακτικών σχημάτων με σκοπό τη δικτύωση επιχειρήσεων και λοιπών φορέων και την υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ▪ Ανάπτυξη ολοκληρωμένων σχημάτων επιχειρηματικότητας (συμπεριλαμβανομένων ζώνης καινοτομίας, πάρκου ηλεκτροκίνησης, οικοσυστήματος οινικού τουρισμού) ▪ Θερμοκοιτίδες και εκκολαπτήρια νέων επιχειρηματιών με παροχή υπηρεσιών στήριξης και δικτύωσης με επιχειρήσεις ▪ Δημόσια έργα / υπηρεσίες στήριξης της επιχειρηματικότητας π.χ. όπως επιχειρηματικά ΚΕΠ, κόμβοι στήριξης καινοτομίας κ.α. ▪ Έργα ενίσχυσης κεφαλαίου επένδυσης ΜΜΕ και Μεγάλων Επιχειρήσεων (με πιθανή μόχλευση πόρων από InvestEU) ▪ Ερευνητικά έργα με σύμπραξη ερευνητικών ιδρυμάτων με ιδιωτικούς φορείς για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων ▪ Χρηματοδοτικά εργαλεία στήριξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας μέσω επιδότησης κεφαλαίου κίνησης
Προσδοκώμενη συμβολή και αναμενόμενα αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία θέσεων εργασίας υψηλής εξειδίκευσης ▪ Απασχόληση τοπικού εργατικού δυναμικού σε νέες θέσεις εργασίας ▪ Προσέλευση νέου επιστημονικού δυναμικού ▪ Δημιουργία νεοφυών επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας ▪ Αύξηση των επιχειρήσεων που υιοθετούν καινοτομίες σε προϊόντα και διαδικασίες μάρκετινγκ ή οργάνωσης ▪ Αύξηση επιχειρήσεων υψηλής ανάπτυξης και διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων και υπηρεσιών ▪ Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων ▪ Ενδυνάμωση εξωστρέφειας και διεθνοποίησης επιχειρηματικής δραστηριότητας ▪ Ενσωμάτωση νέας γνώσης και καινοτομίας ▪ Επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης
Δικαιούχοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καινοτόμες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε βιομηχανίες κατασκευής υλικών και προϊόντων ▪ Καινοτόμες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην επεξεργασία και αξιοποίηση μεταλλευμάτων ▪ Κοινοπρακτικά ερευνητικά και λοιπά σχήματα , φορείς διαχείρισης Επιχειρηματικών Πάρκων ▪ Φορείς που δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών υγείας ▪ Επιχειρήσεις τεχνολογίας ▪ Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε υπηρεσίες παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης
Επιλέξιμες δαπάνες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανέγερση, επέκταση, εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων ▪ Αγορά, μεταφορά και εγκατάσταση καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού ▪ Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης
Είδος στήριξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρέχεται ενίσχυση με τη μορφή επιχορήγησης, ως ετήσιο ποσό υπό μορφή κινήτρου, του οποίου το ύψος καθορίζεται ανάλογα με το ύψος των δαπανών που απορρέουν από το απαιτούμενο κεφαλαιακό κόστος

Παράμετροι	Περιεχόμενο
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δάνεια με ευνοϊκούς όρους ▪ Εγγυήσεις
Χρηματοδοτικό Μέσο/Ταμείο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης ▪ InvestEU ▪ RRF ▪ ΕΤΠΑ

Προτεραιότητα 2: Ενεργειακή μετάβαση – κλιματική ουδετερότητα

Η λιγνιτική δραστηριότητα συμβάλλει σημαντικά στον ενεργειακό εφοδιασμό της ευρύτερης περιοχής της Μεγαλόπολης. Ως εκ τούτου, η απόσυρση του συνόλου των λιγνιτικών μονάδων, με σκοπό τη μετάβαση σε μια απολιγνιτοποιημένη παραγωγή, αναμένεται να οδηγήσει σε απώλεια της ενέργειας που παράγεται από την καύση του λιγνίτη. Για την εξασφάλιση της απαιτούμενης ενεργειακής κάλυψης κρίνεται απαραίτητη η αξιοποίηση εναλλακτικών ενεργειακών πόρων. Στο πλαίσιο αυτό, με δεδομένη την ενεργειακή ταυτότητα των περιοχών μετάβασης, επιδιώκεται η υλοποίηση δράσεων που αφορούν στην αναβάθμιση της απόδοσης των ενεργειακών συστημάτων και στον μετασχηματισμό του ενεργειακού μείγματος με γνώμονα τη διατήρηση του ενεργειακού προσανατολισμού και την προώθηση της βιώσιμης ενεργειακής διάστασης σε τοπικό επίπεδο. Λαμβάνοντας υπόψη και την επαγγελματική εξειδίκευση του τοπικού εργατικού δυναμικού, οι ως άνω δράσεις αναμένεται να συμβάλλουν στην ενίσχυση της απασχόλησης.

Ως εκ τούτου, προτείνεται η προώθηση έργων, συμπεριλαμβανομένων και δημοσίων επενδύσεων και έργων ΣΔΙΤ, στον τομέα ενέργειας και ενεργειακής εξοικονόμησης. Επιπλέον, προβλέπεται οι προτεινόμενες παρεμβάσεις / δράσεις, να χωροθετηθούν και εντός των αποκατεστημένων περιοχών, όπου αυτό είναι εφικτό.

Πίνακας 80: Ενεργειακή μετάβαση – κλιματική ουδετερότητα

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Πυλώνας Ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθαρή ενέργεια
Στόχος Πολιτικής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων (ΣΠ. 2) ▪ Υποστήριξη του πράσινου μετασχηματισμού (NGEU/RRF) ▪ Ειδικός στόχος Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (JTF)
Αιτιολόγηση επιλογής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξυπηρετείται ο στόχος του Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης σχετικά με τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, τη μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου και την αναδιάρθρωση της ενεργειακής ταυτότητας
Κατάλογος ενδεικτικών δράσεων/πράξεων	<p>Περιλαμβάνονται επενδύσεις και έργα στον τομέα ενέργειας και ενεργειακής εξοικονόμησης, που ενδεικτικά αφορούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανάπτυξη καινοτόμων μονάδων παραγωγής και αποθήκευσης ενέργειας, ▪ Ανάπτυξη έξυπνων τεχνολογιών για το κτηριακό απόθεμα και τις υποδομές, για τη βελτίωση της διαβίωσης των πολιτών, την ενεργειακή αποδοτικότητα των πόρων και τη μείωση των εκπομπών CO₂, της κατανάλωσης ενέργειας και της παραγωγής αποβλήτων ▪ Ενεργειακή αναβάθμιση εκπαιδευτικών υποδομών ▪ Ενεργειακή αναβάθμιση δημοσίων υποδομών υψηλών ενεργειακών απαιτήσεων (Αντλιοστάσια υδρευσης-αποχέτευσης, εγκαταστάσεις επεξεργασίας νερού και απορριμμάτων, αφαλατώσεις, δίκτυα ηλεκτροφωτισμού κλπ) ▪ Εκσυγχρονισμός ενεργειακών υποδομών (π.χ. αναβάθμιση δικτύων μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου, αναβάθμιση δικτύου τηλεθέρμανσης)

Παράμετροι	Περιεχόμενο
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθεκτικότητα και ασφάλεια ενεργειακών συστημάτων ▪ Άμβλυνση της ενεργειακής φτώχειας (Εξοικονομώ κατ' οίκον)
Προσδοκώμενη συμβολή και αναμενόμενα αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ▪ Αξιοποίηση τοπικού εργατικού δυναμικού ▪ Βελτίωση ενεργειακής απόδοσης στην τελική κατανάλωση ενέργειας ▪ Προώθηση συστημάτων ΑΠΕ για την κάλυψη αναγκών θέρμανσης και ψύξης ▪ Μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ▪ Αύξηση των χρηστών έξυπνων συστημάτων και τεχνολογιών
Δικαιούχοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καινοτόμες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της έρευνας ▪ Καινοτόμες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή ενέργειας και στην υποστήριξη της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ ▪ Δημόσιοι Φορείς
Επιλέξιμες δαπάνες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία / επέκταση / βελτίωση υποδομών ▪ Αγορά, μεταφορά και εγκατάσταση μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού ▪ Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης
Είδος στήριξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρέχεται ενίσχυση με τη μορφή επιχορήγησης, ως ετήσιο ποσό υπό μορφή κινήτρου, του οποίου το ύψος καθορίζεται ανάλογα με το ύψος των δαπανών που απορρέουν από το απαιτούμενο κεφαλαιακό κόστος ▪ Δάνεια με ευνοϊκούς όρους ▪ Εγγυήσεις ▪ Δημόσιες Επενδύσεις
Χρηματοδοτικό Μέσο/Ταμείο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης ▪ InvestEU ▪ EIB – Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα ▪ RRF ▪ ΕΤΠΑ ▪ Λιγνιτικό Τέλος

Προτεραιότητα 3: Ανάπτυξη γεωργικού τομέα και αγροδιατροφή

Ο αγροτικός τομέας της εξεταζόμενης περιοχής (Δήμος Μεγαλόπολης και επηρεαζόμενοι όμοροι δήμοι) διαθέτει δυναμική ανάπτυξης, ώστε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην τόνωση των οικονομικών μεγεθών της περιφερειακής ενότητας. Στο πλαίσιο της ενεργειακής μετάβασης, επιδιώκεται η διαφοροποίηση του παραγωγικού μοντέλου, με τις τοπικές παραγωγικές δυνάμεις να υιοθετούν μια ισόρροπη και σε σταθερές βάσεις αναπτυξιακή πορεία. Λαμβάνοντας υπόψη τα εγγενή πλεονεκτήματα της περιοχής, η εν λόγω διαφοροποίηση δύναται να εστιάσει στους βασικούς τομείς και ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα.

Πίνακας 81: Ανάπτυξη γεωργικού τομέα και αγροδιατροφή

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Πυλώνας Ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έξυπνη Αγροτική Παραγωγή
Στόχος Πολιτικής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ευρωπαϊκό γεωργικό ταμείο αγροτικής ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) - Βιώσιμη παραγωγή τροφίμων ▪ Ειδικός στόχος Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (JTF)
Αιτιολόγηση επιλογής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξυπηρετείται ο στόχος του Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης σχετικά με την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, τη μεταφορά προηγμένων τεχνολογιών και την προστασία των οικοσυστημάτων και του φυσικού περιβάλλοντος
Κατάλογος ενδεικτικών δράσεων/πράξεων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εκσυγχρονισμός μονάδων παραγωγής συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης έξυπνων μονάδων παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων ▪ Κατασκευή σύγχρονων θερμοκηπιακών μονάδων ▪ Ενίσχυση αξίας αγροτικών προϊόντων συμπεριλαμβανομένου της καλλιέργειας και παραγωγής προϊόντων ΠΟΠ με έμφαση στις εξαγωγές, της παραγωγής λιπασμάτων και εδαφοβελτιωτικών και της ενίσχυσης του brand τοπικών προϊόντων ▪ Βελτίωση / κατασκευή αγροτικού οδικού δικτύου

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Προσδοκώμενη συμβολή και αναμενόμενα αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία κινήτρων για νέους αγρότες ▪ Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ▪ Αύξηση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα ▪ ▪ Αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ζωικής παραγωγής ▪ Αύξηση παραγωγικότητας με την ανάπτυξη και διάχυση νέων καλλιεργητικών και μεταποιητικών μεθόδων παραγωγής ▪ Ενδυνάμωση εξωστρέφειας και διεθνοποίησης επιχειρηματικής δραστηριότητας ▪ Προώθηση των εξαγωγών
Δικαιούχοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Νομικά πρόσωπα με κύρια δραστηριότητα την άσκηση αγροτικής δραστηριότητας ▪ Επαγγελματίες υφιστάμενοι και νέοι αγρότες ▪ Αγροτικοί συνεταιρισμοί ▪ Δημόσιοι φορείς
Επιλέξιμες δαπάνες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανέγερση, επέκταση, εκσυγχρονισμός αγροτικών κτιρίων και κατασκευών ▪ Αγορά, μεταφορά και εγκατάσταση καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού ▪ Αγορά, μεταφορά και εγκατάσταση πολυετών φυτειών ▪ Περίφραξη και διαμόρφωση αγροτεμαχίων ▪ Γενικές δαπάνες ▪ Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης
Είδος στήριξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρέχεται ενίσχυση με τη μορφή επιχορήγησης, ως ετήσιο ποσό υπό μορφή κινήτρου, του οποίου το ύψος καθορίζεται ανάλογα με το ύψος των δαπανών που απορρέουν από το απαιτούμενο κεφαλαιακό κόστος ▪ Δάνεια με ευνοϊκούς όρους ▪ Εγγυήσεις ▪ Δημόσιες Επενδύσεις
Χρηματοδοτικό Μέσο/Ταμείο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ΕΓΤΑΑ ▪ ▪ InvestEU ▪ EIB – Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα ▪ Λιγνιτικό Τέλος

Προτεραιότητα 4: Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία

Η εξορυκτική δραστηριότητα προκαλεί αλλοιώσεις στη μορφολογία των γαιών της περιοχής εκμετάλλευσης. Ως αποτέλεσμα, η απόσυρση του συνόλου των λιγνιτικών μονάδων αναδεικνύει την ανάγκη αποκατάστασης των συγκεκριμένων εδαφών. Η αποκατάσταση των εδαφών αναμένεται να επιτρέψει τον επαναπροσδιορισμό των χρήσεων γης και την προσέλκυση και ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στον τομέα της πράσινης οικονομικής ανάπτυξης με όρους βιωσιμότητας και απασχολησιμότητας.

Στο πλαίσιο αυτό, η χωρική συγκέντρωση παραγωγικών δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτύξουν συνέργειες μεταξύ τους, δίνει τη δυνατότητα σχεδιασμού προϊόντων υπό το πρίσμα της αποδοτικότητας των πόρων, και της κυκλικότητας των προϊόντων, βασικών αρχών της κυκλικής οικονομίας. Κατά αυτό τον τρόπο αναπτύσσεται μία βιώσιμη, αποδοτική και ανταγωνιστική οικονομία με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, αποδοτική αξιοποίηση των πόρων και μειωμένη παραγωγή αποβλήτων.

Πίνακας 82: Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Πυλώνας Ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθαρή ενέργεια ▪ Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο ▪ Έξυπνη αγροτική παραγωγή ▪ Βιώσιμος τουρισμός ▪ Τεχνολογία και εκπαίδευση

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Στόχος Πολιτικής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων (ΣΠ. 2) ▪ Υποστήριξη του πράσινου μετασχηματισμού (NGEU/RRF) ▪ Ειδικός στόχος Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (JTF)
Αιτιολόγηση επιλογής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξυπηρετείται ο στόχος του Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης και ειδικότερα του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης σχετικά με την αναγέννηση και απορρύπανση εκτάσεων, την αποκατάσταση του εδάφους και τον επαναπροσδιορισμό των χρήσεων γης. Επιπλέον έχουμε ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας, στην πρόληψη και μείωση των αποβλήτων και στην αποδοτική χρήση και ανακύκλωση των πόρων
Κατάλογος ενδεικτικών δράσεων/πράξεων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δράσεις αναγέννησης, απορρύπανσης και αποκατάστασης του εδάφους ▪ Δράσεις προσπελασιμότητας (αναπροσαρμογή της χρήσης) ▪ Δημόσιες υποδομές (Διαχείριση ΑΣΑ, ύδρευση-αποχέτευση, αντιπλημμυρικά, κλπ για την αναπροσαρμογή της χρήσης) ▪ Αξιοποίηση / δημιουργία φραγμάτων / ταμιευτήρων / λιμνοδεξαμενών και ανάπτυξη / εκσυγχρονισμός αρδευτικού δικτύου ▪ Δράσεις αποκατάστασης, ανάδειξης και προστασίας της βιοποικιλότητας ▪ Ενεργειακή αξιοποίηση υπολειμμάτων – μονάδες ανάκτησης ενέργειας συμπεριλαμβανομένων συστημάτων επαναχρησιμοποίησης νερού ▪ Δημιουργία μονάδας διαχείρισης αποβλήτων ▪
Προσδοκώμενη συμβολή και αναμενόμενα αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ▪ Αξιοποίηση τοπικού εργατικού δυναμικού ▪ Προστασία και βελτίωση φυσικού περιβάλλοντος μέσω ανάπτυξης π.χ. χώρων πρασίνου, λιμνών, αμπελώνων, δασών ▪ Αύξηση των ανακυκλωμένων αποβλήτων ▪ Προετοιμασία αποκατασταθέντων περιοχών για ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων ▪ Διατήρηση, αξιοποίηση, ανάδειξη και προβολή της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς για την υποστήριξη, αναβάθμιση και προώθηση του τουριστικού προϊόντος ▪
Δικαιούχοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φορείς που δραστηριοποιούνται στην περιβαλλοντική εξυγίανση και αποκατάσταση γαιών ▪ Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην κυκλική οικονομία ▪ Δημόσιοι Φορείς
Επιλέξιμες δαπάνες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εκπόνηση απαιτούμενων προκαταρκτικών μελετών και τοπογραφικών διαγραμμάτων (π.χ. εξέταση κλίσεων εδαφών για διασφάλιση της ευστάθειας των κεκλιμένων επιφανειών, διερεύνηση για τυχόν διαβρώσεις και ολισθήσεις επιφανειών) ▪ Συλλογή, μεταφορά και διαχείριση αποβλήτων ▪ Εξομάλυνση επιφανειών ▪ Εφαρμογή λοιπών απαιτούμενων τεχνολογιών αποκατάστασης και φροντίδας εδάφους ▪ Ανέγερση εγκαταστάσεων ▪ Αγορά, μεταφορά και εγκατάσταση μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού ▪
Είδος στήριξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρέχεται ενίσχυση με τη μορφή επιχορήγησης, ως ετήσιο ποσό υπό μορφή κινήτρου, του οποίου το ύψος καθορίζεται ανάλογα με το ύψος των δαπανών που απορρέουν από το απαιτούμενο κεφαλαιακό κόστος ▪ Δάνεια με ευνοϊκούς όρους ▪ Εγγυήσεις ▪ Δημόσιες Επενδύσεις
Χρηματοδοτικό Μέσο/Ταμείο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης ▪ InvestEU ▪ EIB – Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα ▪ RRF ▪ ΕΤΠΑ ▪ Λιγνιτικό Τέλος

Προτεραιότητα 5: Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρωπίνου κεφαλαίου

Σημαντικό μέρος του ανθρωπίνου κεφαλαίου που εργάζεται στον Δήμο Μεγαλόπολης και στην ευρύτερη περιοχή απασχολείται στον τομέα της εξόρυξης και της ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό, οι δράσεις για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και την ενίσχυση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και την απορρόφησή του σε νέες δραστηριότητες κινούνται σε παράλληλη τροχιά με τις υπόλοιπες προτεραιότητες οικονομικού και ενεργειακού μετασχηματισμού, τόσο χρονικά όσο και συνεργατικά. Οι δράσεις που οδηγούν σε δημιουργία θέσεων απασχόλησης, θα πρέπει να πλαισιώνονται από ανάλογες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, ώστε να αποτελέσουν από κοινού ένα συνεκτικό πλέγμα κοινωνικών μέτρων.

Πίνακας 83: Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρωπίνου κεφαλαίου

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Πυλώνας Ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθαρή ενέργεια ▪ Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο ▪ Έξυπνη αγροτική παραγωγή ▪ Βιώσιμος τουρισμός ▪ Τεχνολογία και εκπαίδευση
Στόχος Πολιτικής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (ΣΠ. 4) ΕΤΠΑ/ΕΚΤ+ ▪ Μετριασμός των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της κρίσης (NGEU/RRF) ▪ Ειδικός στόχος Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (JTF)
Αιτιολόγηση επιλογής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξυπηρετείται ο στόχος του Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης σχετικά με την ανάπτυξη του ανθρωπίνου δυναμικού, την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την απόκτηση νέων ▪ Διατήρηση Κοινωνικής Συνοχής
Κατάλογος ενδεικτικών δράσεων/πράξεων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αναβάθμιση υπηρεσιών υγείας / πρόνοιας (πρωτοβάθμια/δευτεροβάθμια φροντίδα υγείας, βρεφονηπιακού κλπ) ▪ Αναβάθμιση εκπαιδευτικών υποδομών (π.χ. Νέα ΕΠΑΛ, Πανεπιστημιούπολη) συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής πρότυπων σχολείων και κέντρων επανακατάρτισης ανθρωπίνου δυναμικού ▪ Προώθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ολιστικών προγραμμάτων συμβουλευτικής και ταχύρρυθμης επανακατάρτισης για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων και της αναμόρφωσης υφιστάμενων προγραμμάτων σπουδών στην κατεύθυνση της πράσινης ανάπτυξης και της εξοικονόμησης ενέργειας δημόσιων υποδομών (ΟΑΕΔ – Πανεπιστήμιο) ▪ Ανάπτυξη και αξιοποίηση προγραμμάτων εργασιακής μετάβασης συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων επιδότησης εργασιακής εμπειρίας και μετεγκατάστασης ▪ Ενίσχυση απασχόλησης μέσω π.χ. επιχορήγησης επιχειρήσεων για πρόσληψη ▪ Θέσπιση μέτρων στήριξης ανέργων και εργαζομένων, ▪ Θέσπιση μέτρων στήριξης ανέργων
Προσδοκώμενη συμβολή και αναμενόμενα αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σύνδεση της ακαδημαϊκής έρευνας με την οικονομία ▪ Ενσωμάτωση νέας γνώσης και καινοτομίας και Προσέλκυση νέου επιστημονικού δυναμικού ▪ Αναβάθμιση υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας ▪ Απασχόληση τοπικού εργατικού δυναμικού σε νέες θέσεις εργασίας ▪ Επανεκπαίδευση σε νέες δεξιότητες σε τομείς όπως οι ΑΠΕ, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, οι περιβαλλοντικές αποκαταστάσεις και η διαχείριση απορριμμάτων και αποβλήτων καθώς και σε βιομηχανικές ειδικότητες ανάλογα με τις νέες επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν ▪ Επιδότηση / ενίσχυση εργατικού δυναμικού
Δικαιούχοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φορείς που δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης/κατάρτισης ▪ Δημόσιοι φορείς
Επιλέξιμες δαπάνες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανέγερση, επέκταση, εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων ▪ Αγορά, μεταφορά και εγκατάσταση καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού ▪ Δαπάνες κατάρτισης - απασχόλησης
Είδος στήριξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρέχεται ενίσχυση με τη μορφή επιχορήγησης, ως ετήσιο ποσό υπό μορφή κινήτρου, του οποίου το ύψος καθορίζεται ανάλογα με το ύψος των δαπανών που απορρέουν από το απαιτούμενο κεφαλαιακό κόστος ▪ Δάνεια με ευνοϊκούς όρους

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Χρηματοδοτικό Μέσο/Ταμείο	▪ Εγγυήσεις
	▪ Δημόσιες Επενδύσεις
	▪ Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης
	▪ ΕΙΒ – Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα
	▪ RRF
	▪ ΕΤΠΑ
	▪ ΕΚΤ+
	▪ Λιγνιτικό Τέλος

Προτεραιότητα 6: Ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και Ψηφιακή Διασυνδεσιμότητα

Σε συνέχεια της αποκατάστασης / αναπροσαρμογής των λιγνιτικών ορυχείων, τα οποία θα αποτελέσουν τους υποδοχείς νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, θα πρέπει να δρομολογηθούν και οι απαραίτητες οδικές ή/και άλλες συνδέσεις μεταφορικών υποδομών, προκειμένου να εξυπηρετήσουν ανάγκες τροφοδοσίας, εφοδιασμού και διανομής. Παράλληλα, οι αρχικώς ενδεικτικές χρήσης γης, προβλέπουν μεταξύ άλλων τη δημιουργία χώρων ανάπτυξης, με ενδεχόμενη τουριστική αξιοποίηση. Συνεπώς, στις γενικότερες δράσεις αναπροσαρμογής δύναται να συμπεριληφθεί και η Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα.

Επιπλέον, η αναβάθμιση των ψηφιακών υποδομών αναμένεται να προωθήσει τον ψηφιακό μετασχηματισμό των επηρεαζόμενων περιοχών και να συμβάλει στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, ως αναπόσπαστο τμήμα των ενεργειών επιχειρηματικής στήριξης. Η υλοποίηση των εν λόγω δράσεων αναμένεται να συμβάλλει παράλληλα στην αξιοποίηση τοπικού εργατικού δυναμικού.

Πίνακας 84: Ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα και Ψηφιακή Διασυνδεσιμότητα

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Πυλώνας Ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθαρή ενέργεια ▪ Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο ▪ Έξυπνη αγροτική παραγωγή ▪ Βιώσιμος τουρισμός ▪ Τεχνολογία και εκπαίδευση
Στόχος Πολιτικής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων (ΣΠ. 3) ▪ Προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της Ένωσης / Υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού (NGEU/RRF) ▪ Ειδικός στόχος Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (JTF)
Αιτιολόγηση επιλογής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξυπηρετείται ο στόχος του Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης σχετικά με τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, τη μεταφορά προηγμένων τεχνολογιών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων
Κατάλογος ενδεικτικών δράσεων/πράξεων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανάπτυξη υποδομών μεταφοράς και αποθήκευσης (π.χ. δημιουργία οδικών διασυνδέσεων, ενίσχυση σιδηροδρομικού δικτύου και διασύνδεση με το εθνικό δίκτυο, αναβάθμιση αεροδρομίων, ανάπτυξη διαμετακομιστικού κέντρου logistics) ▪ Αναβάθμιση ψηφιακών υποδομών (π.χ. ευρυζωνικό δίκτυο υπερ-υψηλών ταχυτήτων και δίκτυο κινητής τηλεφωνίας πέμπτης γενιάς) ▪ Ανάπτυξη έξυπνων δικτύων (Smart grids) για τη διαχείριση ενέργειας μέσα από καινοτόμες λύσεις ΤΠΕ και την αξιοποίηση δεδομένων ▪ ▪ Ανάπτυξη συστημάτων ευφώνων μεταφορών (intelligent transport systems , ITS), που αφορούν στη διαχείριση του στόλου οχημάτων και για τη βελτίωση των υπηρεσιών τους, με σκοπό τη μείωση του χρόνου αναμονής των επιβατών και των εκπομπών CO₂, και τη διευκόλυνση των πολυτροπικών μεταφορών

Παράμετροι	Περιεχόμενο
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανάπτυξη έξυπνων συστημάτων για την παρακολούθηση και τη διαχείριση της κυκλοφορίας, μέσω της συλλογής και κεντρικής επεξεργασίας πληροφοριών για την διεύθυνση της ροής της κυκλοφορίας σε αστικές περιοχές, με σκοπό τη βελτιστοποίηση της διαχείρισης των οχημάτων και του προγραμματισμού κυκλοφορίας ▪ Ανάπτυξη ψηφιακών λύσεων για την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας, δηλαδή τη συμμετοχή σε πλατφόρμες αντίστροφης εφοδιαστικής (reverse logistics) και βιομηχανικής συμβίωσης, με στόχο τη συλλογή, επιθεώρηση, ταξινόμηση απορριπτόμενων υλικών και στη συνέχεια μεταπώληση, επαναχρησιμοποίηση ή ανακύκλωσή τους
Προσδοκώμενη συμβολή και αναμενόμενα αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ▪ Αξιοποίηση τοπικού εργατικού δυναμικού ▪ Ανάπτυξη υποδομών εφοδιαστικής αλυσίδας ▪ Ενίσχυση κινητικότητας αγαθών και προσώπων ▪ Αύξηση των χρηστών έξυπνων συστημάτων και τεχνολογιών
Δικαιούχοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φορείς που δραστηριοποιούνται στην ανάπτυξη υποδομών μεταφοράς ▪ Φορείς που δραστηριοποιούνται στην ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών ▪ Δημόσιοι Φορείς
Επιλέξιμες δαπάνες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανέγερση εγκαταστάσεων ▪ Αγορά, μεταφορά και εγκατάσταση εξοπλισμού ▪ Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης ▪ Δαπάνες ψηφιακής αναβάθμισης / μετασχηματισμού
Είδος στήριξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρέχεται ενίσχυση με τη μορφή επιχορήγησης, ως ετήσιο ποσό υπό μορφή κινήτρου, του οποίου το ύψος καθορίζεται ανάλογα με το ύψος των δαπανών που απορρέουν από το απαιτούμενο κεφαλαιακό κόστος ▪ Δημόσιες Επενδύσεις
Χρηματοδοτικό Μέσο/Ταμείο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης ▪ InvestEU ▪ EIB – Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα ▪ RRF ▪ ΕΤΠΑ ▪ Λιγνιτικό τέλος

Προτεραιότητα 7: Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις - Ευφυείς Πόλεις

Η προτεραιότητα αφορά παρεμβάσεις, μέσω της εφαρμογής αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενότητων, για τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη σαφώς ορισμένων γεωγραφικών περιοχών, που ενδέχεται να παρουσιάσουν υστέρηση, λόγω των δράσεων Δίκαιης Μετάβασης, σε γειτνιάζουσες περιοχές.

Πίνακας 85: Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις - Ευφυείς Πόλεις

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Πυλώνας Ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθαρή ενέργεια ▪ Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο ▪ Έξυπνη αγροτική παραγωγή ▪ Βιώσιμος τουρισμός ▪ Τεχνολογία και εκπαίδευση
Στόχος Πολιτικής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών (ΣΠ. 5) ▪ Τέσσερις στόχοι Πολιτικής (NGEU/RRF) ▪ Ειδικός στόχος Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (JTF)
Αιτιολόγηση επιλογής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρεμβάσεις εφαρμογής αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενότητων, για τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη περιοχών, οι οποίες εξετάζονται υπό το πρίσμα του βαθμού εξάρτησης που παρουσιάζουν από την οικονομία του λιγνίτη

Παράμετροι	Περιεχόμενο
Κατάλογος ενδεικτικών δράσεων/πράξεων	<p>Συνεκτικό πλέγμα δράσεων/πράξεων με συγκεκριμένη αναπτυξιακή στρατηγική</p> <p>Ενδεικτικά θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων δράσεις με χρηματοδότηση από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης που θα συμβάλλουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> - στη λήψη στοχευμένων αντισταθμιστικών μέτρων, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης, σε επίπεδο Δήμου - στην ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών στο μοντέλο των Ευφών Πόλεων (Κλιματικά Ουδέτερων Πόλεων) και αφορούν σε υπηρεσίες ολοκληρωμένης ψηφιακής οργάνωσης της λειτουργίας των πόλεων και στο σύνολο των αναπτυξιακών πολιτικών που δεν αναλύθηκαν στις λοιπές προτεραιότητες, και αφορούν Τουρισμό, Πολιτισμό, Εμπόριο, Υγεία, Κοινωνικές Υπηρεσίες, Εκπαίδευση (Α' Β' Γ' Βάθμια) κ.α.
Προσδοκώμενη συμβολή και αναμενόμενα αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ▪ Αξιοποίηση τοπικού εργατικού δυναμικού ▪ Ενίσχυση Ανθεκτικότητας τοπικών οικονομιών
Δικαιούχοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις σχετικές χωρικές ενότητες ▪ Δημόσιοι Φορείς
Επιλέξιμες δαπάνες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανέγερση εγκαταστάσεων ▪ Αγορά, μεταφορά και εγκατάσταση εξοπλισμού ▪ Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης
Είδος στήριξης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρέχεται ενίσχυση με τη μορφή επιχορήγησης, ως ετήσιο ποσό υπό μορφή κινήτρου, του οποίου το ύψος καθορίζεται ανάλογα με το ύψος των δαπανών που απορρέουν από το απαιτούμενο κεφαλαιακό κόστος ▪ Δημόσιες Επενδύσεις
Χρηματοδοτικό Μέσο/Ταμείο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης ▪ InvestEU ▪ EIB – Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα ▪ RRF ▪ ΕΤΠΑ ▪ Λιγνιτικό τέλος

3. Μηχανισμοί διακυβέρνησης

3.1. Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Δείκτες Προγράμματος ΔΑΜ

Οι δείκτες εκροών εκτιμούν την πρόοδο υλοποίησης μιας δράσης μετρώντας τις εκροές που παράγονται για την υλοποίηση της ανά χρονικό διάστημα.

Πίνακας 86: Δείκτες εκροών

Κωδικός	Τομέας	Περιγραφή δείκτη	Μονάδα μέτρησης	Περιοδικότητα
RCO 01	Στήριξη επιχειρήσεων	Επιχειρήσεις που στηρίζονται (εκ των οποίων: πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες, μεγάλες)	# επιχειρήσεων	Μηνιαία
RCO 02	Στήριξη επιχειρήσεων	Επιχειρήσεις που στηρίζονται με επιχορηγήσεις	# επιχειρήσεων	Μηνιαία
RCO 03	Στήριξη επιχειρήσεων	Επιχειρήσεις που στηρίζονται με άλλα χρηματοδοτικά μέσα (π.χ. δανειακή διευκόλυνση)	# επιχειρήσεων	Μηνιαία
RCO 04	Στήριξη επιχειρήσεων	Επιχειρήσεις που λαμβάνουν μη χρηματοδοτική στήριξη	# επιχειρήσεων	Μηνιαία
RCO 05	Στήριξη επιχειρήσεων	Νεοφυείς επιχειρήσεις που στηρίζονται	# επιχειρήσεων	Μηνιαία
RCO 13	Ψηφιακός μετασχηματισμός	Ψηφιακές υπηρεσίες και προϊόντα που αναπτύσσονται για επιχειρήσεις	# νέων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	Μηνιαία
RCO 22	Ενέργεια	Πρόσθετη ισχύς από ανανεώσιμες πηγές βάσει ΕΠ (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)	Εγκατεστημένα MW	Μηνιαία
RCO 34	Διαχείριση απορριμάτων	Πρόσθετη ικανότητα για την ανακύκλωση των αποβλήτων	# κέντρων ανακύκλωσης απορριμάτων	Μηνιαία
RCO 38	Αποκατάσταση γαιών	Επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους	# στρεμμάτων	Μηνιαία
RCO 39	Προστασία περιβάλλοντος	Εγκατεστημένα συστήματα παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης	€Κ επενδύσεων	Μηνιαία
RCO 101	Ανθρώπινο δυναμικό	Μικρομεσαίες επιχειρήσεις που επενδύουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων	# επιχειρήσεων	Μηνιαία
RCO 200	Ανθρώπινο δυναμικό	Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων	# ανέργων	Μηνιαία

Οι δείκτες αποτελεσμάτων εκτιμούν το βαθμό επίτευξης των στόχων βελτίωσης της κατάστασης, που τέθηκαν κατά τη διαδικασία του στρατηγικού σχεδιασμού.

Πίνακας 87: Δείκτες αποτελεσμάτων

Κωδικός	Τομέας	Περιγραφή δείκτη	Μονάδα μέτρησης	Περιοδικότητα
RCR 11	Ψηφιακός μετασχηματισμός	Χρήστες νέων δημόσιων ψηφιακών υπηρεσιών και εφαρμογών	# επιχειρήσεων/ πολιτών	Μηνιαία
RCR 31	Ενέργεια	Συνολική παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)	MWh	Μηνιαία
RCR 32	Ενέργεια	Ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές: ικανότητα που συνδέεται με το δίκτυο (επιχειρησιακή)	MWh που διαχέονται στο δίκτυο	Μηνιαία
RCR 46	Διαχείριση απορριμάτων	Πληθυσμός που εξυπηρετείται από εγκαταστάσεις ανακύκλωσης αποβλήτων και μικρά συστήματα διαχείρισης αποβλήτων	# κατοίκων	Μηνιαία
RCR 47	Διαχείριση απορριμάτων	Ανακυκλωμένα απόβλητα	# τόνων αποβλήτων	Μηνιαία
RCR 48	Διαχείριση απορριμάτων	Ανακυκλωμένα απόβλητα που χρησιμοποιούνται ως πρώτες ύλες	# τόνων αποβλήτων	Μηνιαία
RCR 52	Αποκατάσταση γαιών	Αποκατεστημένα εδάφη που χρησιμοποιούνται για χώρους πρασίνου, κοινωνικές κατοικίες, οικονομικές ή κοινοτικές δραστηριότητες	# στρεμμάτων	Μηνιαία
RCR 50	Προστασία περιβάλλοντος	Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα για την ποιότητα του αέρα	# κατοίκων	Μηνιαία

Δείκτες Διακυβέρνησης

Πίνακας 88: Δείκτες διακυβέρνησης

Κωδικός	Τομέας	Περιγραφή δείκτη	Μονάδα μέτρησης	Περιοδικότητα
Λειτουργία ΣΔΑΜ	Πλήθος συναντήσεων	Πλήθος συναντήσεων εκάστοτε Επιτροπών με βάση το καταστατικό τους	# συναντήσεων	Μηνιαία
Λειτουργία ΣΔΑΜ	Συχνότητα αναφορών (reporting)	Συχνότητα αναφορών (reporting) Επιτροπών προς τη Συντονιστική Επιτροπή	# αναφορών/μήνα	Τριμηνιαία
Λειτουργία ΣΔΑΜ	Συμμετοχή Επιτροπών	Ενεργή συμμετοχή Επιτροπών στη λήψη αποφάσεων με βάση το καταστατικό τους	# συμμετοχών σε συναντήσεις ΣΕΠΙ	Τριμηνιαία
Λειτουργία ΣΔΑΜ	Ποσοστό απαρτίας Επιτροπών	Συμμετοχή μελών επιτροπών στις συναντήσεις που συγκαλούνται	# παρουσίες μελών σε συναντήσεις επιτροπών	Μηνιαία
Λειτουργία ΣΔΑΜ	Χρονισμός επίτευξης στόχων	Παρακολούθηση έγκαιρης επίτευξης στόχων και τήρηση προθεσμιών	% καθυστερημένων παραδοτέων	Μηνιαία

Κωδικός	Τομέας	Περιγραφή δείκτη	Μονάδα μέτρησης	Περιοδικότητα
Ανθρώπινο δυναμικό	Βαθμός ικανοποίησης εργαζομένων	Πόσο αφοσιωμένοι και ικανοποιημένοι είναι οι εργαζόμενοι ΔΑΜ με το ρόλο τους	Engagement Score	Εξαμηνιαία
Οικονομικά	Απορρόφηση λειτουργικών πόρων	Ποσοστό απορρόφησης λειτουργικών πόρων (βάσει προϋπολογισμού) για τη λειτουργία και χρηματοδότηση των επιτροπών ΣΔΑΜ	% vs προϋπολογισμό	Τριμηνιαία

Καθήκοντα και αρμοδιότητες

Πίνακας 89: Καθήκοντα και αρμοδιότητες

Στάδια	Βασικές Δράσεις	Κυβερνητική Επιτροπή	Συντονιστική Επιτροπή	Τεχνική Γραμματεία	Τεχνική Επιτροπή	ΕΥΣΔΑΜ/ΕΥΔ
Σχεδιασμός και Προγραμματισμός	Επικαιροποίηση Master Plan ΔΑΜ με ενσωμάτωση σχολίων δημόσιας διαβούλευσης	A	R	C	I	I
	Κατάρτιση draft εδαφικών σχεδίων	A	R	C	I	I
	Κατάρτιση draft προγράμματος ΔΑΜ και προγραμματικός συντονισμός με άλλα προγράμματα	A	R	C	I	R
	Διαβούλευση επί draft εδαφικών και ΕΠ με εμπλεκόμενους φορείς και εταιρείες	A	R	C	I	R**
	Επίσημη υποβολή εδαφικών και ΕΠ στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για έγκριση	A*	R	C	I	R
	Προετοιμασία και κατάθεση σχεδίου νόμου για ψήφιση στη Βουλή	A	R	C	I	I
	Θέσπιση κινήτρων και σχεδιασμός καθεστώτων ενισχύσεων	A	R	C	C	I
	Σχεδιασμός εταιρικών δομών****	A	R	C	I	I
	Σχεδιασμός επιχειρησιακών σχεδίων λοιπών πηγών χρηματοδότησης***	C	A	R	I	R
Σχεδιασμός Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος 2020-23	A	R	R	I	C	
Διαχείριση	Διαχείριση Προγράμματος ΔΑΜ 2021-27	C	A	C	I	R
	Διαχείριση κονδυλίων RRF	C	A	C	I	R
Χρηματοδότηση	Καθορισμός και αξιοποίηση διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης	A	R	C	I	R
	Αξιολόγηση νέων ιδιωτικών επενδύσεων	C	A	C	R	C
	Αξιολόγηση νέων δημοσίων επενδύσεων	C	A	R	C	C
	Παρακολούθηση και υποστήριξη επενδυτών κατά τη διαδικασία χρηματοδότησης	C	A	R	C	R
Υλοποίηση	Παρακολούθηση υλοποίησης των στόχων ΔΑΜ	C	A	R	I	C
	Παρακολούθηση δεικτών αποτελεσματικότητας (KPIs) και κατάρτιση εκθέσεων προόδου	C	A	R	I	R
Επικοινωνία	Χάραξη επικοινωνιακής στρατηγικής	A	R	C	I	I

Στάδια	Βασικές Δράσεις	Κυβερνητική Επιτροπή	Συντονιστική Επιτροπή	Τεχνική Γραμματεία	Τεχνική Επιτροπή	ΕΥΣΔΑΜ/ΕΥΔ
	Διαχείριση δημόσιας διαβούλευσης (εδαφικά σχέδια, πρόγραμμα)	I	A	R	I	C
	Ενημέρωση και προσέλευση επενδυτών****	C	A	C	I	C
	Επικοινωνία με περιφέρειες, δήμους, τοπικές κοινότητες και οργανώσεις	I	A	R	I	C

*: Υπεύθυνος για την υποβολή των εδαφικών είναι ο Υπουργός ανάπτυξης και επενδύσεων που αποτελεί μέλος της κυβερνητικής επιτροπής, **: Με τη συγκεκριμένη δράση ασχολείται η επιτροπή παρακολούθησης στην οποία υπάγονται οι υποεπιτροπές παρακολούθησης των εδαφικών, ***: RRF, EIB, Ευρ. Γεωργ. Ταμείο, Πράσινο Ταμείο, Εθνικοί πόροι, ****: Μετάβαση Α.Ε, SPV Γαιών, Παρατηρητήριο ΔΑΜ, *****: Θα δημιουργηθεί ειδική Task Force από το Enterprise Greece που θα αναλάβει την ενημέρωση και προσέλευση επενδυτών.

3.2. Φορέας/Φορείς συντονισμού και παρακολούθησης

Κυβερνητική Επιτροπή

Η Κυβερνητική Επιτροπή (ΚΕ ΔΑΜ) συστήθηκε και συγκροτήθηκε με την ΠΥΣ 52 / 23-12-2019 και είναι το ανώτατο όργανο διοίκησης του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΣΔΑΜ). Το έργο της ΚΕ, σύμφωνα με την ΠΥΣ, περιλαμβάνει κυρίως:

- Την έγκριση και παρακολούθηση του ΣΔΑΜ
- Το συντονισμό της διενέργειας της δημόσιας διαβούλευσης με τους αρμόδιους τοπικούς φορείς και τις τοπικές κοινωνίες, τα συλλογικά όργανα των τοπικών φορέων και τα επιμελητήρια
- Το συντονισμό της αξιοποίησης των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης, εθνικών, ευρωπαϊκών ή ιδιωτικών όπως πχ: το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, κοκ.

Η Κυβερνητική Επιτροπή εκφράζει την κυβερνητική βούληση για την υλοποίηση του ΣΔΑΜ, εγκρίνει τις κατευθύνσεις του και διευκολύνει με τις αποφάσεις της την προώθησή του.

Τα μέλη που την απαρτίζουν είναι οι:

- Υπουργός Περιβάλλοντος & Ενέργειας (Πρόεδρος)
- Υπουργός Οικονομικών
- Υπουργός Ανάπτυξης & Επενδύσεων
- Υπουργός Εσωτερικών
- Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων
- Υφυπουργός ΥΠΑΕ για τις Δημόσιες Επενδύσεις & το ΕΣΠΑ

Στις συνεδριάσεις της Κυβερνητικής Επιτροπής δύνανται να μετέχουν, ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου της, συναρμόδιοι Υπουργοί, καθώς και ο Συντονιστής της Συντονιστικής Επιτροπής. Η Κυβερνητική Επιτροπή συνεδριάζει, ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου της, η οποία περιλαμβάνει τα θέματα της ημερήσιας διάταξης.

Συντονιστική Επιτροπή

Η Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕΠ) συστάθηκε ως Ομάδα Εργασίας της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 8 του ν. 4622/2019. Εξειδικεύει την εθνική πολιτική ΔΑΜ και είναι αρμόδια για την κατάρτιση

και υλοποίηση του ΣΔΑΜ και ΠΔΑΜ. Αποτελεί το ανώτατο όργανο διοίκησης των δραστηριοτήτων κατάρτισης και υλοποίησης του ΣΔΑΜ, έχοντας την ευθύνη έναντι της ΚΕ ΔΑΜ για τον ορθολογικό σχεδιασμό και την αποτελεσματική υλοποίηση του ΣΔΑΜ. Καταρτίζει τα υποκείμενα εδαφικά σχέδια ΔΑΜ στα πλαίσια του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης και τους κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων της ΕΕ.

Το αντικείμενο της ΣΕΠ ΔΑΜ περιλαμβάνει πέρα από την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και το Δήμο Μεγαλόπολης Πελοποννήσου, τις Περιφέρειες Β. Αιγαίου, Ν. Αιγαίου και την Περιφέρεια Κρήτης.

Ο Συντονιστής του ΣΔΑΜ και Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής (ΣΕΠ ΔΑΜ) είναι το ανώτατο εκτελεστικό διοικητικό όργανο που ευθύνεται για την παρακολούθηση της εφαρμογής των αποφάσεων της ΣΕΠ ΔΑΜ, στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων, του χρονοδιαγράμματος και των παραμέτρων που τίθενται από τη ΣΕΠ ΔΑΜ για την κατάρτιση και υλοποίηση του ΣΔΑΜ (ΠΥΣ 52/23-12-19).

Τα μέλη που την απαρτίζουν είναι οι:

- Συντονιστής και Πρόεδρος
- Γενικός Γραμματέας Οικονομικής Πολιτικής
- Γενικός Γραμματέας Δημόσιων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ
- Γενικός Γραμματέας Ενέργειας και Ορυκτών Πρώτων Υλών
- Περιφερειάρχη Δυτικής Μακεδονίας
- Περιφερειάρχη Πελοποννήσου
- Διοικητής ΟΑΕΔ
- Διευθύνοντας Σύμβουλος της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) Α.Ε.

Στις συνεδριάσεις της Επιτροπής δύνανται να μετέχουν, ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου της, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωποι των συναρμόδιων Υπουργείων, δημόσιων φορέων, ΟΤΑ και κάθε άλλο πρόσωπο που κρίνεται ότι δύναται να συνδράμει κατά περίπτωση στο έργο της.

Τεχνική Γραμματεία

Η Τεχνική Γραμματεία συστήθηκε με την παρ. 5 του Άρθρου 104 του Ν. 4685 / 07-05-2020, για την υποστήριξη της Συντονιστικής Επιτροπής στην κατάρτιση και υλοποίηση του ΣΔΑΜ και των υποκείμενων αυτού «Εδαφικών Σχεδίων ΔΑΜ», καθώς και στις λοιπές αυτής αρμοδιότητες όπως εξειδικεύονται στα άρθρα 2 & 3 της ΠΥΣ 52/2019. Για την εκτέλεση του έργου της, υποστηρίζεται διοικητικά και υλικοτεχνικά από τις υπηρεσίες των φορέων προέλευσης των μελών της Συντονιστικής Επιτροπής (ΣΕΠ ΔΑΜ) και δύναται να υλοποιεί, ως δικαιούχος, πράξεις τεχνικής βοήθειας συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων.

Οι δραστηριότητες και οι προτεραιότητες της Τεχνικής Γραμματείας καθορίζονται από τον Πρόεδρο της Συντονιστικής Επιτροπής ΔΑΜ, ενώ ο Συντονιστής μεριμνά για την κατανομή των επί μέρους εργασιών στα στελέχη της Γραμματείας και για την παρακολούθηση της υλοποίησής τους.

Η Τεχνική Γραμματεία έχει υπό την εποπτεία της πληθώρα εργασιών εντός και εκτός του πλαισίου ΕΣΠΑ:

- Υποστήριξη θεσμικών επιτροπών
 - Προετοιμασία και υποστήριξη Κυβερνητικής και Συντονιστικής Επιτροπής και μέριμνα για την εφαρμογή των αποφάσεών τους
 - Κατάρτιση σχεδίων απαντήσεων στο πλαίσιο του Κοινοβουλευτικού Ελέγχου

- Υποστήριξη Προέδρου Συντονιστικής κατά τη συμμετοχή του στα Περιφερειακά – Δημοτικά Συμβούλια και διαχείριση θεμάτων τοπικών ΟΤΑ
- Επιστημονική υποστήριξη αναπτυξιακών τομέων
 - Σύνταξη εκθέσεων-αναφορών σε θεματικούς τομείς όπως πχ. ενέργειας & περιβάλλοντος, κυκλικής οικονομίας, αγροτική και αστική ανάπτυξη, έρευνα και καινοτομία, απασχόληση και επανακατάρτιση, και αποκαταστάσεις γαιών, που αφορούν: ανάλυση νομοθετικού-κανονιστικού πλαισίου, εθνικού σχεδιασμού και σχετικών στρατηγικών κειμένων
 - Επεξεργασία, τεκμηρίωση, υποστήριξη στη DG Comp Ειδικού Καθεστώτος Κινήτρων
 - Συντονισμός Ομάδας Έργου χωροταξικού-πολεοδομικού σχεδιασμού (Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια)
 - Συντονισμός Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για την Αξιοποίηση Ορυκτών Πρώτων Υλών
 - Συνεργασία και Συντονισμός ΔΕΗ - ΔΙΠΑ για εκκρεμότητες αδειοδότησης έργων-φακέλων ΔΕΗ
 - Σχεδιασμός παρεμβάσεων Ψηφιακού Μετασχηματισμού ΣΔΑΜ (έργα ψηφιακής οικονομίας)
 - Συστηματική συνεργασία με τη διεπιστημονική ερευνητική ομάδα της Παγκόσμιας Τράπεζας για την ολοκλήρωση και την αξιοποίηση μελέτης που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τίτλο «A road map for a managed transition of coal-dependent regions»
 - Διερεύνηση συνεργασίας με EBRD (πιθανοί τομείς συνεργασίας υποστήριξη ΜΜΕ, ΣΔΙΤ, κοκ)
 - Εκπόνηση προδιαγραφών και ολοκλήρωση από το IOBE και το IENE εξειδικευμένων μελετών αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης στις ελληνικές περιοχές που εξαρτώνται από τον άνθρακα, οι οποίες αξιοποιήθηκαν για την κατάρτιση του ΣΔΑΜ
 - Ολοκλήρωση τεχνικών μελετών και κειμένων παρέμβασης με σκοπό την υποστήριξη των ελληνικών αρχών κατά τη διαπραγμάτευση στα θεσμικά όργανα της ΕΕ
- Θεσμικό πλαίσιο
 - Εισήγηση διατάξεων νόμου π.χ. για τις Ζώνες Απολιγνιτοποίησης, τα ΕΠΣ, την ανάθεση σε Ενδιάμεσο Φορέα του έργου διαχείρισης καθεστώτων ενίσχυσης των επηρεαζόμενων επιχειρήσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το Πράσινο Ταμείο, κλπ.
 - Υποστήριξη στη διακυβέρνηση του ΣΔΑΜ και την εφαρμογή του συστήματος εσωτερικής λειτουργίας
 - Υποστήριξη στην υλοποίηση του θεσμικού πλαισίου αποκατάστασης γαιών, των δημοσίων συμβάσεων και των ΣΔΙΤ με βάση το ορίζων ειδικό πλαίσιο αδειοδότησης
 - Εκπροσώπηση στην ειδική ομάδα εργασίας του Υπουργείου Οικονομικών αναφορικά με τη διαβούλευση των νέων κανόνων περιφερειακών ενισχύσεων.
 - Τεκμηρίωση και υποστήριξη των θέσεων ΣΔΑΜ, για τη διαφοροποίηση (αύξηση) της έντασης των ενισχύσεων στις περιοχές μετάβασης.
 - Υποστήριξη στην ευθυγράμμιση με το Ενωσιακό Κανονιστικό Πλαίσιο και την οριζόντια εφαρμογή της ρήτηρας μετάβασης
- Σχεδιασμός ΣΔΑΜ, Συντονισμός και Παρακολούθηση άλλων Ταμείων
 - Συντονισμός/σχεδιασμός Επιχειρησιακών Σχεδίων και παρακολούθηση της υλοποίησής τους από πολλαπλές πηγές χρηματοδότησης, πχ Invest EU, ΕτΕΠ, Ειδικό Μεταβατικό 21-23, RRF, ΕΓΤΑΑ και των υπολοίπων διαθέσιμων εθνικών πόρων, όπως το Πράσινο ταμείο
 - Συντονισμός – παρακολούθηση δημόσιας διαβούλευσης ΣΔΑΜ
 - Συνεργασία με γραφεία Υπουργών, ΓΓ και διοικήσεων εμπλεκόμενων φορέων
 - Εκπόνηση, ολοκλήρωση και εφαρμογή βιώσιμων και συμφερούσων λύσεων για τη θέρμανση των πόλεων (Κοζάνης, Πτολεμαΐδας, Αμυνταίου, Φλώρινας και Μεγαλόπολης)

- Εκπόνηση σχεδιασμού για την έναρξη μεγάλων παρεμβάσεων εξυγίανσης και αποκατάστασης των εδαφών που θα αποδεδεσμεύσει η ΔΕΗ στις λιγνιτικές περιοχές
- Υποστήριξη στην κατάρτιση του Master Plan και των εδαφικών σχεδίων
- Υποστήριξη των αναγκαιών πράξεων (έκδοση Υπουργικής Απόφασης, προετοιμασία Πρόσκλησης και Οδηγού Εφαρμογής δράσης) και συντονισμός Πράσινου Ταμείου και Ενδιάμεσου Φορέα (ΕΦΕΠΑΕ) για την υλοποίηση του Προγράμματος Στήριξης και Ενίσχυσης ΜΜΕ των περιοχών μετάβασης
- Συντονισμός με την Τεχνική Επιτροπή ΣΔΑΜ (ΤΕΣΔΑΜ) για την προκαταρκτική αξιολόγηση επενδυτικών προτάσεων
- Υποδοχή, ενημέρωση επενδυτών και διαχείριση απαντήσεων σε εξειδικευμένα ερωτήματα
- Σχεδιασμός επτά (7) ειδικών στοχευμένων προγραμμάτων στις λιγνιτικές περιοχές προγραμμάτων που χρηματοδοτεί το Πράσινο Ταμείο
- Σχεδιασμός - Συντονισμός σταδίων εκπόνησης Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος και σχετικών προσκλήσεων. Υποστήριξη φορέων για υποβολή προτάσεων (ενέργειες ενημέρωσης, διευκρινίσεις, απαντήσεις σε ερωτήματα, παροχή οδηγιών, οργάνωση συσκέψεων-τεχνικών συναντήσεων)
- Προσδιορισμός κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων - προγραμμάτων στήριξης ΜμΕ στις περιοχές μετάβασης μέσω Αναπτυξιακής Τράπεζας
- Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-27
 - Κατάρτιση ΠΔΑΜ 2021-27
 - Διαχείριση ΠΔΑΜ 2021-27
 - Παρακολούθηση υλοποίησης ΠΔΑΜ 2021-27
 - Υποστήριξη υλοποίησης
 - Υποστήριξη Δικαιούχων ΠΔΑΜ 21-27
- Διοικητικό & Οργανωτικό
 - Εκτέλεση έργων τεχνικής βοήθειας ως Δικαιούχος
 - Οργανωσιακή υποστήριξη επιτροπών και υποεπιτροπών ΣΔΑΜ μέσω της προμήθειας των απαραίτητων υλικών και υπηρεσιών και τη διαχείριση προσωπικού και μισθοδοσίας
 - Εκπόνηση προδιαγραφών για την προκήρυξη και ανάθεση από την ΕΕΣΥΠ του έργου συμβουλευτικής υποστήριξης της ΣΕΠ. Καθοδήγηση, συντονισμός και παρακολούθηση παραδοτέων
 - Συνεργασία με ΓΓΕΤ για διαμόρφωση έργου Τεχνικού Συμβούλου για Δράσεις Καινοτομίας ΣΔΑΜ
 - Δημιουργία και διαχείριση ιστοσελίδας της Συντονιστικής Επιτροπής ΣΔΑΜ (www.sdam.gr), όπου δημοσιεύονται η πρόοδος του έργου και οι σχετικές ανακοινώσεις
 - Παροχή τεχνικής υποστήριξης στη διαχείριση του προσωπικού και την οργάνωση της μισθοδοσίας Συνεργασία με ΙΟΒΕ για την διαμόρφωση του concept του Παρατηρητηρίου ΣΔΑΜ
 - Δημιουργία και παρακολούθηση πρωτοκόλλου ομαλής λειτουργίας ΣΔΑΜ

Για την ταχεία και αποτελεσματική εφαρμογή της εγχώριας δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης, κρίνεται απαραίτητη η σύσταση Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού για τη ΔΑΜ, που θα μετεξελιχθεί σε Διαχειριστική Αρχή, και θα αναλάβει ορισμένες από τις προαναφερθείσες εργασίες.

Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού ΔΑΜ (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης)

Δρομολογείται η σύσταση Ειδικής Υπηρεσία Συντονισμού ΔΑΜ (ΕΥΣΔΑΜ). Η ΕΥΣΔΑΜ σε συνέχεια της ανάληψης μέρους αρμοδιοτήτων της Τεχνικής Γραμματείας, δύναται να αναλάβει και την άμεση υλοποίηση όλων των απαραίτητων πρόδρομων διαχειριστικών ενεργειών που απαιτούνται για το μετασχηματισμό της σε Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-27 (ΕΥΔ ΠΔΑΜ 2021-27), με την έγκριση του νέου ΠΔΑΜ 2021-27. Θα είναι αρμόδια για το σχεδιασμό και συντονισμό προγραμμάτων και πολιτικών εφαρμογών των δράσεων στο πλαίσιο υλοποίησης του ΣΔΑΜ, την κατάρτιση και παρακολούθηση υλοποίησης των επιχειρησιακών σχεδίων που εντάσσονται στο ΣΔΑΜ και το συντονισμό της αξιοποίησης των διαθέσιμων για τον σκοπό αυτό πηγών χρηματοδότησης, εθνικών ή ευρωπαϊκών.

Θα έχει, τις ενδεικτικά αναφερόμενες ειδικές αρμοδιότητες του άρθρου 17 του ν. 4314/2014, τις οποίες ασκεί κατά τρόπο ανάλογο για τα έργα που χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους ή από ευρωπαϊκά ή διεθνή προγράμματα και χρηματοδοτήσεις, καθώς και αρμοδιότητες σχετικά με τη διοίκηση, οργάνωση και παρακολούθηση του ΣΔΑΜ και την εποπτεία της φυσικής και οικονομικής προόδου των έργων και προγραμμάτων στις ανωτέρω περιοχές.

Η ΕΥΣΔΑΜ (και στη συνέχεια η ΕΥΔ ΠΔΑΜ) θα επικεντρωθεί στην κατάρτιση και διαχείριση του ΠΔΑΜ 2021-27, την παρακολούθηση της υλοποίησής του και την υποστήριξη υλοποίησης των προβλεπόμενων δικαιούχων.

Παρατηρητήριο

Δρομολογείται η ίδρυση Παρατηρητηρίου για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση των περιοχών του ΣΔΑΜ. Το Παρατηρητήριο θα έχει επταμελή σύνθεση και θα καλύψει ένα σημαντικό μέρος των αναγκών πληροφόρησης κατά την εξέλιξη των προγραμμάτων υλοποίησης του ΣΔΑΜ στις περιοχές παρέμβασης, επιτρέποντας την αξιολόγηση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων των δράσεων και των έργων των Προγραμμάτων ΔΑΜ στις περιοχές και τη λήψη τυχόν αναγκαίων διορθωτικών αποφάσεων.

Το Παρατηρητήριο θα είναι υπεύθυνο για τις παρακάτω ενέργειες:

- Υποστήριξη στη χάραξη πολιτικής βάσει κοινωνικών, οικονομικών και αναπτυξιακών δεδομένων και τη διαμόρφωση του σχεδιασμού σε θέματα ανάπτυξης ουδέτερης οικονομίας και προστασίας του περιβάλλοντος, σύμφωνα με ευρωπαϊκά και εθνικά καταστατικά κείμενα.
- Συγκέντρωση και συστηματική επεξεργασία συγκριτικής ανάλυσης και στατιστικής πληροφόρησης ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων που αναφέρονται στη τοπικές / περιφερειακές δράσεις.
- Σχεδιασμός και ανάπτυξη τράπεζας πληροφοριών με βάσεις δεδομένων για τις ανωτέρω δράσεις και έργα, ιδιαίτερα αυτών που συγχρηματοδοτούνται από εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα.
- Συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς, σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, για τη διερεύνηση των αναγκών τους επί των στοιχείων και χαρακτηριστικών που συνθέτουν το ΣΔΑΜ.
- Συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς συναφούς αντικείμενου και οργάνωση εκδηλώσεων για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειριών σε σχετικά ζητήματα.
- Εκπόνηση μελετών και ερευνών σε ζητήματα στρατηγικής μετάβασης και αναπτυξιακού μετασχηματισμού.
- Σύνταξη ετήσιας έκθεσης σχετικά με τις εξελίξεις ως προς την εφαρμογή των δράσεων του.

Τεχνική Επιτροπή & Task Force Enterprise Greece

Η Τεχνική Επιτροπή ΣΔΑΜ (ΤΕΣΔΑΜ) συστήθηκε και συγκροτήθηκε με απόφαση του Προέδρου της Συντονιστικής Επιτροπής ΣΔΑΜ. Έργο της Επιτροπής είναι η υποστήριξη της Συντονιστικής Επιτροπής ΔΑΜ σχετικά με τις ιδιωτικές επενδυτικές προτάσεις και τα αναπτυξιακά σχέδια που τίθενται υπόψη της Συντονιστικής Επιτροπής στο πλαίσιο του ΣΔΑΜ.

Στο αντικείμενο της Τεχνικής Επιτροπής εντάσσονται ενδεικτικά οι κάτωθι ενέργειες:

- Επεξεργασία κριτηρίων και μεθοδολογίας προκαταρκτικής αξιολόγησης (pre-screening) προτάσεων και σχεδίων στις υπό μετάβαση Περιφέρειες/περιοχές
- Εκπόνηση εγχειριδίου προκαταρκτικής αξιολόγησης προτάσεων και σχεδίων
- Προκαταρκτική αξιολόγηση προτάσεων και σχεδίων που τίθενται υπόψη της ΣΕΠ ΔΑΜ
- Προκαταρκτική ανάλυση επιπτώσεων στην οικονομία, την απασχόληση, την ενέργεια και το περιβάλλον των ως άνω προτάσεων και αναπτυξιακών σχεδίων
- Αξιολόγηση προτάσεων για την αξιοποίηση εργαλείων Τεχνικής Βοήθειας των Ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων της ΕΕ και Διεθνών Οργανισμών, με σκοπό την ανάπτυξη ώριμων και βιώσιμων επενδυτικών έργων στις υπό μετάβαση Περιφέρειες/περιοχές

Το έργο της ΤΕΣΔΑΜ θα συνεχίσει η νέα Task Force που δημιουργήθηκε από το Enterprise Greece, μέριμνα της οποίας θα είναι η προσέλκυση, υποδοχή και υποστήριξη υποψηφίων επενδυτών σε όλα τα στάδια της επενδυτικής διαδικασίας.

Επιτροπή & Υποεπιτροπές Παρακολούθησης ΠΔΑΜ 21-27

Αποτελεί το ανώτατο όργανο παρακολούθησης του Προγράμματος και παρακολουθεί την υλοποίησή του, λαμβάνοντας όλες τις σχετικές αποφάσεις σε συνεργασία και με τη Συντονιστική Επιτροπή ΔΑΜ. Η Επιτροπή Παρακολούθησης (Επ. Παρ.) του ΠΔΑΜ 2021-27 θα συσταθεί όταν θα έχει εγκριθεί το ΠΔΑΜ 2021-27, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ της αντίστοιχης περιόδου.

Η Επιτροπή Παρακολούθησης θα έχει εκτεταμένο ρόλο και θα αναλάβει τόσο το συντονισμό των δράσεων που χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ 2021-27, καθώς και εκείνων που χρηματοδοτούνται από άλλες πηγές (εθνικοί πόροι, άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα, ιδιωτικά κεφάλαια, κοκ).

Για πρακτικούς λόγους και εάν κριθεί τελικά σκόπιμο, είναι δυνατόν η Επ. Παρ. του ΠΔΑΜ 2021-27 να περιλαμβάνει τρεις Υποεπιτροπές όπου η κάθε μία από αυτές θα παρακολουθεί την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος σε ότι αφορά δράσεις και έργα που εμπίπτουν στο Εδαφικό Σχέδιο μιας προς ανάπτυξη περιοχής (Δ. Μακεδονία, Δήμος Μεγαλόπολης, μη συνδεδεμένα νησιά).

Η στελέχωση της Επιτροπής και των Υποεπιτροπών αναμένεται να καθοριστεί με την έγκριση του νέου ΕΣΠΑ 2021-27.

Όχημα Ειδικού Σκοπού "Μετάβαση Α.Ε."

Η Μετάβαση Α.Ε. θα συσταθεί προκειμένου να αναλάβει τις εξής δράσεις:

- Εκτέλεση έργων που θα ενταχθούν στους 5 αναπτυξιακούς πυλώνες του ΣΔΑΜ, συμπεριλαμβανομένης και της αποκατάστασης εδαφών

- Υλοποίηση των αναγκαίων για την εφαρμογή του ΣΔΑΜ υποδομών (πχ επιχειρηματικών πάρκων όπου θα εγκατασταθούν υπάρχουσες και νέες επιχειρήσεις, σύνδεσή τους με οδικούς άξονες και δίκτυα, κοκ)
- Υποστήριξη διοικητικών δομών και φορέων (ΟΤΑ, αναπτυξιακές εταιρείες κλπ) για την υλοποίηση έργων και σχεδίων της αρμοδιότητάς τους. Η υποστήριξη αυτή μπορεί να γίνει είτε με την παροχή τεχνογνωσίας, είτε με την ανάληψη της υλοποίησης για λογαριασμό των φορέων.

Πέραν του ΣΔΑΜ, η νέα εταιρεία θα αναλαμβάνει την υλοποίηση έργων (κυρίως ωρίμανση) που θα ενταχθούν στο Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα 2020-23 (ΕΜεΠ ΔΑΜ) το οποίο καταρτίστηκε κατόπιν απόφασης ΚΕ ΣΔΑΜ και θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΣΠΑ 2014-20.

Σημειώνεται ότι οι δράσεις αυτές απαιτούν ολική αντιμετώπιση από την αρχική σχεδίαση, τις παντός είδους αδειοδοτήσεις, τις διαδικασίες, τις ενδεχόμενες απαλλοτριώσεις, τις μελέτες και την υλοποίηση τους, τις διαδικασίες ανάθεσης των επί μέρους έργων και τέλος την επίβλεψη και παραλαβή τους.

Για την επίτευξη του σκοπού της, η Μετάβαση Α.Ε:

- Θα μεριμνά για την προετοιμασία και σύνταξη όλων των απαραίτητων εγγράφων για την ένταξη πράξεων/έργων στο νέο ΠΔΑΜ 2021-27 ή/και σε λοιπά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από κοινοτικούς ή εθνικούς πόρους
 - Θα αναλαμβάνει ως δικαιούχος όλες τις διαδικασίες εκτέλεσης των έργων αυτών (εκπόνηση μελετών, λήψη απαραίτητων αδειών, σύνταξη τευχών δημοπράτησης, ανάθεσης και εκτέλεση έργων) καθώς και την επίβλεψη της εκτέλεσης των σχετικών συμβάσεων και του ελέγχου των σχετικών μελετών
 - Θα προβαίνει σε κάθε σχετική ενέργεια και ιδίως: θα υποστηρίζει τη Συντονιστική Επιτροπή και την Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ σε θέματα προγραμματισμού, ιεράρχησης έργων κλπ
- Η στελέχωση της Μετάβασης ΑΕ θα ξεκινήσει με την ολοκλήρωση της σύστασής της.

Σχεδιασμός & Προγραμματισμός

Στις δράσεις σχεδιασμού και προγραμματισμού περιλαμβάνεται η επικαιροποίηση του Master Plan της εγχώριας δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης, η ενσωμάτωση των σχολίων που ελήφθησαν στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης, η κατάρτιση και διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς και εταίρους των προσχεδίων των εδαφικών σχεδίων και του Προγράμματος ΔΑΜ αλλά και ο συντονισμός με άλλα προγράμματα. Παράλληλα, στις δράσεις αυτές ενσωματώνεται η επίσημη υποβολή των εδαφικών σχεδίων και του Προγράμματος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς έγκριση, η προετοιμασία και κατάθεση σχεδίου νόμου για ψήφιση στη Ελληνική Βουλή, η θέσπιση κινήτρων και ο σχεδιασμός καθεστώτων ενισχύσεων καθώς και ο σχεδιασμός εταιρικών δομών (Μετάβαση Α.Ε, SPV Γαιών, Παρατηρητήριο, Enterprise Greece Task Force), επιχειρησιακών σχεδίων λοιπών πηγών χρηματοδότησης και του Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος 2020-23.

Διαχείριση

Στις δράσεις διαχείρισης περιλαμβάνεται η διαχείριση του Προγράμματος ΔΑΜ 2021-27 καθώς και των κονδυλίων του Ταμείου Ανάκαμψης (Recovery and Resilience Facility - RRF) για την αποκατάσταση γαιών.

Χρηματοδότηση

Οι σχετικές με τη χρηματοδότηση ενέργειες περιλαμβάνουν τον καθορισμό και την αξιοποίηση των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης, την αξιολόγηση νέων ιδιωτικών και δημόσιων επενδυτικών προτάσεων καθώς και την παρακολούθηση και υποστήριξη των επενδυτών κατά τη διαδικασία χρηματοδότησης.

Υλοποίηση

Οι δράσεις υλοποίησης περιλαμβάνουν ενέργειες παρακολούθησης του τρόπου υλοποίησης όλων των επιχειρησιακών στόχων της εγχώριας δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης και των δεικτών αποτελεσματικότητας (KPIs) που έχουν τεθεί καθώς και δράσεις κατάρτισης εκθέσεων προόδου.

Επικοινωνία

Στις δράσεις επικοινωνίας περιλαμβάνεται η χάραξη της επικοινωνιακής στρατηγικής, ο συντονισμός της δημόσιας διαβούλευσης (εδαφικά σχέδια, πρόγραμμα), η ενημέρωση και προσέλκυση των επενδυτών καθώς και η επικοινωνία με περιφέρειες, δήμους, τοπικές κοινότητες και οργανώσεις